ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ

৫৯ তম বছৰেকীয়া আলোচনী

প্ৰান্তজ্যোতি

২০১৯-২০২০ বৰ্ষ

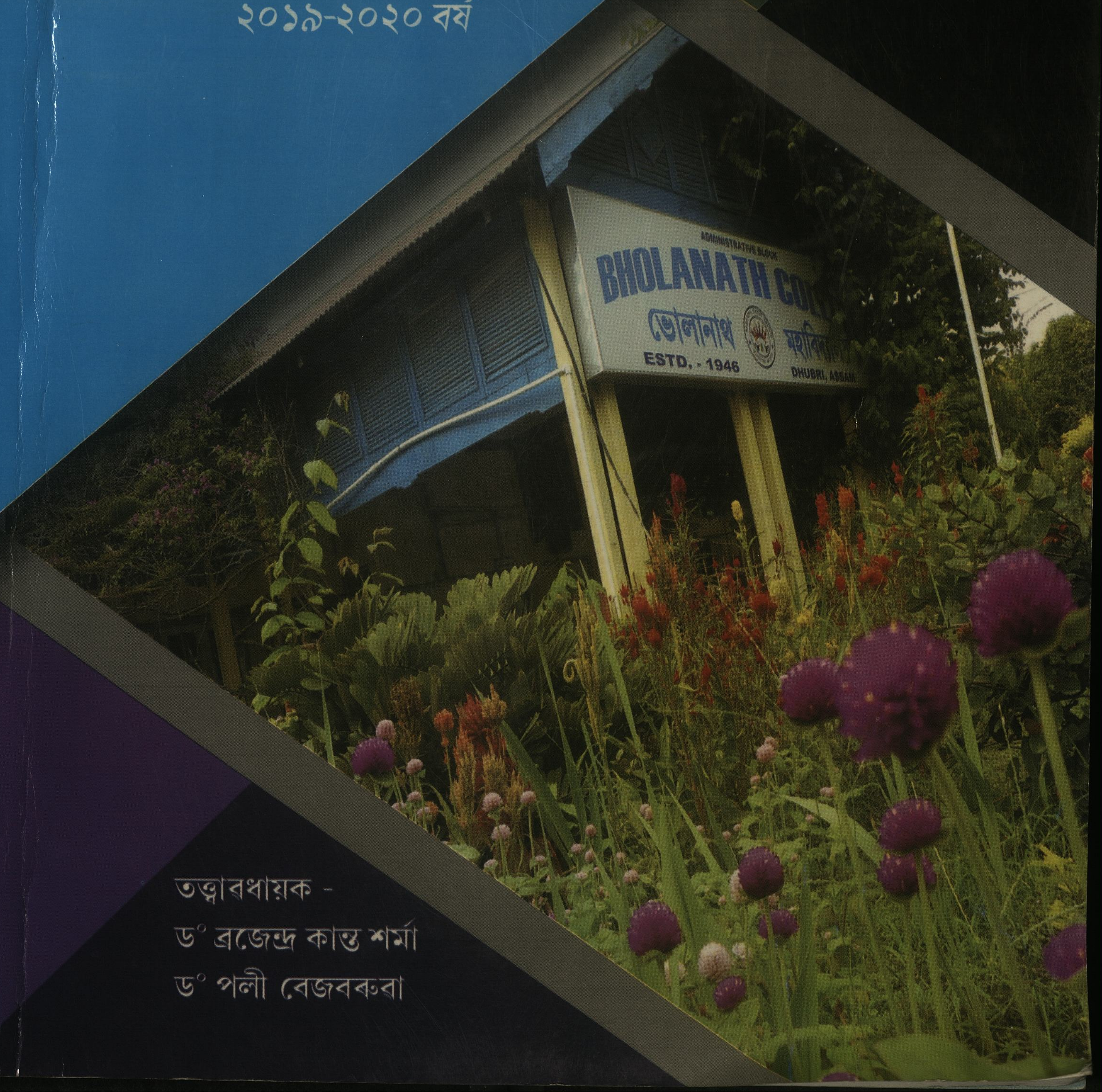

তত্বাৱধায়ক -

ড° ব্ৰজেন্দ্ৰ কান্ত শৰ্মা

ড° পলী বেজবৰুৱা

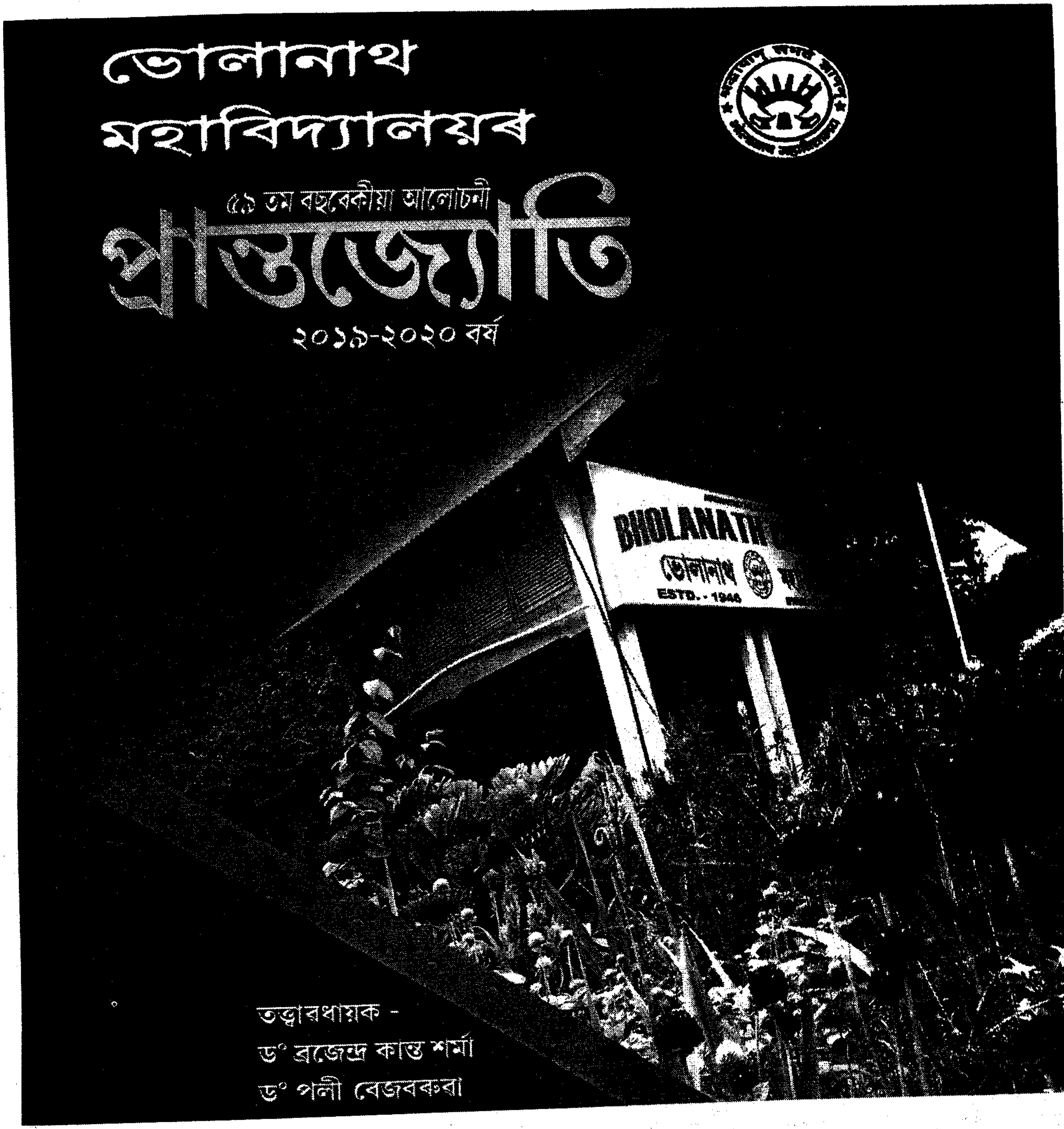

মাননীয়,

....

....

সম্পাদনা সমিতি
প্ৰান্তজ্যোতি

SHEW NARAIN TANTIA LIBRARY
ESTD.-1946
B.N. COLLEGE, DHUBRI

NOT TO BE ISSUED

"*PRANTAJYOTI*" – A College Magazine of Bholanath College, Dhubri, published by Magazine Editorial Board : 2019-20, B.N. College, Dhubri & Edited by - ***Editorial Board, Prantojyoti***

৫৯ সংখ্যক প্ৰান্তজ্যোতি প্ৰকাশৰ নেপথ্যত —

সভাপতি ঃ ড° ধ্ৰুব চক্ৰবৰ্ত্তী, অধ্যক্ষ

উপ সভাপতি ঃ আব্দুল মোতলেব মণ্ডল, উপাধ্যক্ষ

তত্ত্বাবধায়ক ঃ ড° ব্ৰজেন্দ্ৰ কান্ত শৰ্মা, সহযোগী অধ্যাপক, পৰিসংখ্যা বিজ্ঞান বিভাগ আৰু
ড° পলী বেজবৰুৱা, সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ

শিক্ষক সদস্য ঃ মতিউৰ ৰহমান, সহযোগী অধ্যাপক, পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগ
ড° হিতেন শৰ্মা, সহযোগী অধ্যাপক, পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগ
ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা, সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ
ড° কৰুণাকান্ত দাস, সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ
ড° মৌচুমী ভট্টাচাৰ্য, সহকাৰী অধ্যাপিকা, সংস্কৃত বিভাগ
ড° ছোলেমান আলী, সহযোগী অধ্যাপক, ইংৰাজী বিভাগ
সংগীতা সিংহ, সহকাৰী অধ্যাপক, হিন্দী বিভাগ
ড° আজাদ আলী, সহকাৰী অধ্যাপক, প্ৰাণী বিজ্ঞান বিভাগ
নিৰ্মিতা নাথ, সহকাৰী অধ্যাপিকা, বাংলা বিভাগ

ছাত্ৰ সদস্য ঃ মফিজুৰ ৰহমান, সাধাৰণ সম্পাদক
শুভদ্বীপ পাল, লঘু ক্ৰিয়া বিভাগ
মিছ্ অন্তৰা সাহা, সম্পাদিকা, ছাত্ৰী জিৰণি কোঠা

সামগ্ৰিক পৰিকল্পনা ঃ ড° ব্ৰজেন্দ্ৰ কান্ত শৰ্মা আৰু মুন

আলোকচিত্ৰ ঃ সম্পাদনা সমিতি আৰু ইন্টাৰনেট

আখৰ বিন্যাস আৰু ছপা ঃ ৰুমানা অফ্ছেট প্ৰেছ, ধুবুৰী (অসম)

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
GAUHATI UNIVERSITY

Prof. Pratap Jyoti Handique
Vice Chancellor
Phone : +91-361-2570412 (O); 2570408 (R)
Fax : +91-361-2675515
E-mail ID : vc@gauhati.ac.in
pjhandique@rediffmail.com

MESSAGE

I am happy to learn that Bholanath College, Dhubri, Assam is going to publish its Annual College Magazine entitled "PRANTOJYOTI" for the academic year 2019-20. College Magazine is a powerful medium for the Students, Teachers and Staff of a college for an intellectual exercise. It carries sentiments, emotions, creativity and objectivity to integrate into a totality of views of a community at a given time.

I hope that the PRANTOJYOTI will be richly endowed with contributions from the students, teaching and non-teaching community. I wish all success in the effort and hope the College Magazine will be well accepted by the readers.

P. J. Handique
(P.J. Handique)

Date : 29.07.2020

Address : Gopinath Bardoloi Nagar
Jalukbari, Guwahati-781014
Assam:India

Phone : 0361 257 0412

Web : www.gauhati.ac.in

प्रोफेसर दिलीप चन्द्र नाथ
Prof. Dilip Chandra Nath

कुलपति
Vice-Chancellor

असम विश्वविद्याल
(एक केंद्रीय विश्वविद्याल
सिलचर 788011 असम, भा
ASSAM UNIVERSIT
(A Central Universit
Silchar 788011, Assam, Ind

MESSAGE

I am glad to note that the Bholanath College, Dhubri is contemplating to publi the college magazine "Prantajyoti" for the session 2019 - 2020, in the first part of A gust, 2020. An educational institute is never complete without the literary and c ltural expressions of its students. It is heartening to feel that the teachers and students of the college are busy in curving out refreshing domain for themselves through their college magazine. I hope that the magazine would be a true platform for the new ideas and thoughts of our young generation which would be able to reawaken faith and imagination of the entire student community for the society at large.

Date : 14.07.2020

Vice Chancell

Phone : +91 3842 270801, 270273 (Office) Fax : + 91 3842 270802 (Office), Cell + 91 94350 73676, E-mail vc@aus.ac.in

শ্ৰী মৃণালিনী দেৱী
উপ সভাপতি

Sri Mrinalini Devi
Vice-President

।। চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী ।।

অসম সাহিত্য সভা

মুখ্য কাৰ্যালয় ঃ চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট

ASAM SAHITYA SABHA
HEAD OFFICE : CHANDRAKANTA HANDIQUE BHAWAN, JORHAT

শুভাশীষ

অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তৰ ধুবুৰী চহৰত স্বাধীনতাৰ পূৰ্বে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ এক সুকীয়া চিনাকী আছে। ধুবুৰী প্ৰাচীন অসমৰ ৰত্নপীঠ ক্ষেত্ৰৰ এক উল্লেখযোগ্য স্থান। অঞ্চলটো বিভিন্ন জাতি-ধৰ্ম, ভাষা-ভাষী লোকেৰে পৰিৱেষ্টিত এক সমন্বয়ৰ তীৰ্থক্ষেত্ৰ। এফালে অঞ্চলটোৱে যিদৰে নেতাই ধুবুনী, মহামায়া, চান্দৰডিঙা আদি পৌৰাণিক তীৰ্থক্ষেত্ৰৰে ঐতিহ্য বহন কৰিছে, ঠিক তেনেদৰে ধুবুৰী চহৰৰ কিছু দূৰত অৱস্থিত সত্ৰশালৰ ৰামৰায় কুঠি সত্ৰই মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ স্মৃতি বহন কৰি আহিছে। ইয়াৰ লগে লগে অঞ্চলটোত পৰিদৃশ্যমান হোৱা ঐতিহাসিক পাণবাৰী মছজিদ, পাঁচপীৰ দৰগাহ্, শিখ সকলৰ দশম গুৰু টেগবাহাদুৰৰ স্মৃতি বিজৰিত গুৰুদ্বাৰাই অঞ্চলটোত সমন্বয় সম্প্ৰীতিৰ সাকোঁ নিৰ্মাণ কৰিছে। এনেহেন গৰিমাপূৰ্ণ অঞ্চলএটাত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা মহাবিদ্যালয়খনৰ গুণ-গৰিমা জনা হ'বৰ দিনৰে পৰাই শুনি আহিছোঁ। এইখন মহাবিদ্যালয়ে সমগ্ৰ পশ্চিম অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ এক সবল ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ লগতে অসমৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি তথা সমাজ জীৱনলৈও বিশেষভাৱে অৰিহনা যোগাই আহিছে। মহাবিদ্যালয়খনে সাম্প্ৰতিক সময়ত উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ-প্ৰসাৰত এক সবল ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। এনে এখন ঐতিহ্যমণ্ডিত মহাবিদ্যালয়ে প্ৰতিবছৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ সৃষ্টিশীল লিখনিৰে এখন উচ্চ মানসম্পন্ন মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনী 'প্ৰান্তজ্যোতি' নামেৰে প্ৰকাশ কৰি থকা বুলি জানিব পাৰি মই পৰম আনন্দিত হৈছোঁ। আশা ৰাখিছোঁ এই বেলিও মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক আলোচনী প্ৰান্তজ্যোতিয়ে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ উৎকৰ্ষ সাধন মূলক লিখনিৰে সমৃদ্ধ হৈ প্ৰকাশ পাব।

মহাবিদ্যালয়খনৰ বাৰ্ষিক আলোচনী 'প্ৰান্তজ্যোতি'লৈ মোৰ হিয়াভৰা সম্ভাষণ নিবেদন কৰিলোঁ। এই ছেগতে মহাবিদ্যালয় আলোচনীৰ লগত জড়িত প্ৰতিগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ আৰু অধ্যাপক-অধ্যাপিকাবৃন্দলৈ সাদৰ সম্ভাষণ নিবেদন কৰিলোঁ।

দিনাংক ঃ ৪ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০২১ খ্ৰীষ্টাব্দ

(মৃণালিনী দেৱী)

Good Wishes Message

It gives me immense pleasure to note that the students body of B.N. College is going to publish its much awaited periodical magazine for the year 2019-2020.

This age, particularly 21st century have become an age of digital and social media along with numerous social sharing apps which have changed the mind set of the people of all ages is more marked on the younger generation.

As a result there have occurred a sea change in the life style and reading and writing habits of all categories of the people of society. All these forms of media house become pivotal in shorting the opinion f the people and bringing about a change in the outlook of the society.

However, amongst all these forms of media, the print media, print media still occupies a prominent position and it considered to be the most trusted form and hence, publication of magazines and periodicals etc. have not lost its ground.

Like all other magazines and periodicals a college magazine is a congregations of different ideas and views. Writers get an opportunities to ventilate their hopes and aspiration through their writings. It enables people to see through the lenses of others various issues and problems of their own, as well as various other issues.

Therefore, a Students' Union magazine is of immense value.

I whole heartedly wish the endeavour a grand success.

Prof. Devasish Bhattacharjee, M.A., LLB
President, Governing Body, B.N. College, Dhubri
Retd. Head of the Dept. of Pol. Sc., P.B. College, Gauripur
Founder Teacher, Dhubri Girls' College

Message from Principal

'The wind is not a vessel to be filled, but a fire to be kindled' said Plutarch. The magazine of a college kindles and creativity and imagination of the students. It gives an opportunity to the students of the college in showcasing quality of their creative expressions.

I congratulate all students and staff for their contribution in preparing the college magazine 'Prantajyoti'. My sincere thanks to the in-charge and the members for their contribution.

I trust like earlier issues, this issue would be able to justify itself in terms of quality and suitability of content.

(Dr. Dhruba Chakrabortty)
Principal,
B.N. College, Dhubri

Message from Vice-Principal

I feel, it is my great pleasure, privilege and opportunity to write a few words in our B.N. College Magazine - Prantajyoti of 59th edition. Definitely, every edition of college Magazine provide value based opportunity to the Students and Teachers to reflect and immortalize their literary skills and holistic development of their personality.

College Magazine cover topics on students personal development, success, motivation from the motivating moments of college life. I am hopeful that in future every students of the college would tried their best to write something acceptable in every edition of the Magazine to make their college life livelier.

Finally, I wish and pray that B.N. College Magazine Prantojyoti to grow more than yesterday. May almighty be with you all for the successful academic year and a successful college Magazine.

Md. Abdul Motleb Mondal
Vice Principal
B.N. College, Dhubri

তত্ত্বাৱধায়কৰ একাষাৰ

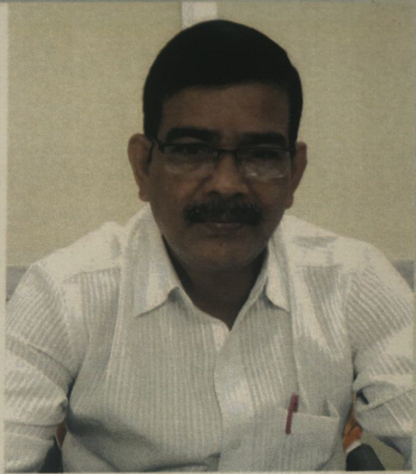

গোটেই বিশ্বত বিয়পি পৰা কৰ'না মহামাৰীৰ ফলত সমগ্ৰ বিশ্বৰ অৰ্থনীতি বিধ্বস্ত হৈছে যদিও আটাইতকৈ বেছি ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছে শিক্ষাৰ্থীসমাজ। কৰ'না ভাইৰাছ (কোভিড-১৯)ৰ সংক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ দেশৰ চৰকাৰে ২০২০ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ মাজভাগৰ পৰাই শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ সাময়িকভাৱে বন্ধ কৰি দিছিল। আমাৰ দেশতো কৰ'না মহামাৰীৰ সংক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ বিভিন্ন ৰাজ্যই যোৱা মাৰ্চ মাহৰ মাজভাগৰ পৰাই বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ সাময়িকভাৱে বন্ধ ৰখাৰ নিৰ্দেশনা জাৰি কৰিছিল। কিন্তু কৰ'নাৰ সংক্ৰমনৰ বাবে শিক্ষানুষ্ঠান সমূহ আজিৰ তাৰিখলৈকে খুলিব পৰা হোৱা নাই আনকি কেতিয়াকৈ খুলিব তাৰো কোনো নিশ্চয়তা নাই। কৰ'না মহামাৰীয়ে প্ৰচলিত শিক্ষা ব্যৱস্থালৈ অনা প্ৰত্যাহ্বানক লৈ সমগ্ৰ বিশ্ববাসী উদ্বিগ্ন হৈ পৰিছে। যোৱা ৪ আগষ্টত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সচিব প্ৰধান এন্টনিও গুটেৰেছে প্ৰকাশ কৰিছে যে কৰ'না মহামাৰীয়ে বিশ্বৰ শৈক্ষিক ইতিহাসৰ আটাইতকৈ বৃহৎ বিপৰ্যয় সৃষ্টি কৰিছে আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকূল প্ৰভাৱ বিশ্বৰ প্ৰায় ১০০ কোটি শিক্ষাৰ্থীৰ ওপৰত পৰিব। এই মহামাৰীৰ ফলত বৰ্তমান বিশ্বৰ ১৬০ খনতকৈ অধিক দেশৰ শিক্ষানুষ্ঠান সমূহ বন্ধ থকাৰ ফলত প্ৰায় ৪ কোটি শিক্ষাৰ্থী শিক্ষাবৰ্ষ আৰম্ভ হোৱাৰ পূৰ্বেই বিদ্যালয়-মহাবিদ্যালয়ৰ মজিয়া স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাই। UNESCO ৰ এক সমীক্ষামতে কোভিড-১৯ৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বিশ্বৰ ১৮০ খন দেশত প্ৰায় ২.৪ কোটি শিক্ষাৰ্থীৰ শিক্ষা চিৰদিনৰ বাবে আধাতে বন্ধ হৈ পৰিব। UNESCO ৰ আন এক তথ্য অনুসাৰে আমাৰ দেশৰ ৩২ কোটিতকৈ অধিক শিক্ষাৰ্থী কৰ'না ভাইৰাছৰ আতংকত ঘৰতে আবদ্ধ হৈ থাকিব লগা হৈছিল।

কৰ'না মহামাৰীৰ ফলত প্ৰায় সকলো দেশৰ লগতে আমাৰ দেশতো অতীজৰে পৰা প্ৰচলিত শ্ৰেণীকোঠাৰ গতানুগতিক চক্-বোৰ্ডৰ সহায়ত কৰা শিক্ষাদান পদ্ধতিৰ পৰিবৰ্ত্তে ইলেকট্ৰনিক শিক্ষাদান (e-learning) পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হৈছে। দেশৰ বহু শিক্ষানুষ্ঠানৰ শ্ৰেণীকোঠাবোৰ ইতিমধ্যে ভাৰ্চুৱেল শ্ৰেণীকোঠালৈ পৰিৱৰ্তিত হৈছে। e-learning পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হোৱাত অদূৰ ভৱিষ্যতে ইলেকট্ৰনিক শিক্ষা পদ্ধতি গতানুগতিক শিক্ষা পদ্ধতিৰ বিকল্প হিচাপে বিবেচনা কৰিব পৰা যায়। এই পদ্ধতিত আটাইতকৈ ডাঙৰ সুবিধাটো হ'ল ইয়াৰ কোনো ভৌগোলিক পৰিসীমা নাই। চহৰ অঞ্চলত বসবাস কৰা আঢ্যবন্ত পৰিয়ালৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল এই শিক্ষা পদ্ধতিৰ দ্বাৰা যথেষ্ট উপকৃত হৈছে। ইলেকট্ৰনিক শিক্ষা পদ্ধতিত কিছুমান অসুবিধাও নিশ্চয় আছে। বিশেষকৈ পিছপৰা গাঁও অঞ্চল বা চৰ অঞ্চলত বসবাস কৰা দুখীয়া পৰিয়ালৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা লাভৱান হ'ব পৰা নাই। কিয়নো এনেবোৰ অঞ্চলৰ অভিভাৱক সকলে তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীক এটা স্মাৰ্টফোন বা এটা কম্পিউটাৰ যোগান ধৰাটো সহজসাধ্য নহয়। লগতে এনে কিছুমান অঞ্চল আছে য'ত বিজুলীৰ সংযোগ নাই অথবা ইন্টাৰনেটৰ সংযোগ ব্যৱস্থা সুবিধাজনক নহয়। এইক্ষেত্ৰত অৱশ্যে চৰকাৰৰ ফালৰ পৰা ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিলে ইলেক্ট্ৰনিক শিক্ষা পদ্ধতি ফলপ্ৰসু হ'ব বুলি আশা কৰিব পৰা যায়। বৰ্ত্তমান সময়ত সকলোৰে এটাই আশা যে অতি শীঘ্ৰে পৃথিৱীলৈ পুনৰ স্বাভাৱিক অৱস্থা ঘুৰি আহিব।

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ২০১৯-২০২০ বৰ্ষৰ আলোচনী (৫৯ সংখ্যক) প্ৰান্তজ্যোতি যোৱা এপ্ৰিল-মে, ২০২০ত প্ৰকাশ পাবলগীয়া আছিল যদিও COVID-19 মহামাৰীৰ বাবে আমি সঠিক সময়ত প্ৰকাশ কৰি উলিয়াব নোৱাৰিলোঁ। তাৰ বাবে আমি দুঃখিত। আলোচনীখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ সন্মানীয় অধ্যক্ষ ড° ধ্ৰুৱ চক্ৰৱৰ্ত্তীদেৱৰ পৰা পোৱা প্ৰেৰণা, দিহা-পৰামৰ্শ তথা বিভিন্ন ধৰণৰ সহায়-সহযোগিতাৰ বাবে তেখেতলৈ আমাৰ শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। আলোচনীখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত সকলো সময়তে সহায়ৰ হাত আগবঢ়োৱা সম্পাদনা সমিতিৰ সন্মানীয়সভ্যবৃন্দক আন্তৰিক ধন্যবাদআৰু কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। অসমীয়া, ইংৰাজী, বাংলা আৰু হিন্দী বিভাগৰ অধ্যাপক-অধ্যাপিকা সকলে লিখনি সমূহৰ উপযুক্ততা বিচাৰ কৰি দিয়াৰ লগতে ছপাৰ ভুল-ক্ৰটি সমূহ শুদ্ধ কৰি দিয়াৰ বাবে তেখেতসকলক আমাৰ ফালৰ পৰা কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অতি শ্ৰদ্ধাৰ উপাচাৰ্য্য মহোদয়ক আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ মাননীয় উপসভাপতি শ্ৰী মৃণালিনী দেৱী মহোদয়াক আমাৰ আলোচনীলৈ শুভেচ্ছাবাৰ্ত্তা পঠোৱাৰ বাবে তেখেতসকলক আমি আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। যিসকল লেখক-লেখিকাৰ মূল্যবান লেখনিৰে এইসংখ্যাটো প্ৰকাশ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছোঁ তেখেত সকললৈ আমি আন্তৰিক ধন্যবাদ যাচিছোঁ।

ক'ৰনা মহামাৰীৰ বিপদৰ সময়তো আলোচনী প্ৰান্তজ্যোতি অতি সুন্দৰ ভাবে সজাই পৰাইপ্ৰকাশ কৰি দিয়াৰ বাবে ৰুমানা অফছেট প্ৰেছৰস্বত্বাধিকাৰী তথা প্ৰেছৰ অন্যান্য কৰ্মচাৰী বিশেষকৈ মুনক আন্তৰিক ধন্যবাদ জনাইছোঁ। আন আন যিসকল ব্যক্তিয়ে আলোচনীখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে সহায়ৰ হাত আগবঢ়াইছে তেখেত সকললৈও আমাৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ যাচিছোঁ।

মানুহ মাত্ৰেই ভুল হোৱাটো অতি স্বাভাৱিক। সেয়েহে আলোচনীখন প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত থাকি যোৱা ভুল-ক্ৰটিৰ বাবে আমি মাৰ্জনা বিচাৰিছোঁ।

জয়তু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়, ধুবুৰী।

ড° ব্ৰজেন্দ্ৰ কান্ত শৰ্মা
তত্বাবধায়ক, প্ৰান্তজ্যোতি
সহযোগী তথা মুৰব্বী অধ্যাপক
পৰিসংখ্যা বিজ্ঞান বিভাগ
ড° পলী বেজবৰুৱা
সহকাৰী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ, ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়, ধুবুৰী

শ্ৰদ্ধাঞ্জলি

অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তৰ ধুবুৰী চহৰত ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতাৰ প্ৰাক্‌ক্ষণত যিসকল বৰেণ্য ব্যক্তিৰ কৃচ্ছ সাধনাৰ ফলত এই মহাবিদ্যালয়খনে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰি অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তত উচ্চ-শিক্ষাৰ পোহৰ বিলাবলৈ সক্ষম হ'ল, সেইসকল জ্ঞাত-অজ্ঞাত ব্যক্তিলৈ সম্পাদনা সমিতিৰ তৰফৰ পৰা অশ্ৰুসিক্ত অঞ্জলি নিবেদন কৰিলোঁ।

অসমৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি তথা লোকসমাজৰ উৎকৰ্ষ সাধনৰ লগতে আমাৰ দেশ ৰক্ষাৰ্থে প্ৰাণ আহুতি দিয়া চিৰ নমস্য ব্যক্তিসকললৈ ভোলানাথ মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালৰ তৰফৰ পৰা শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সম্পাদনা সমিতি,
প্ৰান্তজ্যোতি,
ভোলানাথ মহাবিদ্যালয় আলোচনী

সূচীপত্ৰ

অসমীয়া বিভাগ

প্ৰবন্ধ শিতান —

অতিথি -

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস বিচাৰি	*তৰণীকান্ত ৰায়*	09
ৰামসৰস্বতীৰ জীৱন পৰিক্ৰমা, ৰচনাক্ৰম আৰু ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা	*ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা*	13
কালিদাসৰ অমৰ সৃষ্টি — অভিজ্ঞান শকুন্তলম	*পূজা ৰায়*	23
অসমৰ শৈৱ সাহিত্য আৰু ৰুদ্ৰসিংহকৃত শিৱ পুৰাণ	*মুন্টি বালা বৰ্মণ*	28
ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ	*ৰিতুপৰ্ণ শৰ্মা*	35
কালিদাসৰ সাহিত্য প্ৰতিভা	*উমাইয়া ছিদ্দিকা*	38
লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ 'পাতাল ভৈৰৱী'	*ড° পলী বেজবৰুৱা*	42
শালগ্ৰাম, শালিগ্ৰাম, বিষ্ণুশীলা বা নাৰায়ণ শীলাৰ কথা	*ড° শান্তনু শৰ্মা*	47
ধুবুৰী অঞ্চলৰ নাৰীকেন্দ্ৰিক উৎসৱ 'হুদুম পূজা'	*ড° অলকা শৰ্মা*	49

গল্প —

সংগ্ৰামী জীৱন	*হোছেনাৰা ইয়াছমিন (মৰমী)*	51
ক'ভিদ - ১৯ ঃ এক অপ্ৰত্যাশিত বেদনা	*ওলিভা পাটগিৰি*	52
আকৰ্ষণ	*জোনমণি দত্ত*	54
হিয়াৰ জুইকুৰা	*ৰেহেনা পাৰভিন*	57
চিঞৰ	*অনিমেশ চন্দ্ৰ ৰায়*	60
কচুপাতৰ পানী	*আব্দুল হানিফ খান*	61
আধাৰশিলা	*অনিমেষ চন্দ্ৰ ৰায়*	64

কবিতা কানন —

অভিশপ্ত তামৰঙা	*ড° কৰুণা কান্ত দাস*	66
যি খন ছবিয়ে থমকি থমকি সেমেকাই দুচকু	*ৰিমঝিম বেজবৰুৱা*	68
সপোন	*পূৰ্ণ ৰায়*	69
প্ৰকৃতিৰ পৰিবৰ্তন	*অৰ্পিতা দাস*	70
অপেক্ষা	*জোনমনি দত্ত*	70
বৰষুণ	*হোছনেআৰা ইয়াছমিন (মৰমী)*	71
অব্যক্ত	*ৰাইহানা ইছলাম*	71
প্ৰেমত পৰিলে কবিৰ প্ৰেমতেই পৰিবা	*বিজু ভকত*	72
মনত পৰেনে	*খন্দকাৰ সোবাইব*	73
বাস্তৱ	*হালিমা খাতুন*	74

বন্ধু মোৰ — শোহা পাৰবিন — 74
পৰিয়াল — আনজিৰা খাতুন — 75
সেই সৰল মানুহজন — নিকু নজিত সৰকাৰ — 75
মা — চেমিনাৰা বিলকিছ — 76
ফুলবোৰৰ কথাৰে — অনিমেষ চন্দ্ৰ ৰায় — 76
তোমাৰ অবিহনে-মা — অনামিকা দাস — 77
কবিতা — অনুশ্ৰী ৰয় — 77
হয়তো তোমাৰ বাবে — মামুন আব্দুল আল আমিন — 78

ENGLISH SECTION

The Grace and the Power Within — Sri Anjan Choudhury — 80
Cancer Prevention - Some Aspects — Dr. Mir Sahadat Ali — 82
Cross - Disciplinary Research — Dr.Piyush Kumar Mishra — 87
Exploration of Nature:The naked eye can't see! — Puranjoy Mipun — 89
Covid-19 and Environment — Dr. Hiten Sarma — 91
Contribution of Gauripur zamindar Raja Prabhat Chandra Barua : A historical analysis — Rabindra Das — 93
Lockdown and our environment — Dr. Malabika Borah — 100
Role of Statistics in Modern Society and Job Opportunity — Dr. Brajendra Kanta Sarma — 104
Impact of Social Media on New Generation — Noor Nasima Ahmed — 107
Impact of Covid 19 on Education, Society and Economy — Anaruzzaman Khan — 110
A Sunset — Kriti Kashyap — 114
Solitary — Soumyabrota Chakraborty — 115
Pollution — Masuda Yasmin — 115
Ode to Medusa — Rafika Farnaz — 116
My Guardian Angel — Debarati Chanda — 117
Red and White — Suman Das — 117
The Rain — Arpita Das — 118
My Happiness — Lina Ray — 118

हिन्दी बिभाग

हिन्दु धर्म मे गीता का महत्व — डा० मोहन राय — 120
हिन्दी में अनुवाद की भूमिका — संगीता सिंह राय — 121
मुश्किल के दौर, आप पर निर्भर — बिशिंग राभा — 123
पुकार — खन्दकार सौवाइब — 124
बेटी — सामिनारा बीलकिस — 125
शिक्षक — सुजाता रजक — 126
बारिश की बूँदें — प्रीति चौधरी — 126
देशवासी — दीपा कुमारी चौधरी — 127
प्रकृति — लक्ष्मी प्रसाद — 127
पूर्वोत्तर — शोभा कुमारी — 128
समस्या और समाधान — नन्दनी कुमारी प्रसाद — 128
आत्मनिर्भर — रितिका कुमारी सिंह — 129
बातें — मेहनाज सुहाना — 130
प्रकृति — ममता रय — 131

বাংলা বিভাগ

রবীন্দ্র সাহিত্যে প্রকৃতি চেতনা — বিদিশা চৌধুরী — 133
ওদের কোরোনা — শুভদীপ পাল — 134
নীলাশী — বিনিতা কুণ্ড — 135
মা — নিকু নজিত সৰকাৰ — 136
পাগলি

MISCELLANEOUS

DBT Star College — 137
Special Initiative on Covid 19 Pandemic — 148
Online Competition — 153
সম্পাদকীয় প্রতিবেদন — 158

অসমীয়া বিভাগ

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস বিচাৰি

তৰণীকান্ত ৰায়
চাপৰ

প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ জীৱনৰ বিশেষ প্ৰতিভাৰ আঁৰত থাকে এজনী নাৰীৰ প্ৰেৰণা। সেইজনী নিজৰ মা, প্ৰেয়সী নাইবা আন কোনোবাও হ'ব পাৰে। সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱেও ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নাছিল। ড° হাজৰিকাদেৱৰ এই বিশাল পাণ্ডিত্য, বিশ্ববিখ্যাত সংগীতকাৰ আৰু মহান চিনেমা শিল্পীৰ গুৰিতেই নিশ্চয় কোনোবা এজনীৰ প্ৰেৰণা নিহিত হৈ আছিল- সেইটো তেখেতৰ ৰচিত গীত সমূহ পৰ্য্যালোচনা কৰিলেই ভালদৰে অনুমান কৰিব পাৰি।

যৌৱন কালত প্ৰতিজন ব্যক্তিয়েই কাঁৰোবাক অতি আপোনভাৱে পাবলৈ ইচ্ছা কৰে। তেনে এটি আলসুৱা মেঘৰ দৰে ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ মানস পটত এক ৰঙীণ কল্পনাই ভুমুকি মাৰিছিল, তাক তেখেতে গীতৰ মাজতেই প্ৰকাশ কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল—

এটুকুৰা আলসুৱা মেঘ ভাঁহি যায়
মোৰো বনহংসই বাট হেৰুৱায়
মই আছো শাৰদীয় খিৰিকি মুখত
বুকুৰে বিচৰাজনলৈ বাট চাই চাই।

হঠাতে এদিন এখন গানৰ আসৰত তেনে এজনীক লগ পালে আৰু অজানিতেই তাইৰ প্ৰতি সুধাকণ্ঠই আকৃষ্ট হৈ পৰিল। কালিদাসৰ মেঘদূত কাব্যত উল্লেখ কৰা

"তন্বী শ্বামা, শিখৰ দশনা মধ্যে ক্ষ্যমা চকিত হৰিণী নয়না" নাৰীৰ ৰূপৰ বৰ্ণনাৰ দৰে সুধাকণ্ঠইও এটি গীত ৰচনা কৰিলে—

তাইৰ অঙ্গে অঙ্গে শোভা
তাইৰ ৰূপ মনোলোভা
হৰিণী চাৱনিত
চেনেহ সৰি যায়।

সুধাকণ্ঠই বিভিন্ন ঠাইত তাইৰ লগত গীতৰ সভা কৰি অজানিতেই তাইৰ প্ৰতি এক গভীৰ আন্তৰিকতা গঢ়ি উঠে আৰু এক অদম্য প্ৰেৰণাৰ উৎস হৈ পৰে। সেই প্ৰেৰণাতেই সুধাকণ্ঠই জীৱনৰ দুপৰীয়াত গীত গাবলৈ ভাগৰি পৰা নাই। তাকেই গীতত প্ৰকাশ কৰিছে—

শৈশৱতে এখন দুখন গীতৰ সভাত গাই
মন উজাৰ কৰোঁতেই বুকুত দিলা ঠাই।।
তোমাৰ বুকুৰ তপত উমৰ উদ্‌গনি পাই
জীৱনৰ দুপৰীয়াও আছোঁ গীত গাই।।

এসময়ত বাধা অতিক্ৰম কৰি মিলনৰ বাবে সকলো ব্যৱস্থা হ'ল। সুধাকণ্ঠই অৱশেষত অনুভৱ কৰিলে যে তেওঁৰ প্ৰিয়তমাক দিবলৈ যেন একোৱেই নাই। সঁচাকৈয়ে তেওঁ নিস্বঃ। সেয়ে প্ৰিয়া-মিলনৰ দিনা তেওঁ এটি গীত গালে—

নেকান্দিবা নেকান্দিবা মোৰে নতুন কইনা
পাহাৰ বগাই ধৰি আনিম তুমি খোজা মইনা।
ধনীৰ ঘৰত পৰাহেঁতেন আজি তুমি কইনা
পেৰা ভৰাই মনি খাৰু পালাহেঁতেন কতনা।।

কিন্তু সুধাকণ্ঠই মনত অতি তৃপ্তি আৰু শান্তি পালে যেতিয়া তেওঁৰ প্ৰিয়তমাই গীতৰ মাজেৰেই প্ৰকাশ কৰিলে যে- তাইক একো নেলাগে। তাই এজনী মৰম আকলুৱা তাই বিচাৰে কেৱল এষাৰি মৰমৰ মাত—

আকাশী গঙ্গা বিচৰা নাই
নাই বিচৰা স্বৰ্ণ অলঙ্কাৰ
নিষ্ঠুৰ জীৱনৰ সংগ্ৰামত
বিচাৰো মৰমৰ মাত এষাৰ।

তথাপি শিল্পীৰ মন চঞ্চল। একে ঠাইতে ৰৈ নাথাকে। এনেকি নিজৰ ঠাই বুলি কোনো নিৰ্দিষ্ট স্থান নাথাকে। শিল্পীয়ে গীতৰ মাজতেই আপোন পাহৰা হয়। এনেদৰে বিভিন্ন ঠাইত ঘূৰি ফুৰা বাবে সুধাকণ্ঠই নিজকে

এটি যাযাবৰ বুলি অনুভৱ কৰে।

মই এটি যাযাবৰ
ধৰাৰ দিহিঙে দিপাঙে লৰোঁ
নিবিচাৰি নিজা ঘৰ
মই এটি যাযাবৰ।

ড° ভূপেন হাজৰিকাই কেৱল গীত গোৱাই নাছিল, তেওঁৰ গীতৰ উদ্দেশ্য আছিল জীৱনত লোকৰ আস্থাভাজন হোৱাৰ। তেওঁৰ গীতৰ মাজত ফুটি ওলাইছিল জীৱন সংগ্ৰামত বাধাৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি প্ৰগতিৰ পিনে তীব্ৰ গতিৰে আগবাঢ়ি যোৱাৰ। সেয়ে সুধাকণ্ঠই গীতৰ মাজত প্ৰকাশ কৰিছে—

মোৰ গান হওক
বহু আস্থাহীনতাৰ বিপৰীতে
এক গভীৰ আস্থাৰ গ্লান।
মোৰ গান হওক
বহু বাধাৰ প্ৰাচীৰৰ বিপৰীতে
এক তীব্ৰ গতিৰেই গান।।

এনেদৰে সুধাকণ্ঠৰ যাযাবৰী শিল্পীমনে সদায় নতুন নতুন ৰসৰ সন্ধানত ঘূৰি ফুৰে আৰু যতেই ৰস আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধান পাইছিল তাক উদ্ধাৰ কৰি নৱ ৰূপত সেই সৌন্দৰ্য্য আৰু ৰস ৰাইজৰ মাজত বিলাই দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। গীতৰ ভাষাত—

বহু যাযাবৰ লক্ষ্যবিহীন, মোৰ আছে পণ।
ৰঙৰ খনি যতেই দেখিছোঁ ভগাই দিয়াৰ মন।।

কিন্তু মানুহ সদায় ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক। সুধাকণ্ঠই গীত গাই গাই অজানিতেই প্ৰিয়তমাৰ প্ৰতি কিছু অমনোযোগী হৈ পৰিল। ফলত এটা সময়ত প্ৰিয়তমাই অভিমান কৰি সুধাকণ্ঠৰ পৰাও ক্ৰমে আঁতৰি থাকিবলৈ লয়। অৱশ্যে বহুত পলমকৈ হলেও সুধাকণ্ঠই অনুভৱ কৰিব পাৰিলে যে—

মানুহৰ বাবে গীত গাই গাই
তোমাক পাহৰি গলোঁ।
সেয়েহে হবলা ভৰ জীৱনতে
তোমাকো হেৰুৱালোঁ।।

তথাপি সুধাকণ্ঠই নিৰাশ হোৱা নাছিল। তেওঁৰ প্ৰেয়সী নিশ্চয় পুনৰ ঘূৰি আহিব। কাৰণ সুধাকণ্ঠই তাইৰ প্ৰতি অন্যায় কৰা নাই। বৰঞ্চ সুধাকণ্ঠই বিচাৰে তেওঁ সদায় গীতৰ যোগেদি সাধাৰণৰ মাজতেই থাকিব সমাজত অসাধাৰণ হিচাপে।

মই জীয়াই আছোঁ
সময়ৰ আগে আগে
আত্ম প্ৰত্যয়ৰ বাবে
সাধাৰণৰ মাজতেই থাকিম
অসাধাৰণ ভাৱে।

বহুতেই সুধাকণ্ঠক প্ৰশ্ন কৰে- তেওঁৰ প্ৰেয়সীৰ নাম কি ক'ত থাকে? কিন্তু সুধাকণ্ঠৰ ওচৰত ইয়াৰ কোনো উত্তৰ নাই। সুধাকণ্ঠই কেৱল নিৰৱতাহে অৱলম্বন কৰে-

সহস্ৰজনে মোক প্ৰশ্ন কৰে
মোৰ প্ৰেয়সীৰ নাম কি?
মালবিকা, নে লিপিকা, নে মল্লিকা?

সুধাকণ্ঠই আশা এৰা নাই। তেওঁ অনুভৱ কৰে তেওঁ প্ৰেয়সী আঁতৰত থাকিলেও অন্ততঃ চিঠি এখনেৰেও যোগাযো কৰিব পাৰে। সেয়ে সুধাকণ্ঠৰ প্ৰশ্ন—

তোমাৰ দেখো নাম পত্ৰলেখা
পত্ৰ তুমি নিলিখা হ'লা
হয়তো মোৰ পুৰনা ঠিকনা
তোমাৰ মনত নাই।

সুধাকণ্ঠই অৱশ্যে অনুভৱ কৰে যে প্ৰেয়সীয়ে চিঠি দিবলৈ তেওঁৰ নিৰ্দিষ্ট কোনো ঠিকনাও নাই। কাৰণ তেওঁ সৌন্দ আৰু ৰসৰ সন্ধানত বিশ্বৰ প্ৰান্তে প্ৰান্তে ঘূৰি ফুৰিছে—

পত্ৰলেখা, যদি তুমি মোৰ ঠিকনা সোধা
সমিধানত মৌনতাহে পাবা
কাৰণ মই এক জীৱণি বিহীন
বেদুইন হলোঁ জীৱন চাহাৰাৰ
ঠিকনা মোৰ নাই।

এটা সময়ত সুধাকণ্ঠই অনুভৱ কৰিলে যে তেওঁ প্ৰেয়সী হয়তো আন কাৰোবাৰ মৰমত ডুব গৈছে- য'ত তেওঁ স্থানেই নাই। এনে ভাৱত সান্ত্বনা লভিছে এনেদৰে—

হয়তো তুমি তোমাৰ মৰমবোৰ
থৈছা সাঁচি কাৰোবালৈ গুপুতে বুকুতে
তাত মোৰ ভাগেই নাই
কিম্বা মোৰ পুৰণা ঠিকনা
তোমাৰ মনত নাই।

সুধাকণ্ঠই কিন্তু তেওঁৰ প্ৰেয়সীক পাহৰা নাই। তেওঁ গীতৰ মাজতেই তাইৰ স্মৃতি সদা জাগ্ৰহ হৈ আছে। কাৰণ

তেওঁৰ গীতবোৰ প্ৰেয়সীৰ উদ্দেশ্যেই ৰচনা কৰা। সুধাকণ্ঠৰ ধাৰণা তেওঁ ৰচনা কৰা গীতৰ মাজতেই সুধাকণ্ঠৰ মনৰ অনুভূতি নিশ্চয় প্ৰেয়সীয়ে অনুভৱ কৰিব পাৰিব আৰু তাতেই প্ৰকৃত ঠিকনাও পাব।

মোৰ চিত্ৰ নাট গীত কবিতাত
বিচাৰিলে পাবা চাগে পুৰনা ঠিকনা
তুমি বিচৰাহে নাই
কিম্বা তোমাৰ ঠিকনা বিচৰাৰ
অৱকাশ নাই।।

অৱশ্যে সুধাকণ্ঠ নিজেও কোনো পত্ৰ লিখা নাই। এনেকি প্ৰেয়সীৰ মনৰ খবৰ লবলৈ আহৰি পোৱা নাই। সেয়ে তেওঁ আত্ম লঘিমাত ভাঙি পৰিছে—

আজি বহু ঋতু পাৰ হৈ গ'ল
মোৰ মনৰ বহু পত্ৰ লিখাও যে নহ'ল
মোৰ ক্ষমাও যে নাই
সেয়ে বোধ হয় তোমাৰ অভিমানৰ
পৰিধিও নাই।

মাজে সময়ে সুধাকণ্ঠই নিজকে বৰ অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰে। অৱশ্যে পিছ মুহূৰ্তে তেখেতে অনুভৱ কৰে যে তেওঁৰ মৰমৰ লগৰী কোনো নাথাকিলেও তেওঁ অতি প্ৰিয় ছাঁটো সদায় প্ৰতি মুহূৰ্তত তেওঁৰ লগতে থাকিব আৰু প্ৰেয়সীৰ উপলব্ধিও সদা জাগ্ৰত থাকিব।

কোনে কয় মই অকলশৰীয়া
মই আৰু মোৰ ছাঁ
দুয়ো দুয়োৰে লগৰীয়া।

সুধাকণ্ঠৰ মনত সঘনে এটি প্ৰশ্ন জাগে- যে সুধাকণ্ঠই প্ৰতিদিন নতুন নতুন হেজাৰ জনৰ মৰম পোৱাৰ পিছতো কিয় জানো তেওঁৰ আলসুৱা মনে কোনোবা বিশেষ জনৰহে মৰম বিচাৰে, সেয়ে তেখেতে গীত গাইছে—

হয়তো নিতৌ হেজাৰ জনৰ
হেজাৰ শৰাই পাওঁ।
তথাপি কিয় বিশেষ জনৰ
মৰম বিচাৰি যাওঁ।

মানুহৰ মন বৰ দুৰ্বল। সেয়ে মানুহে সদায় কাৰোবাৰ উৎসাহ অনুপ্ৰেৰনা পাব বিচাৰে। সুধাকণ্ঠৰ মনৰ ভাব— কাৰোবাৰ প্ৰেৰণাতে গীত গাই গাই যদি কোনোৱাই আগবাঢ়ে জীৱনৰ কোবাল সোতত তাত তেওঁৰ হেৰুৱাবলগা কি আছে? সেয়ে গাইছে—

দুৰ্বল মানুহে যদি
জীৱনৰ কোবাল নদী
পাৰ হয় তোমাৰ সাহত
তুমি হেৰুৱাজনো কি?

অৱশেষত সুধাকণ্ঠই সান্ত্বনা লাভ কৰাৰ পথ বিচাৰি পালে। মহাকবি কালিদাসৰ মেঘদূত কাব্যত উল্লেখ কৰাৰ দৰে তেখেতেও ৰাতিৰ মাদকতা ভৰা মহানগৰীৰ নিয়ন চাকিৰ পোহৰৰ জৰিয়তে প্ৰেয়সীলৈ পত্ৰ প্ৰেৰণ কৰিবলৈ মনস্থ কৰিলে— এই বুলি ....

নিয়ন চাকিয়ে সৌৰা চকু টিপিয়াই
শৰৎ সন্ধ্যা মহানগৰী সজায়
মাদকতা সানি আজি লিখিছোঁ চিঠি
চঞ্চল মেঘে যেন তাকে কঢ়িয়ায়।

সঁচাকৈয়ে সুধাকণ্ঠই অনুভৱ কৰিলে যে তেওঁৰ সকলো গীতৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস হ'ল তেওঁৰ প্ৰেয়সী। সেই প্ৰেৰণাতেই যেন তেখেতে জীৱন অতিবাহিত কৰি আহিছে—

মোৰ জীৱনৰ সংগ্ৰাম খিনি
ফঁহিয়াই চালে পাম
তুমি নিদিয়া মৰম খিনিতে
আছিল সৰগী ধাম।
সেই সৰগী ধাম খিনিও মই
তোমাৰ বুকুতে পাম।।

সেয়ে সুধাকণ্ঠই জীৱনৰ অন্তিম ক্ষণত প্ৰেয়সীলৈ এটি আৱেদন ৰাখিছে— তেওঁৰ জীৱিত কালত নহলেও মৃত্যুৰ সময়ত যেন তেওঁৰ প্ৰেয়সীয়ে অলপ সময়ৰ বাবে হ'লেও চিতাৰ কাষত থাকে।

মই যেতিয়া এই জীৱনৰ
মায়া এৰি গুচি যাম
আশা কৰো মোৰ চিতাৰ কাষত
তোমাৰ সঁহাৰি পাম।

অৱশেষত সুধাকণ্ঠই প্ৰেয়সীলৈ এই বুলি আহ্বান জনাইছে যে মৃত্যুৰ পিছতো তেওঁৰ বাবে কোনো সোঁৱৰণি সভাৰ আয়োজন কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। মাথো তেওঁক লাগে প্ৰেয়সীৰ মনৰ এটি সহানুভূতিশীল আত্ম প্ৰকাশ-

নেলাগে মোৰ সোঁৱৰণী সভা
নেলাগে মিছা নাম
তোমাৰ এটুপি চকুলো পালে
মই পাম মোৰ দাম।

আচলতে বিভিন্ন জনৰ দৰে সুধাকণ্ঠইও জীৱনৰ শে...
মুহূৰ্তলৈকে প্ৰেয়সীৰ অনুপ্ৰেৰণা উপলব্ধি কৰিছিল আৰু তাক...
গীতৰ মাজত প্ৰকাশ কৰি মহান গীতিকাৰ জনে জীৱনৰ শে...
নিশ্বাস ত্যাগ কৰে।

ঃঃঃঃঃঃঃঃ

ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগে আয়োজন কৰা ধুবুৰী জিলা সাহিত্য সভাৰ সুধাকণ্ঠ বিশ্বৰত্ন ড° ভূপে... হাজৰিকাদেৱৰ স্মৃতি দিৱসত প্ৰদান কৰা ভাষণ।

ৰামসৰস্বতীৰ জীৱন পৰিক্ৰমা, ৰচনাক্ৰম আৰু ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা

ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা
মুৰব্বী তথা সহযোগী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ

ৰামসৰস্বতী অসমীয়া সাহিত্য জগতখনৰ এগৰাকী স্বনামধন্য পণ্ডিত। শংকৰী যুগত নিবাস কৰা কবিগৰাকীয়ে নিজৰ অসাধাৰণ পাণ্ডিত্যৰ গুণেৰে অসমীয়া সাহিত্য জগতখনত চিৰ জ্যোতিষ্মান হৈ আছে। ৰামসৰস্বতীৰ সাহিত্যৰাজিৰ সুক্ষ্ম বিশ্লেষণ কৰিলে কবিগৰাকীৰ অসাধাৰণ পাণ্ডিত্যগুণৰ উমান পাব পাৰি। প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্য জগতখনত ৰামসৰস্বতীৰ সমকক্ষ পণ্ডিত আছিল নে নাই বিচাৰ্য বিষয়। ৰামসৰস্বতীয়ে প্ৰাচীন অসমীয়া কবি-সাহিত্যিকসকলৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বেছি পদ অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰা এগৰাকী যশস্বী পণ্ডিত। সেইদিনতে মহাভাৰতৰ নিচিনা বিশাল পৰিসৰৰ গ্ৰন্থ অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙনি কৰি অসমীয়া সাহিত্য জগতখনত অসমীয়া ব্যাসৰূপে খ্যাতি লাভ কৰি গৈছে। ৰামসৰস্বতীয়ে সৃষ্টি কৰি যোৱা আন এক শ্ৰেণীৰ কালজয়ী সাহিত্য হ'ল বধকাব্য। যি শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই সকলো স্তৰৰ লোককে জ্ঞানৰ অফুৰন্ত ভাণ্ডাৰ প্ৰদান কৰাৰ লগতে হাস্যৰসৰ খোৰাক প্ৰদান কৰিব পাৰে। এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই লোকসমাজখনক যি নীতি- নৈতিকতাৰ আদৰ্শ প্ৰদান কৰি আহিছে এনে শ্ৰেণীৰ সাহিত্য আজিৰ তাৰিখতো অসমীয়া সাহিত্যত বিৰল। এনে এগৰাকী দিগন্তপ্ৰসাৰী প্ৰতিভাধৰ কবি-সাহিত্যিক অসমীয়া সাহিত্য জগতখনৰ আলোচনাত নিষ্প্ৰভ হৈ আছে। ৰামসৰস্বতীৰ আগে পিছে একো একোখন ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰৰ কাব্য ৰচনা কৰিও অনেকজন কবি সাহিত্যিক প্ৰশংসিত হৈছে অথবা তেওঁৰ বিষয়ে বিস্তাৰিত আলোচনা হৈছে। পাণ্ডিত্যৰ সৰ্বগুণেৰে সমাহিত আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ ভেঁটি টনকী কৰা এই অসাধাৰণ পণ্ডিত গৰাকীৰ বিষয়ে পৰ্যাপ্ত চৰ্চা কিয় নহ'ল বা হোৱা নাই সেয়া বিচাৰ্য বিষয়। এই প্ৰসংগত 'ৰামসৰস্বতী' নামৰ গৱেষণা গ্ৰন্থত প্ৰদান কৰা মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱাৰ বক্তব্য অধিক প্ৰণিধানযোগ্য ঃ 'শংকৰদেৱৰ দৰে অগাধ কবিত্ব শক্তিৰ পুৰোধাগৰাকীতকৈও অধিক সংখ্যক পদ ৰচনাৰ কৃতিত্ব আৰ্জিছিল ৰামসৰস্বতীয়ে। অথচ তেনে এগৰাকী কবিৰ পৰিচয়-প্ৰতিষ্ঠা অসম মুলুকত অসম্ভৱ হৈয়ে থাকিল। ইয়াৰ বিপৰীতে অনন্ত কন্দলি, শ্ৰীধৰকন্দলিৰ দৰে কবিসকল প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল— বেচ খ্যাতি থকাকৈ।...... প্ৰকৃত অৰ্থতে ৰামসৰস্বতীক খুব কম সংখ্যক অসমীয়াইহে জানে। মাধৱ কন্দলি, শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ — এইসকলৰ শাৰীতে স্থান পুৱাব পৰা ৰামসৰস্বতীক অনন্ত কন্দলি, ভট্টদেৱ, শ্ৰীধৰ কন্দলিৰ লগতো ঠাই দিয়া নহ'ল ; ক'বলৈ গ'লে একাষৰীয়া কৰি থোৱা হ'ল।"[১] অসমীয়া সাহিত্য জগতখনত ৰামসৰস্বতীৰ প্ৰতি কৰা এই অৱজ্ঞা আক্ষেপভৰা ভাষাৰে কবিতা লিপিবদ্ধ কৰিছে ৰত্নেশ্বৰ মহন্তই " জুই লগা কপাল তোমাৰ" বুলি। সঁচা অৰ্থত ৰামসৰস্বতী আজিও অনাদৃত, অৱহেলিত। কোনো সাহিত্য সংগঠন, সমাজসেৱী সংগঠনেও ৰামসৰস্বতীক প্ৰকৃত বিশ্লেষণ কৰি সাহিত্য জগতখনত উচিত স্থান দিবলৈ আগবাঢ়ি অহা নাই।

ৰামসৰস্বতীৰ বংশ পৰিচয় ঃ

ৰামসৰস্বতী এগৰাকী ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত; এই ক্ষেত্ৰত কাৰো দ্বিমত নাই। কবিগৰাকীয়ে নিজৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজতো নিজকে ব্ৰাহ্মণ কুলত জন্মগ্ৰহণ কৰা বুলি উল্লেখ কৰি গৈছে। সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীকাৰসকলেও একমুখে ৰামসৰস্বতী যে ব্ৰাহ্মণ কুলত জন্ম গ্ৰহণ কৰা এগৰাকী পণ্ডিত লোক সেই কথা নিজ নিজ ৰচনাত সবিস্তাৰে ব্যাখ্যা কৰি গৈছে। ৰামসৰস্বতীৰ পিতৃপ্ৰদত্ত নাম অনিৰুদ্ধ। পৰৱৰ্তীকালত কবিত্ব আৰু পাণ্ডিত্যৰ স্বীকৃতি স্বৰূপে ৰামসৰস্বতী উপাধি লাভ কৰে। পুৰণি অসমীয়া সহিত্যত পাণ্ডিত্যৰ স্বীকৃতি হিচাপে সৰস্বতী উপাধি লাভ কৰা একাধিক কবি সাহিত্যিক পাওঁ। অনিৰুদ্ধ দ্বিজে ৰামসৰস্বতী বিভূষাৰ উপৰিও ভাৰত ভূষণ, ভাৰত চন্দ্ৰ, কবিচন্দ্ৰ আদি বিভূষাও লাভ কৰিছে। কবিয়ে নিজৰ বংশ পৰিচয় আৰু উপাধিৰ বিষয়ে নিজৰ ৰচনাতে ব্যক্ত কৰিছে ঃ

বিপ্ৰকুলে জাত হুয়া পঢ়িলো শাস্ত্ৰক।
গুৰুবাক্যে চিনিলোহো ঈশ্বৰ কৃষ্ণক।।

পিতৃয়ে মাতৃয়ে অনিৰুদ্ধ নাম দিলা।
কবিচন্দ্ৰ নাম গোট দেৱানে বুলিলা।।
ৰাম সৰস্বতী নাম নৃপতি দিলন্ত।
ভাৰতৰ পদ মোক কৰা বুলিলন্ত।।[২]

অৱশ্যে এই পাণ্ডিত্যৰ স্বীকৃতি প্ৰদায়ক বিভূষাবোৰৰ ভিতৰত অনিৰুদ্ধ দ্বিজৰ ৰামসৰস্বতী উপাধিটোহে বোধহয় সবাতোকৈ ভাল লাগিছিল আৰু সেয়েহে নিজৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজত ৰামসৰস্বতী বিভূষাটোৱে বেছিকৈ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। পিছলৈ এইগৰাকী কবি-সাহিত্যিক পিতৃপ্ৰদত্ত অনিৰুদ্ধ নামৰ সলনি ৰামসৰস্বতী নামটোৰেহে অধিক সমাদৃত হয়।

ৰামসৰস্বতীৰ পিতৃৰ নাম ভীমসেন। কবিৰ পিতৃও এগৰাকী প্ৰসিদ্ধ পণ্ডিত, গাঁৱৰ মুৰব্বী বুলি কবিয়ে উল্লেখ কৰি গৈছে। ৰামসৰস্বতীয়ে পিতৃ ভীমসেনক পণ্ডিত, সৰ্বগুণশালী, পৰম মহন্ত আৰু গোবিন্দৰ সেৱক এগৰাকী কবি বুলি অভিহিত কৰিছে। কবিৰ ভাষাত ঃ

কামৰূপ মধ্যে গ্ৰাম নাহিকে উপাম।
তাতে গ্ৰাম ভৈলা পচৰিয়া যাৰ নাম।।
সেহি গ্ৰামেশ্বৰ ভৈলা কবি চূড়ামণি।
পণ্ডিতগণৰ মধ্যে যাক অগ্ৰগণী।।
সৰ্ব্বগুণে গুণান্বিত পৰম মহন্ত।
যাক দেখি মহন্ত সকলে আদৰন্ত।।
পৰম মহন্ত গুৰু গৌৰৱত ৰত।
যাৰ যশে অদ্যাপিয়ো প্ৰকাশে জগত।।
গোবিন্দৰ ভক্তিত যাহাৰ দিন গৈল।
আত অনন্তৰে তাৰ দুই পুত্ৰ ভৈল।।
জ্যেষ্ঠ ভৈলা কবিচন্দ্ৰ আতি শুদ্ধমতি।
তাহান অনুজ ভৈলা ৰামসৰস্বতী।।
নিজগুণে গুণাকাৰ কবিচন্দ্ৰ বৰে।
মহাশাস্ত্ৰ পঢ়য় সকল গুণে দঢ়ে।।
তাহান অনুজ শ্ৰেষ্ঠ ৰাম সৰস্বতী।
কৰযোৰে মহন্ত সবাকো কৰো নতি।।

কবিয়ে বৰ্ণনা কৰা উক্ত পদৰাশিৰ পৰাই বুজিব পাৰি যে ৰামসৰস্বতীৰ পিতৃ ভীমসেন চূড়ামণিৰ দুটি পুত্ৰ সন্তান আছিল; জ্যেষ্ঠজনৰ নাম কবিচন্দ্ৰ আৰু কনিষ্ঠজনৰ নাম অনিৰুদ্ধ। অনিৰুদ্ধৰ বাবে কবিচন্দ্ৰ কেৱল জ্যেষ্ঠ ভাতৃয়ে নহয়; শিক্ষা, দীক্ষা, উপদেশ আৰু স্নেহ লাভ কৰোতা সহোদৰ। কবিচন্দ্ৰৰ তত্ত্বাৱধানতে ৰামসৰস্বতীয়ে শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰিছিল। গতিকে কবিচন্দ্ৰই ৰামসৰস্বতীৰ জ্ঞান, শিক্ষা অৰ্জনৰ পথপ্ৰদৰ্শক। 'ৰামসৰস্বতী' নামৰ গ্ৰন্থত মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱাই ৰামসৰস্বতীৰ এগৰাকী ভগ্নীৰ কথা উল্লেখ কৰিছে— ৰামসৰস্বতীৰ লক্ষণা নামৰ এগৰাকী ভগ্নী থকাৰ তথ্য চৰিত পুথিয়ে দিয়ে। চৰিত পুথিত কবি চূড়ামণি দ্বিজৰ একমাত্ৰ কন্যা গৰাকীক দামোদৰদেৱৰ প্ৰিয় শিষ্য বলদেৱলৈ বিয়া দিয়াৰ উল্লেখ আছে।[৪]

ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰৰ নাম গোপীনাথ পাঠক বা গোপীনাথ দ্বিজ। পুত্ৰ গোপীনাথ দ্বিজে ৰামসৰস্বতীৰ মহাভাৰতৰ অনুবাদ কৰ্মত সহায় কৰিছিল আৰু নিজেও কেইবাটাও খণ্ড অনুবাদ কৰিছিল। গোপীনাথ দ্বিজৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজতো ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান বা আন আন তথ্য জানিব পাৰি। পণ্ডিতমণ্ডলীৰ মাজত ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰক লৈও যথেষ্ট বিতৰ্ক আছে যদিও সৰহ সংখ্যক পণ্ডিত গৱেষকে নিজৰ গৱেষণা কৰ্মত গোপীনাথ দ্বিজকে ৰামসৰস্বতীৰ একমাত্ৰ পুত্ৰ বুলি অভিহিত কৰিছে।

ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান ঃ

বিতৰ্কই ঘেৰি ৰখা ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কে বিতৰ্কৰ যেন ওৰ নাই। ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় বিতৰ্ক কৰিবলৈ গৈ কবিগৰাকীয়ে নিজে উল্লেখ কৰি যোৱা জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় কথাকেই যেন সময়ে সময়ে নস্যাৎ কৰি পেলাইছে। ৰামসৰস্বতীয়ে নিজৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কে তেওঁৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজত একাধিকবাৰ উল্লেখ কৰিছে ঃ

কামৰূপ মধ্যে গ্ৰাম নাহিকে উপাম।
তাতে গ্ৰাম ভৈলা পচৰিয়া যাৰ নাম।।
সেহি গ্ৰামেশ্বৰ ভৈলা কবি চূড়ামণি।
পণ্ডিত গণৰ মধ্যে যাক অগ্ৰগণী।।[৫]

বিৰাট পৰ্বৰ মতেও কবিৰ জন্মস্থান পচৰিয়া। কবিয়ে উল্লেখ কৰিছে ঃ

গ্ৰাম মধ্যে সাৰোদ্ধাৰ পচৰিয়া নাম যাৰ
কলিযুগে শ্ৰেষ্ঠ লিখে যাক।
ব্ৰাহ্মণ সকলে নিত ভাগৱত অবিশ্ৰান্ত
চৰ্চ্চা কৰে পাতিয়া সভাক।।
তাতে ভৈলা দ্বিজবৰ সজ্জনৰ প্ৰিয়কৰ
সুশীল কৰ্ম্মত যাৰ ৰতি।
ধীৰগ্ৰণী শিষ্ট শান্ত দেৱ দ্বিজ আৰাধন্ত
তাৰ নাম ৰামসৰস্বতী।। [৬]

আউনীআটি সত্ৰৰ পুথিভঁৰালত সংৰক্ষিত মহাভাৰতৰ বিৰাট পৰ্বৰ পাঠ এটিতো ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পচৰিয়া বুলি উল্লেখ আছে। কবিয়ে আত্ম পৰিচয়মূলক এক দীঘলীয়া বৰ্ণনাত জন্মস্থানৰ উল্লেখ কৰিছে এইদৰে ঃ

গ্ৰামমধ্যে সাৰোদ্ধাৰ পচৰিয়া নাম যাৰ
ধৰ্ম্মপুৰ মধ্যে লেখি জাক।
ব্ৰাহ্মণসকলে তাত অৱিশ্ৰাম ভাগৱত
কলি যুগে শ্ৰেষ্ঠ বুলি আক।।
তাতে ভৈল দ্বিজবৰ সজ্জনৰ প্ৰিয়কৰ
সুসিল কৰ্ম্মত জাৰ ৰতি।
গম্ভিৰ ধাৰ্ম্মিক শিষ্ট দেৱদ্বিজ আৰাধন্ত
জাৰ নাম ৰামসৰস্বতী।।[৭]

হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাৰ সম্পাদিত 'অসমীয়া মহাভাৰত'ত কবিৰ জন্মস্থান পচৰিয়াৰ পৰিবৰ্তে চমৰিয়া বুলি দেখুওৱা হৈছে ঃ

কামৰূপ মধ্যে গ্ৰাম নাহিকে উপাম।
তাতে গ্ৰাম ভৈলা চমৰিয়া যাৰ নাম।।
সেহি গ্ৰামেশ্বৰ ভৈলা কবি চূড়ামণি।
পণ্ডিত গণৰ মধ্যে যাক অগ্ৰগণী।।'[৮]

ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰ গোপীনাথ দ্বিজে পিতৃৰ জন্মস্থান পাটচৌৰা, চিনাকোন বা চিলাকোন বুলি উল্লেখ কৰিছে ঃ

পাটচৌৰা নামে আছে এক গ্ৰাম
চিনাকোন নাম যাৰ।
অতি বিতোপন সৰ্ব্ব সুসম্পন্ন
দুই যেন স্বৰ্ণহাৰ।।
সেহি গ্ৰামেশ্বৰ মহাদেশধৰ
ভীমসেন দ্বিজবৰ।
মান যশ ৰাশি অদ্যপি প্ৰকাশি
যেন পূৰ্ণ শশধৰ।।
তাহান সন্ততি ৰামসৰস্বতী
পাঠক শুক্ল ধ্বজৰ।[৯]

ৰামসৰস্বতী আৰু পুত্ৰ গোপীনাথ পাঠকৰ ৰচনাৰাজিত উল্লেখ থকা জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় তথ্যৰাজি বিশ্লেষণ কৰি পণ্ডিতমণ্ডলীয়ে নিজ নিজ মন্তব্য ব্যক্ত কৰিছে। পণ্ডিত-গৱেষকসকলে ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰ গোপীনাথ পাঠকে উল্লেখ কৰা পাটচৌৰা বা পাটচোৰাকে পছৰীয়া বুলি গ্ৰহণ কৰিছে। পাটচৌৰা শব্দৰ পৰা পছৰীয়া শব্দটোৰ বিকাশ দেখুওৱা হৈছে এইদৰে ঃ পাটচৌৰা পাচ'উৰা পাচইৰা পচ'ৰিয়া, পচৰীয়া বা পছৰীয়া হোৱাটো অস্বাভাৱিক নহয়।[১০] কামৰূপী উপ-ভাষাতো এই পৰিবৰ্তন ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা শুদ্ধ, কাৰণ কামৰূপী উপ-ভাষাত উচ্চ স্বৰধ্বনি আৰু মহাপ্ৰাণতাৰ বিশিষ্টতা লক্ষ্যণীয়।[১১]

ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় বক্তব্যৰ সিদ্ধান্ত সুদৃঢ় কৰিবলৈ এই সম্পৰ্কত মন্তব্য আগবঢ়োৱা দুই-চাৰি পণ্ডিত-গৱেষকৰ মন্তব্য উল্লেখ কৰাটো প্ৰণিধানযোগ্য হ'ব বুলি বিবেচনা কৰিব পাৰি। অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণেতা দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান দ্বিধাহীনভাৱে পচৰীয়া বুলি উল্লেখ কৰিছে। 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত' নামৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণেতা সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ মতে ঃ মহাভাৰতৰ বিভিন্ন পৰ্বৰ ভাঙনিত ৰামসৰস্বতীৰ আত্মপৰিচয়সূচক যি বিৱৰণ পোৱা যায় তাৰ পৰা জানিব পাৰি যে তেওঁ কামৰূপৰ পচৰীয়া (কোনো পুথিত চমৰীয়া) নামৰ গাঁৱত ভীমসেন কবিচূড়ামণিৰ দ্বিতীয় বা কনিষ্ঠ পুত্ৰৰূপে জন্মগ্ৰহণ কৰে। ৰামসৰস্বতীৰ পুতেক গোপীনাথ পাঠকৰ ভণিতাৰ পৰা আকৌ কবিচূড়ামণিৰ ঘৰ চিনকোনা বুলি উল্লেখ কৰিছে। আনহাতে আকৌ চিনকোনা গ্ৰাম পাটচৌৰাৰ অন্তৰ্ভুক্ত বুলিও কৈছে। চিনকোনা সুকুমাৰ মহন্তৰ ঘৰত প্ৰাপ্ত অসম বুৰঞ্জীমতে গোৱালপাৰাৰ পশ্চিমে, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণপাৰে, হাতীচলা পঞ্চৰত্নৰ ওচৰত অৱস্থিত স্থান। গতিকে চিনকোনাই কবিৰ বাসস্থান আছিল। চমৰিয়া, পচৰিয়া-- এই দুয়োস্থান হয় নকলকাৰৰ প্ৰক্ষিপ্ত, নহয় সাময়িক বাসস্থান বুলি ধাৰণা হয়।[১২]

অসমীয়া সাহিত্য সংস্কৃতিৰ গৱেষক পণ্ডিত নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মাৰ মতে — "ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাৱলীত উল্লিখিত 'পচৰিয়া' আৰু 'চমৰিয়া' পদ দুটিৰ ভিতৰত 'পচৰিয়া' পদটিৰ বাৰংবাৰতা অনেক গুণে বেছি। আনকি 'চমৰিয়া' পদটিৰ প্ৰয়োগ কেৱল এঠাইতহে পোৱা যায়। এইফালৰ পৰা 'চমৰিয়া' পদটিৰ প্ৰয়োগ কেৱল এঠাইতহে পোৱা যায়। এইফালৰ পৰা 'চমৰিয়া' পদটো প্ৰক্ষিপ্ত হোৱাই স্বাভাৱিক। স্বৰূপাৰ্থত কবিৰ জন্মস্থান পচৰিয়াহে, চমৰিয়া নহয়। লিপিকাৰৰ ভ্ৰমৰ বাবে বোধকৰোঁ 'চমৰিয়া' শব্দটো 'পচৰিয়া' হ'ব পাৰে।"[১৩] ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় বহল আলোচনা কৰি নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মাই সিদ্ধান্ত দিছে যে- "ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পচৰীয়া; কিন্তু সাহিত্যিক জীৱনৰ বিভিন্ন স্তৰত তেওঁ চমৰীয়া, পাটচৌৰা বা পাটাচাৰকুছি আদি স্থানত বাস কৰিছিল।"[১৪]

মঙ্গলদৈৰ বুৰঞ্জী প্ৰণেতা দীনেশ্বৰ শৰ্মাৰ মতে ৰামসৰস্বতীৰ বাসস্থান 'চমতীয়া'। বঁসুন্ধৰ বৰুৱাৰ ঘৰত

সংৰক্ষিত বিৰাট পৰ্বৰ পাঠৰ পৰা দীনেশ্বৰ শৰ্মাই তলত দিয়া ভণিতাটো পৰিবেশন কৰিছে ঃ

গ্ৰাম মধ্যে সাৰোদ্ধাৰ চমতীয়া নাম যাৰ
কপাহঠাৰ মধ্যে লেখি যাক।

শৰ্মাই উদ্ধৃত কৰা পাঠাংশ নিৰ্ভুল বুলি ক'ব নোৱাৰি। দেৱেন্দ্ৰ নাথ বেজবৰুৱাই উল্লেখ কৰা 'পচৰিয়া' আৰু দীনেশ্বৰ শৰ্মাই উল্লেখ কৰা 'চমতীয়া' শব্দ দুটা দেখাত পৰস্পৰবিৰোধী যেন লাগিলেও লিপিকাৰৰ প্ৰমাদ হেতু যে এনে হৈছে তাত সন্দেহ নাই।[১৫]

ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাৱলীৰ ভাষাতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ বিষয়ত গৱেষণা কৰ্ম কৰি গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা পি.এইচ.ডি. ডিগ্ৰী লাভ কৰা গৱেষক অমিয় ভঁৰালী মহন্তই ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কত মন্তব্য প্ৰদান কৰিছে এনেদৰে— 'পচৰীয়া' আৰু চমৰীয়া দুখন ঠাই একেগৰাকী লোকৰ জন্মস্থান হ'ব নোৱাৰে। লিপিকাৰৰ প্ৰক্ষিপ্ততাৰ বাবেহে পচৰীয়া চমৰীয়া হোৱা যেন লাগে। প্ৰকৃততে কবিগৰাকীৰ জন্মস্থান পচৰীয়াহে, চমৰীয়া কবিজনাৰ সাময়িক বাসস্থানহে আছিল আৰু চমৰীয়াত থকা কালত তেওঁ সাহিত্য চৰ্চাও কৰিছিল।[১৬]

অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখাত সাহিত্যিক-গৱেষক-পণ্ডিত দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ মহাভাৰতৰ বিৰাট পৰ্বৰ উদ্ধৃতি দিয়া পচৰীয়া নামৰ বিপৰীতে ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পচৰীয়াৰ পৰিবৰ্তে চমৰীয়াক সমৰ্থন কৰি মন্তব্য কৰিছে ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ গৱেষক মহেশ্বৰ নেওগৰ মন্তব্য অনুযায়ী— 'পচৰীয়া' শব্দটো সম্ভৱতঃ 'চমৰীয়া'হে হ'ব। মোগল-অসমৰ ৰণথলী হিচাপে দলিবাৰী-পচৰিয়া বুৰঞ্জীত জনাজাত হ'লেও ৰামসৰস্বতীৰ অৰ্থাৎ শঙ্কৰদেৱৰ সময়ত বা অব্যাহতিৰ পিছত এই ঠায়ে ভাগৱত-চৰ্চাৰ কেন্দ্ৰৰূপে খ্যাতি লাভ কৰা নাছিল। এই পদফাঁকিয়ে চমৰিয়া সত্ৰৰ আদি বুৰঞ্জীলৈকে আঙুলিওৱা বুলি ভাবিব পাৰি। ৰামসৰস্বতীৰ পুতেক গোপীনাথ পাঠকে ৰামসৰস্বতীৰ পিতাক ভীমসেন দ্বিজক পাটচৌৰা আৰু চিলাকোণ নামে দুখন গাঁৱৰ গ্ৰামেশ্বৰ অৰ্থাৎ ভূঞা বুলি নিৰ্দেশ কৰিছে। গতিকে এওঁলোকৰ বংশৰ মূল ঘৰ পাটচৌৰা-চিলাকোনত আছিল বুলি ভাবিব পাৰি। আৰু সম্ভৱ চমৰিয়াই ৰামসৰস্বতীৰ কিছুকাল থকা ঠাই হৈছিল। তেওঁ নৰনাৰায়ণৰ ৰাজধানী কোচবেহাৰত, ৰঘুদেৱনাৰায়ণৰ বিজয়নগৰত আৰু ধৰ্মনাৰায়ণৰ দৰঙী ৰাজ্যত আছিল। দ্ৰোণ-পৰ্বত গোপীনাথে কামৰূপৰ পাটচৌৰাৰ অন্তৰ্গত চিলাকোন গাঁৱত থাকি পদ কৰা বুলি উল্লেখ কৰিছে। গতিকে সিয়েই তেওঁলোকৰ বংশৰ স্থায়ী বাসস্থান হ'ব লাগিব।[১৭]

ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সন্দৰ্ভত বিস্তৃত অধ্যয়ন আগবঢ়াই 'ৰামসৰস্বতী' নামৰ গৱেষণা গ্ৰন্থত মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱাই ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় বিতৰ্কৰ মোখনি মাৰি সিদ্ধান্ত দিছে এনেদৰে — 'ভৌগোলিক অৱস্থিতি, প্ৰাচীন ঐতিহ্য আৰু তথ্য প্ৰমাণগত যৌক্তিক বিচাৰৰ জৰিয়তে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা যায় যে অবিভক্ত কামৰূপ জিলাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰৰ ৰঙিয়া মহকুমাৰ অন্তৰ্গত পছৰীয়াই ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান। ইয়াৰে বৰ্তমানৰ পছৰীয়া দলৰ পথাৰ অঞ্চলটোতেই মহাভাৰতীয় কবিগৰাকীৰ জন্ম হৈছিল— য'ত চিলাকোণা বা চিলাকোণ নামেৰে এখন ক্ষুদ্ৰ গাঁও বৰ্তি আছিল। তেনেস্থলত ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থানক কেন্দ্ৰ কৰি অহেতুক অনিশ্চয়তাজনিত বাদ-বিবাদ থকা উচিত নহয়।[১৮]

ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কীয় বিতৰ্কৰ মোখনি মৰা প্ৰসঙ্গত আমি কিছু কথা এনেধৰণে অৱতাৰণা কৰিব পাৰোঁ - -পছৰীয়া অঞ্চলটো এখন মহান তীৰ্থক্ষেত্ৰ। বৰ্তমানৰ কামৰূপ জিলাৰ প্ৰায় মধ্যভাগত অৱস্থিত গাঁওখনৰ ভূমিভাগ পাঁচখনকৈ মহান তীৰ্থভূমি যেনে— কামাখ্যা, উমানন্দ, পাণ্ডুনাথ, মাধৱ আৰু অগ্নিবাণেশ্বৰ দেৱালয়ৰ পৱিত্ৰ দেৱোত্তৰ ভূমিত অৱস্থিত এই গাঁওখন। গাঁওখনৰ লগত সংপৃক্ত হৈ আছে বিভিন্ন লোককথা, কিংবদন্তি। এইখন গাঁৱৰে ভূমিভাগত সংঘটিত হৈছিল আহোম আৰু মোগলৰ বিখ্যাত শিহৰণকাৰী আলাবৈৰ যুদ্ধখন। এই যুদ্ধখন ১৬৬৯ চনৰ ২৮ শাওনৰ দিনাখন সংঘটিত হৈছিল। গাঁওখনৰ নাতিদূৰত অৱস্থিত প্ৰাচীন সভ্যতা সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰস্থল হাজো অঞ্চলটো। এইবোৰ কথাই গাঁওখনৰ প্ৰাচীনতাৰ ইতিহাস বহন কৰে।

এই ঐতিহ্যপূৰ্ণ পছৰীয়া গাঁওখনতে ৰামসৰস্বতীয়ে জন্মগ্ৰহণ কৰা বুলি নিজৰ ৰচনাত একাধিকবাৰ উল্লেখ কৰি গৈছে। ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰ গোপীনাথ দ্বিজেও পিতৃৰ জন্মস্থান পাটচৌৰা বুলি উল্লেখ কৰিছে। পাটচৌৰা শব্দৰ পৰা পচৰীয়া শব্দটোৰ বিকাশ হ'ব পাৰে বুলি সাহিত্য বুৰঞ্জী প্ৰণেতা দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই উল্লেখ কৰিছে আৰু ভাষাবিদসকলে পাটচৌৰা শব্দৰ পৰা পছৰীয়াৰ বিকাশও দেখুৱাইছে। বেছি সংখ্যক গৱেষক পণ্ডিতে ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়া বুলি মানি লৈছে। কিন্তু ইয়াৰ বিপৰীতে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত মহেশ্বৰ নেওগে ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়াৰ পৰিৱৰ্তে চমৰীয়াহে হ'ব লাগে বুলি উল্লেখ কৰিছে। ইয়াৰ কাৰণ হিচাপে তেওঁ পছৰীয়া অঞ্চলটো ভাগৱত-চৰ্চাৰ কেন্দ্ৰৰূপে খ্যাতি লাভ কৰা নাছিল বুলি উল্লেখ কৰিছে। মহেশ্বৰ নেওগৰ এই কথা কোনোপধ্যে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰি। কাৰণ পছৰীয়া অঞ্চলটো অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই সংস্কৃত শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল আৰু ঁশ্ৰীকান্ত শৰ্মা অধ্যাপক, ঁৰামদেউ শৰ্মা অধ্যাপক আদি বিখ্যাত সংস্কৃত পণ্ডিতে এই পূণ্যভূমিত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকে পছৰীয়াৰ উপৰিও আন আন অঞ্চলৰ ছাত্ৰকো সংস্কৃত শিক্ষা প্ৰদান কৰিছিল। পছৰীয়া অঞ্চলটো প্ৰাচীন কালৰ পৰাই ভাগৱত চৰ্চাৰ কেন্দ্ৰস্থলীও আছিল। আজি কেইবাশ বছৰ আগৰ পৰাই চলি অহা পছৰীয়া অঞ্চলৰ 'সচং' কেইখন, ইতিমধ্যেই লুপ্ত হোৱা পলাশৰ তলৰ সত্ৰ, পছৰীয়াৰ গাতে লাগি থকা চক্ৰশিলাৰ হৰিমন্দিৰ, আদিয়ে এই কথাৰ উপযুক্ত প্ৰমাণ দাঙি ধৰে। অতীজৰে পৰাই পছৰীয়াৰ কিছু সংখ্যক লোকে জীৱনৰ শেষৰ ফালে বৈষ্ণৱ উপাধি গ্ৰহণ কৰি নিজকে গৌৰৱবোধ কৰে। হৰি বৈষ্ণৱ, বাসৱ বৈষ্ণৱ আদিয়ে ইয়াৰ প্ৰমাণ। পছৰীয়া অঞ্চলৰ হিন্দু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানসমূহক নামঘৰ নাইবা গোসাঁইঘৰ বুলিহে উল্লেখ কৰে। আনকি পছৰীয়া কালীমন্দিৰকো স্থানীয় লোকসকলে বৰগোসাঁইঘৰ বুলিহে কয়। আঠখন ৰাজহ ভূমিৰে পৰিব্যাপ্ত পছৰীয়া অঞ্চলত আজি পৰ্যন্ত পছৰীয়া কালীমন্দিৰত এখন মনসা পূজা আৰু এখন কালী পূজাহে শক্তি পূজা ৰূপে পালন কৰা হয়। এই দুয়োখন পূজাৰো ইতিহাস দুশ বছৰতকৈ অধিক নহয়। আজিও পছৰীয়া অঞ্চলৰ মানুহে শক্তি পূজাৰ তুলনাত শিৱ আৰু বিষ্ণুৰ পূজা আৰাধনাৰ প্ৰতিহে বেছি আগ্ৰহী। পছৰীয়াৰ প্ৰতিখন খেলৰে প্ৰতিটো গোঁসাইঘৰতে বছৰি বিষ্ণুহোম সম্পন্ন কৰা হয় আৰু প্ৰতি বৃহস্পতিবাৰে ভাগৱত পাঠ কৰা হয়। ইয়াৰ পাছতো পছৰীয়া অঞ্চলত ভাগৱত চৰ্চাই খ্যাতি লাভ কৰা নাই বুলি ক'লে জানো কোনোবাই পতিয়াব। মহেশ্বৰ নেওগদেৱৰ পছৰীয়া সম্পৰ্কীয় উক্তি ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়নৰ অভাৱৰ ফলশ্ৰুতি মাথোন।

পণ্ডিত-গৱেষকসকলে ঐক্য মতত উপনীত হৈছে যে ৰামসৰস্বতী এগৰাকী ব্ৰাহ্মণ কবি। পছৰীয়া অঞ্চলটোত ব্ৰাহ্মণ লোকসকলৰ বসবাসৰ ইতিহাস আন আন অঞ্চলবোৰতকৈ প্ৰাচীন। আজিৰ তাৰিখতো পছৰীয়া অঞ্চলত ভৰদ্বাজ, বশিষ্ঠ, সাবৰ্ণ্য ঋষি, শাণ্ডিল্য, কাশ্যপ আদি উচ্চ বংশীয় ব্ৰাহ্মণ কুলৰ লোকৰ ইতিহাস দহ-বাৰ পুৰুষ পৰ্যন্ত পাব পাৰি। এই তথ্যয়ো ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থানক পছৰীয়াৰ সপক্ষেই লৈ যাব। কাৰণ ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন কৰিলে বুজিব পাৰিব যে ৰামসৰস্বতীৰ জন্মৰ দাবীদাৰ আন আন অঞ্চলসমূহৰ ব্ৰাহ্মণ লোকসকলৰ বসতিস্থাপনৰ ইতিহাসতকৈ পছৰীয়া অঞ্চলৰ ব্ৰাহ্মণ লোকসকলৰ ইতিহাস অতি প্ৰাচীন। অসমৰ পাঁচখন প্ৰাচীন দেৱালয়ৰ পূজা-পাতল কৰাৰ অৰ্থে পছৰীয়া অঞ্চলৰ ব্ৰাহ্মণসকলক ৰজা-মহাৰজাসকলে ইয়াত সংস্থাপিত কৰিছিল। আজিও এই অঞ্চলৰ ব্ৰাহ্মণসকলে উক্ত দেৱালয়সমূহৰ পূজা-পাঠ কৰাৰ লগতে অনুষ্ঠানসমূহ পৰিচালনা কৰি আহিছে। গতিকে নিঃসন্দেহে ক'ব পাৰি যে পছৰীয়া হেন প্ৰাচীন গাঁওখনতে ৰামসৰস্বতীৰ জন্ম হৈছিল।

ৰামসৰস্বতীয়ে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিছিল আৰু তেওঁৰ অনুৰোধমৰ্মে মহাভাৰত অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰিছিল। মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে তেওঁৰ ৰাজসভাৰ পৰা মহাভাৰতৰ টীকা-ভাষ্য সম্বলিত পুথি-পাঁজি, ধন, বস্ত্ৰ, অলংকাৰ আৰু দাস-দাসী বলধ গাড়ীৰে নিজৰ গৃহলৈ পঠিয়াইছিল। এই কথা ৰামসৰস্বতীৰ নিজ উক্তিৰ পৰা জানিব পাৰি ঃ

এহি বুলি ৰজাই পাছে বলধি জোৰাই।
পঠাইলা পুস্তক সবে আমাসাৰ ঠাই।।
ধন বস্ত্ৰৰ অলঙ্কাৰ দিলা বহুতৰ।
দাস-দাসী দিলা মন বঢ়াইলা আমাৰ।।

ৰামসৰস্বতীৰ এই উক্তিয়েও তেওঁৰ জন্মস্থান পছৰীয়া বুলিয়ে দোহৰাৰ থল থাকে। কাৰণ এটা সময়ত কোচৰাজ্য হাজোলৈকে বিস্তৃত আছিল। সেই সময়ত হাজো অঞ্চল কোচ হাজো ৰূপে বিশেষ সুখ্যাতি লাভ কৰিছিল। পছৰীয়া অঞ্চলটো হাজোৰ নিকটৱৰ্তী অঞ্চল। সেয়েহে কোচৰাজ্যৰ পৰা ৰামসৰস্বতীলৈ পঠোৱা ৰাজ সামগ্ৰীবোৰ পছৰীয়ালৈ অনাটো সুচল। কিন্তু চমৰীয়ালৈ কোচৰাজ্যৰ পৰা সামগ্ৰীসমূহ গৰুৰ গাড়ীৰে পঠোৱা কাৰ্য অবাস্তৱ। কাৰণ চমৰীয়া অঞ্চলটো ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰত অৱস্থিত। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজেৰে গৰু গাড়ী যোৱা কথাটো কল্পনাৰ অবাস্তৱ। কিন্তু কোচ হাজোৰ পৰা আনকি কোচৰাজ্যৰ ৰাজধানী কোচবিহাৰৰ পৰাও পছৰীয়ালৈ খৰালি কালি গৰু গাড়ীৰে সমগ্ৰী কঢ়িয়াই আনিব পাৰি। খৰালিত কোচবিহাৰৰ পৰা পছৰীয়ালৈ থকা সমগ্ৰ উপনদীসমূহৰ পানী শুকাই যায় আৰু তাৰ ওপৰেৰে গৰু গাড়ী অনায়াসে চলাই আনিব পাৰি।[১৯]

পাটবাউসীত সত্ৰ পাতি থাকিবলৈ লোৱাৰ পাছতে দামোদৰদেৱৰ লগত দ্বিজ কবি চূড়ামণিৰ সম্পৰ্ক স্থাপিত হৈছিল

বুলি চৰিত পুথিত পোৱা যায়। চৰিত পুথিৰ তথ্য অনুসৰি হাজো নামৰ ঠাইত থকা কবি চূড়ামণি নামৰ ব্ৰাহ্মণ এজনে নিজৰ ধন-ধানৰ কিছু অংশ জগন্নাথলৈ আগবঢ়াইছিল।[২০] এই তথ্যয়ো ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়া হোৱাৰ সপক্ষে মত আগবঢ়াব পাৰে। কাৰণ আজিৰ তাৰিখতো পছৰীয়া অঞ্চলৰ লোকে পছৰীয়াৰ অৱস্থিতি হাজোৰ ওচৰতে বুলি নিজ মত ব্যক্ত কৰে। উৎসৱ-অনুষ্ঠান, সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰতো পছৰীয়া অঞ্চলটো পছৰীয়া-হাজো নামেৰে খ্যাত।

পছৰীয়াৰ নিকটবৰ্তী হাজো অঞ্চলটোত বৈষ্ণৱযুগতে বিভিন্ন পণ্ডিতে জন্মলাভ কৰি সাহিত্য-সাধনাৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰি গৈছে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত ৰত্ন পাঠক, চন্দ্ৰভাৰতী ওৰফে অনন্ত কন্দলি আদি প্ৰণিধানযোগ্য। বৰ্তমান সময়তো ভাষা সাহিত্যৰ পণ্ডিত কালিৰাম মেধি হাজোৰ ওচৰৰে ৰামদিয়া গাঁৱত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। এতিয়াও পছৰীয়াকে ধৰি সমগ্ৰ হজো অঞ্চলটোত ভাষা-সাহিত্য সংস্কৃতিৰ পণ্ডিত ব্যক্তিৰ জন্মগ্ৰহণে অঞ্চলটোক ধন্য কৰি আহিছে। এইবোৰ তথ্যয়ো পছৰীয়া অঞ্চলটো যে প্ৰাচীন কালৰ পৰাই ভাষা-সাহিত্য- সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল সেই কথাকে প্ৰতীয়মান কৰায়। গতিকে এনে এটি ভাষা-সাহিত্য সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰস্থলত ৰামসৰস্বতীৰ জন্মগ্ৰহণ কেতিয়াও অপ্ৰাসংগিক হ'ব নোৱাৰে।

ৰামসৰস্বতীৰ পুত্ৰ গোপীনাথ পাঠকে পিতৃৰ জন্মস্থান পাটচৌৰা বুলি উল্লেখ কৰাৰ লগতে 'চিনাকোণ' বা 'চিলাকোণ' শব্দ দুটিও উল্লেখ কৰিছে। পছৰীয়াৰ নাতিদূৰত আজিও চিলা গাঁওখনৰ অৱস্থিতি লক্ষ্য কৰা যায়। এই ফালৰ পৰাও ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়াৰ সপক্ষে যায়।

ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান 'পছৰীয়া' গাঁৱক সমৰ্থন কৰিব পৰা ইমানবিলাক তথ্য থকাৰ পাছতো ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়াত হয়নে নহয় সন্দেহ ওপজাটো আশ্চৰ্যৰ কথা। সুধীসমাজে এইসমূহ তথ্যৰাজিৰ বিশ্লেষণেৰে ঠাৱৰ কৰিব পাৰিব ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান কামৰূপৰ পুণ্যভূমি পছৰীয়াত হয়নে নহয়।

জীৱন পৰিক্ৰমা :

ৰামসৰস্বতীয়ে কোচ ৰজা নৰনাৰায়ণৰ ৰাজ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিছিল। এইগৰাকী কবি-সাহিত্যিক মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ৰাজত্বকালৰ পৰা নৰনাৰায়ণৰ পৰিনাতি মহেন্দ্ৰনাৰায়ণৰ সময়লৈকে জীৱিত থকাৰ কথা জানিব পাৰি। ৰামসৰস্বতীৰ জীৱনকাল সম্পৰ্কে বিভিন্ন পণ্ডিতে পৃথক পৃথক মন্তব্য আগবঢ়াইছে। ডিম্বেশ্বৰ নেওগে নৰনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ পাছ কোচবিহাৰৰপৰা ৰঘুদেৱৰ ৰাজধানী বিজয়পুৰলৈ আ ধৰ্ম্মনাৰায়ণৰ ৰাজত্বলৈকে তাতে থকাৰ প্ৰমাণৰ ভিত্তি ৰামসৰস্বতীৰ কাল ১৫৫০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৬৫০ খ্ৰীষ্টাব্দ ভিতৰত ধৰিছে। সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই ৰাম সৰস্বতীৰ উদ্ভৱকা ১৫৪০ খ্ৰীষ্টাব্দৰপৰা ১৬৩০-৪০ খ্ৰীষ্টাব্দ ধৰিছে। বিশ্বনাৰায় শাস্ত্ৰীয়ে ১৫৩০ খ্ৰীষ্টাব্দৰপৰা ১৬২০ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে ৰামসৰস্বতী জীৱন-কাল বুলি এক আনুমানিক সিদ্ধান্ত দিছে। মাধুৰ্য্য মণ্ডি বৰুৱাই ৰামসৰস্বতীৰ জীৱন পৰিক্ৰমা সম্পৰ্কত বিভিন্ন যুক্তিনি আলোচনাৰ অন্তত ৰামসৰস্বতীৰ সময়সীমাৰ সঠিক তথ্য প্ৰদা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে— এনেধৰণে ৰামসৰস্বতী নৰনাৰায়ণ ৰাজসভাত উপস্থিত হোৱাৰ কালছোৱা ১৫৬৬ খ্ৰীষ্টাব্দ বু ঠাৱৰ কৰাৰ পাছত কবিগৰাকীৰ জন্মকাল ১৫৩০ খ্ৰীষ্টাব্দ তাৰ ওচৰ-পাঁজৰে হোৱাটো সম্ভৱ। সেইফালৰপৰা ৰামসৰস্বতী জীৱন-কাল আনুমানিক ১৫৩০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৬৩ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে সংস্থাপিত কৰিব পাৰোঁ। এনেদৰে বিচাৰ কৰিলে ৰামসৰস্বতীৰ আনুমানিক আয়ুস-কাল হ'বগৈ ১০৮ বছৰ মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ ১১৯ বছৰ ছমাহ আৰু মাধৱদেৱৰ ১০ বছৰ আয়ুস-কালৰ আনুমানিক সত্যতা নিশ্চত হোৱাৰ পাছ ১০৮ বছৰ আয়ুস-কাল ৰামসৰস্বতীৰ ক্ষেত্ৰত অসম্ভৱ নহ যেন লাগে।[২১]

ৰচনাক্ৰম আৰু ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা :

মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে ৰামসৰস্বতীক মহাভাৰতৰ প অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিবলৈ দিছিল। কিন্তু মহাভাৰতৰ আ পৰ্বত ৰামসৰস্বতীয়ে কোন ধৰণৰ ৰাজ-প্ৰশস্তি সংযোগ ক নাই ইয়ালৈ চাই ৰামসৰস্বতীয়ে আদিপৰ্ব ৰচনাৰ সময়ত কো ধৰণৰ ৰাজ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰা নাছিল বুলি অনুমান হ সম্পূৰ্ণ নিজস্ব প্ৰচেষ্টাতে পণ্ডিতগৰাকীয়ে অনুবাদৰ কাম আ কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত ৰামসৰস্বতীৰ পাণ্ডিত্যৰ কথা মহাৰা নৰনাৰায়ণৰ কাণত পৰাত ৰামসৰস্বতীক ৰাজসভাত স্থান দি

পৰৱৰ্তী দিনত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে ৰামসৰস্বতী মহাভাৰতৰ ওঠৰ পৰ্ব অনুবাদ কৰাৰ অৰ্থে ৰাজসভাত থ টীকা ভাষ্য গৰু গাড়ীৰে নিজ গৃহলৈ পঠিয়াই দিছি কবিগৰাকীয়ে আৰ্থিক দিশটোৰ কথা চিন্তা কৰি যাতে মহাভাৰ পদ ৰচনাত বিজুতি নঘটে তাৰবাবে সাতপুৰুষে খাব পৰা টকা-পইচা দি ৰামসৰস্বতীক সাহায্য প্ৰদান কৰিছিল। এইক কবিগৰাকীয়ে নিজৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজতে সুন্দৰভাৱে উল্লে

কৰি গৈছে :

জয় নৰনাৰায়ণ ৰাজা শিৰোমণি।
সন্তৰ পৰম মিত্ৰ দুষ্টৰ অগনি।।
আমাক কৰিলা আজ্ঞা পৰম সাদৰে।
ভাৰতৰ পদ তুমি কৰিয়োক সাৰে।।
আমাৰ গৃহত আছে ভাষ্য-টীকা যত।
নিয়োক আপোন গৃহে দিলোহো সমস্ত।।
এহি বুলি ৰাজ্য সবে বলধি জোৰাই।
পঠাইলা পুস্তক সবে আমাসাৰ ঠাই।।
ধন-বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ দিলা বহুতৰ।
দাস-দাসী দিয়া মন বঢ়াইলা আমাৰ।।
এতেক তাহান আজ্ঞা ধৰিয়া মনত।
কৃষ্ণৰ চৰণ যুগ ধৰি হৃদয়ত।।
বিৰচিবো পদ ইটো আতি অনুপাম।
পুষ্পক হৰণ বনপৰ্ব্ব যাৰ নাম।।[২২]

আৰু

জয় নমো নাৰায়ণ নৃপতি প্ৰধান।
যাহাৰ সমান ৰাজা নাহিকয় আন।।
ৰাজ্য চৰ্চা কৰি ৰাজা ভোগক ভুঞ্জয়।
বৰিতলে যত ৰাজা সকলে খাটয়।।
আন নুশুনন্ত কাণে ভাৰত আখ্যান।
বৎসৰত এক ৰূপ শুনা বিদ্যমান।।
অপূৰ্ব্ব ৰহস্য যিটো ভাৰত শুনয়।
ধন ৰত্ন হস্তী ঘোৰা দেন্ত মহাশয়।।
হেনয় নৰেন্দ্ৰ মহা ত্ৰিভুবনে সাৰ।
তাহান অজ্ঞাত আমি ৰচিলো পয়াৰ।।
আমাসাক ধন ৰত্ন দিলা মহাশয়।
সপ্তম পুৰুষ মানে খাইবাক জুৰয়।।[২৩]

নৰনাৰায়ণৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ৰামসৰস্বতীয়ে আদি বনপৰ্ব, পুষ্পহৰণ বনপৰ্ব, মণিচন্দ্ৰঘোষ বনপৰ্ব, বিজয় পৰ্ব, কালকুঞ্জ শোষক বধ, কুলাচল বধ, ব্যাসাশ্ৰম, ভোজকট বধ, যজ্ঞ পৰ্ব, বঘাসুৰ বধ আদি ৰচনা কৰে।[২৪]

ৰামসৰস্বতীয়ে বঘাসুৰ বধকাব্য ৰচনাৰ শেষৰ ফালে সম্ভৱতঃ মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে ইহলীলা সম্বৰণ কৰিছিল। এই কথা কবিগৰাকীৰ উল্লিখনৰ পৰাই জানিব পাৰি :

জয় জয় নৰ নাৰায়ণ নৃপ
অখণ্ড মণ্ডলেশ্বৰ।
শম দম দণ্ড ভেদ ন্যায়-নীতি
সকলে গুণে সাগৰ।।
বৈষ্ণৱ সবক পালন কৰন্ত
প্ৰাৰ্থকৰ পূৰা মন।
দিব্য ভোগভুঞ্জি পৰকালে পাচে
বৈকুণ্ঠে কৰা গমন।।
তাহান আদেশে বিৰচিলো পদ
ইটো বঘাসুৰ বধ।[২৫]

ৰামসৰস্বতীয়ে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ প্ৰশস্তিৰ লগে লগে নৰনাৰায়ণৰ ভ্ৰাতৃ শুক্লধ্বজ অৰ্থাৎ চিলাৰায়ৰো প্ৰশস্তি কৰিবলৈ পাহৰা নাই। শুক্লধ্বজ এগৰাকী পণ্ডিত আৰু ভাগৱত শাস্ত্ৰৰ প্ৰতি আগ্ৰহী লোক বুলি ৰামসৰস্বতীয়ে উল্লেখ কৰি গৈছে। লগে লগে নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভা শুৱনি কৰা মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰো প্ৰশস্তি ৰামসৰস্বতীয়ে নিজৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজত কৰিছে :

জয় শুক্লধ্বজ ৰাজাৰ কনিষ্ঠ
পণ্ডিতৰো মধ্যে সাৰ।
ভাগৱত ধৰ্ম্মে শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে
মনক মথিলা যাৰ।।
ধৰ্ম্মে যশে বলে যাৰ সম নাহি
কামৰূপ মধ্য সাৰ।
পৰম প্ৰচণ্ড দুৰ্জন দণ্ড
বৈষ্ণৱক সতকাৰ।।
স্বৰ্ণকোষ নদী যাৰ ৰাজ সীমা
জগতে যাক কহয়।
বৈষ্ণৱ সকলে আশিস দিবয়
হৌক তযু জয় জয়।।
তাহান ৰাজ্যত কুশলে থাকিয়া
বিৰচিলো ইটো পদ।[২৬]

ৰামসৰস্বতীয়ে তেওঁৰ ৰচনাৱলীৰ মাজত শঙ্কৰদেৱৰো যথেষ্ট প্ৰশস্তি কীৰ্তন কৰিছে। নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত শঙ্কৰদেৱৰ লগত পৰিচয় ঘটি শঙ্কৰদেৱৰ ব্যক্তিত্ব আৰু পাণ্ডিত্যৰ উমান পাই কবিগৰাকীয়ে শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰশস্তি কৰিছে। ৰাম সৰস্বতীয়ে নিজেও ভক্তি ধৰ্মৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ ভক্তি ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ দিশতো মনোনিৱেশ কৰিছিল। এইবোৰ কথা ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাৰাজিৰ মাজৰ পৰাই জানিব পাৰি :

জয় শুক্লধ্বজ ৰাজাৰ কনিষ্ঠ

পণ্ডিতৰো মধ্যেসাৰ।
ভাগৱত ধৰ্ম্মে শ্ৰীমন্ত শংকৰে
মনক মথিলা যাৰ।।[২৭]

শ্ৰীমন্ত শংকৰে যাৰ। শুনাই ভাগৱত সাৰ।।
ভকতি প্ৰসাদ দিলা। জগতকে উদ্ধাৰিলা।।[২৮]

বঘাসুৰ বধৰ পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত ৰচনা কৰা কালজঙ্ঘ বধ, খটাসুৰ বধ, অশ্বকৰ্ণ বধ, জটাসুৰ বধ আদিত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ প্ৰশস্তি পোৱা নাযায়। বোধহয় এই পুথিসমূহ নৰনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ পাছত ৰচনা কৰিছিল। ৰামসৰস্বতীয়ে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ উপৰি ৰঘুদেৱ নাৰায়ণ, দৰঙী ৰজা ধৰ্মনাৰায়ণ, মকৰধ্বজ আদিৰ পৃষ্ঠপোষকতাও লাভ কৰিছিল। ৰামসৰস্বতীয়ে পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ ৰাজত্বকালতো সাহিত্য চৰ্চা অব্যাহত ৰাখিছিল যদিও বোধহয় পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ পৰা কোনো বিশেষ সঁহাৰি লাভ কৰা নাছিল; সেয়ে পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ ৰাজত্ব কালত ৰচিত হোৱা ৰচনাৰাজিৰ মাজত পৰীক্ষিত নাৰায়ণ সম্পৰ্কীয় কোনো প্ৰশস্তি নাই। ৰামসৰস্বতীৰ বিষয়ত গৱেষণা কৰা এগৰাকী বিশিষ্ট গৱেষক মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱাৰ সিদ্ধান্ত অনুযায়ী ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাৰাজিৰ কাল আৰু ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা এনেধৰণে দেখুৱাব পাৰি।

নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত উপস্থিত হোৱাৰ পূৰ্বে ১৫৬০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৫৬৫ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে মহাভাৰতৰ আদি পৰ্ব, সভা পৰ্ব, ভীষ্ম পৰ্বৰ প্ৰথমছোৱা (কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ অষ্টম দিনৰ বৰ্ণনা পৰ্যন্ত)।

নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত উপস্থিত হোৱাৰপৰা তেওঁৰ ৰাজত্ব-কালৰ শেষ সময়লৈকে (১৫৬৬-১৫৮৭ খ্ৰীষ্টাব্দ) আদি বনপৰ্ব, পুষ্পহৰণ-উপপৰ্ব বা শঙ্খধৱল বধ, মণিচন্দ্ৰ ঘোষপৰ্ব, বঘাসুৰ বধৰ প্ৰথমছোৱা, অশ্বকৰ্ণ বধ, বিজয়পৰ্বৰ প্ৰথমছোৱা বা ত্ৰিশিৰা বধ, সিন্ধুযাত্ৰাৰ কিয়দাংশ, কুলাচল বধ, দ্ৰোণ পৰ্ব, কালকুঞ্জ-শোষকবধ খণ্ড, যজ্ঞপৰ্ব (যজ্ঞৰ বৰ্ণনা-অংশ)।

নৰনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ পাছত ৰঘুদেৱৰ ৰাজ্যত তেওঁৰ ৰাজত্বকালৰ শেষ পৰ্য্যন্ত (১৫৮৭-১৬০৩ খ্ৰীষ্টাব্দ) বঘাসুৰ বধৰ শেষছোৱা, যজ্ঞপৰ্ব অন্তৰ্ভুক্ত মহিষ দানৱ বধখণ্ড, যজ্ঞপৰ্ব অন্তৰ্ভুক্ত কালজঙ্ঘ বধখণ্ড, বিজয় পৰ্বৰ শেষছোৱা বা ত্ৰিশিৰা বধৰ, ব্যাসাশ্ৰম,পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ ৰাজত্বকালত (১৬০৩-১৬১৫ খ্ৰীষ্টাব্দ) পাঞ্চালী বিবাহ, জঙ্ঘাসুৰ বধ, উদ্যোগ পৰ্ব, খটাসুৰ বধ, ভীম চৰিত।

ধৰ্মনাৰায়ণৰ ৰাজত্বকালত (১৬১৫-১৬৩৭ খ্ৰীষ্টাব্দ) কৰ্ণ পৰ্ব, সিন্ধুযাত্ৰাৰ সম্পূৰ্ণ, গীতগোবিন্দ, ভীষ্ম পৰ্বৰ শেষছোৱা।

ধৰ্মনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ ঠিক পাছত মহীন্দ্ৰনাৰায়ণ আৰু সুন্দৰনাৰায়ণৰ আশ্ৰয়ত (১৬৩৭-৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দ) সাৱিত্ৰী উপাখ্যান।

ইয়াৰ উপৰি ৰামসৰস্বতীয়ে ব্যাধ চৰিত, লক্ষ্মণৰ শক্তিশেল, সুধন্বা বধ, লক্ষ্মী চৰিত্ৰ তীৰ্থযাত্ৰাপৰ্ব, স্ত্ৰীপৰ্ব আদি ৰচনাসমূহ কেতিয়া ৰচনা কৰিছিল– তাৰ নিশ্চিত ক্ৰম-কাল নিৰ্ধাৰণ কৰিব পৰা নগ'ল।[২৯]

এই আলোচনাৰ পৰা এই নিশ্চিত কৰিব পাৰি যে ৰামসৰস্বতীয়ে নৰনাৰায়ণৰ ৰাজত্বকাল অৰ্থাৎ ১৫৫৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ধৰ্মনাৰায়ণৰ পিছৰ ৰজা মহীন্দ্ৰনাৰায়ণ আৰু সুন্দৰনাৰায়ণৰ ৰাজত্বকাল অৰ্থাৎ১৬৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে কোচ ৰজাসকলৰ ৰাজ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰি সাহিত্য চৰ্চা অব্যাহত ৰাখিছিল। ৰচনাৰ ক্ৰম লক্ষ্য কৰিলে মহাভাৰতৰ আদি পৰ্বক ৰামসৰস্বতীৰ প্ৰথম ৰচনা আৰু সাৱিত্ৰী উপাখ্যানক ৰামসৰস্বতীৰ শেষ ৰচনা বুলি মানি ল'ব লাগিব।

পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ গৱেষক পণ্ডিত নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাসমূহক তলত দিয়া ধৰণে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিছে ঃ

(ক) মহাভাৰতৰ অনুবাদ ঃ

(১) আদি পৰ্ব, (২) সভা পৰ্ব (কিছু অংশ), (৩) বন পৰ্ব, (৪) বিৰাট পৰ্ব, (কীচক বধ পৰ্য্যন্ত), (৫) উদ্যোগ পৰ্ব, (৬) ভীষ্ম পৰ্ব (অধিকাংশ), (৭) দ্ৰোণ পৰ্ব (গোপীনাথ পাঠকৰ সহযোগত) (৮) কৰ্ণ-পৰ্ব।

(খ) মহাভাৰতৰ বাহিৰে অন্য কাব্যৰ অনুবাদ ঃ

গীতগোবিন্দ (জয়দেৱৰ গীতগোবিন্দ কাব্যৰ বিষয়বস্তুৰ লগত ভাগৱত-পুৰাণৰ কথা-বস্তুৰ সংমিশ্ৰণ)।

(গ) বধ কাব্য ঃ

(১) পুষ্পহৰণ পৰ্ব, (২) মণিচন্দ্ৰ ঘোষ, (৩) বিজয় পৰ্ব, (৪) যজ্ঞ পৰ্ব, (৫) কুলাচল বধ, (৬) বঘাসুৰ বধ, (৭) কালকুঞ্জ শোষক বধ, (৮) কালজঙ্ঘ বধ, (৯) খটাসুৰ বধ, (১০) অশ্বকৰ্ণ বধ, (১১) জঙ্ঘাসুৰ বধ, (১২) সিন্ধুযাত্ৰা, (১৩) ভোজকট বধ, (১৪) বিহঙ্গম মোক্ষ, (১৫) মহিষ দানৱ বধ, (১৬) ভীম চৰিত, ইত্যাদি।

(ঘ) মহাভাৰতৰ কথাবস্তুৰ লগত সম্পৰ্কযুক্ত সুকীয়া কাব্য ঃ

(১) পাঞ্চালী বিবাহ, (২) তীৰ্থযাত্ৰা-পৰ্ব, (৩) ব্যঞ্জন-পৰ্ব, (৪) ব্যাসাশ্ৰম, (৫) সাৱিত্ৰী-উপাখ্যান আৰু (৬) সুধন্বাবধ।[৩০]

গৱেষক শৰ্মাই ৰামসৰস্বতীৰ নামত থকা লক্ষ্মণৰ শক্তিশেল, তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ, ব্যাধ-চৰিত্ৰ, লক্ষ্মী চৰিত্ৰ আদি পুথি ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনা নহয় বুলি উল্লেখ কৰিছে। ৰামসৰস্বতীৰ জনপ্ৰিয়তাৰ বাবে পিছৰ কালৰ কিছু লেখকে এনে ধৰণৰ পুথি ৰচনা কৰি ৰামসৰস্বতীৰ নামত চলাই দিছিল। তেখেতৰ ব্যাখ্যা অনুযায়ী দ্বিজ অনিৰুদ্ধৰ ভনিতাযুক্ত ৰচনাসমূহ ৰামসৰস্বতীৰ আদি বয়সৰ ৰচনা, নৰনাৰায়ণ আৰু শুক্লধ্বজৰ প্ৰশস্তি থকা ৰচনাসমূহ মধ্য বয়সৰ ৰচনা, ৰঘুদেৱ ধৰ্ম নাৰায়ণ আৰু মকৰধ্বজৰ নাম উল্লেখ থকা ৰচনাসমূহ শেষ বয়সৰ ৰচনা বুলি অনুমান কৰিছে।

বৈষ্ণৱ যুগৰ এইগৰাকী প্ৰতিভাৱান কবি-সাহিত্যিকে পলমকৈ হ'লেও অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত এখন উচ্চ আসন লাভ কৰিব বুলি আমি আশাবাদী। কবিগৰাকীৰ ৰচনাক্ৰমৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত পৰ্যাপ্ত আলোচনা কৰাৰ যথেষ্ট সমল আছে। অদূৰ ভৱিষ্যত গৱেষকসকলৰ হাতত কবিগৰাকীৰ নিৰ্মোহ বিশ্লেষণ সম্ভৱ হ'ব।

পাদটীকা আৰু সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১। মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা – ৰামসৰস্বতী (পৃঃ ৭-৮)
২। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) – মহাভাৰতৰ মণিচন্দ্ৰ পৰ্ব, পদ- ৪৫১৯-৪৫২০
৩। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা – পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ গ্ৰন্থৰ পৰা উদ্ধৃত, (পৃঃ ১০৯)
৪। কবি চূড়ামণি দ্বিজ কুলশীল ধন্যা।
ৰূপে গুণে তাহাৰ আছয় এক কন্যা।।
....
নামত লক্ষণা ৰূপেগুণে মহাধন্যা।
....
কবি চূড়ামণিয়ো পৰম ৰঙ্গ পাই।
আপোন স্থানক বলদেৱক নিয়াই।।
বিধি ব্যৱহাৰে দানক কৰিলন্ত। *(নীলকণ্ঠ দাস, শ্ৰীশ্ৰীদেৱদামোদৰ চৰিত্ৰ,)*
পৃ. ১৬১,১৯২-১৯৩ (মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা ৰচিত ৰামসৰস্বতী গ্ৰন্থৰ সহায়ত)
৫। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা – পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ গ্ৰন্থৰ পৰা উদ্ধৃত, (পৃঃ ১০৯)
৬। দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ পৰা উদ্ধৃত, (পৃঃ ১৮১-১৮২)
৭। ৰামসৰস্বতী ঃ বিৰাট পৰ্ব (আউনীআটি সত্ৰত প্ৰাপ্ত, পদ - ১৯৮ -২০১)
৮। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) – অসমীয়া মহাভাৰত (ভীষ্ম পৰ্ব, পদ- ২২৫৪১)
৯। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) – অসমীয়া মহাভাৰত (দ্ৰোণ পৰ্ব, পদ- ২৫৮৯২)
১০। উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা (সম্পাঃ) – পছৰীয়াৰ ইতিবৃত্ত গ্ৰন্থৰ ড° অমিয়া ভঁৰালী মহন্তৰ প্ৰবন্ধ কবি ৰামসৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়া আৰু ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাৱলীত কামৰূপী ভাষা। (পৃঃ ৭৪)
১১। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামী – অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ- সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ। (পৃঃ ৮২-৮৩)
১২। সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা – অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত (পৃঃ ১৩৮-১৩৯)
১৩। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা – পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ (পৃঃ ১১১)
১৪। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা – পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ (পৃঃ ১১৩)
১৫। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা – পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ (পৃঃ ১১১)
১৬। উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা (সম্পাঃ) – পছৰীয়াৰ ইতিবৃত্ত গ্ৰন্থৰ ড° অমিয়া ভঁৰালী মহন্তৰ প্ৰবন্ধ 'কবি ৰাম সৰস্বতীৰ জন্মস্থান পছৰীয়া আৰু ৰাম সৰস্বতীৰ ৰচনাৱলীত কামৰূপী ভাষা।' (পৃঃ ৭৪-৭৫)

১৭। মহেশ্বৰ নেওগ — অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা - (পৃঃ ১৩১)

১৮। মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা — ৰামসৰস্বতী (পৃঃ ৩৮)

১৯। উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা (সম্পাঃ) — পছ্বীয়াৰ ইতিবৃত্ত (সম্পাদকীয় অংশ)

২০। মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা — ৰামসৰস্বতী (পৃঃ ৪৮)

হাজো থানে আছিলন্ত কবি চূড়ামনি সন্ত
ধনে-ধানে মহা আঢ্যবন্ত।
ধান্য ভাণ্ডাৰেক পূৰ্ণ   সাত তোলা মান স্বৰ্ণ
জগন্নাথ লাগি থৈয়া যান্ত।।
নীলকণ্ঠ দাস, শ্ৰীশ্ৰীদেৱদামোদৰ চৰিত্ৰ।
সম্পা, শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী, পৃঃ ৮৮

২১। মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা — ৰামসৰস্বতী (পৃঃ ৪৪)

২২। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (পুষ্প হৰণ পৰ্ব, পদ- ৩৯৩৫-৩৯৩৮)

২৩। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (যজ্ঞ পৰ্ব, পদ- ১৩৬৭৮-১৩৬৮১)

২৪। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা — পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ (পৃঃ ১২১)

২৫। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (বঘাসুৰ বধ, পদ- ১১৮৮৯-১১৮৯০)

২৬। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (বিজয় পৰ্ব পদ- ৬৪২১-৬৪২২)

২৭। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (বিজয় পৰ্ব পদ-   ৬৪২১-৬৪২২)

২৮। হৰি নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা (সম্পাঃ) — অসমীয়া মহাভাৰত (বঘাসুৰ পদ- ১০৬২১)

২৯। মাধুৰ্য্য মণ্ডিত বৰুৱা — ৰামসৰস্বতী (পৃঃ ৯৮-১০০)

৩০। নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা — পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য সৌৰভ (পৃঃ ১২৬)

কালিদাসৰ অমৰ সৃষ্টি — অভিজ্ঞান শকুন্তলম

পূজা ৰায়
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক
(অসমীয়া বিভাগ)

বৈদিক সাহিত্যৰ পিছতে আৰম্ভ হোৱা মহাকাব্য যুগৰ শেষৰ ফালে সংস্কৃত নাট্য সাহিত্যৰ এটা ধাৰাবাহিক ইতিহাস পোৱা যায়। বিশ্ববৰেণ্য মহাকবি কালিদাসৰ অনুপম কৃতি অভিজ্ঞানশকুন্তলম্। ইয়াৰ প্ৰশংসা চিৰদিন ভাৰতবৰ্ষত প্ৰবৰ্তিত আছে। সংস্কৃত নাটকৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰচলিত হৈ থকা প্ৰখ্যাত উক্তিটো হৈছে— "কাব্যেষু নাটকং ৰম্যম্"। অৰ্থাৎ কাব্য সমূহৰ ভিতৰত নাটক হ'ল ৰমনীয়।

মহাভাৰতৰ সুবিখ্যাত দুষ্যন্ত আৰু শকুন্তলাৰ আখ্যানক উৎস হিচাপে লৈ কালিদাসে সপ্ত অংক বিশিষ্ট 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকখন ৰচনা কৰে। নাটকখনৰ প্ৰথম চাৰিটা অংক সম্পাদন হয় মালিনী নদীৰ পাৰত অৱস্থিত কাশ্যপ গোত্ৰীয় কণ্ব মুনিৰ আশ্ৰমত, পিছত দুটা অংকৰ পটভূমি হৈছে হস্তিনাপুৰ আৰু শেষৰ অংকটো সম্পাদন হৈছে হেমকূট পৰ্বতত থকা মাৰীচৰ আশ্ৰমত। তপোবনত আৰম্ভ হোৱা নাটকীয় কাহিনী তপোবনতে সমাপ্ত হৈছে।

সংস্কৃত ভাষাত প্ৰচলিত সমগ্ৰ সাহিত্যৰ ভিতৰত 'নাটক'ক অতি জনপ্ৰিয়, আনন্দদায়ক পৰিৱেশ্যকলা বুলি অভিহিত কৰা হৈছে। সংস্কৃত নাট্য সাহিত্য এককভাৱে সম্পূৰ্ণৰূপে গদ্য বা পদ্যত ৰচনা কৰা হোৱা নাই। গদ্য আৰু পদ্য উভয় ধাৰাৰে এই নাটক সমূহ ৰচনা কৰা হৈছে। সংস্কৃত নাট্য সাহিত্য জনপ্ৰিয় হোৱাৰ মূলতে হৈছে ইয়াৰ বৰ্ণনা ৰীতি, মানবীয় চৰিত্ৰৰ উপস্থাপন, সৰ্বসাধাৰণে বুজিব পৰা ভাষাৰ প্ৰয়োগ আদি। ভাৰতীয় পৰম্পৰাই সংস্কৃত নাটকৰ উৎপত্তি স্বৰ্গীয় বুলি ক'ব খোজে। নাটকৰ উদ্দেশ্য হিচাপে ভৰত মুনিয়ে এনেদৰে কৈছে যে— "এই পৃথিৱীত নাটকে দুঃখিত, ক্লান্ত, শোকাভিভূত আৰু অসহায় মানুহক সুখ শান্তি প্ৰদান কৰিব—

"দুঃ খাৰ্তানাং শ্ৰমাৰ্তানাং শোকাৰ্তানাং তপস্বিনাম্।
বিশ্ৰামজননং লোকে নাট্যমেতদ্ ভৱিষ্যতি।।"

সংস্কৃত নাট্য সাহিত্য ভাস, মহাকবি কালিদাস, ভৱভূতি শূদ্ৰক, বিশাখদত্ত, শ্ৰীহৰ্ষ আদি নাট্যকাৰ সকলৰ নাট্যৰাজিৰে সমৃদ্ধ। এই নাট্যকাৰসকলৰ ভিতৰত মহাকবি কালিদাসে সমগ্ৰ বিশ্বৰ সাহিত্য ক্ষেত্ৰতেই এখন উচ্চ আসন লাভ কৰি আহিছে। নাট্য সাহিত্য সৃষ্টিত অদ্বিতীয় কালিদাসৰ ব্যক্তিগত জীৱন আজিও জনশ্ৰুতিতেই আছে। কালিদাসৰ দ্বাৰা ৰচিত সাহিত্যৰাজি হৈছে- ৰঘুবংশম আৰু কুমাৰসম্ভৱম্ নামৰ দুখন মহাকাব্য, মেঘদূতম আৰু ঋতুসংহাৰম্ নামৰ দুখন খণ্ডকাব্য আৰু বিক্ৰমোৰ্বশীয়ম্, মালবিকাগ্নিমিত্ৰম্ আৰু অভিজ্ঞানশকুন্তলম নামৰ তিনিখন নাটক।

সংস্কৃত নাট্য সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য ঃ-

ভৰতমুনিয়ে তেওঁৰ গ্ৰন্থ 'নাট্য শাস্ত্ৰ'ত লিপিবদ্ধ কৰি থৈ যোৱা নাটক ৰচনাৰ কৌশলবোৰ প্ৰাচীন সংস্কৃত নাট্যকাৰ সকলে মানি চলিছিল। গতিকে স্বভাৱতেই সংস্কৃত নাটকৰ গঠনতত্ত্ব ভাষাৰ প্ৰয়োগ, কলা-কৌশল, ৰসবোধ, ৰঙ্গমঞ্চৰ ব্যৱহাৰ, নীতি, ধৰ্ম, আদৰ্শ আদিত কেতবোৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য চকুত পৰে।

সংস্কৃত নাটকত উপস্থাপন কৰা চৰিত্ৰবোৰৰ মুখত বেলেগ বেলেগ ভাষা আৰোপ কৰাটো নাটকৰ এটি সুকীয়া বৈশিষ্ট্য। ৰজা, মন্ত্ৰী, দেৱতা আদিৰ মুখত সংস্কৃত ভাষা স্ত্ৰী চৰিত্ৰকে আদি কৰি নিম্ন শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰ সমূহৰ মুখত প্ৰাকৃত ভাষা প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। অৱশ্যে প্ৰাচীন কালত লোকভাষা সমূহ সংস্কৃত নাটকত প্ৰয়োগ কৰি সৰ্বসাধাৰণৰ ওচৰত নাটকৰ জনপ্ৰিয়তা আনিব বিচৰা হৈছিল বুলি অনুমান কৰা যায়।

মঞ্চত অভিনয় কৰি দেখুৱাব নোৱাৰা অথচ নাটকীয় বিষয়বস্তুৰ লগত ওতঃপ্ৰোতঃ সম্বন্ধ থকা ঘটনাৰাজি মধ্যম তথা নীচ চৰিত্ৰৰ কথোপকথনৰ জৰিয়তে নাটকৰ দুটা অংকৰ মাজত উপস্থাপন কৰা হয়। এইয়াই হ'ল প্ৰৱেশক আৰু বিষ্কম্ভক। দৰাচলতে প্ৰৱেশক আৰু বিষ্কম্ভকে অতীতৰ ঘটনাৰ ইংগিত দিয়ে আৰু ভৱিষ্যতে হ'বলগীয়া ঘটনাৰাজিৰ কিঞ্চিত আভাস দিয়ে। বিষ্কম্ভক দুই প্ৰকাৰৰ শুদ্ধ আৰু মিশ্ৰ বিষ্কম্ভক। প্ৰৱেশক আৰু বিষ্কম্ভকৰ উপৰিও সংস্কৃত নাটকত তিনি প্ৰকাৰৰ নাটকীয় কৌশল প্ৰয়োগ কৰি নাটকীয় কাহিনীভাগ আগবঢ়াই নিয়া হয়। সেই তিনিটা হ'ল- অঙ্কাৱত, অঙ্কাষ্য আৰু চুলিকা। পঞ্চসন্ধিৰ প্ৰয়োগ সংস্কৃত নাটকৰ এটি অন্যতম বৈশিষ্ট্য। এই পঞ্চসন্ধি হ'ল— মুখ, প্ৰতিমুখ, গৰ্ভ, বিমৰ্শ আৰু নিৰ্বহন। নাটকীয় কাহিনীভাগৰ আৰম্ভণিৰ পৰা উপসংহাৰলৈকে এই পাঁচটা সন্ধি প্ৰয়োগ কৰি কাহিনীৰ বিস্তাৰ কৰা হয়।

ৰসসৃষ্টি হ'ল সংস্কৃত নাটকৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য সংস্কৃত নাটকৰ প্ৰতি আগ্ৰহী দৰ্শকক আমোদ দিয়াৰ উদ্দেশ্যে নাটকত ৰসসৃষ্টি কৰা হৈছিল। সাধাৰণতে নটা ৰসৰ ভিতৰত এটা ৰসক প্ৰধান ৰস হিচাপে লৈ অন্যান্য ৰসসমূহক অংগ বা অপ্ৰধান ৰস হিচাপে লৈ নাটকসমূহ পৰিবেশন কৰা হয়। বীৰৰস অথবা শৃংগাৰ ৰসক সংস্কৃত নাটকসমূহত প্ৰধান ৰস হিচাপে লোৱা হয়।

সংস্কৃত নাটকবোৰ উদ্দেশ্যধৰ্মী। গতিকে নাট্যকাৰসকলে নাটকীয় কাহিনীৰ মাজেৰে কিছুমান নীতি, ধৰ্ম, আদৰ্শ আদিৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা দেখা যায়। ধৰ্মৰ জয়, অধৰ্মৰ পৰাজয়, ধাৰ্মিক তথা সত্যবাদীজনে অধাৰ্মিকসকলৰ ওপৰত সাব্যস্ত কৰা জয়লাভ আদি কাহিনীবোৰ ৰামায়ণ, মহাভাৰত আদি মহাকাব্য সমূহৰ পৰা বুটলি নাট্যৰূপ দিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টাই সংস্কৃত নাটকক এটি সুকীয়া বৈশিষ্ট্য প্ৰদান কৰিছে। সংস্কৃত নাটকৰ আন এটি উল্লেখনীয় দিশ হ'ল নায়কক আদৰ্শবান চৰিত্ৰ হিচাপে উপস্থাপন কৰা। গতিকে যিবোৰ কাৰ্য্যই নায়কৰ মৰ্য্যদা হানি কৰিব পাৰে তেনেবোৰ কাৰ্য্য নাটকীয় ঘটনাৰাজিৰ পৰা বাদ দিয়া হয়। যিহেতু নাটকীয় কাহিনীভাগ দৰ্শকৰ আবেগ-অনুভূতিত প্ৰভাৱ পেলায় গতিকে নাটকীয় কাহিনী অথবা নায়কৰ কৰুণ পৰিণতি সংস্কৃত নাটকত সন্নিবিষ্ট কৰা নহয়। অৰ্থাৎ সংস্কৃত নাটক বিয়োগান্ত হিচাপে ৰচনা কৰা নহয়।

ব্ৰহ্মাই ঋগ্বেদৰ পৰা কথা, সামবেদৰ পৰা গীত, যজুৰ্বেদৰ পৰা অভিনয় আৰু অথৰ্ববেদৰ পৰা অনুভূতি আৰু ৰস গ্ৰহণ কৰি পঞ্চমবেদ নাট্যকাব্য ৰচনা কৰে। শিৱ আৰু পাৰ্বতীৰ পৰা যথাক্ৰমে তাণ্ডৱ আৰু লাস্য নৃত্য গ্ৰহণ কৰে। বিষ্ণুৰ পৰা লাভ কৰে ৰীতি। অভিনয়ৰ বাবে মহামুনি ভৰতে অপ্সৰা আৰু গন্ধৰ্ব সকলৰ সৃষ্টি কৰে। ৰঙ্গমঞ্চৰ সাজ-সজ্জাৰ ভাৰ পৰিছিল কলাগুৰু বিশ্বকৰ্মাৰ ওপৰত। ব্ৰহ্মাৰ স্বৰচিত 'অসুৰ-পৰাজয়', 'অমৃত-মন্থন' আৰু 'ত্ৰিপুৰাদাহ'ৰ প্ৰথম মঞ্চস্থ কৰা হয়।

কালিদাসৰ নাটকৰ বৈশিষ্ট্য ঃ-

নাট্যশাস্ত্ৰৰ নাটকীয় তত্ত্বসমূহ যথাযথভাৱে পালন কৰি নাটক ৰচনা কৰা বাবে কালিদাসৰ নাট্য সাহিত্যৰ এক সুকীয়া বৈশিষ্ট্য চকুত পৰে। ব্যক্তি এজনৰ ব্যক্তিত্ব তেওঁৰ লিখনিত পৰিস্ফুট হয়। কালিদাসৰ নাটক তিনিখন বিশ্লেষণ কৰিলেও দেখা যায় যে তেওঁ আছিল সংস্কৃতিবান, প্ৰত্যুৎপন্নমতি তথা আদৰ্শ ৰজা। তেওঁৰ আছিল বহুমুখী প্ৰতিভাসম্পন্ন লোক। তিনিওখন নাটকৰে নাট্যশৈলী, নাট্য সংবিধান, নায়ক-নায়িকা তথা প্ৰতিনায়িকাৰ উপস্থাপন আদিত কিছু ভিন্নতা পৰিলক্ষিত হ'লেও কিছুমান বিশেষ বৈশিষ্ট্য তেওঁৰ নাট সমূহৰ উপস্থাপন আদিত কিছু ভিন্নতা পৰিলক্ষিত হ'লেও কিছুমান বিশেষ বৈশিষ্ট্য তেওঁৰ নাট্য সমূহৰ চকুত লগা ধৰণৰ। নাটককেইখন পঢ়িলেই অনুমান কৰিব পাৰি যে তেওঁ আছিল মানুহৰ আচাৰ ব্যৱহাৰ, চাল-চলন, স্বভাৱ-চৰিত্ৰ আদিৰ নিখুঁত পৰ্যবেক্ষক নাৰীক তেওঁ আছিল মানুহৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ, চাল-চলন, স্বভাৱ চৰিত্ৰ আদিৰ নিখুঁত পৰ্যবেক্ষক। তেওঁ শ্ৰদ্ধা সহকাৰে কেতিয়াবা মাতৃৰ ৰূপত, কেতিয়াবা প্ৰেমিকাৰ ৰূপত সুন্দৰকৈ উপস্থাপন কৰিছে। ৰজা এজনৰ ৰাজকাৰ্যৰ প্ৰতি থকা দায়িত্ববোধ তেওঁৰ লিখনিত স্পষ্ট হৈ পৰিছে।

আগতেই উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে, মহাকবি কালিদাসে নাট্যশাস্ত্ৰৰ নাটকীয় তত্ত্বসমূহ অনুকৰণ কৰি তেওঁৰ নাটক সমূহ ৰচনা কৰিছিল। ইয়াৰে ভিতৰত কিছুমান সহজতে চকুত পৰা বৈশিষ্ট্য হৈছে—

(ক) কালিদাসে প্ৰত্যেকখন নাটকৰ আৰম্ভণি কৰিছে তেওঁৰ ইষ্টদেৱতাৰ স্তুতিৰে অৰ্থাৎ নান্দীশ্লোকেৰে। তেওঁৰ ইষ্টদেৱতা হ'ল জগতৰ পিতা পৰমেশ্বৰ শিৱ। শিৱক তেওঁ পৰম ব্ৰহ্মৰে অভিন্ন তত্ত্ব হিচাপে প্ৰতিপাদন কৰিছে আৰু লগতে তেওঁ নাটকীয় কথাবস্তুৰ আভাস দিয়া দেখা যায়।

(খ) তেওঁৰ তিনিওখন নাটকৰে বিষয়বস্তু হ'ল প্ৰেম। শকুন্তলা নাটকখনৰ বাহিৰে বাকী দুখন নাটকত নায়ক-নায়িকাৰ মাজৰ দৈহিক প্ৰেমৰ বৰ্ণনাই প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰা দেখা যায়। দুয়োখন নাটকতে প্ৰতিনায়িকাই প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰি নায়ক-নায়িকাৰ মিলনত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু শেষত তেওঁলোকেই নায়ক-নায়িকাৰ মিলনত আগভাগ লৈছে।

(গ) তিনিওখন নাটকৰে বিষয়বস্তু প্ৰেম হোৱা বাবে শৃঙ্গাৰ বৰ্ণনাই অধিক ঠাই দখল কৰি আছে।

(ঘ) নাট্যশাস্ত্ৰৰ বিধান অনুসৰণ কৰি কবিগৰাকীয়ে প্ৰখ্যাত বংশৰ ৰজা এজনক নাটকখনৰ নায়ক হিচাপে চিত্ৰিত কৰিছে। লগতে তেওঁ নায়কৰ নিখুঁত চৰিত্ৰ অংকন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা দেখা যায়। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত শকুন্তলা নাটকৰ নায়কৰ ক্ষেত্ৰতহে তেওঁ সম্পূৰ্ণ সফল হোৱা দেখা যায়। প্ৰতিখন নাটকতে নায়কৰ সকলো ভাল-বেয়া কৰ্মৰে সাৰথি হিচাপে বিদূষকৰ চৰিত্ৰ কবিগৰাকীয়ে সুন্দৰভাৱে উপস্থাপন কৰিছে। বিদূষকৰ চৰিত্ৰ উপস্থাপনত কালিদাস পুৰামাত্ৰাই সফল হৈছে।

(ঙ) প্ৰকৃতি চিত্ৰায়ণৰ ক্ষেত্ৰত মহাকবি গৰাকীয়ে ভাৰতীয় পৰম্পৰা অনুধাৱন কৰা দেখা যায়। ভাৰতীয় পৰম্পৰামতে জগতত একো বস্তুৱেই অচেতন নহয়। উদ্ভিদেও মানুহৰ দৰে সুখ-দুখ অনুভৱ কৰিব পাৰে। এই পৰম্পৰাক বিশ্বাস কৰিয়ে প্ৰতিখন নাটকতে কালিদাসে গছ-লতিকাবোৰক মানুহৰ সুখ দুখৰ সমভাগী কৰি দেখুৱাইছে। মানুহ আৰু প্ৰকৃতিৰ মাজৰ সম্পৰ্কও যে অতি নিবিড় হব পাৰে কালিদাসৰ নাট্যকৃতিৰ মাজেৰে তাক ভালদৰেই উপলব্ধি কৰিব পাৰি।

(চ) কালিদাসৰ নাটকসমূহত তৎকালীন ভাৰতবৰ্ষৰ জনজীৱনৰ অনুভূতি তথা জীৱনাদৰ্শ সুন্দৰভাৱে প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। বিশেষকৈ শকুন্তলা নাটকত এই আদৰ্শৰ উৎকৃষ্ট প্ৰতিফলন ঘটিছে। ভাৰতীয় পৰম্পৰামতে অথবা নাট্যশাস্ত্ৰৰ বিধানমতে বিয়োগাত্মক নাটক নিসিদ্ধ। গতিকে ভাৰতীয় মনৰ আশাবাদী দৃষ্টিভঙ্গী কালিদাসৰ ৰচনাত স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

নাটকৰ বিষয়বস্তু ঃ-

হস্তিনাপুৰৰ ৰজা দুষ্যন্ত মৃগয়া কৰিবলৈ আহি হৰিণা এটিক অনুসৰণ কৰি আহি থাকোতে কাশ্যপ গোত্ৰীয় তপস্বী ব্ৰাহ্মণ কন্ব মুনিৰ আশ্ৰমত উপস্থিত হয়। সেই সময়ত কন্বমুনি আশ্ৰমত নাছিল। কন্বমুনিৰ শিষ্য বৈখানসে ৰজাক আশ্ৰমলৈ

আমন্ত্ৰণ জনায় আৰু ৰজায়ো সেই আমন্ত্ৰণ গ্ৰহণ কৰে। আশ্ৰমতে ৰজাৰ লগত পৰিচয় হয় কন্বমুনিৰ পালিতা কন্যা শকুন্তলা আৰু তেওঁৰ দুই সখী অনুসূয়া আৰু প্ৰিয়ম্বদাৰ লগত। পিতৃৰ অনুপস্থিতিত শকুন্তলাই যথাসাধ্যে অতিথি সৎকাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰে। প্ৰথম দৰ্শনতে দুষ্যন্ত আৰু শকুন্তলা পৰস্পৰৰ

প্ৰতি আকৰ্ষিত হয়। সখীয়েক দুজনীৰ মুখৰ পৰা ৰজাই শকুন্তলাৰ প্ৰকৃত পৰিচয় লাভ কৰে। কন্বমুনিয়ে আশ্ৰমৰ পৰা আঁতৰত থকা সময়তে ৰাক্ষসবিলাকে আশ্ৰমৰ যাগ যজ্ঞ সম্পাদনাত যথেষ্ট বিঘিনি ঘটোৱাৰ বাবে ৰজাক আশ্ৰমৰ সুৰক্ষাৰ কাৰণে কন্বমুনিৰ শিষ্যসকলে অনুৰোধ কৰে। ৰজাইও আনন্দমনেৰে সেই অনুৰোধ ৰক্ষা কৰে। সেই সময়ছোৱাত ৰাজধানীৰ পৰা ৰাজমাতৃয়ে ৰজা দুষ্যন্তক বিশেষ সকামত মাতি পঠিওৱাত ৰজাই বিদূষককে ৰাজধানীলৈ পঠিয়াই দিয়ে। আশ্ৰম ৰক্ষাৰ দায়িত্বত থকা সময়ছোৱাতে ৰজাই অনুসূয়া আৰু প্ৰিয়ম্বদাৰ সহযোগত শকুন্তলাক গান্ধৰ্ব প্ৰথামতে বিয়া কৰায়। ইতিমধ্যে আশ্ৰমত অনুষ্ঠিত যাগ-যজ্ঞ সুকলমে শেষ হোৱাত ঋষিসকলে ৰজাক বিদায় দিয়ে। ৰজাই শকুন্তলাক নিজৰ নামাঙ্কিত আঙুঠি এটা দি অতি সোনকালে শকুন্তলাক ৰাজধানীলৈ লৈ যোৱাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি বিদায় লয়। দুষ্যন্তৰ চিন্তাত শকুন্তলা তন্ময় হৈ থকা সময়তে আশ্ৰমত আহি উপস্থিত হয়হি মহামুনি দুৰ্বাসা। তেওঁ শকুন্তলাৰ পৰা কোনো ধৰণৰ আতিথ্য সমাদৰ নাপায় শকুন্তলাক অভিশাপ দিয়ে যে, 'যাৰ চিন্তাত তন্ময় হৈ শকুন্তলাই অতিথিক অপমান কৰিছে তেওঁৱেঁই সময়ত তেওঁক পাহৰি যাব। কিন্তু সিমানতো শকুন্তলাৰ একো সহাঁৰি নাই কাৰণ দুষ্যন্তৰ চিন্তাত বিভোৰ শকুন্তলাৰ মন। সখীয়েক দুজনী এই অভিশাপ বাক্য শুনি লগে লগে ইয়াৰ পৰা মুক্তি পোৱাৰ বাবে প্ৰচেষ্টা চলায় আৰু অনুসূয়াই দুৰ্বাসাৰ ভৰিত পৰি শকুন্তলাৰ হৈ ক্ষমা খুজে। অৱশেষত দুৰ্বাাই 'মোৰ বাক্যৰ অন্যথা নহয় কিন্তু অভিজ্ঞান দেখুৱালে ৰজাই শকুন্তলাক চিনি পাব' বুলি কৈ গুচি যায়।

যথাসময়ত কন্বমুনি আশ্ৰমলৈ উভতি আহি নিজৰ তপস্যাৰ বলত শকুন্তলাৰ উপযুক্ত পাত্ৰৰ সৈতে বিয়া হৈ অন্তঃসত্বা হোৱা কথা জানিব পাৰে। গৌতমী, কন্বৰ শিষ্য শাঙ্গৰৱ আৰু শাৰদ্বতৰে সৈতে শকুন্তলা পতিগৃহলৈ যাত্ৰা কৰে। কিন্তু দুৰ্বাসাৰ অভিশাপৰ ফলত ৰজাই শকুন্তলাক পাহৰি যায়। হাতৰ আঙুঠি দেখুৱাবলৈ গৈ শকুন্তলা বিপাঙত পৰে। কাৰণ শচী তীৰ্থত সেইটো শকুন্তলাৰ হাতৰ পৰা গঙ্গানদীত পৰি যায়। ৰজাৰ দ্বাৰা প্ৰত্যাখাত হৈ মূৰ্চা যোৱা শকুন্তলাক কোনো এক দৈৱ শক্তিয়ে আকাশৰ পিনে উঠাই লৈ যায়। ইতিমধ্যে মাছমৰীয়া এজন ৰজাৰ নামঙ্কিত আঙুঠিটো নগৰত বেচিবলৈ অনাত সেইটো ৰজাৰ হাতত পৰে আৰু শকুন্তলাৰ স্মৃতি মনত ভাঁহি উঠে। শকুন্তলাৰ প্ৰতি কৰা অবিচাৰত ৰজাৰ মন অনুতাপেৰে দগ্ধ হয়। ৰজাই ৰাজ্যত অনুষ্ঠিত হবলগীয়া বসন্তোৎসৱ নিসিদ্ধ কৰি শোকত ম্ৰিয়মান হৈ থকা সময়তে স্বৰ্গৰ ৰজা ইন্দ্ৰই শত্ৰু নিধনৰ বাবে ৰজাক নিবলৈ মাতলিক পঠিয়াই দিয়ে। ইন্দ্ৰক সহায় কৰিবলৈ ৰজা স্বৰ্গ ৰাজ্য অভিমুখে যাত্ৰা কৰে। শত্ৰুদমন কৰি পৃথিবীলৈ ওভতাৰ পথত দেৱলোকৰ জনক জননী মাৰীচ আৰু অদিতিক দেখা কৰাৰ উদ্দেশ্যে আশ্ৰমত প্ৰৱেশ কৰে। সেই আশ্ৰমতে শকুন্তলা আৰু পুত্ৰ সৰ্বদমনৰ লগত ৰজা দুষ্যন্তৰ পুনৰমিলন হয়। ঋষিয়ে দুৰ্বাসাৰ অভিশাপৰ কথা দুয়োকে বিৱৰি কয়। ঋষিৰ আশীৰ্বাদ লৈ দুষ্যন্ত পুত্ৰ-পৰিবাৰৰে সৈতে হস্তিনাপুৰলৈ যাত্ৰা কৰে আৰু ইয়াতেই নাটকৰো সমাপ্তি হয় ভৰতবাক্য পাঠেৰে।

উপসংহাৰ ঃ-

ভাৰতীয় পৰম্পৰাগত ভৰত মুনিৰ নিৰ্দেশিত মঙ্গল ধ্বনিৰে নাট সাহিত্যৰ যি শুভাৰম্ভ কৰা হৈছিল, পৰৱৰ্তীকালত বিভিন্নজন নাট্যকাৰৰ প্ৰভাৱত এই ধাৰা অতি গৌৰাবান্বিত ভাৱে প্ৰৱাহিত হৈ আহিছে। সংস্কৃত নাট্যকাৰসকলৰ ভিতৰত মহাকবি কালিদাসে অন্যতম স্থান অধিকাৰ কৰি আহিছে। কালিদাস হৈছে অমৰ কবি আৰু কাব্যতেই তেওঁৰ প্ৰকৃত পৰিচয় ফুটি ওলাইছে। তেওঁৰ নাটককেইখনৰ ভিতৰত 'অভিজ্ঞান শকুন্তলম্' হৈছে শ্ৰেষ্ঠ নাটক। এই নাটকখনত তেওঁ পাৰ্থিৱ প্ৰেমক স্বৰ্গীয় প্ৰেমৰ শাৰীলৈ ৰূপান্তৰ ঘটাইছে। কালিদাসৰ নাটক সমূহত শৃঙ্গাৰ ৰস আৰু উপমা অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ দেখিবলৈ পোৱা যায়। নাৰীৰ প্ৰতি প্ৰদৰ্শন কৰা শ্ৰদ্ধা আৰু সন্মানো তেওঁৰ নাটকৰ প্ৰশংসনীয় দিশ।

মহাকবি কালিদাসে স্বকীয় প্ৰতিভাৰে প্ৰতিভাৰে 'অভিজ্ঞান শকুন্তলম্' নাটকখন ৰচনা কৰিলেও, নাটকখনৰ মূল বিষয়বস্তু মহাভাৰত নতুবা পদ্মপুৰাণৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিছে। মূল কাহিনীটো কালিদাসে সংগ্ৰহ কৰিলেও স্বকীয় অসামান্য প্ৰতিভাৰে নাটকখনক তেওঁ অনুপম কৰি তুলিব পাৰিছে। উৎসৰ লগত বৰ্তমানৰ নাটকখনৰ বহুতো বৈসাদৃশ্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। কালিদাসে বহুখিনি নাটকীয় উপাদান নাটখনিত সংযোজিত কৰিছে। কালিদাসে নাটকখনত দুৰ্বাসাৰ অভিশাপ সংযোজন কৰি ভাৰতীয় সংস্কৃতিত প্ৰেমক এক স্বৰ্গীয় মাত্ৰা দিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁ অসামান্য প্ৰতিভাৰে কেইবাটাও নতুন চৰিত্ৰৰ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে অভিনৱ কলা-কুশলতাৰে নতুন ঘটনাৰ সংযোগ কৰি কল্পনাৰ ৰঙেৰে কাহিনীটোক সমুজ্জ্বল কৰি তুলিছে।

'অভিজ্ঞান শকুন্তলম্' নাটকৰ উপস্থাপনৰ সময়ত তেওঁ 'আ পৰিতোষাদ্ বিদুষাং ন সাধু মন্যে প্ৰয়োগবিজ্ঞানম্' কোৱা কথাষাৰে তেওঁৰ বিনিয়ৰবত্তাক নিশ্চয় স্মৰণীয় কৰিছে—

পাদটীকা

১। নীৰাজনা মহন্ত বেজবৰা ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অমৰ সৃষ্টি অভিজ্ঞান শকুন্তলম্, পৃঃ পাতনি।
২। থানেশ্বৰ শৰ্মা ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ এক সমীক্ষা, পৃঃ পাতনি।
৩। হৰমোহন দেৱ গোস্বামী ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, পৃঃ ২০৯
৪। থানেশৰ শৰ্মা ঃ মহাকবি কালিদাসকৃত অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ পৃঃ ২০

গ্ৰন্থপঞ্জী

১। থানেশ্বৰ শৰ্মা ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অভিজ্ঞানশকুন্তলম্, এক সমীক্ষা চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী প্ৰথম প্ৰকাশ, আগষ্ট ১৯৯০।
২। থানেশ্বৰ শৰ্মা ঃ মহাকবি কালিদাসকৃত অভিজ্ঞানশকুন্তলম্, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১ প্ৰথম প্ৰকাশ ডিচেম্বৰ ২০১৫।
৩। নীৰাজনা মহন্ত বেজবৰা ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অমৰ সৃষ্টি অভিজ্ঞানশকুন্তলম, বনলতা, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১ প্ৰথম প্ৰকাশ নৱেম্বৰ ২০০২।
৪। হৰমোহন দেৱ গোস্বামী ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, শ্ৰী বিনোদ নাথ বুকলেণ্ড, পাণবজাৰ গুৱাহাটী-১ প্ৰথম প্ৰকাশ আগষ্ট, ১৯৭৭।

অসমৰ শৈৱ সাহিত্য আৰু ৰুদ্ৰসিংহকৃত শিৱ পুৰাণ

মুক্তি বালা বৰ্মণ
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ যান্মাসিক
(অসমীয়া বিভাগ)

প্ৰস্তাৱনা ঃ- অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত শিৱ দেৱতাই গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান লাভ কৰি আহিছে। কিন্তু অসমীয়া লিখিত সাহিত্যত শিৱ দেৱতাই তেনে স্থান লাভ কৰা দেখা নাযায়। বিষ্ণু বা কৃষ্ণক লৈ অসমীয়া সাহিত্যত যিদৰে বিশাল বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰাজিৰ সৃষ্টি হৈছে (যাৰ বাবে এই যুগটোক অসমীয়া সাহিত্যৰ 'স্বৰ্ণযুগ' বুলি কোৱা হয়।) শিৱ দেৱতাক লৈ তেনে ধৰণৰ সাহিত্য ৰচিত হোৱা নাই। শিৱক মূল উপাস্য দেৱতা হিচাপে লৈ ৰচনা কৰা 'শিৱ পুৰাণ'ৰ বাহিৰে অসমীয়া ভাষাত আন কোনো স্বতন্ত্ৰ কাব্য ৰচিত হোৱাৰ নিদৰ্শন পাবলৈ নাই। আনহাতে শিৱৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশক 'শিৱ পুৰাণ' খনিও অসমীয়া ভাষাত সম্পূৰ্ণৰূপে অনুবাদ হোৱা নাই।[1]

তথাপি প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আহোম যুগৰ সাহিত্যলৈ শিৱ দেৱতাই গৌণভাৱে হ'লেও স্থান লাভ কৰি আহিছে। মৌখিক সাহিত্য (ওজাপালি, ভাওৰাগীত, জুনাগীত, বিয়াগীত, পগলা-পাৰ্বতীৰ গীত, টোকাৰী গীত, চিয়া গীত, দেহবিচাৰৰ গীত, মন্ত্ৰ আদি) মনসা সাহিত্য, বৈষ্ণৱ সাহিত্য এই সকলোবোৰত শিৱই আংশিক ভাৱে হলেও ভুমুকি মাৰিছে। কিন্তু সেইবোৰত শিৱই প্ৰাধান্য লাভ কৰিলেও তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব ঘোষণা কৰা নাই।

প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ কবি মাধৱ কন্দলী, হেম সৰস্বতী, কবিৰত্ন সৰস্বতীৰ কাব্যত শিৱই প্ৰাধান্য লাভ কৰা দেখা যায়। কন্দলীৰ সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণত শৈৱতত্ত্বৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। ৰামায়ণত থকা কিছুমান ৰূপক, উপমাত শিৱৰ উল্লেখ পোৱা যায়। যেনে-

পাইলেক ভাগৰ   বোকাণ্ডা কাষৰ
সবে পৰি গৈলা খসি।
মুখে শিৱ শিৱ   সুমৰন্তে আতি
পাইলা যত তাপসী।।[2]

একদৰে "কান্ধত কানি জুলি লৈ শিৱ শিৱ বুলি ঘূৰি ফুৰা যোগী।। আদি বাক্যবোৰেও শিৱৰ অস্তিত্বৰ ইঙ্গিত বহন কৰে।

তেনেদৰে কবিৰত্ন সৰস্বতীৰ 'দ্ৰোণপৰ্ব'ত শিৱৰ উল্লেখ পোৱাই নহয় দেৱতা হিচাপে শিৱই ভক্তক আশীৰ্বাদ দিয়াৰ কথাও পোৱা যায় ঃ-

"যত সৰ্বক্ষণ   ইন্দ্ৰ নাৰায়ণ
বৰ দেন্ত সদাশিৱ
হৌক নৰেশ্বৰ   পাঞ্চ গৌড়েশ্বৰ
পিতা পুত্ৰে চিৰঞ্জীৱ।"

এই একেগৰাকী কবিৰ 'জয়দ্ৰথ বধ' আৰু হেম সৰস্বতীৰ 'হৰগৌৰী সংবাদ' কাব্যতো শিৱৰ মহিমা প্ৰকাশ পাইছে।

সংস্কৃত ভাষাত ৰচিত 'কালিকাপুৰাণ', 'যোগিনী তন্ত্ৰ'ত শৈৱ ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ সুদূৰপ্ৰসাৰী। তেনেদৰে চণ্ডীদাসৰ 'শ্ৰী কৃষ্ণকীৰ্ত্তন', ৰামাই পণ্ডিতৰ 'শূন্য পুৰাণ'ত শিৱৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ পাইছে। অৱশ্যে শূন্য পুৰাণ'ত উপাস্য দেৱতাজন ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু, মহেশ্বৰৰ সমন্বিতৰূপ। নাথ, সিদ্ধসকলে নিজকে শিৱৰ পৰা জন্ম হোৱা বুলি ভাবে। সেইবাবে এই সম্প্ৰদায়ৰ লোকে 'নাথ' উপাধি গ্ৰহণ কৰে। মইনামতী গোৰক্ষ বিজয়' আদি গ্ৰন্থ নাথ সাহিত্যৰূপে পৰিচিত। এই গ্ৰন্থসমূহত শিৱ দেৱতাৰ প্ৰভাৱ অতি গভীৰ।

মনকৰ, দুৰ্গাবৰ আৰু সুকবি নাৰায়ণ দেৱৰ মনসা কাব্যত শিৱৰ পৌৰাণিক আৰু লৌকিক ৰূপৰ অপূৰ্ব সমন্বয় ঘটিছে। তথাপি শিৱৰ লৌকিক চিত্ৰ ৰূপায়নতহে মনসা কবিসকলে অধিক আগ্ৰহী যেন লাগে। এওঁলোকৰ শিৱ কামদেৱক ভষ্ম কৰা মহাযোগী শিৱ নহয়। মনসা কবিৰ তুলিকাত শিৱ জগত স্ৰষ্টা, নীলকণ্ঠ, পুৰাণ পুৰুষ, কৃষিদেৱতা, প্ৰেমৰ দেৱতা, গ্ৰাম্য দেৱতা, কামুক, উলংগ আদি বিভিন্ন ৰূপত অংকিত

হৈছে।

আহোম যুগৰ সাহিত্যতো শিৱই এক উল্লেখযোগ্য স্থান অধিকাৰ কৰি তেওঁৰ শক্তি সামৰ্থৰ লগতে শ্ৰেষ্ঠত্বও প্ৰতিপন্ন কৰিছে। ৰুদ্ৰসিংহ, শিৱসিংহ আৰু ফুলেশ্বৰীৰ আমোলৰ ৰাজ কবি ৰামনাৰায়ণ চক্ৰবৰ্ত্তীৰ কাব্যত শিৱই উল্লেখযোগ্য ভূমিকা পালন কৰিছে। ৰামনাৰায়ণৰ 'শঙ্খচূড় বধ' কাব্যত শিৱ আৰু শঙ্খচূড়ৰ যুদ্ধ আৰু শিৱৰ আঘাতত শংখচূড় নিহত হোৱা কাহিনী বৰ্ণিত হৈছে। গতিকে ইয়াত শিৱৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে।

অজ্ঞাত লেখকৰ দ্বাৰা ৰচিত 'হৰগৌৰী বিবাহ' বা 'কালিকাপুৰাণ'ত শিৱৰ লৌকিক অতি সুন্দৰকৈ পৰিস্ফুট হৈছে। একেদৰে ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ ৰাজসভাৰ কবি ৰুচিনাথ কন্দলীৰ 'শ্ৰী শ্ৰী চণ্ডী'ত শিৱ দেৱতাৰ স্থান নিশ্চিতভাৱে গুৰুত্বপূৰ্ণ। বিশেষকৈ দৈত্যসকলক নিধনত শিৱই মুখ্য ভূমিকা পালন কৰিছে। আহোম যুগৰ আন এগৰাকী কবি অনন্ত আচাৰ্যৰ 'আনন্দ লহৰী'ত শিৱৰ মহিমা প্ৰকাশ পাইছে। এই পুথিখনিত শিৱৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি কোৱা হৈছে যে, শিৱক পূজা নকৰা বাবে বিষ্ণুৱে শূকৰ ৰূপ পাবলগীয়া হৈছিল।

শিৱৰ প্ৰাধান্য থকা আন এক শ্ৰেণীৰ কাব্য হ'ল কবি ৰাম সৰস্বতীৰ বধ কাব্য সমূহ। এই কাব্যবিলাকৰ আখ্যানবোৰ মহাভাৰতৰ বনপৰ্বক আশ্ৰয় কৰি নানান পুৰাণ, উপপুৰাণ আদিৰ পৰা সংগৃহীত। এই কাব্যসমূহত শিৱই কেনেদৰে প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰিছে তাৰ নিদৰ্শন হিচাপে আমি হেমা সুন্দৰীৰ আখ্যানভাগকে ল'ব পাৰো। কাব্যখনিৰ আৰম্ভনিতে পাওঁ পুৰণি কালত উশীনৰ নামে এজন ৰজা আছিল। তেওঁ বৰ শিৱভক্ত আছিল আৰু শিৱৰ বৰত বৰ বিক্ৰমশালী হৈ উঠিছিল। তেওঁৰেই জীয়েক হেমা সুন্দৰী। কন্যাৰ মঙ্গলৰ নিমিত্তে ৰজাই শিৱ পূজা কৰিলত হৰ গৌৰীয়ে কুমাৰীক বৰ দিলে- "সৰ্বকালে যুৱা হুয়া থাকিবেক, মোহোক দিলন্ত বৰ।" অকল সেয়াই নহয়, কাব্যৰ সামৰণিত দেখিবলৈ পাওঁ হেমাই অশ্বকৰ্ণক বধ কৰাই শিৱৰ অধিষ্ঠানলৈ লৈ গ'ল। শিৱয়ো এই সুযোগতে ভীম অৰ্জুনৰ হাতে নানান দৈত্য দানৱক বধ কৰাই হেমা কুমাৰীক অৰ্জুনক সঁপি দিলে। স্বাভাৱিকভাৱেই অৰ্জুনে কাৰ কুঁৱৰী কাৰবা বোৱাৰী, কিজানি কাৰোবাৰ পত্নী হৈয়েই আছে বুলি সন্দেহ কৰাত শিৱই সেই সন্দেহ ভঞ্জন কৰাই অৰ্জুনৰ লগত হেমাৰ বিয়া পাতি দিয়ে। বিয়াৰ পিছত বনবাসী হোৱাৰ বাবে অৰ্জুনে হেমাক লগত আনিব নোৱাৰাত শিৱই মায়াদেবীৰ ওচৰত হেমাক ৰাখিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে। গতিকে দেখা গ'ল যে, কাব্য খনিৰ আৰম্ভণিৰ পৰা সমাপ্তিলৈ শিৱই এক বিশিষ্ট ভূমিকা পালন কৰিছে।

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা যায় যে, শিৱৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব বা মহিমা প্ৰকাশক একাধিক কাব্য অসমীয়া ভাষাত ৰচিত নহলেও প্ৰাক বৈষ্ণৱ যুগৰ পৰা আহোম যুগৰ, সাহিত্য পৰ্য্যন্ত শিৱই এক উল্লেখযোগ্য স্থান লাভ কৰি আছে। বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰৱল ঢৌৱেও শৈৱধৰ্মৰ জনপ্ৰিয়তাক ম্লান কৰিব নোৱাৰিলে। তথাপি, এই কথা সঁচা যে, বৈষ্ণৱ সম্প্ৰদায় বা কাশ্মিৰী শৈৱ সম্প্ৰদায়ৰ সাহিত্যৰাজিৰ দৰে বিশুদ্ধ শৈৱ সাহিত্য অসমীয়া ভাষাত ৰচিত নহ'ল। তাৰ মাজতে অৱশ্যে ৰুদ্ৰ সিংহৰ 'শিৱপুৰাণ' খনি ব্যতিক্ৰম।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ- প্ৰস্তাৱিত বিষয়ৰ লগত সংগতি ৰাখি নানা ধৰণৰ গ্ৰন্থ, অধ্যয়নৰ প্ৰাপ্ত বিশ্লেষণ পদ্ধতি আদি সংগ্ৰহ আৰু অধ্যয়ন কৰি বিষয়বস্তুৰ ওপৰত সম্যক ধাৰণা গঢ়ি তোলাৰ পিছত এই আলোচনা পত্ৰখন সঠিকভাৱে উপস্থাপন কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

কবি ৰুদ্ৰসিংহৰ পৰিচয় ঃ- ৰজাঘৰীয়া সাহায্য বা ৰাজ অনুগ্ৰহ মধ্যযুগীয় কলা-কৃষ্টি সম্পৰ্কীয় সকলো আন্দোলনৰে উৎস হৈ পৰিছিল। এই প্ৰসঙ্গত ইংলেণ্ডৰ ৰাণী এলিজাবেথ, ফ্ৰান্সৰ ৰজা চতুৰ্দ্দশ লুই আৰু ভাৰতৰ সম্ৰাট আকবৰ, দ্বিতীয় চন্দ্ৰ গুপ্ত আদিৰ নাম স্মৰণীয়। অসমতো কোঁচ ৰজাসকলৰ পৰা আদৰ উদ্‌গনি পাইহে অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্য ঠন ধৰি উঠিব পাৰিছিল। অৱশ্যে মহাৰাজ ৰুদ্ৰসিংহ ৰাজপাটত নবহালৈকে অসমীয়া সাহিত্যই আহোম ৰজাসকলৰ পৰা পোনপটীয়া তথা লেখত লবলগীয়া একো দান পোৱা নাছিল। ১৬৯৬ খৃঃত ৰুদ্ৰসিংহই, তেওঁৰ পিতৃ গদাধৰ সিংহৰ মৃত্যু হোৱাত আহোম ৰাজসিংহাসনত আৰোহন কৰে। অসমৰ সাংস্কৃতিক জগতলৈ স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ অৱদান বহুমুখী। ছশ বছৰীয়া ৰাজত্ব কালত যি কেইজন আহোম ৰজাই অসমৰ সাংস্কৃতিক জগতলৈ যি অৱিহনা দি থৈ গ'ল; তাৰ আধাখিনি অকল ৰুদ্ৰসিংহৰ অৱদান বুলি ক'ব পাৰি। মাত্ৰ ১৮ বছৰীয়া ৰাজত্ব কালতে (১৬৯৬-১৭৪১) ৰুদ্ৰসিংহই অসমৰ শিক্ষা, সাহিত্য, সংগীত, চিত্ৰ, নৃত্য, ক্ৰীড়া সকলো দিশতে নতুন দিগন্তৰ সূচনা কৰে।

শিক্ষা বিস্তাৰৰ বাবে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই ভালেমান পঢ়াশালি পাতি দিয়াৰ উপৰিও ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ আৰু আহোম ল'ৰাক সুকীয়া সুকীয়া ধৰ্মীয় কেন্দ্ৰলৈ অধ্যয়নৰ বাবে

পঠিয়াইছিল। ব্ৰাহ্মণ ল'ৰাবোৰক কাশী, বাৰানসী, নৱদ্বীপ আদি ঠাইলৈ আৰু মহন্তৰ ল'ৰাক আউনীআটী সত্ৰলৈ অধ্যয়নৰ বাবে পঠিয়াইছিল। স্বৰ্গদেউৰ পৃষ্ঠপোষকতাত কেইবাজনো সভা কবিয়ে কেইবাখনো সংস্কৃত পুথি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছিল। কবি ৰাজ চক্ৰৱৰ্ত্তীয়ে ৰুদ্ৰসিংহৰ অনুপ্ৰেৰণাতে 'নাৰদীয় পুৰাণ' আৰু জয়দেৱৰ 'গীতগোবিন্দ' অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰিছিল। ৰুচিনাথ দ্বিজৰ 'চণ্ডী আখ্যান', 'কালিকাপুৰাণ', শিৱ দাস শৰ্মাৰ 'নৱৰত্ন' নামৰ আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰ এইজনা স্বৰ্গদেউৰ দিনতে ৰচনা কৰা। তাৰোপৰি স্বৰ্গদেৱে কবি শুভঙ্কৰৰ 'শ্ৰীহস্ত মুক্তাৱলী' পুথিখনো সুচান্দ ৰায় ওজা নামৰ এজন পণ্ডিতৰ হতুৱাই অনুবাদ কৰায়।

স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ চিত্ৰকলাৰো গুণগ্ৰাহী আছিল। সেইবাবে তেওঁৰ পৃষ্ঠপোষকতাতে ৰাজসভাৰ পণ্ডিতসকলৰ দ্বাৰা লিখা পুথিসমূহ চিত্ৰকাৰে সুন্দৰ সুন্দৰ চিত্ৰৰে সুশোভিত কৰিছিল। এই প্ৰসঙ্গতে "শঙ্খচূড় বধকাব্য' আৰু হস্তি বিদ্যাৰ্ণৱ' পুথিৰ চিত্ৰসমূহ উল্লেখযোগ্য।

আহোম স্বৰ্গদেউ সকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাতেই অসমৰ লোক উৎসৱ বিহু জাতীয় উৎসৱলৈ পৰিবৰ্ত্তিত হয়। স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই পথাৰৰ বিহুক ৰংঘৰৰ বাকৰিলৈ আনে আৰু অংশ গ্ৰহণকাৰী হুচৰি দলক পুৰস্কাৰ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰে। এৱঁেই বিহুৰ দিনা হুচৰি দলৰ সন্মুখত মূৰ দোৱাই আৰ্শীবাদ লোৱা ৰীতিৰ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰে।

এইবোৰৰ উপৰিও ৰুদ্ৰসিংহৰ দিনতে ক্ৰীড়া ক্ষেত্ৰৰো ভালেখিনি উন্নতি সাধিত হয়। তেঁৱেই হাতী যুঁজ, কুকুৰা যুঁজ, শেনখেল, নাওখেল, কনুৱা যুঁজ, ম'হ যুঁজ, বুলবুলি চৰাইৰ যুঁজ আদিৰ উপৰিও ঘোঁৰা দৌৰ, মালযুঁজ, লাঠীখেল, তৰোৱাল খেল, কাঁড় মৰা প্ৰতিযোগিতা আদিৰো আয়োজন কৰিছিল।

ৰংপুৰ নগৰখনৰ উপৰিও তাত থকা 'তলাতল' আৰু 'ৰংঘৰ' স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই সজোৱা। ইয়াতেই অৱস্থিত জয়সাগৰ দ'ল আৰু পুখুৰীয়ে তেওঁৰ মাতৃভক্তিৰ পৰিচয় আজিও বহন কৰি আছে। দ'ল বিলাকৰ গাত যিবোৰ মূৰ্ত্তি কটা আছে, সেইবোৰে স্বৰ্গদেউজনাৰ শিল্প নৈপুন্য তথা ৰুচি অভিৰুচিৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। ৰংপুৰলৈ যোৱা শিলৰ সাঁকোও এইজনা ৰজায়ে বন্ধোৱা।

ৰুদ্ৰসিংহৰ মহানুভৱতা বা সুকোমল মানবীয় গুণ লেখত লবলগীয়া। আহোম স্বৰ্গদেউ সকলে ৰাজপাট গ্ৰহণ কৰাৰ সময়ত শিঙৰি ঘৰত উঠোঁতে নৰবলি দিয়াৰ নিয়ম পুৰণি কালৰ পৰা প্ৰচলিত হৈ আছিল। ৰুদ্ৰসিংহৰ কোমল হৃদয়ত এনে নিষ্ঠুৰতা সহ্য নহ'ল। সেইবাবে তেওঁ নৰবলিৰ সলনি ম'হ বলি দিয়াৰ নিয়ম প্ৰৱৰ্ত্তন কৰে।

এইবোৰ অৱদানৰ যোগেদি ৰুদ্ৰসিংহই নিজৰ স্বকীয় ব্যক্তিত্বৰ পৰিচয় দাঙি ধৰাৰ লগতে তেওঁৰ আন এটা সুকীয়া পৰিচয় পাওঁ এগৰাকী কবি হিচাপে, যিটো গুণ আহোম ৰজা সকলৰ গাত দেখা নগৈছিল, ৰুদ্ৰসিংহৰ কবি প্ৰতিভাৰ সম্যক পৰিচয় পোৱা যায়। তেওঁৰ দ্বাৰা বিৰচিত পাঁচোটা গীত আৰু 'শিৱপুৰাণ'ৰ যোগেদি।

দেশ শাসন কৰাৰ দৰে জটিল তথা দায়িত্বপূৰ্ণ কামত ব্যস্ত থাকিও আহোম ৰাজত্বক শিক্ষা, সাহিত্য, সঙ্গীত, চিত্ৰকলা, ক্ৰীড়া সকলো দিশলৈ তেওঁ যি অৱদান আগবঢ়াই থৈ গ'ল, সেইবোৰে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ নাম চিৰদিনৰ বাবে স্মৰণীয় কৰি ৰাখিব।

স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ আছিল কলা-কুশল, সাহিত্য-সংগীত প্ৰেমী। দ্বিতীয়তে আছিল বিদ্যানুৰাগী, সাহিত্যানুৰাগী আৰু সংস্কৃতি প্ৰেমী। ৰুদ্ৰসিংহই পঢ়াশালিত পঢ়িবলৈ সুবিধা পোৱ নাছিল, কিন্তু ঘৰতেই পণ্ডিত বা অধ্যাপকৰ তত্বাৱধানত শাস্ত্ৰাদি পঢ়িছিল। তেওঁৰ কলা-সাহিত্য, সংগীতত থকা দখল, ৰাজ্য শাসনত লক্ষ্য কৰা দক্ষতা আদিৰ পৰা সহজে অনুমান কৰিব পাৰি যে তেওঁ শিক্ষিত লোক আছিল। পঢ়িব শুনিব নজনা হ'লে তেওঁ কেতিয়াও 'শিৱ পুৰান' খন ৰচনা কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন বা গীত প্ৰণয়ন কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

ৰুদ্ৰসিংহ একান্ত শিৱ ভক্ত আছিল। ৰুদ্ৰেশ্বৰ দেৱালয়ৰ শিলৰ ফলিত তেওঁক ৰুদ্ৰৰ একান্ত সেৱক আখ্যা দিয়া হৈছে। কেইবাটাও শিৱ মন্দিৰ নতুনকৈ নিৰ্মাণ কৰি দিছিল। জনশ্ৰুতি প্ৰচলিত আছে যে, ৰুদ্ৰসিংহই একসেৰ মৃত্তিকাৰ শিৱলিঙ্গ নিৰ্মাণ কৰি গন্ধ-পুষ্প, ধূপ-দীপ, বিলবপত্ৰ, নৈবেদ্যসমূহ পূজা কৰে। ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে সদায়েই মহাদেৱক 'বোপা বোপা' বুলি স্মৰণ কৰিছিল।

'শিৱ-পুৰাণ'ত শিৱমাহাত্ম্য ঃ- শিৱৰুদ্ৰৰ মহিমা প্ৰকাশেই ৰুদ্ৰসিংহৰ শিৱ-পুৰাণৰ একমাত্ৰ উদ্দেশ্য। কবিয়ে তেওঁৰ নিৰ্মিতি বিশেষণ আৰম্ভণিতে উল্লেখ কৰিছে। যেনে—

জয়জয় সদাশিব পুৰুষ পুৰাণ।
জয় কৈলাসৰ পতি হুয়োক প্ৰসন।।
জয় শিৱৰুপি বিষ্ণু ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ।
তুমি বিনে নাহি আৰু সংসাৰ ভিতৰ।
তুমি ব্ৰহ্মা বিষ্ণু অগ্নি তুমি সদাশিৱ।
অনাথৰ নাথ প্ৰভু জগতৰ জিব।।[৩]

তেনে মহিমামুখ একমাত্ৰ ঈশ্বৰক ব্ৰহ্মাই প্ৰত্যক্ষ কৰিছিল লক্ষ্য কোটি হাজাৰ বৎসৰ ধ্যান কৰাৰ অন্তত। তেঁৱেই মহাহৰ। ব্ৰহ্মাৰ স্তুতিত সন্তুষ্টহৈ মহাহৰে দুৰ্ঘোৰ ৰূপ পৰিহাৰ কৰি সুপ্ৰসন্ন হৈ সহাস্য বদনে ক'লে ঃ মোৰ বাহিৰে আন সত্য একো বস্তু নাই। মোৰ বাদ্য ধৰি তুমি মোহ ত্যাগ কৰি জগৎ সৃষ্টি কাৰ্যত প্ৰবৃত্ত হোৱা। যেনে—

পাচে ময়ি লোকৰ হিতক ভাবি মনে।
চিন্তিবাক লৈলো সেহি পুৰুষ চৰণে।।
লক্ষ কোটি হাজাৰ বৎসৰ কৰো ধ্যান।
তাত পাচে দেখা দিল দেৱ ভগৱান।।
দুৰ্ঘোৰ ৰূপক তেজি সুপ্ৰসন্ন ভৈলা।
হাস্য কৰি মহাৰুদ্ৰ বচন বুলিলা।।.......
এতেকে মোহোৰ বাক্যে এড়া মোহ কয়।
লোকসৱ স্ৰজিয়েক তুমি মহাশয়।[৪]

ৰুদ্ৰ পঞ্চমূৰ্ত্তিবিশিষ্ট। এক মূৰ্ত্তি ভয়ানক, দ্বিতীয় মূৰ্ত্তি সূৰ্য সদৃশ, তৃতীয় মূৰ্ত্তি চন্দ্ৰসম, চতুৰ্থ মূৰ্ত্তি কুবেৰ সম আৰু পঞ্চম মূৰ্ত্তি ব্ৰহ্মাৰূপ বিশিষ্ট। ভয়ানক মূৰ্ত্তিয়ে ক্ৰীড়া কৰে, সূৰ্য মূৰ্ত্তিয়ে তপস্যা কৰে, তৃতীয় অৰ্থাৎ চন্দ্ৰ মূৰ্ত্তিয়ে লোক পালনত সদা-সৰ্বদা প্ৰবৃত্ত, চতুৰ্থ মূৰ্ত্তি অৰ্থাৎ কুৱেৰ মূৰ্ত্তিয়ে প্ৰজা সংহাৰ কৰে। পঞ্চম মূৰ্ত্তি সমস্ত জগত পৰিব্যাপ্ত। তেওঁ আত্মাৰূপী আৰু আত্মাৰূপে সৰ্বজীৱক নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।

তেঁৱেই ভগৱন্ত, পৰম মহন্ত-সন্ত, তেওঁৰ নাই আদি-মধ্য-অন্ত। জন্মিয়ে তেওঁ ৰোদন কৰিছিল বাবে তেওঁ ৰুদ্ৰ। মায়াবৃত্ত জীৱনক পালন কৰি আছে বুলি তেওঁ পশুপতি, তেওঁৰ পিতৃ-মাতৃ নাই, স্বয়ম্ভু, তেওঁ কাপালি, শংকৰ, তেওঁ সকলোৰে ঈশ্বৰ বাবে তেওঁৰ নাম ঈশান, সন্ত-মহন্তসকলে তেওঁক আৰাধনা কৰে বাবে তেওঁ মহেশ্বৰ ৰূপে পৰিচিত। ব্ৰহ্মাই শিৱ আৰু শিৱই ব্ৰহ্মা। তেঁৱেই শব্দ ব্ৰহ্ম নিত্য-অনিত্য। তেওঁ সকলোৰে প্ৰাণ বায়ু।

শিৱ-ৰুদ্ৰ লিঙ্গ ৰূপী। ৰুদ্ৰভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠতাৰ কথাকৈ অন্ত কৰিব নোৱাৰি। শিৱ তত্ত্ব বুজিবলৈ বিষ্ণুৱেও শিৱক আৰাধনা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। শিৱৰ নিৰ্দেশমতে জগত পালনত বিষ্ণু প্ৰবৃত্ত হৈছিল। আনকি শিৱৰ কৃপাতহে ব্ৰহ্মাই ব্ৰহ্মাপদ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। স্বৰূপাৰ্থত শিৱ নিজেই জগৎ স্ৰজনকাৰী, পালনকাৰী আৰু সংহাৰকাৰী। তেওঁ ইন্দ্ৰৰ গৰ্ব সৰ্বকাৰী। শিৱৰ শাপত ইন্দ্ৰই কৃষ্ণকীট স্বৰূপে পাতালত থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল। শিৱৰ গণসমূহৰ নামেই ৰুদ্ৰ। যাৰ সংখ্যা অষ্টাধিক ষাঠি। শিৱ মুক্তিদাতা, প্ৰোমদাতা, শ্ৰোমদাতা।

চৰাচৰৰ আত্মাস্বৰূপে শিৱসৰ্বত্ৰ বিৰাজমান। তেঁৱেই প্ৰাণীৰ ধাৰক, দিগনায়ক, যজ্ঞৰ ফলদাতা। ভৱভয়হাৰী শিৱ চাৰিয়ো যুগত ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তনকাৰী। তেঁৱেই কৰ্মকৰ্তা তেঁৱেই কৰ্মৰূপী তেঁৱেই কৰ্মকৰ্তা, সূৰ্য্যসম কলেৱৰধাৰী শিৱ কৰ্মদাতা সুফল প্ৰদানকাৰী। অগ্নিয়েই তেওঁৰ নেত্ৰ, চৰ্তুমুখ আৰু চতুৰ্বাহু যুক্ত বন্দনী, শিৱই বায়ু, তেঁৱেই মহেশ্বৰ, তেওঁ মাঘবাহন, ত্ৰিলোচন জটাধৰ, মহাধাৰ্মিক, জগতৰ ঈশ্বৰ ব্যঘ্ৰচৰ্মধাৰী, কীৰ্তিমান লজ্জাৰূপী, কাম্যকৰ্তা, শ্ৰীকণ্ঠ, মলৰো দহনকাৰী, বিষ্ণু, সূৰ্য্য, চন্দ্ৰ, অদিতি, সমুদ্ৰ, দেৱাসুৰ আদি সবাকো জয় প্ৰদানকাৰী। শিৱ সৰ্ব জীৱন সৰ্ব পৃথিৱীৰ আশ্ৰয়স্থল, ত্ৰিশূলধাৰী, অজাত, সংসাৰৰ মূল তপসী, পৰমপদ, পশুপতি। তেওঁ পৰাপৰ তত্ত্বজ্ঞানী, তেওঁ অৰ্ঘমা, অনিল আদিৰ ৰূপধাৰী, তেঁৱেই শংখ, গদা, পদ্মধাৰী তেওঁ ব্ৰহ্মাক আজ্ঞা প্ৰদান কৰে। বিষ্ণুৱো তেওঁৰ আজ্ঞাধাৰী, তেঁৱেই শংখ-গদা-পদ্মাধাৰী, তেওঁ এফাল গৃহাশ্ৰমী আনহাতে ব্ৰহ্মচাৰী, বানপ্ৰস্থী, যতী, ভিক্ষুক, অতিথি। তেঁৱেই চৰ্তুবেদ, শাস্ত্ৰ নিৰুক্ত, তেওঁ বিভু, মহাপ্ৰভু, সৰ্বজীৱৰ পিতৃ-মাতৃ ত্ৰিলোকেশ্বৰ শিৱই একমাত্ৰ দাত-কৰ্তা-সংহৰ্তা, অৱতাৰী পুৰুষ দেৱতাসৱৰ গতি-মতি-পতি-অগতিৰ গতি। ব্ৰহ্মাই শিৱৰ মহিমা এনেদৰে বৰ্ণনাইছে—

যোগীগণ চিন্তা প্ৰণৱ অচ্যুত
হেনয় শিৱক যিটো
চিন্তে সৰ্বক্ষণ অতি শুদ্ধ মন
তাহাঙ্কে লভয় সিটো।
যোগী অপৰ্যন্ত তপস্যায়ে সন্ত
ত্ৰিদশ দেৱ নায়ক।
সদায়ে অব্যয় অচিন্ত অভয়
প্ৰসন্ন কৰি শিৱক।।[৫]

ব্ৰহ্মাই আৰু কৈছে যে তেওঁ নিত্য নিৰাময় নিৰ্মল অক্ষয় পৰমযোগী, সদা প্ৰকাশমান, জগত নিবাস, জগত ধাৰক।

স্বৰূপাৰ্থত শিৱ মহেশ্বৰেই ব্ৰহ্মা বিষ্ণু। তেওঁৰ ব্যতিৰেক আন কোনো সত্তা জগতত নাই। শিৱ মহাদেৱে নিজেই কৈছে যে তেঁৱেই জগৎ সৃষ্টি কৰে, পালন কৰে আৰু সংহাৰ কৰে, বায়ু, কামদেৱ, মহৰ্ষি, দানৱ, দিগপালক, ধৰ্ম, স্কন্দ, ইন্দ্ৰ, অগ্নি, সূৰ্য্য, চন্দ্ৰ, কুবেৰ, যক্ষ, বৰুণ, গণেশ, অসুৰ, গন্ধৰ্ব, কিন্নৰ, বিদ্যাধৰ, দেৱতা, ৰাক্ষস, প্ৰেত্য, দৈত্য, ঋতু, শৰৎ, হেমন্ত, গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, নদ-নদী, সৰোবৰ, হ্ৰদ, বৃক্ষ, লতা স্থাৱৰ, জলচৰ

আদি প্ৰাণী। পৃথিৱী, দিশ, আকাশ, শিশিৰ আদিৰ স্ৰষ্টা।

শিৱদেৱতা হৈছে লিঙ্গৰূপী। লিঙ্গ পূজনৰ জৰিয়তে তীৰ্থস্থান দৰ্শনতকৈও অধিক ফল লাভ কৰিব পাৰি। লিঙ্গৰূপী হৰৰ পৰা ত্ৰিজগত সৃষ্টি হয়। মহেশৰ পৰা মহাবায়ু উপজি, শুক্ৰবীৰ্য ৰূপ লাভ কৰে। সেই ৰেতস অগ্নি সূৰ্য্যসদৃশ। তাৰ পৰা যুগান্ত কালৰ সূৰ্যসদৃশ কলেবৰ বিশিষ্ট লিঙ্গৰূপী শিৱ প্ৰকট হ'ল। লিঙ্গৰূপী হৰেই জগৎ ধ্বংস কৰে। শিৱ লিঙ্গৰ পৰাই ব্ৰহ্মাদি দেৱতাৰ জন্ম হৈছে।

সত্য-নিত্য শিৱৰ ক্ৰীড়াৰ পৰাই জগৎ সৃষ্টি হয়। তেনেদৰে তেওঁ জগৎ পালন কৰে, সংহাৰ কৰে। যেনে—

ভৈলা অন্তৰ্দ্ধান মহাৰুদ্ৰ এহি বুলি।
সুন ব্যাস ইটো কথা কহিলো সুমলি।।
প্ৰলয় কালত সবে প্ৰাণী নষ্ট হোৱে।
সত্য নিত্যজ্ঞান ৰূপে থাকে সদাশিৱে।।
প্ৰলয়ৰ অন্তে পুনৰ্বাৰ সৃষ্টি হয়।
আপোনাৰ সম্পত্তিক লভে দেৱ ছয়।।
পৰম ঈশ্বৰ দেৱ শিৱ সনাতন।
এনে ৰূপে কৰে সৃষ্টি সংহাৰ পালন।।[৬].......

প্ৰলয়ৰ অন্তত সৰ্বলোক শিৱৰ দেহত লয়প্ৰাপ্ত হয়। যিহেতু শিৱভিন্ন আন সত্তা বা পদাৰ্থ বা বস্তু জগতত নাই।

শিৱৰ শৰীৰে সৰ্বলোক লয় জাই।
জাতো ব্ৰহ্মাণ্ডত অন্ত ভিনে বস্তু নাই।।[৭]

পুৰান হিচাপে শিৱ-পুৰাণ ঃ- ৰুদ্ৰসিংহ বিৰচিত 'শিৱপুৰাণ' খনিক প্ৰকৃতাৰ্থত পৰম্পৰানুযায়ী পুৰাণ বুলিব পাৰিনে নোৱাৰি সেই বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ পূৰ্বে পুৰাণ কাক বোলে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা উচিত হ'ব।

"পুৰাণ' শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে, পৌৰাণিক আখ্যান। পুৰাণ শব্দটোৱে এই আখ্যানবোৰ কিদৰে বহুকাল আগৰে পৰা ৰক্ষিত হৈ আহিছে তাকো সূচিত কৰে। 'পুৰাণ' শব্দটোৰ উল্লেখ বৈদিক সাহিত্যতো পোৱা যায়।"[৮] সময় আগবঢ়াৰ লগে লগে পুৰাণৰ পৰিসৰ ক্ৰমে ক্ৰমে বাঢ়ি গ'ল আৰু শেষত পুৰাণ কথা বা আখ্যান (myth) পৰম্পৰাগত উপাখ্যান (legend) আৰু সাধুকথা (tale) সন্নিবেশিত একশ্ৰেণীৰ সাহিত্য নিৰ্মিতিক বুজাবলৈ 'পুৰাণ' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ভাৰতীয় পৰম্পৰামতে, পুৰাণ পঞ্চলক্ষন বিশিষ্ট। 'বিষ্ণুপুৰান'ত পুৰাণৰ পঞ্চলক্ষণ এনেদৰে দিয়া হৈছে। যেনে—

সৰ্গশ্চ প্ৰতিসৰ্গশ্চ ৱংশোসন্বন্তৰানি চ।
ৱংশানুচৰিতং চৈব পুৰাণং পঞ্চ লক্ষনম্।।

অৰ্থাৎ সৰ্গ (জগৎ সৃষ্টি বা অনাদি পাতল), প্ৰতিসৰ্গ (ব্ৰহ্মাৰ সৃষ্টিৰ অন্তত দক্ষাদি প্ৰজাপতিৰ সৃষ্টি, কল্পাদি আৰু যুগাতিৰ সৃষ্টি) বংশ (দেৱতা, অসুৰ, পিতৃসকল, ঋষিমুনি আৰু নৃপতিসৱৰ বংশানুচৰিত্ৰ) মন্বন্তৰ (একোজন মুনিৰ ৰাজ্য শাসন কাল) আৰু বংশানুচৰিত (ৰাজবংশৰ বৰ্ণনা)। এই কেইটাই হ'ল চমুকৈ পুৰাণৰ পঞ্চ বৈশিষ্ট্য ৰা লক্ষণ। ইয়াৰ বাহিৰেও দেৱতা, ঋষি মুনিসকলৰ বংশাৱলী, মুনি সকলৰ বয়স, চন্দ্ৰ আৰু সূৰ্য্যবংশীয় ৰজাসকলৰ ইতিহাস আদিৰ বৰ্ণনা 'পুৰাণ'ত থাকিব লাগিব। ইয়াৰ বাহিৰেও ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ এই চতুবৰ্গৰ সাধনো পুৰাণৰ অন্যতম লক্ষণ বা বৈশিষ্ট।

বিষ্ণু পুৰাণৰ পৰবৰ্ত্তী কালত ৰচিত পুৰাণত বিশেষকৈ 'ভাগৱত পুৰাণ'ত পুৰাণৰ পঞ্চ লক্ষণৰ পৰিবৰ্তে দশ লক্ষণ স্বীকাৰ কৰা হৈছে। 'ভাগৱত পুৰাণ'ত পুৰাণৰ দশ লক্ষণ তলত দিয়া হৈছে—

"সৰ্গোহস্যাথ বিসৰ্গশ্চ বৃত্তি ৰক্ষান্তৰানি চ।
ৱংশোৱংশানুচৰিতং সংস্থা হেতুৰপাশ্ৰযুঃ।।
দশভিৰ্ললনৈযুক্তং পুৰাণংতদ্বিদো বিদুঃ।
কেচিৎ পঞ্চবিধং ব্ৰহ্মান মহদল্প ব্যৱস্থয়া।।"[৯]

অৰ্থাৎ সৰ্গ (অনাদি পাতাল), বিসৰ্গ (বিশেষ সৃষ্টি), বৃত্তি (জীৱিকাৰ মাধ্যম), ৰক্ষা (পালন), অন্তৰ (মন্বন্তৰ), বংশ (নৃপতিসৱৰ বংশাৱলী), বংশানুচৰিত (বংশৰ বৰ্ণনা), সংস্থা (প্ৰলয়), হেতু (সৃষ্টিৰ কাৰণ) আৰু অপ্লাশ্ৰয় (সৰ্বজনৰ শেষ আশ্ৰয়) এই দশবিধ লক্ষণ যুক্ত ৰচনাই পুৰাণ।

ৰুদ্ৰসিংহৰ দ্বাৰা প্ৰণীত 'শিৱ পুৰাণ'ত পুৰাণ পৰম্পৰাই স্বীকাৰ কৰা দশ লক্ষণৰ স্পষ্ট নিদৰ্শন পোৱা নাযায়। আনকি পঞ্চলক্ষণৰ অভিব্যক্তিও সামান্যভাৱে পৰিলক্ষিত হয়। যেনে- সৰ্গঃ শিৱ পুৰাণত বৰ্ণিত সৃষ্টিৰ বৰ্ণনা প্ৰতিসৰ্গঃ এই পুৰাণ খনিত ব্ৰহ্মাদি প্ৰজাপতিৰ সৃষ্টি বংশঃ শিৱ পুৰাণত চিত্ৰিত বিভিন্ন ৰজাৰ বংশানুচৰিত, মন্বন্তৰঃ এই পুৰাণ খনিত বৰ্ণিত শিৱৰ আদেশমতে মনু আদিৰ শাসন, বংশানুচৰিতঃ শিৱ পুৰাণত বিভিন্ন ৰাজবংশৰ বৰ্ণনা আদিৰ সাধাৰণ আভাস পোৱা যায়। দ্বিতীয়তে ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষৰ সাধনো ৰুদ্ৰসিংহৰ শিৱ-পুৰাণৰ অন্যতম লক্ষ্য। আনহাতে এই পুৰাণখনিত শিৱৰ শক্তি মাহাত্ম্য, ঐশ্বৰ্য বিভূতি আৰু মহিমা মহত্ত্ব আদি বৰ্ণনা কৰা বাবে ইয়াক পুৰাণ আখ্যা দিয়া হৈছে। কিয়নো পুৰাণ সমূহত কোনো এগৰাকী নিৰ্দিষ্ট

দেৱতাৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰা হয়।

আন এটা মন কৰিবলগীয়া কথা হ'ল পুৰাণৰ দশ লক্ষণ বা পঞ্চলক্ষণ 'শিৱ পুৰাণ'ত পূৰ্ণভাৱে নথকা স্বত্বেও ৰুদ্ৰসিংহই নিজে কিন্তু ইয়াক 'পুৰাণ' বুলি পৰিচয় দিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে—

১। ব্যাসৰ কবিত্ব ইতো শিৱ পুৰাণৰ।
পদবন্ধে ভনে ৰুদ্ৰসিংহ নৃপবৰ।।
২। ব্যাসৰ কৃত ইটো গহণ শ্লোক চয়।
ৰুদ্ৰসিংহ নৃপে ভনে শিৱ পুৰাণয়।।

পুৰাণসমূহৰ সৃষ্টি স্থিতি আৰু সংহাৰ তত্ত্ব এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। ৰুদ্ৰসিংহৰ পুৰাণত এই ত্ৰিতত্ত্বৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি কোৱা হৈছে যে, শিৱই এই সৃষ্টি, স্থিতি আৰু সংহাৰৰ মূল। তেঁৱেই ব্ৰহ্মা, বিষ্ণু আৰু অন্যান্য দেৱ-দেৱীসকলক সৃষ্টি কৰি সৃষ্টি কাৰ্য চলায়। শেষত ৰুদ্ৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি তেঁৱেই সৃষ্টি নাশও কৰে। গতিকে শিৱই পৰম ব্ৰহ্ম আৰু তেওঁতেই সকলো লয় হয়।

পুৰাণতত্ত্বসমূহ চাৰিসিদ্ধ আৰু ব্ৰহ্মাৰ মানস পুত্ৰ নাৰদৰ যোগেদি বক্তা শ্ৰোতাৰ প্ৰশ্ন উত্তৰৰ ৰূপত আলোচনা কৰা হৈছে। ৰুদ্ৰসিংহই এই কৌশল অৱলম্বন কৰি সনত কুমাৰৰ যোগেদি শিৱতত্ত্ব তথা মাহাত্ম্য ব্যাখ্যা কৰিছে। ৰুদ্ৰসিংহই শিৱ লিঙ্গ প্ৰতিষ্ঠাৰ যোগেদি ভাৰতবৰ্ষত স্থাপিত তীৰ্থসমূহৰ মাহাত্ম্য আৰু বৰ্ণনা সংযোগ কৰি পুৰাণৰ মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰিছে। পুৰাণসমূহে তীৰ্থস্থান বৰ্ণনাৰ লগতে বৈদিক কৰ্ম-কাণ্ড, দান-দক্ষিণা, ৰীতি-নীতি আদিও ব্যাখ্যা কৰিছে। একেদৰে ৰুদ্ৰসিংহৰ পুৰাণখনিতো শিৱ লিঙ্গ থকা শিৱৰ তীৰ্থস্থান সমূহত পালন কৰিবলগীয়া আচাৰ নীতি, দান-দক্ষিণা আদিৰ উল্লেখ কৰিছে।

পুৰাণসমূহত মন্বন্তৰ অৰ্থাৎ মনুৰ শাসন কালৰ লগতে ৰাজৰ্ষিসকলৰ শাসনৰ উল্লেখ কৰি ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আদিকো সামৰি লৈছে। ৰুদ্ৰসিংহই ৰাজনৈতিক তত্ত্ব বিস্তৃতভাৱে উল্লেখ কৰা নাই যদিও শিৱই ইন্দ্ৰক বৰ দি স্বৰ্গত ক্ষমতাধিষ্ঠিত কৰা আৰু শেষত ইন্দ্ৰই ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ কৰা বাবে শিৱই ইন্দ্ৰৰ দৰ্প চূৰ্ণ কৰা ঘটনাৰ যোগেদি ৰাজনীতিৰ কথাও সামৰি লৈছে।

ভক্ত আৰু ভগৱানৰ অভেদ সম্পৰ্ক তথা ভক্তৰ মনোবাঞ্ছা ভগৱানে পূৰণ কৰাৰ আদৰ্শ পুৰাণ সমূহত দেখিবলৈ পোৱা যায়। 'শিৱ পুৰাণ'তো শিৱই ভক্তসকলক ভোগ আৰু মুক্তি প্ৰদানৰ কথা উল্লেখ কৰি ৰুদ্ৰসিংহই পুৰাণৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষা কৰিছে। এই প্ৰসঙ্গত কবিয়ে কৈছে যে, শিৱ পুৰাণ শ্ৰৱণ-কীৰ্তন কৰিলে শিৱ তুষ্ট হয় আৰু ভক্তক ভোগ তথা মুক্তি দিয়ে। আনহাতে চতুবৰ্গৰ বৰ্ণনা, চতুৰ্দ্দশ ভুৱনৰ বৰ্ণনা পুৰাণ সমূহৰ অন্যতম উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট। কবি ৰুদ্ৰসিংহই এই আদৰ্শৰ প্ৰতি অনুপ্ৰাণিত হৈ মহাকাল তথা শিৱলোক, বিষ্ণুলোক আৰু ব্ৰহ্মালোকৰ বৰ্ণনাত অধিক গুৰুত্ব দিয়া দেখা গৈছে। চতুৰ্দ্দশ ভুৱনৰ সৌন্দৰ্য্যৰ বৰ্ণনা সংযোগ কৰি ৰুদ্ৰসিংহই কল্পনা তথা উপলব্ধিৰ গভীৰতা প্ৰকাশ কৰিছে।

ৰুদ্ৰসিংহই ৰাজবংশৰ বৰ্ণনা 'শিৱ পুৰাণ'ত সন্নিবিষ্ট কৰা নাই যদিও সপ্তৰ্ষি আৰু শিৱৰ পুত্ৰ কাৰ্ত্তিক, গণেশ আৰু উমা-গঙ্গাৰ নাম উল্লেখ কৰি বংশাৱলীৰ বৈশিষ্ট ৰক্ষা কৰা বুলি ক'ব পাৰি।

বিভিন্ন শাস্ত্ৰৰ পৰা পুৰাণসমূহ ৰচনা কৰাৰ দৰে ৰুদ্ৰসিংহই সংস্কৃত শাস্ত্ৰ অধ্যয়ন কৰি গভীৰ উপলব্ধিৰ যোগেদি 'শিৱ পুৰাণ' ৰচনা কৰিছে। জ্ঞান আৰু ভক্তিৰ আদৰ্শ আদিৰ পৰা অন্তলৈ প্ৰৱাহিত হৈ আছে। বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ দৰে প্ৰচাৰধৰ্মী মনোভাৱ 'শিৱ পুৰাণ'তো প্ৰকাশ পাইছে। অন্যান্য পুৰাণ সমূহত চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াৰ দৰে 'শিৱ পুৰাণ'তো সৃষ্টি স্থিতি প্ৰলয়ৰ শক্তিৰূপে শিৱ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ কৰি তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠত্ব প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে।

এইদৰে বিভিন্ন দিশ চালি জাৰি চালে দেখা যায় যে, পুৰাণৰ দশ লক্ষণ বা পঞ্চ লক্ষণ 'শিৱ পুৰাণে' যথাযথ ভাৱে পূৰণ কৰিব পৰা নাই যদিও আনুষঙ্গিক বৈশিষ্টসমূহৰ প্ৰায়ভাগেই প্ৰতিফলিত হৈছে। সেইবাবে ইয়াক পুৰাণ বুলি অভিহিত কৰা হয়।

উপসংহাৰ ঃ- মুঠতে, সামৰণিত ক'ব পাৰো যে, প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আহোম যুগৰ সাহিত্যলৈ শিৱ দেৱতাই গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান লাভ কৰিছে। বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰৱল ঢৌৱেও শৈৱ ধৰ্মৰ জনপ্ৰিয়তাক ম্লান কৰিব নোৱাৰিলে। বৈষ্ণৱ সম্প্ৰদায়ৰ সাহিত্যৰাজিৰ দৰে শৈৱ সাহিত্য অসমীয়া ভাষাত ৰচিত হোৱা নাই যদিও এই ক্ষেত্ৰত ৰুদ্ৰসিংহৰ শিৱ পুৰাণ ব্যতিক্ৰম।

শিৱ পুৰাণ মহিমা প্ৰকাশক গ্ৰন্থ। স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই শিৱ মহিমা প্ৰকাশত অত্যাধিক গুৰুত্ব দিছে। ধৰ্মীয় দিশত ৰুদ্ৰসিংহ বৰ উদাৰ আছিল। আমি জানো যে তেওঁৰ উপাস্য দেৱতা শিৱ আৰু তেওঁৰ নামটোৰ জৰিয়েতেও তেওঁ শিৱ ৰুদ্ৰৰ প্ৰতি থকা অচলা ভক্তিৰ পৰিচয় পোৱা যায়। আনকি এইটোও সত্য যে ধৰ্মৰ দিশত স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ কোনো গোড়ামি নাছিল। ভাৰতীয় দৃষ্টিভংগী অনুসৰিয়েই শিৱ বিষ্ণুৰ মাজত

ৰুদ্ৰসিংহই একত্ৰীকৰণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰি সামাজিক ঐক্য প্ৰতিষ্ঠাত গুৰুত্ব দিছে।

গতিকে, শিব পুৰাণৰ পৰম্পৰা স্ৰষ্টাৰূপে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এখন সুকীয়া স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

প্ৰসংগ টোকা —

১। মজুমদাৰ, বিমল - পুৰাণৰ পৰিচয়, পৃঃ ২৬
২। মজুমদাৰ, বিমল - পুৰাণৰ পৰিচয়, পৃঃ ২৭
৩। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৭০
৪। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৭৩
৫। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৯৪
৬। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ২২১
৭। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ২২২
৮। শৰ্মা, ড° নবীন চন্দ্ৰ - পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা, পৃঃ ৭৬
৯। শৰ্মা, ড° নবীন চন্দ্ৰ - পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা, পৃঃ ৭৮

<u>সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী</u>

১। বৰদলৈ, ডঃ নিৰ্মল প্ৰভা ঃ 'শিৱ', দ্বিতীয় প্ৰকাশ, জুলাই- ২০০৭
২। মজুমদাৰ, ডঃ বিমল ঃ 'পুৰাণৰ পৰিচয়' প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ ২০০২
৩। শৰ্মা, ডঃ নবীন চন্দ্ৰ ঃ 'পুৰনি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা' দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৯৫
৪। শৰ্মা, ডঃ নবীন চন্দ্ৰ ঃ স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহ কৃত শিৱ পুৰাণ, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, ২০১১

ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ

বিতুপৰ্ণ শৰ্মা
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক
(অসমীয়া বিভাগ)

ঈশ্বৰৰ প্ৰতি একান্ত অনুৰাগ, প্ৰগাঢ় প্ৰেমে ভক্তি। শাণ্ডিল্য ভক্তি সূত্ৰত ঈশ্বৰক অতিশয় অনুৰক্তিক ভক্তি বোলা হৈছে। কোনো শাস্ত্ৰত মনক ভগৱানত সম্পূৰ্ণৰূপে নিৱিষ্ট কৰি কোনো ফলৰ আশা নকৰাকৈ তেওঁক নিৰন্তৰ ভজনা কৰাকে ভক্তি আখ্যা দিয়া হৈছে। ভক্তি এক গভীৰ অনুভৱ আৰু ই সদায় ধৰ্মৰ দ্বাৰা সিক্ত। সনাতন ধৰ্মৰ মূল মাৰ্গ-কৰ্ম, জ্ঞান, যোগ আৰু ভক্তি। এই চাৰিওটা পথেৰে ঈশ্বৰ প্ৰাপ্তিৰ বাবে প্ৰয়াস কৰিব পাৰি যদিও আটাই কেইটা মাৰ্গ সমানে সহজ নহয়। তুলনামূলক ভাৱে ভক্তি মাৰ্গ সহজ বুলি কোৱা হৈছে। ঈশ্বৰৰ কৰুণা পাবলৈ হ'লে একমাত্ৰ সহজ উপায় হৈছে ভক্তি, যিটো হৃদয়ৰ বস্তু, মগজুৰ লগত তাৰ সম্পৰ্ক নাই।

ভক্তি বুলিলে অকল বিষ্ণু ভক্তিকহে বুজায়, এনে নহয়। শিৱ ভক্তি, দুৰ্গা ভক্তি, গণেশ ভক্তি ইত্যাদি ভক্তি সমূহ ভক্তি মাৰ্গৰ ভিতৰতে পৰে। এই ভক্তিয়ে পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত সকলো ভক্তৰ মাজেৰে অৰ্থাৎ নিজৰ ভজনীয় দেৱতা সকলৰ প্ৰতি ভক্তি জনাই একোটা ধৰ্মৰ মাজেৰে প্ৰতিপাদন হৈ পৰিছিল। ধৰ্মৰ মাজেৰে প্ৰতিপাদিত হোৱা ভক্তিয়ে অৱশেষত মানুহৰ মনত একোটা বিশ্বাস, অবিশ্বাস, অন্ধবিশ্বাস গঢ় দি তুলিছিল। যাৰ ফলত সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত ভক্তি আন্দোলনৰ সূচনা হ'ব ধৰিছিল। সৃষ্টি হৈছিল একোটা ব্যক্তি ধৰ্মৰ, য'ত একো একোজন ব্যক্তিয়ে নিজৰ উপাস্য দেৱতাৰ ভক্তি আৰাধনাত ব্ৰতী হৈ পৰিছিল। বিষ্ণুৰ উপাসকসকলে ভক্তিৰ মাজেৰে সৃষ্টি কৰিছিল বৈষ্ণৱ ধৰ্ম, শিৱৰ উপাসক সকলে সৃষ্টি কৰিছিল শৈৱ ধৰ্মৰ ; শক্তি, তন্ত্ৰ, মন্ত্ৰৰ ওপৰত বিশ্বাসী ভক্তসকলে সৃষ্টি কৰিছিল শাক্ত ধৰ্মৰ ইত্যাদি কৰি প্ৰতিটো ধৰ্মৰ সৃষ্টি আঁৰতে লুকাই আছিল একো একোটা ভক্তি আৰু আৰাধনা।

সেয়ে ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ সূচনা ক'ত কেনেকৈ হৈছিল সেই বিষয়ে এক সম্যক জ্ঞানৰ বাবে সমীক্ষাত্মক ভাৱে মুখ্যত ন'হলেও গৌণভাৱে বিষয়বস্তু অৰ্ন্তনিহিত পুথিৰ সহায়ত পৰৱৰ্তী সময়ৰ আৰু উত্তৰ চামৰ বাবে তথা পাঠক সকলৰ সুবিধাৰ্থে তিনিটা বিষয়বস্তুৰ মাজেৰে এক আলোচনা কৰিবলৈ আমি ব্ৰত হৈছোঁ—

ক) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ উদ্ভৱ।
খ) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ বিকাশ।
গ) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ।

মানৱ সমাজৰ বিৱৰ্তনৰ ফলতেই সৃষ্টি হয় মানৱীয় ইতিহাস। এই ইতিহাসৰ সুৰুঙাৰে এনে কিছুমান সময় আহে যাৰ ফলত অৰ্থনৈতিক ভাৱৰ ৰূপান্তৰ হয়, লগে লগে পুৰণিকলীয়া ধ্যান ধাৰণা, চিন্তা-চৰ্চাবোৰো বেছিভাগেই বৰ্জিত হয় আৰু নতুন ধাৰণা গ্ৰহণ কৰি সময়ৰ লগত খোজ মিলাই সমাজ চলিবলৈ বাধ্য হয়। এই খৰতকীয়া পৰিৱৰ্তনেই হৈছে 'সামাজিক বিপ্লৱ'। "এনে বৈপ্লৱিক যুগৰ অভ্যুদয় ঘটিছিল উপনিষদ আৰু বুদ্ধ যুগৰ ভাৰতবৰ্ষত, খ্ৰীষ্টপূৰ্ব গ্ৰীচদেশত, অষ্টম-দশম শতিকাত আৰবদেশত আৰু পঞ্চাদশ শতিকাৰ ইটালীত। ঠিক এনেকৈয়ে বিকাশ হৈ চতুৰ্থ সপ্তদশ শতিকাৰ ভাৰতবৰ্ষতো ই ধৰ্মীয় আন্দোলন ৰূপে আত্ম প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়েই শেষত ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ 'ভক্তি আন্দোলন' স্বৰূপে গঢ় লৈ উঠে।"[১] য'ত ভাৰতীয় ৰাজনৈতিক, ধাৰ্মিক আৰু সামাজিক পৰিস্থিতি সমূহেই নিহিত হৈ আছিল।

সৰ্বভাৰতীয় সমাজ জীৱনত সুপ্ৰাচীন কালৰ পৰাই ভিন ভিন মত আৰু বিশ্বাসক কেন্দ্ৰ কৰি নানান পূজা-উপাসনাই প্ৰাধান্য পাই আহিছে। অৱশ্যে কেতিয়া কোন দেৱতাই জনমানসত অধিক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল তাক ঠাৱৰ কৰা টান, যদিও ভক্তি আন্দোলন সংঘটিত হৈছিল বিষ্ণুদেৱতাক কেন্দ্ৰ কৰি। এই আন্দোলনৰ সকলো নেতাই বৈষ্ণৱ নাছিল যদিও ভক্তিবাদী আন্দোলনৰ সূচনা হৈছিল দাক্ষিণাত্য বা দক্ষিণ ভাৰতৰ তামিল

ৰুদ্ৰসিংহই একত্ৰীকৰণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰি সামাজিক ঐক্য প্ৰতিষ্ঠাত গুৰুত্ব দিছে।

গতিকে, শিৱ পুৰাণৰ পৰম্পৰা স্ৰষ্টাৰূপে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এখন সুকীয়া স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

প্ৰসংগ টোকা —

১। মজুমদাৰ, বিমল - পুৰাণৰ পৰিচয়, পৃঃ ২৬

২। মজুমদাৰ, বিমল - পুৰাণৰ পৰিচয়, পৃঃ ২৭

৩। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৭০

৪। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৭৩

৫। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ১৯৪

৬। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ২২১

৭। বৰদলৈ, ড° নিৰ্মলপ্ৰভা - শিৱ, পৃঃ ২২২

৮। শৰ্মা, ড° নবীন চন্দ্ৰ - পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা, পৃঃ ৭৬

৯। শৰ্মা, ড° নবীন চন্দ্ৰ - পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা, পৃঃ ৭৮

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

১। বৰদলৈ, ডঃ নিৰ্মল প্ৰভা ঃ 'শিৱ', দ্বিতীয় প্ৰকাশ, জুলাই- ২০০৭

২। মজুমদাৰ, ডঃ বিমল ঃ 'পুৰাণৰ পৰিচয়' প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ ২০02

৩। শৰ্মা, ডঃ নবীন চন্দ্ৰ ঃ 'পুৰনি অসমীয়া সাহিত্যৰ আলোকৰেখা' দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৯৫

৪। শৰ্মা, ডঃ নবীন চন্দ্ৰ ঃ স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহ কৃত শিৱ পুৰাণ, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, ২০১১

ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ

বিভুপৰ্ণ শৰ্মা
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক
(অসমীয়া বিভাগ)

ঈশ্বৰৰ প্ৰতি একান্ত অনুৰাগ, প্ৰগাঢ় প্ৰেমে ভক্তি। শাণ্ডিল্য ভক্তি সূত্ৰত ঈশ্বৰক অতিশয় অনুৰক্তিক ভক্তি বোলা হৈছে। কোনো শাস্ত্ৰত মনক ভগৱানত সম্পূৰ্ণৰূপে নিৱিষ্ট কৰি কোনো ফলৰ আশা নকৰাকৈ তেওঁক নিৰন্তৰ ভজনা কৰাকে ভক্তি আখ্যা দিয়া হৈছে। ভক্তি এক গভীৰ অনুভৱ আৰু ই সদায় ধৰ্মৰ দ্বাৰা সিক্ত। সনাতন ধৰ্মৰ মূল মাৰ্গ-কৰ্ম, জ্ঞান, যোগ আৰু ভক্তি। এই চাৰিওটা পথেৰে ঈশ্বৰ প্ৰাপ্তিৰ বাবে প্ৰয়াস কৰিব পাৰি যদিও আটাই কেইটা মাৰ্গ সমানে সহজ নহয়। তুলনামূলক ভাৱে ভক্তি মাৰ্গ সহজ বুলি কোৱা হৈছে। ঈশ্বৰৰ কৰুণা পাবলৈ হ'লে একমাত্ৰ সহজ উপায় হৈছে ভক্তি, যিটো হৃদয়ৰ বস্তু, মগজুৰ লগত তাৰ সম্পৰ্ক নাই।

ভক্তি বুলিলে অকল বিষ্ণু ভক্তিকহে বুজায়, এনে নহয়। শিৱ ভক্তি, দুৰ্গা ভক্তি, গণেশ ভক্তি ইত্যাদি ভক্তি সমূহ ভক্তি মাৰ্গৰ ভিতৰতে পৰে। এই ভক্তিয়ে পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত সকলো ভক্তৰ মাজেৰে অৰ্থাৎ নিজৰ ভজনীয় দেৱতা সকলৰ প্ৰতি ভক্তি জনাই একোটা ধৰ্মৰ মাজেৰে প্ৰতিপাদন হৈ পৰিছিল। ধৰ্মৰ মাজেৰে প্ৰতিপাদিত হোৱা ভক্তিয়ে অৱশেষত মানুহৰ মনত একোটা বিশ্বাস, অবিশ্বাস, অন্ধবিশ্বাস গঢ় দি তুলিছিল। যাৰ ফলত সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত ভক্তি আন্দোলনৰ সূচনা হ'ব ধৰিছিল। সৃষ্টি হৈছিল একোটা ব্যক্তি ধৰ্মৰ, য'ত একো একোজন ব্যক্তিয়ে নিজৰ উপাস্য দেৱতাৰ ভক্তি আৰাধনাত ব্ৰতী হৈ পৰিছিল। বিষ্ণুৰ উপাসকসকলে ভক্তিৰ মাজেৰে সৃষ্টি কৰিছিল বৈষ্ণৱ ধৰ্ম, শিৱৰ উপাসক সকলে সৃষ্টি কৰিছিল শৈৱ ধৰ্মৰ ; শক্তি, তন্ত্ৰ, মন্ত্ৰৰ ওপৰত বিশ্বাসী ভক্তসকলে সৃষ্টি কৰিছিল শাক্ত ধৰ্মৰ ইত্যাদি কৰি প্ৰতিটো ধৰ্মৰ সৃষ্টি আঁৰতে লুকাই আছিল একো একোটা ভক্তি আৰু আৰাধনা।

সেয়ে ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ সূচনা ক'ত কেনেকৈ হৈছিল সেই বিষয়ে এক সম্যক জ্ঞানৰ বাবে সমীক্ষাত্মক ভাৱে মুখ্যত ন'হলেও গৌণভাৱে বিষয়বস্তু অৰ্ন্তনিহিত পুথিৰ সহায়ত পৰৱৰ্তী সময়ৰ আৰু উত্তৰ চামৰ বাবে তথা পাঠক সকলৰ সুবিধাৰ্থে তিনিটা বিষয়বস্তুৰ মাজেৰে এক আলোচনা কৰিবলৈ আমি ব্ৰত হৈছোঁ—

ক) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ উদ্ভৱ।

খ) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ বিকাশ।

গ) ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ।

মানৱ সমাজৰ বিৱৰ্তনৰ ফলতেই সৃষ্টি হয় মানৱীয় ইতিহাস। এই ইতিহাসৰ সুৰুঙাৰে এনে কিছুমান সময় আহে যাৰ ফলত অৰ্থনৈতিক ভাৱৰ ৰূপান্তৰ হয়, লগে লগে পুৰণিকলীয়া ধ্যান ধাৰণা, চিন্তা-চৰ্চাবোৰো বেছিভাগেই বৰ্জিত হয় আৰু নতুন ধাৰণা গ্ৰহণ কৰি সময়ৰ লগত খোজ মিলাই সমাজ চলিবলৈ বাধ্য হয়। এই খৰতকীয়া পৰিৱৰ্তনেই হৈছে 'সামাজিক বিপ্লৱ'। "এনে বৈপ্লৱিক যুগৰ অভ্যুদয় ঘটিছিল উপনিষদ আৰু বুদ্ধ যুগৰ ভাৰতবৰ্ষত, খ্ৰীষ্টপূৰ্ব গ্ৰীচদেশত, অষ্টম-দশম শতিকাত আৰবদেশত আৰু পঞ্চাদশ শতিকাৰ ইটালীত। ঠিক এনেকৈয়ে বিকাশ হৈ চতুৰ্থ সপ্তদশ শতিকাৰ ভাৰতবৰ্ষতো ই ধৰ্মীয় আন্দোলন ৰূপে আত্ম প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়েই শেষত ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ 'ভক্তি আন্দোলন' স্বৰূপে গঢ় লৈ উঠে।"[১] য'ত ভাৰতীয় ৰাজনৈতিক, ধাৰ্মিক আৰু সামাজিক পৰিস্থিতি সমূহেই নিহিত হৈ আছিল।

সৰ্বভাৰতীয় সমাজ জীৱনত সুপ্ৰাচীন কালৰ পৰাই ভিন ভিন মত আৰু বিশ্বাসক কেন্দ্ৰ কৰি নানান পূজা-উপাসনাই প্ৰাধান্য পাই আহিছে। অৱশ্যে কেতিয়া কোন দেৱতাই জনমানসত অধিক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল তাক ঠাৱৰ কৰা টান, যদিও ভক্তি আন্দোলন সংঘটিত হৈছিল বিষ্ণুদেৱতাক কেন্দ্ৰ কৰি। এই আন্দোলনৰ সকলো নেতাই বৈষ্ণৱ নাছিল যদিও ভক্তিবাদী আন্দোলনৰ সূচনা হৈছিল দাক্ষিণাত্য বা দক্ষিণ ভাৰতৰ তামিল

প্ৰদেশত। এই আন্দোলনৰ প্ৰাৰম্ভণি কালছোৱাৰ পূৰ্বকালত সাহিত্যিকসকলে যদিও অকল সাহিত্য সৃষ্টিতে মনোনিবেশ কৰিছিল, পিছলৈ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ সুৰ স্পষ্ট হৈ উঠিল আৰু ভক্তি কালৰ আৰম্ভণিৰ সময়ত শৈৱ আৰু বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ বিৰোধিতা কৰাহে তেওঁলোকৰ উদ্দেশ্য হৈ পৰিছিল। কিয়নো সেই সময়ত সাহিত্যৰ উপৰি জনসাধাৰণৰ ওপৰতো বৌদ্ধ আৰু জৈন ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল। লাহে লাহে এনে এটা পৰ্যায় পালে যে, বৌদ্ধ ধৰ্মালম্বীসকলে জনসাধাৰণক বৌদ্ধ ধৰ্মত দীক্ষিত কৰিবলৈ যত্ন কৰাৰ লগতে পৰধৰ্মৰ নিন্দাও আৰম্ভ হ'ল। ফলত তেওঁলোকৰ মাজত-দুৰাচাৰে ঠাই ল'বলৈ ধৰিলে। বৌদ্ধ ধৰ্মত ব্ৰহ্মাচৰ্য আৰু ভিক্ষু জীৱনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপিত হৈছিল। কিন্তু এনে আদৰ্শৰ প্ৰতি জনসাধাৰণৰ মুঠেও আগ্ৰহ নাছিল। কিয়নো জনসাধাৰণে পৰম্পৰা অনুযায়ী গাৰ্হস্থ্য জীৱনৰ উচ্চ আদৰ্শক সাৱটি লোৱা কাৰণে ভিক্ষু জীৱন পৰম্পৰা বিৰুদ্ধ যেন অনুভৱ কৰিছিল। আনহাতে, "বৌদ্ধ ধৰ্মত ঈশ্বৰৰ কাৰণে কোনো স্থান নথকাত জনসাধাৰণে ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিবলৈ কুণ্ঠাবোধ কৰিছিল।"[২] ঠিক ইপিনে জৈন ধৰ্মৰ দিগম্বৰ আৰু শ্বেতাম্বৰ ধৰ্মৰ কাৰ্য্যকলাপৰ দিগম্বৰ ধৰ্মৰ আচৰণে জনসাধাৰণক অনভ্যস্ত কৰি তুলিছিল। কিয়নো জৈন ধৰ্মৰ দিগম্বৰ আৰু শ্বেতাম্বৰ ধৰ্মৰ ব্যক্তিসকলৰ মাজত দিগম্বৰ ধৰ্মৰ ব্যক্তি সকল নাঙঠ আৰু শ্বেতাম্বৰ ধৰ্মৰ ব্যক্তি সকল এক বস্ত্ৰ পৰিধান কৰিছিল। এনে কাৰ্যকলাপত অনভ্যস্ত জনসাধাৰণে কোনো পধ্যে জৈন ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা নাছিল। তাৰ ফলত জনসাধাৰণে পৰধৰ্মৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। যাৰ ফলত অৰ্থাৎ ধৰ্ম পৰিৱৰ্তন কৰাবলৈ হত্যা পৰ্যন্ত উপায় অৱলম্বন হ'ব ধৰিলে। যাগ-যজ্ঞ, পূজা-পাতল, বলি-বিধান আদি পদ্ধতি সমূহৰ মাজেৰে ঈশ্বৰ প্ৰাপ্তিৰ প্ৰয়াসত ভগৱানৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণে জীৱ-জন্তুৰ উপৰি নৰ-বলি পৰ্য্যন্ত কাৰ্য আৰম্ভ হৈ মানুহৰ মাংসক নৈৱেদ্যৰূপে ভগৱানক আগবঢ়োৱাৰ কৰ্মকাণ্ডই মানুহৰ মনত ধৰ্মৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা বা ভক্তিৰ সলনি ভয় আৰু ঘৃণাৰ ভাৱহে পঞ্জীভূত হৈ উঠিছিল। আনহাতে উচ্চ-নীচ, জাত-পাতৰ ব্যৱস্থাৰ প্ৰচলনে মানুহক আৰু ব্যতিব্যস্ত কৰি তুলিছিল। বিশেষকৈ ব্ৰাহ্মণসকলৰ লগত জনসাধাৰণৰ যোগসূত্ৰ প্ৰায় নাছিলেই। বৈদিক ধৰ্মাৱলম্বী ব্ৰাহ্মণসকলে নিজৰ গোষ্ঠী বান্ধি বেদ-উপনিষদ আদিৰ অধ্যয়ন আৰু যাগ-যজ্ঞ আদি অনুষ্ঠানত ব্যস্ত আছিল। ব্ৰাহ্মণৰ বাহিৰে এনে অনুষ্ঠানত আন কোনোৱেই অংশ ল'ব পৰা নাছিল। ফলত জনসাধাৰণৰ লগত ব্ৰাহ্মণ সকলৰ সম্পৰ্ক হেৰোই গৈছিল। যাৰ ফলত মানুহ ক্ৰমশঃ অসন্তুষ্ট হৈ উঠিছিল।

এনে এক সামাজিক তথা ধৰ্মীয় পৰিৱেশে মানুহৰ মনত একোটা অস্বস্তিকৰ ভাৱৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু সকলোৱে ইয়াৰ পৰিত্ৰাণ বিচাৰিছিল। সেই সময়ত এনে এটা ধৰ্মৰ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছিল য'ত সকলোৱে সমানভাৱে আত্ম-শান্তি লাভ কৰিব পাৰে, য'ত আচাৰ-বিচাৰৰ মানদণ্ড একে হয়, য'ত যাগ-যজ্ঞ আদি কঠিন নিয়মৰ দ্বাৰা আবৃত বৈদিক ধৰ্ম সৰলীকৃত হৈ যুক্তিৰ সাধন সহজ তথা সৰ্বসাধাৰণৰ গ্ৰহণযোগ্য হ'ব পাৰে। যুগৰ এই আৱশ্যকতা পূৰণৰ অৰ্থে বৈষ্ণৱ ভক্ত কবি আলৱাৰ আৰু শৈৱ ভক্ত কবি নায়নমাৰ সকলৰ আৱিৰ্ভাৱ হ'ল আৰু সূচনা কৰিলে ভক্তি আন্দোলনৰ। এওঁলোকে ভগৱানৰ সত্তা, উদাৰতা, দয়া, কৰুণা আদিক জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। "বৌদ্ধ আৰু জৈন ধৰ্মৰ নিচিনা নাস্তিক ধৰ্মৰ তুলনাত ভক্তি ধৰ্মই অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে সৰ্ব জনসাধাৰণৰ মাজত দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি তোলপাৰ লগাবলৈ সক্ষম হ'ল"[৩] আৰু তামিল প্ৰদেশৰ মানুহৰ লগতে সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষতে এনে ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি তাৰ ভক্তিৰ সোঁতত আকৌ এবাৰ শান্তিৰে উশাহ ল'বলৈ সক্ষম হ'ল জনসাধাৰণে।

বৈষ্ণৱ আলৱাৰ আৰু শৈৱ নায়নামাৰ সকলে জনসাধাৰণৰ ভাষা তামিলৰ মাধ্যমেৰে বেদ আদিৰ সাৰ গ্ৰহণ কৰি নিজৰ বিচাৰ ধাৰা প্ৰকট কৰিছিল যদি দুয়োবিধৰ মাজত বিশেষ একো পাৰ্থক্য নাছিল। কেৱল বিষ্ণু আৰু শিৱৰ আৰাধনা বেলেগ বেলেগ কৰিছিল। যাৰ ফলত বৈষ্ণৱ আলৱাৰ সকলৰ পদাৱলীত স্পষ্টৰূপে অৱতাৰবাদৰ সিদ্ধান্ত স্বীকৃত হোৱাৰ বিপৰীতে শিৱ ভক্তসকলে তেনে কোনো নকৰিলে। ভগৱানক প্ৰেম, স্নেহ আৰু কৰুণাৰ মূৰ্তিৰূপে স্থাপন কৰি প্ৰপত্তি বা শৰণাগতি তত্ত্বৰ ওপৰত জোৰ দি দুয়োবিধ ভক্তই ভক্তি-মাৰ্গক সকলোৰে কাৰণে সুলভ কৰি তুলিলে। য'ত ভক্তি কোনো জাতি বিশেষৰ সম্পত্তি নহৈ সকলোৰে বাবে অৰ্থাৎ স্ত্ৰী-পুৰুষ বৰ্ণ ভেদে সকলোৱে ভগৱানৰ সন্মুখত সমান বুলি পৰিগণিত হ'ল। আলৱাৰসকলৰ উপৰি দাক্ষিণাত্যৰ যি দুগৰাকী প্ৰবক্তা শংকৰাচাৰ্য আৰু ৰামানুজাচাৰ্যৰ আৱিৰ্ভাৱ ঘটিছিল, তেওঁলোকৰ সান্নিধ্যতে ভক্তি ধৰ্মৰ অদ্বৈতবাদ আৰু বিশিষ্ট দ্বৈতবাদৰ সৃষ্টি হয়। এওঁলোকৰ বিচাৰধাৰা একেই আছিল যদিও কিছু বৈসাদৃশ্য দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল। বিশিষ্টদ্বৈতবাদী ৰামানুজাচাৰ্যৰ বিচাৰ ধাৰা আলৱাৰসকলৰ দ্বাৰা ৰচিত সাহিত্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ়ি উঠা। "আলৱাৰসকলৰ সাহিত্য সংগ্ৰহ 'নালায়িৰ দিব্য প্ৰবন্ধম'ৰ প্ৰভাৱ ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ মূল গ্ৰন্থ ভাগৱত পুৰাণতো

পৰিছিল আৰু 'নালায়িৰ দিব্য প্ৰবন্ধম'অক ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ মূল গ্ৰন্থ বুলিহে ক'ব লাগে"[৪] বুলি এইখনকেই বহুতে ভক্তি আন্দোলনৰ আদি গ্ৰন্থ বুলিছে। কিয়নো ভক্তি আন্দোলনে দক্ষিণ ভাৰতৰ ক'ত ক'ত, কিদৰে প্ৰচাৰ হৈছিল সেই সম্পৰ্কে এক আভাস "শ্ৰীমদ্ভাগৱতৰ ভাগৱত মাহাত্ম্য, ১ম অধ্যায়, ৪৮নং শ্লোকত"[৫] পোৱা যায়—

"উৎপন্না দ্ৰাবিড়ে সাহং বৃদ্ধিং কৰ্ণাটিকে গতা।

ক্কচিৎ ক্কচিৎ মহাৰাষ্ট্ৰে গুজ'ৰে জীৰ্ণতাং গতা।"[৬]

অৰ্থাৎ "মই দ্ৰাবিড় দেশত জন্মগ্ৰহণ কৰিছোঁ, কৰ্ণাটকত ডাঙৰ দীঘল হৈছোঁ, কেতিয়াবা মহাৰাষ্ট্ৰত সন্মানিত হৈছোঁ; কিন্তু গুজৰাটত মই জৰাগ্ৰস্থ হৈছোঁ- যুৱতীৰূপী ভক্তিয়ে কৈছে।"[৭] সেইয়ে হয়তো 'নালায়িৰদিব্য প্ৰবন্ধম'অক ভক্তি আন্দোলনৰ আদি গ্ৰন্থ ক'ব বিচৰা হৈছে।

সি যি কি নহওক, দাক্ষিণাত্যৰ ভক্তি আন্দোলনে লাহে লাহে দাক্ষিণাত্যৰ পৰা পূব, পশ্চি আৰু উত্তৰ দিশলৈ গতি কৰিব ধৰিলে, যদিও শ্ৰীৰামানুজাচাৰ্যৰ পিছত তামিল প্ৰদেশৰ ভক্তি আন্দোলন হিন্দী দেশত বিয়পিব ধৰিলে ক্ৰমে উত্তৰ, পশ্চিম আৰু পূব দিশত। সিটো সময়ত দেশত নানান ধৰ্মীয় গোড়ামি, অন্ধবিশ্বাস, জাত-পাতৰ বিচাৰ ইত্যাদিয়ে ভৰি আছিল। কিন্তু শ্ৰীস্বামী ৰামানন্দৰ জন্মৰ পিছতে তেওঁ সকলোবোৰ দেখি-শুনি, জানি তেওঁ উপাস্য দেৱতা হিচাপে "বৈকুণ্ঠ নিৱাসী বিষ্ণুক নলৈ তেওঁৰ অৱতাৰৰ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ আশ্ৰয় লয় আৰু ৰাম নামেৰে মনুষ্য মাত্ৰকে ভক্তিৰ অধিকাৰী বুলি স্বীকাৰ কৰি দেশ-ভেদ, বৰ্ণ-ভেদ, জাতি-ভেদ আদিৰ বিচাৰ ভক্তি মাৰ্গৰ পৰা আতঁৰালে। ৰাম ভক্তিৰ দুৱাৰ সকলোৰে বাবে খুলি দি উদাৰতাৰে ব্ৰাহ্মণৰ পৰা আদি কৰি চণ্ডাললৈকে ৰাম-নামৰ উপদেশ দি ভক্তি আৰু জীৱনৰ মাজত সামঞ্জস্য স্থাপন কৰি হিন্দু জাতিক উচ্চ স্তৰলৈ নিবলৈ যত্ন কৰিছিল।"[৮] তাৰ ফলস্বৰূপে সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰতত ভক্তি ধৰ্ম বিয়পি পৰিব ধৰিলে। কিন্তু পৰৱৰ্তী সময়ত অৰ্থাৎ ৰামানন্দৰ ৰাম-কথা বা ৰাম ভক্তিয়ে দুটা প্ৰধান শাখাত পৰিণত হৈ উঠিল- নিৰ্গুণ আৰু সগুণ ভক্তি হিচাপে। যিটোৰ প্ৰৱৰ্তক কবীৰ দাস আৰু ভক্তি শিৰোমণি গোস্বামী তুলসীদাস আছিল। এওঁলোকৰ এই ভক্তি মহাত্ম্যই সন্তপ্ত হিন্দু জনতাৰ অন্তঃ কৰণক শীতল আৰু শান্ত কৰিলে। নিৰ্গুণ আৰু সগুণ ভক্তি ধাৰাই ক্ৰমে সিচঁৰতি হৈ সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰতৰ লগতে পশ্চিম আৰু পূব ভাৰততো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব সক্ষম হ'ল। আৰু এটা সময়ত এই ভক্তি ধাৰাই মানুহক এক নতুন সমাজৰ আহ্বান জনালে।

উত্তৰ ভাৰতৰ ভক্তি ধাৰাই যেতিয়া পশ্চিম ভাৰতৰ পিছত পূব ভাৰতত ভক্তি বিলাবলৈ সক্ষম হ'ল তেতিয়া অৰ্থাৎ খ্ৰীঃ ত্ৰয়োদশ শতিকা মানৰ পৰা অসমত এই ভক্তি ধাৰাই বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব ধৰিলে যদিও কামৰূপ শক্তি পীঠৰ কেন্দ্ৰস্থল হিচাপে বিশেষ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব পৰা নাছিল। খ্ৰীঃ পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকা মানৰ পৰা এই ভক্তি ধাৰাই নতুন দিনৰ সঞ্চাৰ কৰিব ধৰিলে। কিয়নো খ্ৰীঃ পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকা মানত অসমত মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ আৱিৰ্ভাৱ ঘটিল আৰু বৈষ্ণৱ ভক্তিধাৰাই নৱ-বৈষ্ণৱ ভক্তিধাৰা ৰূপে সিচঁৰিত হ'ব ধৰিলে। দাক্ষিণাত্যৰ ভক্তি ধাৰাই অৱশেষত সমগ্ৰ ভাৰতত নতুন দিনৰ সন্ধান দিব সক্ষম হ'ল। য'ত ভিন্ন ভিন্ন ধৰ্মালম্বী মহাপুৰুষ সকলৰ বিশেষ বিশেষ অৱদানে মূখ্য ভাৱে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল। খ্ৰীষ্টীয় চতুৰ্থ-পঞ্চম শতিকাৰ ভক্তি আন্দোলনে সমগ্ৰ ভাৰতত বিভিন্ন ৰূপে নাম লৈ খ্ৰীঃ ষোড়শ অষ্টাদশ শতিকালৈকে বিয়পি থাকিব সক্ষম হ'ল যদিও সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক বাতাবৰণ কিন্তু লীণ পেলাবলৈ সক্ষম হ'ল। যদিওবা দাক্ষিণাত্যৰ ভক্তি আন্দোলনে নতুন দিনৰ সূচনা কৰিলে কিন্তু শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ প্ৰমুখ্যে মহাপুৰুষৰ হাতত এই আন্দোলনে নতুন ৰূপ পাই জনসমাজক নতুন দিগন্তৰ সূচনা দিবলৈ সক্ষম হৈছিল বিভিন্ন দিশেৰে। অৰ্থাৎ বিভিন্ন ধৰণৰ সাহিত্যৰাজি, সত্ৰ, নামঘৰ আদিৰ মাজেৰে। তাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত চৰিত, সংহতি আদিৰ মাজেৰে এই আন্দোলন প্ৰচাৰ হ'ব ধৰিছিল বিভিন্ন মহাপুৰুষৰ হাতৰ কাপেৰে।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১। গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ ঃ বৈষ্ণৱ ভক্তিধাৰা আৰু সন্তকথা, অষ্টম সংস্কৰণ ঃ ২০১৬ মণি-মাণিক প্ৰকাশ, পাণবজাৰ।
২। নেওগ, মিলন ঃ ভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ পটভূমিত শংকৰদেৱ, ১ম প্ৰকাশ, ২০০৫ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ্, গুৱাহাটী।
৩। বৰা, দীপক কুমাৰ ঃ অসমীয়া ভক্তি সাহিত্য অধ্যয়ন, ১ম সংস্কৰণ, ২০১৪ আলিবাট, কাহিলীপাৰা, গুৱাহাটী।
৪। ভট্টাচাৰ্য্য, বিমল কৃষ্ণ ঃ শ্ৰী শ্ৰী চণ্ডী, ১ম প্ৰকাশ, ২০১৫ ৰেখা প্ৰকাশন, গুৱাহাটী।
৫। মজুমদাৰ, বিমল ঃ ভক্তি সাহিত্য ২য় সংস্কৰণ, ২০১৩ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ গুৱাহাটী।
৬। মাহেকীয়া আলোচনী 'বাৰ্তা পখিলী' দ্বিবিংশ বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা, নৱেম্বৰ ২০১৬।

কালিদাসৰ সাহিত্য প্ৰতিভা

উমাইয়া ছিদ্দিকা
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষান্মাষিক
(অসমীয়া বিভাগ)

মহাকবি কালিদাস যথাসম্ভৱ এগৰাকী সংস্কৃতি সম্পন্ন আৰু ৰসিক বিদ্বান ব্যক্তি আছিল। তেওঁৰ গ্ৰন্থবোৰে কবিৰ উগ্ৰ আশাবাদিত্বৰ কথাকে কয়। নৈৰাশ্যৰ কথা তেওঁৰ কাহিনীত পোৱা নাযায়। তেওঁৰ গ্ৰন্থবোৰত শৃঙ্গাৰ ৰসেৰে ছবি অঁকা হৈছে। অন্য ৰসে অ'ত ত'ত ভুমুকি মাৰিলেও বিপ্ৰলম্ভৰ ভাৱ থাকিলেও নায়ক-নায়িকাৰ জীৱন মিলনান্ত ৰূপে সম্পন্ন হৈছিল। তেওঁ মানৱ জীৱনৰ সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্ম দিশবোৰ লক্ষ্য কৰিছিল। মানুহসকলে তেতিয়া ভদ্ৰ ব্যৱহাৰ প্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁ সুখী পৰিয়ালৰ দিশবোৰ চালি-জাৰি চাই তাৰ চৰ্চা কৰিছিল। সমাজত নাৰীৰ ব্যৱহাৰ কেনে আছিল সমাজত তাকো তেওঁ কৈছিল ঃ

'গৃহিনী থচিক ঃ সখী মিথঃ প্ৰিয়শিষ্যা ললিতে কলাবিধৌ।'[১]

মহাকবি কালিদাসক এজন শৈৱবাদী কবি বুলিব পাৰি। সেইবুলি তেওঁক কঠোৰ শৈৱপন্থী বুলিব নোৱাৰি। তেওঁৰ গ্ৰন্থসমূহত বিকীৰ্ণ হৈ থকা শৈৱ মতবোৰে তেওঁৰ শিৱ ভক্তিৰ কথা অৱশ্যে প্ৰতিপন্ন কৰে। (১) তেওঁৰ ৰচিত 'কুমাৰ সম্ভৱ' নামে মহাকাব্যখন শিৱ গোসাঁইৰ পৰিয়ালক উপজীব্য কৰি ৰচিত হৈছে। (২) তেওঁ ৰচনা কৰা নাটক তিনিখন শিৱাৰ্চনেৰে আৰম্ভ কৰা হৈছে। বিশেষতঃ 'শকুন্তলম'ৰ নান্দী শ্লোকত শিৱৰ অষ্টমূৰ্তিৰ বন্দনা কৰিছে। (৩) 'মেঘদূত'ৰ পূৰ্বমেঘত উজ্জয়িনীৰ স্থলদেৱতা মহাকাল শিৱৰ ভক্তিপূৰ্ণ বিৱৰণ দিছে। (৪) তেওঁৰ নিজৰ নাম 'কালিদাসে' ও তেওঁক শিৱভাৰ্যা কালীৰ ভক্তৰূপে তেওঁৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। কবি কালিদাস শৈৱ পন্থী হৈ তাৰ কঠোৰ উপাসক নাছিল, বিষ্ণুৰ প্ৰতিও তেওঁ ভক্তি অৰ্ঘ্য সমৰ্পণ কৰিছিল। ৰঘুবংশৰ অংশ বিশেষত বিষ্ণুৰ ৰামাৱতাৰৰ ভব্য বৰ্ণনা কৰিছে। এই কাব্যৰ ১০/১৬ শ্লোকত কবিয়ে বিষ্ণুক পৰমেশ্বৰ বুলি আৰাধনা কৰিছে

"নমো বিশ্বসৃজে পূৰ্বং বিশ্বং তদনু বিভ্ৰতে।
অথ বিশ্বস্য সংহত্ৰে তুভ্যং ত্ৰেধাস্থিতাত্মনে।।"

সংস্কৃত সাহিত্য কাননত কালিদাস বসন্তকুমাৰ। বসন্তৰ আগমনত বন-উপবন, ফলে-ফুলে জাতিষ্কাৰ হৈ উঠাৰ দৰে কালিদাসৰ সমাগমে সংস্কৃত সাহিত্যক নতুন সাজপাৰ, নতুন ভাৱ, নতুন বিচাৰ আৰু নতুন পদ্ধতিৰ দ্বাৰা মনোগ্ৰাহী কৰি তুলিছে। কালিদাস সম্বন্ধে মহাকবি 'গেটে'ৰ ভাৱৰাশিক বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰনাথে এইদৰে শব্দত প্ৰকাশ কৰিছে- "স্বৰ্গ আৰু মৰ্ত্যৰ যি এই মিলন; তাক কালিদাসে সহজতেই সম্পাদিত কৰিছে। এওঁ ফুলক সহজ ভাৱৰ দ্বাৰা ফলত পৰিণত কৰিছে, মৰ্ত্যৰ সীমাক এওঁ এইদৰে স্বৰ্গৰ লগত মিলাই দিছে, তাৰ ভেদাভেদ কাৰো অনুভৱ নহয়"।[২]

কালিদাসৰ সাহিত্যৰাজিৰ ভিতৰত— ঋতুসংহাৰম্, কুমাৰসম্ভৱম্, মালবিকাগ্নি মিত্ৰম্, বিক্ৰমোৰ্বশীয়ম্, মেঘদূতম্, অভিজ্ঞান শকুন্তলম আৰু ৰঘুবংশম্ আদিয়ে উল্লেখযোগ্য। ইয়াৰ ভিতৰত 'ঋতুসংহাৰম্' আৰু 'মেঘদূত' খণ্ডকাব্য, 'কুমাৰসম্ভৱম্' আৰু 'ৰঘুবংশম্' মহাকাব্য। 'মালৱিকাগ্নিমিত্ৰম্', 'বিক্ৰমোৰ্বশীয়ম্' আৰু 'অভিজ্ঞান শকুন্তলম্' নাটক।

ঋতুসংহাৰ কাব্যখন কালিদাসৰ ৰচনা নহয় বুলি অনেক পণ্ডিতে মতপোষণ কৰে। কালিদাসৰ কাব্যখন ভাষ্যকাৰ মল্লিনাথে ঋতুসংহাৰৰ কোনো টীকা ৰচনা কৰা নাই। আনহাতে ভাৰতীয় আলংকাৰিক সকলেও ঋতুসংহাৰৰ পৰা দৃষ্টান্তৰূপে কোনো অংশ উদ্ধৃত কৰা নাই। এইবাবে অনেকে মত পোষণ কৰে যে ঋতুসংহাৰ কালিদাসৰ অতি সহজ সৰল ৰচনা বুলি মল্লিনাথে এই কাব্যখনৰ টীকা ৰচনা কৰাৰ প্ৰয়োজন বোধ কৰা নাই। আনহাতে ই কবিৰ কম বয়সৰ অপৈণত ৰচনা বুলি আলংকাৰিকসকলে ইয়াৰ পৰা দৃষ্টান্ত উদ্ধৃত নকৰি অন্য পৈণত ৰচনাৰ পৰা দৃষ্টান্ত উদ্ধৃত কৰিছে। কালিদাসৰ মনোভঙ্গি; নিসৰ্গচেতনা আৰু ৰচনা-ৰীতি এই কাব্যত অপৈণত হলেও তাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য ইয়াত পৰিলক্ষিত হৈছে।

ই ছয়টা সৰ্গত ৰচিত ১৫৮টা শ্লোকৰ সমষ্টি। প্ৰত্যেক সৰ্গতে বেলেগ বেলেগকৈ গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, শৰৎ, হেমন্ত, শীত আৰু বসন্ত প্ৰত্যেকটো ঋতুৰ সুন্দৰ বৰ্ণনা আছে। ই গীতিকাব্যৰ অন্তৰ্গত। ই বিয়োগ শৃঙ্গাৰ প্ৰধান কাব্য। এজন বিৰহী যুৱকৰ নিজ প্ৰিয়তমাৰ প্ৰতি আত্মনিবেদনৰ পৰা এই কাব্য আৰম্ভ।

কালিদাসৰ 'কুমাৰসম্ভৱ' কাব্যখন ১৭টা সৰ্গত বিভক্ত। সুমেৰুৰ মিত্ৰ হিমালয়ৰ পত্নীৰ নাম আছিল মেনকা। এওঁৰ গৰ্ভত উমা নামেৰে যি গৰাকী কন্যাৰ জন্ম হয় পিছত তেওঁ পাৰ্বতী নামেৰে প্ৰসিদ্ধ হয়। পাৰ্বতী পূৰ্ব জন্মত দক্ষৰ কন্যা সতী নামেৰে শৰীৰ ধাৰণ কৰিছিল। এই জন্মতো তেওঁ আছিল শিৱৰ পত্নী। এবাৰ পিতৃৰ দ্বাৰা অপমানিত হৈ সতীয়ে প্ৰাণ ত্যাগ কৰে। তেতিয়া শিৱই তেওঁৰ বিৰহত ব্যাকুল হৈ হিমালয় পৰ্বতত কঠোৰ তপস্যা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। পিছৰ জন্মত মেনকাৰ গৰ্ভত যেতিয়া উমাৰ জন্ম হয়, তেতিয়া পৰ্বতৰাজ হিমালয়ে তেওঁক লৈ গৈ তপস্যাৰত শিৱৰ ওচৰত থৈ আহে। এই সময়ত তাৰকাসুৰৰ উপদ্ৰৱত তৎ নাপাই দেৱতাসকল ইন্দ্ৰৰ ওচৰলৈ আহে। শংকৰৰ ঔৰসজাত পুত্ৰইহে তাৰকাসুৰক বধ কৰিব পাৰিব বুলি ইন্দ্ৰই দেৱতাসকলক ক'লে।

এইদৰে কাহিনীৰ শেষত, এদিন পাৰ্বতীক পৰীক্ষা কৰিবলৈ সাধুৰ ছদ্ম বেশত শিৱই পাৰ্বতীৰ ওচৰত উপস্থিত হৈ শংকৰক নিন্দা কৰিব ধৰিলে। পাৰ্বতীয়ে শিৱৰ এই নিন্দা সহ্য কৰিব নোৱাৰি সাধুক আশ্ৰমৰ পৰা বাহিৰ কৰি দিয়ে। ইয়াতে প্ৰসন্ন হৈ শিৱই নিজ ৰূপত দেখা দি আনন্দেৰে পাৰ্বতীৰ পাণি গ্ৰহণৰ প্ৰস্তাৱ দিয়ে। পাৰ্বতীয়ে বিবাহ প্ৰস্তাৱ হিমালয়ৰ ওচৰলৈ যাব ক'লে। কোনো দেৱতাই সেই বিবাহ প্ৰস্তাৱ লৈ হিমালয়ৰ ওচৰলৈ গ'ল আৰু হিমালয়ে সেই বিয়াত হৰ্ষচিত্তে সন্মতি জ্ঞাপন কৰিলে।

বিয়াৰ পিছত শিৱৰ ঔৰসত পাৰ্বতীৰ গৰ্ভত কাৰ্তিকৰ জন্ম হয়। কাৰ্তিকে তাড়কাসুৰক বধ কৰি দেৱতাসকলৰ সন্ত্ৰাস দূৰ কৰে।

কুমাৰসম্ভৱৰ প্ৰথম সৰ্গত হিমালয়ৰ বৰ্ণনা; তৃতীয় সৰ্গত বসন্ত বৰ্ণনা, চতুৰ্থ সৰ্গত ৰতিবিলাপ আৰু পঞ্চম সৰ্গত শিৱ-পাৰ্বতী সংবাদ উৎকৃষ্ট আৰু প্ৰসাদপূৰ্ণ শৈলীত প্ৰকাশ পাইছে। এই কাব্যত কৰুণ আৰু শৃঙ্গাৰ ৰসৰ সংযোগ তথা বিপ্ৰ লম্ভৰ সুন্দৰ চিত্ৰণ দাঙি ধৰা হৈছে।

'মালবিকাগ্নিমিত্ৰম্' কালিদাসৰ প্ৰথম নাটক। ই পাঁচটা অংকৰ সমষ্টি। ইয়াত সুঙ্গবংশী ৰজা অগ্নিমিত্ৰ তথা মালৱিকাৰ প্ৰেমকাহিনী নিবদ্ধ কৰা হৈছে। ৰজাৰ পত্নীসকলৰ মাজত ঈৰ্ষা, ৰজাৰ কামপৰায়ণতা, প্ৰধান মহিষী ধাৰিণীৰ ধীৰতা তথা চতুৰতা আদি বিষয় অতি সুন্দৰভাৱে দেখুৱাইছে।

ইয়াত 'ঘটনা-ঐক্য' প্ৰতীয়মান। ইয়াৰ কথা-বস্তুৰ প্ৰত্যেক পৰিস্থিতি আৰু প্ৰত্যেক অৱস্থাত অগ্নিমিত্ৰৰ প্ৰেম সিদ্ধিৰ বাবে প্ৰযত্ন কৰা দেখা গৈছে। ইয়াত অবান্তৰ আৰু প্ৰতিকূল ঘটনাৰো সমাবেশ ঘটিছে। কিন্তু আটাইবোৰ ঘটনা মুখ্য ঘটনাৰ সহায়ক। ইয়াত চৰিত্ৰবোৰৰ পূৰ্ণবিকাশ দেখা নাযায়।

নাটকীয় কলা-কৌশলৰ ফালৰ পৰা নাটকখন উচ্চ খাপৰ বুলি ক'ব নোৱাৰি। কবিয়ে মালবিকাৰ চৰিত্ৰ সুন্দৰভাৱে চিত্ৰিত কৰিবৰ প্ৰয়াস কৰা নাই। কিন্তু নৃত্য-গীতৰ মাজেদি কৌশিকীৰ চৰিত্ৰ ভালদৰে ফুটাই তুলিব পাৰিছে। নাৰী চৰিত্ৰৰ ভিতৰত অকল কৌশিকীয়ে সংস্কৃত ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছে।

সেইদৰে 'বিক্ৰমোৰ্বশীয়ম্' কালিদাসৰ পাঁচটা অংকৰ ত্ৰোটক। ত্ৰোটকৰ গণনা উপৰূপকৰ প্ৰভেদত কৰা হৈছে। ইয়াৰ নায়ক-নায়িকাৰ কথা বেদ, পুৰাণ আদি প্ৰাচীনতম গ্ৰন্থ সমূহত পোৱা যায়। পুৰূৰবাৰ আৰু উৰ্বশীৰ আখ্যান ঋগ্বেদ, মহাভাৰত, বিষ্ণুপুৰাণ, মৎস্যপুৰাণ, ভাগৱত আৰু কথাসৰিৎসাগৰ আদি অনেক গ্ৰন্থত পোৱা যায়। কিন্তু ভাৱ, ভাষা, শৈলী, ৰসযোজনা আৰু নাটকীয় প্ৰক্ৰিয়া আদিৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা কালিদাসে ইয়াক নবীন ৰূপত উপস্থাপিত কৰিছে।

নাটকত শৃঙ্গাৰৰ সম্ভোগ আৰু বিপ্ৰলম্ভৰ সুন্দৰ চিত্ৰন দাঙি ধৰিছে। যদিও ইয়াৰ ভাষা সবল নহয়, তথাপি ইয়াত সৌষ্ঠৱতা পৰিলক্ষিত। সৰু সৰু ছন্দৰ প্ৰয়োগে ইয়াক ৰুচিপূৰ্ণ কৰি তুলিছে। ইয়াৰ কবিত্ব কল্পনা উচ্চস্তৰৰ।

কালিদাসৰ দ্বাৰা মন্দাক্ৰান্তা ছন্দত বিৰচিত 'মেঘদূত' গীতিকাব্যৰ আদি গ্ৰন্থ। মূলতঃ ইয়াৰ বিষয়বস্তু হৈছে- আকাশত বাৰিষাৰ মেঘ দেখা দিয়াৰ লগে লগে অদম্যবাসনাত ব্যাকুল হৈ যক্ষই জড়চেতনৰ কথা পাহৰি গৈ মেঘক প্ৰিয়তমাৰ ওচৰলৈ বাতৰি নিবলৈ অনুৰোধ কৰিছে। ধনপতি কুবেৰৰ শাপত নিৰ্বাসিত বিৰহী যক্ষৰ মনোব্যথাৰ এক সুন্দৰ চিত্ৰণ অঙ্কন কৰিছে। মেঘদূত কালিদাসৰ মানৱ প্ৰকৃতি তথা বাহ্য প্ৰকৃতিৰ সূক্ষ্ম নিৰীক্ষণৰ ভব্য ভাণ্ডাৰ। ইয়াত বাহ্য প্ৰকৃতিৰ যি প্ৰাধান্য পোৱা যায় আন কাব্যত অতি বিৰল। প্ৰাকৃতিক যি প্ৰাধান্য পোৱা যায় আন কাব্যত অতি বিৰল। প্ৰাকৃতিক দৃশ্যত বিজ্ঞানসম্মত

কথাৰ পৰ্যাপ্ত সন্নিবেশ আছে। যক্ষ তথা তেওঁৰ প্ৰেয়সীৰ বিৰহ অৱস্থা বৰ্ণনা কৰি কবিয়ে মানৱ হৃদয়ৰ মৰ্মভেৰী বেদনা য'ত প্ৰত্যেক শ্লোকত প্ৰেমৰ বিহ্বলতা, বিৱশতা তথা বিকলতা প্ৰকাশ পাইছে। পূৰ্বমেঘ বাহ্য প্ৰকৃতিৰ মনোৰম চিত্ৰ আৰু উত্তৰমেঘ অন্তঃপ্ৰকৃতিৰ অনুভৱত প্ৰতিস্থিত গভীৰ বৰ্ণনা। 'মেঘদূত'ৰ প্ৰাচীনতম অনুবাদ ১৩ শতাব্দীত তিব্বতী ভাষাত পোৱা যায়। ইয়াৰ এখন তাঞ্জোৰৰ গ্ৰন্থালয়ত সুৰক্ষিত কৰি ৰখা হৈছে।

জাৰ্মান পণ্ডিত মেক্সমুলাৰে ১৮৪৭ চনত জাৰ্মান ভাষাত 'মেঘদূত' অতি সুন্দৰভাৱে অনুবাদ কৰে। সেইদৰে আমেৰিকান পণ্ডিত আৰ্থাৰ ৰাইডৰে মেঘদূত কাব্যখন হুবহু অনুবাদ কৰে।

কালিদাসৰ 'অভিজ্ঞান-শকুন্তলম্' হ'ল এটি অন্যতম নাটক, মহাভাৰতৰ শকুন্তলা উপাখ্যানৰ ওপৰত কালিদাসৰ 'অভিজ্ঞান-শকুন্তলা' আধাৰিত বুলি বহুত পণ্ডিতে মত পোষণ কৰে। কিছুমানৰ মতে 'পদ্মপুৰাণ'ৰ শকুন্তলাৰ উপাখ্যানৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। মহাভাৰতত শকুন্তলাৰ পুত্ৰই ছয় বছৰত ভৰি দিয়াৰ পিছতহে শকুন্তলা পতিগৃহলৈ যায়। কিন্তু কালিদাসৰ নাটকত পুত্ৰ জন্মৰ আগতেই শকুন্তলা পতিগৃহলৈ গমন কৰে। ইয়াৰ বাহিৰেও দুৰ্বাসাৰ অভিশাপ, আঙুঠি প্ৰাপ্তি আদি কালিদাসৰ স্বকীয় কল্পনা। দুষ্যন্তক কলঙ্কৰ কালিমাৰ পৰা মুক্ত ৰখাৰ উদ্দেশ্যেহে কালিদাসে এইবোৰ ঘটনা নাটকত অৱতাৰণা কৰিছে।

নাট্য-শাস্ত্ৰকাৰ ভৰত-মুনিৰ মতে নাটকত থাকিবলগীয়া আটাইবোৰ গুণ শকুন্তলা নাটকত বিদ্যমান। নাটকৰ মূল কাহিনী হৈছে দুষ্যন্ত আৰু শকুন্তলাৰ প্ৰেম কাহিনী।

কালিদাসৰ নাটকখনত কবিজনে বহুতো ভৱিষ্যৎ কাৰ্যৰ সূচনা বিবিধ প্ৰতীকেৰে আগতীয়াকৈ দিছে।

ইয়াত বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্মব্যৱস্থাৰ পূৰ্ণ পয়োভৰ চকুত পৰে। পোনতে দেখা যায় চতুৰ্বৰ্ণৰ বিভাজন। ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ এই চাৰি বৰ্ণৰ লোকৰ চিত্ৰ নাটকত অঙ্কিত হৈছে।

ইয়াত নাট্য ৰচনাৰ সমসাময়িক কালত দেশীয় আৰু আন্তৰ্দেশীয় স্থল আৰু জল পথেৰে প্ৰচলিত ব্যৱসায় বাণিজ্যৰ ইঙ্গিতো পোৱা যায়। চীন দেশৰ পৰা আমদানি কৰা পাট কাপোৰেৰে তৈয়াৰী পতাকাৰ উল্লেখে সাঁকিয়াই দিয়ে যে তদানীন্তন কালত বেপাৰীয়ে বেহা-বেপাৰ চলাইছিল।[৩]

ইয়াৰোপৰি নাটকখনত ৰাজতন্ত্ৰৰ পূৰ্ণপয়োভৰ দেখা যায়। ৰাষ্ট্ৰশাসন ব্যৱস্থাক 'লোকতন্ত্ৰাধিকাৰ' বুলি নাটকত উল্লেখ কৰা হৈছে। তেওঁৰ বিচাৰ আসন 'ধৰ্মাসন' বুলি জনাজাত। প্ৰজাৰ হিত সাধনেই ৰজাৰ শাসনতন্ত্ৰৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। সৰ্বভোগ্য আশ্ৰমত থাকি 'ৰাজপূৰ্ব-মুনি' স্বৰূপ ৰজাই সদায় ৰক্ষাৰ যোগেদি তপঃ সঞ্চয়ন কৰে।

শাসন ব্যৱস্থা চলাবলৈ ৰজাই মন্ত্ৰী (পিশুন), পুৰোহিত (সোমৰাত), সেনাপতিৰ (ভদ্ৰসেন) সহায় লৈছিল। মন্ত্ৰীৰ সহায়ত দায়াধিকাৰকে ধৰি যাৱতীয় ৰাজকাৰ্য চলোৱা হৈছিল।

কালিদাসৰ অনন্য ৰচনা হ'ল- 'ৰঘুবংশ' মহাকাব্য। ইক্ষাকুবংশীয় ৰজাসকলৰ কাহিনী বৰ্ণিত ই এখন কালিদাসৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট কাব্য। ই ১৯টা সৰ্গত ৰচিত। কবিৰ অসাধাৰণ প্ৰতিভাৰ ই মুনিদৰ্শন। কাব্যখনৰ আদিৰ পৰা অন্তলৈকে কবিয়ে কবি কৌশল তথা প্ৰকাশভঙ্গী ভালদৰে বজাই ৰাখিব পাৰিছে।

ৰঘুবংশ কালিদাসৰ শেষ ৰচনা। ৰঘুবংশৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য হ'ল ইয়াৰ সৰল ভাষা। ইয়াৰ এই বিশেষতা আন গ্ৰন্থত অতি বিৰল। এই গ্ৰন্থখনৰ ওপৰত ৩৩টা টীকা পোৱা হৈছে। ইয়াত প্ৰায় ২৯জন ৰজাৰ বৰ্ণনা আছে। এই ৰজাসকলৰ চৰিত্ৰ-চিত্ৰনত কালিদাসৰ কবিত্ব প্ৰতিভাৰ সুন্দৰ বিকাশ হৈছে। ৰজা দিলীপৰ পৰা দশৰথলৈকে ৰজাসকলৰ অদ্বিতীয় গুণৰ বৰ্ণনা কৰি কালিদাসে নিজৰ ব্যাপক অভিজ্ঞতাৰ পৰিচয় দিছে।

ৰসপৰিপাকৰ দৃষ্টিকোণৰ 'ৰঘুবংশ'ৰ স্থান সুকীয়া। কালিদাসৰ অন্য গ্ৰন্থত দুটা বা তিনিটা ৰসৰ সমাবেশ ঘটা দেখা যায়; কিন্তু ৰঘুবংশত প্ৰায় আটাইবোৰ ৰসৰ পূৰ্ণ পৰিপাক হৈছে।

উপসংহাৰ ঃ- সামৰণিত ক'ব পাৰি যে, কালিদাস আছিল এজন মহাবিদ্বান কবি। তেওঁৰ সময়ত প্ৰচলিত সকলো বিদ্যা সন্মত শাস্ত্ৰ সমূহত তেওঁ বিদগ্ধতা অৰ্জন কৰিছিল আৰু সিবোৰৰ ছাপ তেওঁৰ ৰচনাৱলীৰ মাজেৰে বিৰিঙি ওলাইছিল। কালিদাসে ভাৰতৰ প্ৰাচীন ইতিহাসৰ পূৰ্ণজ্ঞানো লাভ কৰিছিল। মালৱিকাগ্নিমিত্ৰমত চন্দ্ৰ বংশীয় ৰজা পুৰুৰবাৰ আৰু শকুন্তলম্ নাটকত দুষ্যন্ত; ভৰতৰ ইতিহাস লৈ নাটক ৰচনা কৰিছে। আনকি ৰঘুবংশ মহাকাব্যত সূৰ্যবংশীয় ৰাজবংশৰ ইতিহাস বৰ্ণনা কৰিছে।

ইবোৰৰ উপৰি কবি কালিদাসে কোশ, ছন্দ, অলংকাৰ শাস্ত্ৰ আৰু পূৰ্বকবি প্ৰৱন্ধৰ সম্যক জ্ঞান আহৰণ কৰিছিল বুলি তেওঁ গ্ৰন্থবোৰৰ পৰা জানিব পাৰি। কবিজনে ছন্দ, অলংকাৰৰ

নিখুঁত প্ৰয়োগ কৰিছে তেওঁৰ কাব্য আৰু নাটকবোৰত। তেওঁ এজন 'সম্পূৰ্ণ কবি' আছিল। তেওঁৰ আগত পৰৱৰ্তী কবি নাট্যকাৰ সকল নিষ্প্ৰভ হৈ পৰিছিল।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ-

১। গোস্বামী, মালিনী ঃ ৰঘুৰপি কাব্যম, প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৯৪, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১

২। গোস্বামী, শ্ৰীহৰমোহন দেৱ ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, বুকলেণ্ড পাণ বজাৰ, গুৱাহাটী-১ প্ৰথম প্ৰকাশ আগষ্ট, ১৯৭৭

৩। শৰ্মা, থানেশ্বৰ ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অভিজ্ঞান শকুন্তলম্ প্ৰথম প্ৰকাশ, ডিচেম্বৰ ২০১৫, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১

৪। শৰ্মা, থানেশ্বৰ ঃ মহাকবি কালিদাসৰ অভিজ্ঞান শকুন্তলমঃ এক সমীক্ষা, প্ৰথম প্ৰকাশ আগষ্ট ১৯৯০, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১

৫। শৰ্মা, থানেশ্বৰ ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত, প্ৰথম প্ৰকাশ, জুলাই ১৯৯৫, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১

লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ 'পাতাল ভৈৰৱী'

ড° পলী বেজবৰুৱা
সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ 'পাতাল ভৈৰৱী' এখন সৰ্বজন সমাদৃত উপন্যাস। উপন্যাসখন ৰচনা কৰা হৈছিল ১৯৮৬ চনত। ১৯৮৮ চনত এই উপন্যাসখনৰ বাবে লক্ষ্মীনন্দন বৰাই সাহিত্য অকাডেমী বঁটা লাভ কৰে। ৰচনাৰ সময়ৰ পৰা বৰ্তমান সময়লৈকে উপন্যাসখনৰ কেইবাটাও সংস্কৰণ প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে আৰু ঔপন্যাসিকৰ নিজৰ ভাষাতেই 'ইয়াৰ প্ৰতিটো সংস্কৰণেই বেষ্ট ছেলাৰ হৈ আছে।' গতিকে উপন্যাসখনৰ কেনেধৰণৰ অভিনৱত্বই পাঠকক সুদীৰ্ঘ সময় মুগ্ধ কৰি ৰাখিছে সেই সম্পৰ্কে বুজ লোৱাই আমাৰ এই প্ৰৱন্ধৰ মূল উদ্দেশ্য।

উপন্যাসখনৰ জনপ্ৰিয়তাৰ প্ৰথম উল্লেখযোগ্য কাৰণ হ'ল কাহিনীৰ অভিনৱত্ব। উপন্যাসখনৰ নামটোৱেই ইংগিত দিয়ে যে ইয়াত পাতাল জীৱনৰ অৰ্থাৎ অন্ধকাৰ জগতৰ বৰ্ণনা আছে। উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ আগবাঢ়িছে নায়ক মুকুন্দ খাউণ্ডৰ জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰি, কিন্তু মুকুন্দৰ কাহিনী কবলৈ যাওঁতে তাৰ জীৱন যাত্ৰাত লগপোৱা সৰু-বৰ, সাধু-অসাধু অনেক মানুহৰ জীৱনৰ উত্থান-পতন সুখ-দুখৰ কাহিনীয়েও উপন্যাসখনত ঠাই পাইছে। উপন্যাসখনৰ কাহিনী ভাগ চমুকৈ এনেধৰণৰ-

গাঁৱৰ ল'ৰা মুকুন্দই চহৰলৈ চাকৰি বিচাৰি আহি নৰ্থ ইষ্ট স্পৰ্টছ ক্লাৱত চকীদাৰী কৰি খাই বৈ থকাৰ সুবিধা পালে। এই ক্লাৱৰ চৌহদত থাকোতেই সি দীঘলীআটিৰ যশোৱাক তাৰ জীৱনলৈ চপাই আনে। চৰকাৰী সাহায্য পাই নৰ্থ ইষ্ট স্পৰ্টছ ক্লাৱৰ উন্নতি হৈছিল। স্বাভাৱিকতে মুকুন্দৰ জীৱনৰো কিছু উন্নতি হৈছিল। ক্লাৱে তাৰ বাবে দুচলীয়া ঘৰ এটা সজাই দিয়ে। সেই

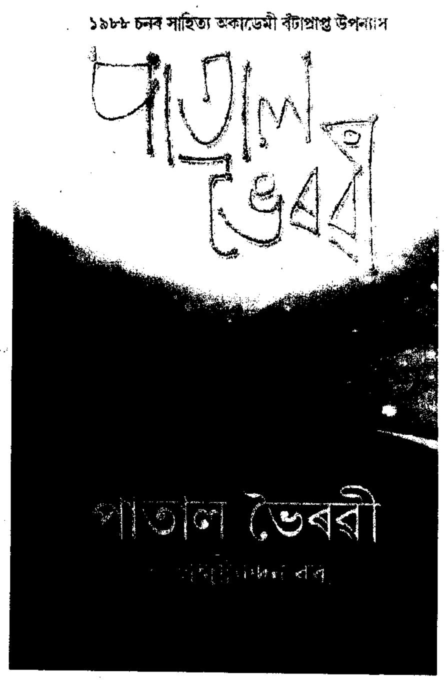

ঘৰতে তাৰ দুটি সন্তানৰো জন্ম হয়। কিন্তু এই সুখ তাৰ বৰ বেছি দীঘলীয়া নহ'ল। ক্লাৱত সোমাই পৰা ৰাজনীতি, মান-সম্ভ্ৰম, আভিজাত্যৰ ভেমে তাক সেই ঠাইত সৰহ দিন খোপনি পুতিবলৈ নিদিলে। পুতেকে স্কুললৈ যাবলৈ আৰম্ভ কৰা বয়সত যেতিয়া ক্লাৱৰ বিষয়ববীয়াই তাৰ অত দিনে কৰি অহা কামৰ খতিয়ান নলৈ, তাক ক্লাৱৰ মৰ্যাদা অটুট ৰখাৰ স্বাৰ্থত লিখা-পঢ়া শিকাৰ কথা ক'লে তেতিয়া প্ৰচণ্ড আত্মভিমানী মুকুন্দই ক্লাৱৰ চাকৰি এৰি দিলে। কামৰ সন্ধান কৰি ফুৰোতেই সি ঘটনাক্ৰমে দেউতা আৰু নান্‌কাৰ যোগেদি পৰিচিত হয় চোৰাং জগতৰ বাদশ্বাহ স্বৰূপ ইৰ্শ্বাদ খাঁৰ লগত। ইৰ্শ্বাদখাঁৰ কৃপাধন্য হৈ সি পাতাল জগতখনৰ লগত গভীৰভাৱে জড়িত হৈ পৰে আৰু তাৰ দোপতদোপে উন্নতি হ'বলৈ ধৰে। চোৰাং জগতৰ লগত ৰাজনৈতিক জীৱনৰ সম্পৰ্ক, পাপৰ জগতৰ হত্যা-লুণ্ঠন প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা, অবাধ যৌন সম্পৰ্ক আদি অনেক নতুন অভিজ্ঞতাই এসময়ৰ সহজ-সৰল মুকুন্দক পুৰঠ কৰি তোলে। আনকি ইৰ্শ্বাদ খাঁৰ মৃত্যুৰ পাছত সিয়েই পাতাল জগতখনক নেতৃত্ব দিব পৰা হয়। এই পাপৰ জগতৰ সম্ৰাট হৈ কিন্তু মুকুন্দই শান্তি নাপালে, তাৰ মনলৈ কিছু পৰিবৰ্তন আহে। তাৰ পত্নী যশোৱাৰ তেওঁৰ নামত উচৰ্গা কৰা চিনেমা হ'লটোৰ উন্মোচনৰ আগদিনাই মৃত্যু হয়। যশোৱাৰ মৃত্যুৰ পাছত মুকুন্দৰ বৈষয়িক উন্নতিৰ প্ৰতি, চোৰাং কাৰোবাৰ-কানিৰ, বেপাৰৰ প্ৰতি বিৰাগ জন্মে। সি আত্মশুদ্ধিৰ পথ বিচাৰে। সি কান্ধুলি জানৰ ৰাইজক সেৱা কৰাৰ মানসেৰে নিৰ্বাচনত নামিবলৈ সিদ্ধান্ত লয় কিন্তু নিৰ্বাচনৰ আগতে মুকুন্দই প্ৰতিদ্বন্দী প্ৰাৰ্থীজনক হত্যা কৰা বুলি পুলিছে তাক গ্ৰেপ্তাৰ

কৰে। কান্ধুলিজানৰ ৰাইজে সমদল উলিয়াই মুকুন্দৰ চৰ্তহীন মুক্তি বিচাৰি থানাৰ চৌহদ উত্তাল কৰি তোলে। কান্ধুলিজানৰ ৰাইজৰ এনে ৰূপ দেখি মুকুন্দৰ মনৰ মজিয়া নিকা হৈছে, তাৰ আত্মাই পৰিশুদ্ধিৰ পথ বিচাৰি পাইছে।

চমুকৈ এয়ে কাহিনী ভাগ । ঔপন্যাসিকে ডিব্ৰুগড়ৰ পৰা ডিগবৈ তথা উত্তৰ লক্ষীমপুৰ জিলালৈকে বিস্তৃত বিভিন্ন জাতিৰ মানুহ তথা অনা অসমীয়াসকলৰ বেহা-বেপাৰ চোৰাং কানিৰ ব্যৱসায়, অপবাধ প্ৰবণ পাতাল জীৱনক অনুসন্ধানী দৃষ্টিৰে লক্ষ্য কৰি তথা ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন কৰি উপন্যাসখনৰ কাহিনী ভাগ সজাইছে য'ত ষাঠি-সত্তৰ দশকৰ সমসাময়িক সামাজিক জীৱন, ৰাজনৈতিক বাতাবৰণ আদি স্বচ্চ ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। উপন্যাসখনৰ অভিনৱত্বৰ বা জনপ্ৰিয়তাৰ কথা আলোচনা কৰিবলৈ যাওঁতে সেয়ে প্ৰথমেই উল্লেখ কৰিব পাৰি ইয়াৰ বিষয়বস্তুৰ কথা। কাৰণ এনেধৰণৰ বিষয়বস্তুৰে উপন্যাস ৰচনা কৰাৰ প্ৰচেষ্টা অসমীয়া ভাষাত এয়ে প্ৰথম। এনে ভিন্ন স্বাদে পাঠকৰ ৰসাগ্ৰহী মনক তৃপ্তি দিয়ে । ঔপন্যাসিকে নিজেও এই বিষয়ে সন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰিছে এনেদৰে- 'উল্লেখযোগ্য যে 'পাতাল ভৈৰৱী' প্ৰকাশ পোৱাৰ প্ৰায় পচিছ বছৰৰ পাছতো অসমীয়া ভাষাত এই বিষয়বস্তুক লৈ আন এখন উপন্যাস প্ৰকাশিত হোৱা নাই। সেইবাবেই হয়তো 'পাতাল ভৈৰৱী'ৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰাসঙ্গিকতা তিলমানো হ্ৰাস পোৱা নাই।'

পাতাল ভৈৰৱী উপন্যাসৰ জনপ্ৰিয়তাৰ দ্বিতীয় কাৰণ হিচাপে উল্লেখ কৰিব পাৰি ইয়াত সন্নিৱিষ্ট খণ্ড খণ্ড, অথচ হৃদয়স্পৰ্শী উপকাহিনীৰ সংযোজন। পাতাল ভৈৰৱীত এটি স্বতঃস্ফূৰ্ত কাহিনী প্ৰবাহ নাই। মুকুন্দই কাহিনীৰ নায়ক যদিও দেউতা, বছিৰ, হীৰা-ৰঘুবীৰ, ইৰ্শ্বাদ, গোনা আদি অনেক চৰিত্ৰৰ জীৱনৰ খণ্ডিত কাহিনী উপন্যাসখনত সন্নিবিষ্ট কৰিছে। এই উপকাহিনী বা পাৰ্শ্ব কাহিনী সমূহ লেখকে ইমান মনপৰশাকৈ সংযোজিত কৰিছে যিয়ে উপন্যাসখনত সোণত সুৱগা চৰাইছে। এই খণ্ড খণ্ড কাহিনীবোৰ উপস্থাপন কৰোতে ঔপন্যাসিকে কাহিনী প্ৰবাহৰ ক্ষিপ্ৰতা বা দৃঢ়তা সকলোতে অটুট ৰাখিছে। লেখকৰ মতে 'পাতাল ভৈৰৱী লিখি মই সন্তুষ্ট এটা কথাত ইয়াৰ গতিবেগ প্ৰচণ্ড। এই প্ৰচণ্ডতাত মই মুগ্ধ।' কাহিনীৰ এনে গতিশীল উপস্থাপনৰ বাবেই পাতাল জীৱনৰ সৰু-বৰ মানুহৰ সংঘাত, উত্থান-পতন, নৈতিক-অনৈতিক কাৰ্য-কলাপ, জীৱনৰ পোৱা-নোপোৱাৰ ছবি পাঠকৰ সমুখত এখন চলচিত্ৰৰ দৰে থমকি নোৰোৱাকৈ পাৰ হৈ যায়। উপন্যাসখনৰ জনপ্ৰিয়তাৰ ইয়ো এক কাৰণ।

উপন্যাসখনিৰ জনপ্ৰিয়তাৰ আন এটি কাৰণ হ'ল বিচিত্ৰ চৰিত্ৰৰ সমাহাৰ। মুকুন্দ, যশোদা, দিলবাহাদুৰ, হিমাদ্ৰী, দেউতা, বছিৰ, ইৰ্শ্বাদ , গোণা, ৰঘুবীৰ, মিচেচ ভানু শৰ্মা, মনিকা কাকতি, শ্ৰীকান্ত মহন্ত, ৰেণু বেগম, দশানন যাদৱ এই প্ৰতিটো চৰিত্ৰই বাস্তৱধৰ্মী। প্ৰতিটো চৰিত্ৰৰে চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য ভিন ভিন । এই চৰিত্ৰবোৰৰ "ব্যৱসায়িক অসাধুতা, অপৰাধ প্ৰৱণ মানসিকতা, কিছু লোকৰ অদ্ভুত চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য, সিহঁতৰ পাপ চেতনাক লেখকে সমাজতাত্ত্বিক দিশৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিছে।" কান্ধুলিজানৰ সহজ-সৰল ল'ৰা মুকুন্দই চহৰলৈ আহি সংস্থাপন বিচাৰি নৰ্থ ইষ্ট স্পৰ্টছ ক্লাবৰ কেয়াৰ টেকাৰ হৈছে, কিন্তু নতুন আৰু পুৰণি কৰ্মচাৰীৰ মাজত হোৱা দ্বন্দ্বই তাৰ স্বাভিমানত আঘাত হনাত সি সেই কাম এৰি দিছে আৰু দেউতা আৰু বছিৰৰ জৰিয়তে ইৰ্শ্চাদ খাঁৰ চোৰাং ব্যৱসায়ৰ জগতত ভৰি দিছে। জীৱনৰ যুঁজত ঠেকা খোৱা মুকুন্দই উন্নতিৰ জখলাৰে ওপৰলৈ উধাব বিচাৰে। অৰ্থৰ প্ৰাচুৰ্যৰে জীৱনটোক উপভোগ কৰিবলৈ বিচাৰে। সেয়ে অভিভাৱক স্বৰূপ দিল বাহাদুৰৰ হাক-বচন শুনি সি পিছুৱাই আহিবলৈ বিচৰা নাই। তাৰ নিজৰ ভাষাতেই "সৰু সৰু বিপদ খণ্ডাব পাৰিলে সেই অনুসৰি উন্নতিও সৰু বিধৰহে হয়। যিমানেই ডাঙৰ উন্নতি, সিমানে ডাঙৰ বিপদ। ডাঙৰ বিপদ আহিব পাৰে বুলি ধৰি লৈ তালৈ গণ্য নকৰি আগবাঢ়িলেহে উন্নতিও লেখত ল'বলগীয়া হয়। যি বিপদৰ আশংকা কৰি চাকৰিয়ালবোৰৰ নিচিনা আহুকাল নথকা জীৱন বিচাৰি লয়, সি ওৰে জীৱন নিমাখিত হৈয়ে ৰয় । তেনে মানুহ বেছি উধাব নোৱাৰে।" (পৃঃ ৬৭) এনে জীৱন-দৰ্শন পোষণ কৰি সি ইৰ্শ্বাদ খাঁৰ ক'লা-বেপাৰক তাৰ উৰ্দ্ধমুখী জীৱনৰ চিৰি হিচাপে লৈছে। চোৰাং-ব্যৱসায় জগতৰ সকলোবোৰ চাল-চলন, ব্যৱসায়িক কৌশল অতি সোনকালে আয়ত্ত্ব কৰি ইৰ্শ্বাদৰ কৃপাধন্য হৈছে। পাপ-পূণ্যৰ মাজৰ সীমাৰেখা ডাল অতিক্ৰম কৰি অবৈধ যৌন জীৱনৰ মাদকতাও বিচাৰি গৈছে। ইমানৰ পাছতো কিন্তু তাৰ মাজত মনুষ্যত্ব জীয়াই আছে, সেইবাবেই সি ঘৃণা অহিংসাৰ পথত থাকি চোৰাং ব্যৱসায় কৰিব বিচাৰে, নৰ হত্যাকাৰী ইৰ্শ্বাদক মাজে মাজে ঘিণ কৰে, যশোৱাৰ নিৰ্মলতাক, পবিত্ৰতাক ঈৰ্ষা কৰে, শ্ৰদ্ধা কৰে আৰু এইকন সততাৰ বাবেই যি আত্মাৰ পৰিশুদ্ধিৰ বাবে পথৰ সন্ধান কৰিছে, দহৰ কল্যাণৰ বাবে কাম কৰি তাৰ পাপৰ প্ৰায়চিত্ত্ব কৰি যোৱাৰ কথা চিন্তা কৰিছে।

যশোৱা সাদৰী অসমীয়া গৃহিণী। তাইৰ জীৱনৰ দাবী কম। স্বামী আৰু সন্তানকেইটাৰ সৈতে ঘৰখনেই তাইৰ পৃথিৱী।

সৰল-আজলী যশোৱাই মুকুন্দৰ পাপৰ পৃথিৱীখনৰ ভূ-নাপাই। সেয়ে স্মাগলাৰৰ লগত থাকিও তাই নিৰ্মল, পবিত্ৰ। তাইৰ এই পবিত্ৰতাক মাজে মাজে ঈৰ্ষা কৰে মুকুন্দই। মুকুন্দৰ চহৰীয়া জীৱনৰ অৰ্থ-প্ৰাচুৰ্যৰে ভৰা সংসাৰখনে তাইৰ মনৰ পৰা কান্দুলিজানৰ স্মৃতি হৰণ কৰিব পৰা নাই, সেয়ে তাইৰ ফুলনিত ডালিয়া, ক্ৰিচেনথিমামৰ পৰিবৰ্তে গিলাচ, কথনা জবা, যুতি, খৰিকাজাই ফুলে শোভা কৰিছে, চৌহদৰ তিনিফুট ওখ দেৱালৰ কাষতো তিতা ফুলৰ শাৰী লগাইছে, বাৰীৰ কোনটো চুকত আমলখি পুলিটো ৰুব তাৰ গুণা গঠা কৰিছে। প্ৰাপ্তিৰ প্ৰাচুৰ্যৰে জীৱনক জুখিব বিচৰা যশোৱা জীৱনটোক লৈ সুখী, তাইৰ কোনো উচ্চ হাবিলাস নাই, আনকি নিজকে সম্পূৰ্ণ বুলি ভাবি মৃত্যু ভয়ো জয় কৰিছে তাই। নাম গুণ গাই ঈশ্বৰ চিন্তা কৰি স্বামী পুত্ৰৰ কাষতে মৃত্যু বৰণ কৰিবলৈ পালেই তাই সুখী। ভোগৰ লালসাক জয় কৰিব পৰা বাবেই হয়তো তাইৰ নামত উচৰ্গা কৰা চিনেমা হ'লটোৰ উদ্বোধনী অনুষ্ঠানৰ আগদিনাই তাইৰ মৃত্যু হৈছে।

দেউতা আৰু বছিৰ দুয়োটা নাৱৰীয়া। নাৱেৰে বেপাৰ কৰি নদীৰ বুকুতেই জীৱনৰ সৰহখিনি সময় পাৰ কৰে। সিহঁতৰ এটা ভোজন বিলাসী আনটো সুৰাসক্ত। সিহঁত চোৰাং বেপাৰীৰ 'কেৰিয়াৰ'। কিন্তু 'মানুহ হিচাপে ইহঁত খুব ভাল। হৃদয়বান'। (পৃঃ ২১) মুকুন্দৰ ককাদেউতাকে কৰা উপকাৰ সিহঁতে পাহৰি যোৱা নাই, সেয়ে বেয়াদিনত মুকুন্দক সহায় কৰিবলৈ সিহঁত আগবাঢ়ি আহিছে। এসময়ৰ নৃত্য পটিয়সী হীৰাবাইৰ 'বাস্তৱ বুদ্ধি প্ৰচুৰ আৰু বাস্তৱৰ লগত মুখামুখি হোৱাৰ সাহসো অসামান্য।" (পৃ ঃ ৫৮) জীৱনত অনেক ঘাত- প্ৰতিঘাতৰ সন্মুখীন হৈয়ো হীৰাবায়ে চোৰাং ব্যৱসায়ৰ জগতখনত পুৰুষৰ দৰেই সাহসিকতাৰে আগবাঢ়ি গৈছে। পাছলৈ ইৰ্শ্বাদে নেতৃত্ব দিয়া ক'লা বজাৰখন ৰঘুবীৰৰ সৈতে তায়েই প্ৰতিষ্ঠা কৰি গৈছে। জীৱনৰ প্ৰাচুৰ্য বিচাৰি বাৰবিলাসিনী হ'বলৈকো আগবাঢ়ি যোৱা হীৰাবাইৰ মাজত নাৰীসুলভ গুণো নোহোৱা নহয়। এটা সন্তানৰ মাতৃ হ'বলৈ তাইৰ সদায়েই হাবিয়াস, সেইবাবেই তাই নিঠৰুৱা ইৰ্শ্বাদক মাতৃত্বৰ মৰমেৰে আকোঁৱালি লৈছে; তাক স্কুললৈ পঠাইছে।

মিচেচ ভানু শৰ্মা ৰাজনীতি কৰা সচতুৰা নাৰী, যিয়ে কামনা চাৰিতাৰ্থ কৰিবৰ বাবে মুকুন্দৰ দৰে পৰ পুৰুষৰ ওচৰত নিজকে বিলাই দিয়ে অথচ সময়ত ভদ্ৰ নাৰীৰ মুখা পিন্ধি সমাজ সেৱিকা হৈয়ো সমাজক ফাঁকি দিয়ে। মণিকা কাকতি অৱস্থাৰ তাড়নাত পৰি দেহৰ শুচিতা হেৰুৱা ছোৱালী, কিন্তু তাইৰ মনৰ মজিয়া নিকা, ভাৰা ঘৰৰ ৰুমত তাই এটা আধ্যাত্মিক পৰিবেশত বাস কৰে, মুকুন্দৰ লগত সমাজৰ ভণ্ডামিৰ কথা আলোচনা কৰে, অকণো সংকোচ নোহোৱাকৈ সাহসেৰে নিজৰ দেহৰ অশুচিতাৰ কথা ক'ব পাৰে। তাইৰ ঘৰতে মুকুন্দই আত্মশুদ্ধিৰ পথ বিচাৰি পাইছে। মণিকা আত্মাভিমানীও, দুখ আৰু অভাৱত ডাঙৰ হৈছে যদিও মুকুন্দৰ জীৱনত তাইৰ প্ৰয়োজন শেষ হৈছে বুলি অনুভৱ কৰি ৰেণুবেগমে আগবঢ়োৱা দহ হাজাৰ টকা নোলোৱাকৈ তাই চহৰৰ পৰা আঁতৰি গৈছে।

দিল বাহাদুৰ মদাহী, জুৱাৰী। কিন্তু তাৰ আৰু পত্নী হিমাদ্ৰীৰ অন্তৰ বিশাল। মুকুন্দহঁতৰ বেয়া দিনত সিহঁতে অকপট চিত্তে আশ্ৰয় দিছে; নিজৰ সন্তানৰ দৰে সিহঁতৰ প্ৰতি মৰম অনুভৱ কৰিছে। মুকুন্দই ইৰ্শ্বাদখাঁৰ পাপৰ পৃথিৱীত খোজ পেলাবলৈ যাওঁতে দিল-বাহাদুৰে বাধা প্ৰদান কৰিছে। কাৰণ সি পাপ-পুণ্যৰ বিচাৰ কৰিব জানে। সেয়ে সি মুকুন্দক কৈছে "মনত ৰাখিবি মুকুন সাপ নচোৱা মানুহ সাপৰ হাতত মৰে, যি আনক গুলী কৰি মাৰে, সিও গুলী খায়েই মৰে।" (পৃ ঃ ৬৬)

ইৰ্শ্বাদ অপৰাধ জগতৰ বাদশ্বাহ। সি সাহসী, চতুৰ, নিষ্ঠুৰ আৰু অভিলাষী। কলা বেপাৰ তাৰ নিচা। তাৰ বিলাসী জীৱনত অন্যান্য সামগ্ৰীৰ দৰে নাৰীও ভোগৰ সামগ্ৰী । জীৱনত আবেগক প্ৰশ্ৰয় নিদিয়া ইৰ্শ্বাদে মানুহ এটা নিষ্ঠুৰভাৱে হত্যা কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিব পাৰে কোনো ভাৱোল্লেখ নোহোৱাকৈ ধীৰ স্থিৰ ভাৱে, অথচ একোটা মানুহেই ধৰ্মান্ধতাৰ উৰ্দ্ধত থাকি বিভিন্নজনক সহায়ো কৰে, দান দক্ষিণা কৰে।

উপন্যাসখনৰ অন্যান্য চৰিত্ৰ যেনে কনকা, গোনা, ৰেণু বেগম, অলক ফুকন, শ্ৰীকান্ত মহন্ত, দশানন যাদৱ, জুগনু আদি চৰিত্ৰবোৰৰো মনোজগত বিচিত্ৰ। দেউতা আৰু বছিৰ (নানকা) চৰিত্ৰ দুটি বাস্তৱ চৰিত্ৰ বুলি ঔপন্যাসিকে ব্যক্তিগত একাষাৰত উল্লেখ কৰিছে। সচৰাচৰ অসমীয়া উপন্যাসত দেখা নোপোৱা এনেধৰণৰ বিশ্বস্ত চৰিত্ৰৰ চিত্ৰণে উপন্যাসখনৰ আবেদন বৃদ্ধি কৰিছে লগতে পাঠকৰো মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিছে ।

উপন্যাসখনৰ পৰিস্থিতি চিত্ৰণতো ঔপন্যাসিকে দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে। এই ক্ষেত্ৰত এটি সৰু উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল- মুকুন্দৰ ককাদেউতাকে বছিৰক এমা-ডিমা অৱস্থাৰ পৰা নিজৰ ঘৰলৈ আনি ডাঙৰ দীঘল কৰি খুটি খাব পৰা কৰিছিল। তেওঁ কি কাৰণত সেই অকণমানি ল'ৰাটোক নিজৰ ওচৰলৈ আনিবলগীয়া হ'ল সেই পৰিস্থিতিৰ চিত্ৰণ এনেধৰণৰঃ সেইবাৰ হেনু কাৰৈমাৰী মুছলমান গাঁৱত মাউৰে গাঁও উচন কৰা অৱস্থা। ... ঘৰে ঘৰে এটা দুটাকৈ মানুহ মৰিছে। এঘৰত এটা কাণ্ড দেখিহে ককাদেউতা

বলোৰাম ভৰাঁলীৰ চকু থিয় হ'ল গা শিয়ঁৰি উঠিল, অথচ চকু সেমেকিল। কাণ্ডটো এনেকুৱাঃ ভৰ বয়সত বাৰী হোৱা হীৰা বাইটিৰ শটো মাজ চোতালত পৰি আছে আৰু তাইৰ ডেৰ বছৰীয়া শিশুটিয়ে তাইৰ পিয়াঁহ আজুৰিছে আৰু পিয়াঁহ এটা মুখতো দিছে। মহামাৰীৰ প্ৰকোপ ইমান বেছি আছিল যে ওচৰ চুবুৰীয়া বোৰ নিজক লৈয়ে ব্যস্ত। কেতিয়া কাৰ মৰাৰ পাল পৰে থিক নাই। সেয়েহে ককাদেউতা বলোৰাম ভৰাঁলীয়ে ভাবিলে মানুহজনী মৰা হয়তো কোনেও নেজানে, শিশুটিৰ যে আগলৈ পাচলৈ কোনো নাই এই কথাও ককাদেউতাই জানে। গতিকে তেওঁ মাকৰ বুকুৰ পৰা শিশুটি লৈ আহিল। (পৃ ঃ ২৩)

এনেধৰণৰ সূক্ষ্মদৰ্শিতাৰে পৰিস্থিতি চিত্ৰণ কৰিব পৰা দক্ষতা লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ দৰে গভীৰ জীৱনদ্ৰষ্টা ঔপন্যাসিকৰ বাবেহে সম্ভৱ।

অপৰাধ জগতৰ নিৰ্মোহ চিত্ৰণো উপন্যাসখনৰ জনপ্ৰিয়তাৰ অন্যতম কাৰণ। পাতাল জগতখন বা চোৰাং ব্যৱসায়ৰ জগতখন সাধাৰণ মানুহৰ বাবে ৰহস্যৰ বিষয়। এই জগতখনৰ ভিতৰচৰাত কি ঘটি থাকে, কেনেধৰণৰ ঘটনা সংঘটিত হয়, এনে জগতত প্ৰতিদ্বন্দী বা বিশ্বাসঘাটক জনক কেনে নিষ্ঠুৰতাৰে হত্যা কৰা হয় এইবিলাক কথা সাধাৰণ মানুহৰ বাবে অবিদিত। সেইবাবে গল্প-উপন্যাসত তেনে চিত্ৰ বৰ্ণিত হ'লে পাঠকৰ আকৰ্ষণ বাঢ়ে। পাতাল ভৈৰবী উপন্যাসত লেখকে পাপ-পুণ্য বিবৰ্জিত নিৰ্মোহ দৃষ্টিৰে চাই অপৰাধ জগতৰ কিছুমান লোমহৰ্ষক চিত্ৰ অংকণ কৰিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে ইৰ্শ্বাদ খাঁই তেনেই সাধাৰণ ভাৱে কোৱা "তোমাৰ বিনয় দেৰ ব্যৱস্থা ময়ে কৰিলো। আৰামেৰেই খতম। মটৰ চাইকেলৰ সৈতে ট্ৰাকৰ পৰা খোৱাঙৰ দিহিঙৰ দলঙৰ পৰা পেলাই দিয়া হৈছে। যথেষ্ট ড্ৰাগ খুৱাই অচেতন কৰি।' (পৃ ঃ ১৭৪) মানুহৰ নিৰ্দয়তাৰ এনে জীৱন্ত চিত্ৰই এহাতে পাঠকৰ চেতন-অৱচেতন দুয়োটা মনেই জাগ্ৰত কৰি মনুষ্যত্বৰ চূড়ান্ত পতনৰ দিশবোৰৰ কথা ভাবিবলৈ বাধ্য কৰে আনহাতে মানুহৰ মাজতে লুকাই থকা এনেবোৰ দানৱৰ বিশ্বস্ত চিত্ৰণে পাঠকক এক পৃথক আনন্দ প্ৰদান কৰিবলৈ সক্ষম হয়, পাঠকে এখন বোলছবি চোৱাৰ শিহৰণ অনুভৱ কৰে।

পাতাল ভৈৰবী উপন্যাসৰ জনপ্ৰিয়তাৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য কাৰণ হ'ল ইয়াত প্ৰতিফলিত হোৱা মানবীয় মুল্যবোধৰ চিত্ৰণ। উপন্যাসখনত চিত্ৰিত হোৱা লোমহৰ্ষক ঘটনাবোৰে পাঠকক যিদৰে শিহঁৰিত ৰোমাঞ্চিত কৰে তেনেদৰে অসাধু সৰু বুলি পৰিগণিত হোৱা মানুহবোৰৰ অন্তৰত লুকাই থকা মানবীয় প্ৰমূল্যবোধৰ চিত্ৰই পাঠকক আবেগিক কৰি তোলে। কিয়নো ভাৰতীয় আদৰ্শত অনৈতিকতা বা অধৰ্মৰ জয়গান কেতিয়াও গোৱা নাই। পাতাল ভৈৰৱী উপন্যাসতো এখন অপৰাধময় জগতৰ কিছুমান নিৰ্মম কাহিনী উপস্থাপন কৰিছে যদিও, অথবা মুকুন্দৰ দৰে সহজ সৰল ল'ৰাই, দেউতা-বছিৰ হঁতৰ দৰে তেনেই সাধাৰণ মানুহে অসাধু কাৰ্যৰ লগত জড়িত হৈ জীৱনৰ উত্তৰণৰ পথ বিচাৰিছে যদিও ঔপন্যাসিকে কিন্তু নৈতিকতা বা মানৱতাৰ উচ্চতা দেখুৱাবলৈ পাহৰি যোৱা নাই। মুকুন্দই ভোগবাদী মনটোক থমকি ৰবলৈ দিয়া নাই যদিও সি সদায়েই অন্তৰ্দাহত মৰিছে, ইৰ্শ্বাদৰ নিষ্ঠুৰতাক ঘৃণা কৰিছে, অহিংসাৰে চোৰাং ব্যৱসায় কৰাৰ কথা ভাবিছে, নিজকে যশোৱাৰ পবিত্ৰতাৰ ওচৰত হীন অনুভৱ কৰিছে, আত্মশুদ্ধিৰ পথ বিচাৰি কান্ধুলিজানৰ ৰাইজৰ সেৱা কৰাৰ সংকল্প লৈছে, নিজৰ লগত নিজে সন্ধি কৰি শান্তি পাবলৈ বিচাৰিছে, 'পৰৰ কাৰণে নভৱা জীৱনৰ অৰ্থ নাই' (পৃঃ ২৭৩) বুলি উপলব্ধি কৰিছে। দেউতা, বছিৰ হঁতে ভোগবাদী পৃথিৱীৰ ডাঙৰ ডাঙৰ মানুহ বোৰৰ দৰে কৃতজ্ঞতাৰ ভাষা হেৰুৱাই পেলোৱা নাই, মুকুন্দৰ ককাদেউতাকে কৰা উপকাৰ সিহঁতে গদ্ গদ্ চিত্তে স্মৰণ কৰি তাৰ বেয়া দিনত সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে। হীৰা-ৰঘুবীৰৰ দৰে ক'লা-বেপাৰীয়ে প্ৰতিটো শুকুৰবাৰে গৰীবক খোলা হাতে দান দিয়ে; আনকি ইৰ্শ্বাদৰ দৰে চৰম নিষ্ঠুৰ মানুহেও ভূঁইকপত সৰ্বস্বান্ত হোৱা সৰু সৰু খেতিয়ক, মাছমৰীয়া পৰিয়াল কিছুমানক নিঃস্বাৰ্থভাৱে মাটি কিনি ঘৰ সাজি দিছে, নিজে মুছলমান হৈয়ো এই মানুহবোৰৰ কাৰণে সি নামঘৰ সাজি দিছে। মাজে মাজে ঘৃণাৰ চকুৰে চোৱা মুকুন্দই সেয়ে ইৰ্শ্বাদৰ মৃত্যুৰ পাছত যেতিয়া এই মানুহবোৰ দেখিছে তেতিয়া সি ভাবিছে "ভৱিষ্যতে কোনো দুখুনী বিধবাই, কন্যা-দায়গ্ৰস্ত পিতৃয়ে আৰু কোনোপধ্যে জোৰা মাৰিব নোৱাৰা আধাপেটীয়াকৈ থকা কোনোবা খেতিয়কে ইৰ্শ্বাদক সেমেকা হিয়াৰে সুঁৱৰিব। তেনেহ'লে তাৰ জীৱন সাৰ্থক। কেতিয়াবা যদি স্বাৰ্থপৰ নেতাৰ কাৰচাজিত হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত বিৰোধ হয় আৰু দুয়োবিধ মানুহ ক্ষতিগ্ৰস্ত হয় তেতিয়া এই অঞ্চলৰ বিবেচক শ্ৰেণীটোৱে ইৰ্শ্বাদৰ ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত উদাৰতাৰ কথাও শ্ৰদ্ধাৰে সুঁৱৰিব। কাৰণ সি ধৰ্ম ভাষা জাতি সম্প্ৰদায়ৰ উৰ্দ্ধত আছিল"। (পৃ ঃ ১৮৩)

অসৎ, নিষ্ঠুৰ-নিৰ্দয় যেন লগা এই মানুহবোৰৰ মাজত বৰ্তি থকা এই মানৱীয় চেতনাবোৰে পাঠকক আশ্বাস দিয়ে যে দয়া, উদাৰতা, নৈতিকতা, পৰোপকাৰ, পাপ-পুণ্যৰ বিচাৰ আদি

সনাতন প্ৰমূল্যবোৰ অপৰাধময় জগতৰ পৰাও একেবাৰে নোহোৱা হৈ যাব নোৱাৰে। সেয়ে পাঠকৰ হীৰা-ৰঘুবীৰ, ইৰ্শ্বাদ আদি অসৎ ক'লা-বেপাৰীৰ প্ৰতিও কোনো সময়ত সহানুভূতি জাগে, কান্দুলিজানৰ ৰাইজৰ দৰে পাঠকৰো মুকুন্দক বোকাৰ পৰা মাটিলৈ উঠি অহাৰ পথত স্বাগতম জনোৱাৰ হৃদয়তা অনুভৱ হয়।

লক্ষ্মীনন্দন বৰা এগৰাকী কৌশলী ঔপন্যাসিক। উপন্যাস ৰচনা কৰিব লাগে বাবেই তেওঁ উপন্যাস ৰচনা কৰা নাই। উপন্যাস এখন ৰচনা কৰাৰ আগতে তেওঁ সেই উপন্যাসখনে পাঠকৰ সমাদৰ লাভ কৰিব নে নকৰে বা কেনেধৰণৰ ৰচনাৰে পাঠকক আকৃষ্ট কৰিব পাৰি সেই কৌশল আয়ত্ব কৰাৰ ওপৰত আৰু তাৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। লক্ষণীয় কথাটো হ'ল যে এইখন উপন্যাসত তেওঁ যিদৰে বিষয়বস্তুৰ অভিনৱত্বৰে উপন্যাসখন জনপ্ৰিয় কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল, সেইদৰে আংগিকৰ ক্ষেত্ৰতো নতুনত্ব অনাৰ যত্ন কৰিছিল। উপন্যাসখনত এই সম্পৰীক্ষা ধৰা পৰিছে কাহিনী উপস্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত। কিয়নো উপন্যাসৰ কাহিনী বৰ্ণনাৰ ক্ষেত্ৰত সচৰাচৰ তৃতীয় পুৰুষ আৰু প্ৰথম পুৰুষৰ বৰ্ণনা ৰীতিয়েই চলি থকা দেখা যায়। কিন্তু এইখন উপন্যাসৰ কাহিনী উপস্থাপন কৰোতে ঔপন্যাসিকে সচৰাচৰ প্ৰয়োগ কৰা তৃতীয় পুৰুষৰ বৰ্ণনা ৰীতি বা প্ৰথম পুৰুষৰ বৰ্ণনা ৰীতিয়েই প্ৰয়োগ কৰা নাই। ইয়াত ঔপন্যাসিকে দুটা পৃথক আখ্যান ভংগী গ্ৰহণ কৰিছে। এহাতে একোটা অধ্যায়ত ঔপন্যাসিকে নিজে দ্ৰষ্টা হৈ কাহিনী কথকৰ ভূমিকা লৈছে , আনহাতে একোটা অধ্যায়ত নায়ক মুকুন্দই তাৰ জীৱনৰ ঘাত-প্ৰতিঘাত, পাতাল জীৱনৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা আদি নিজে বৰ্ণনা কৰিছে। অন্যান্য চৰিত্ৰবোৰৰ জীৱনৰ খণ্ডিত চিত্ৰৰ মাজতো কোনোটো অধ্যায়ত যদি লেখকে ভুমুকি মাৰিছে, তেনে আনটো অধ্যায়ত মুকুন্দই বৰ্ণনাকাৰীৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। আকৌ উপন্যাসখনৰ উনৈশ অধ্যায়ত উপনীত হৈ ঔপন্যাসিকে পাছলৈ উভতি চাইছে। এই অধ্যায়টিত ঔপন্যাসিকে নিজে উপস্থিত হৈ দেশৰ সমকালীন ঘটনাৰাজি প্ৰাসঙ্গিকভাৱে সন্নিবিষ্ট কৰিছে। অধ্যায়টিৰ আৰম্ভণিতে ঔপন্যাসিকে এনেদৰে কৈছে "আপোনালোকৰ মৰম পোৱা এই কাহিনীকাৰজনে অলপ সময়ৰ কাৰণে মূল কাহিনীৰ পৰা ফালৰি কাটি দুখোজ পাছুৱাই যাব খুজিছো। অৱশ্যে কাহিনীৰ প্ৰয়োজনতে এই কাম কৰিবলগীয়া হৈছে। এনে আংগিকৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে লেখকে নিজেই কৈফিয়ৎ দিছে— "দুখোজ আগুৱাই এখোজ পাছুৱাই কাহিনীটো আগবঢ়াই নিয়াৰ কৌশল পূৰ্বৰে পৰা আছে। মহাভাৰতত পাব । ভাগৱততো এই কৌশল। ডষ্টভয়েস্কিয়ে মহান উপন্যাস 'ব্ৰাদাৰ্ছ কোৰোমেজভত' এই কৌশল ব্যৱহাৰ কৰি উপন্যাসখনিৰ মহৎ বক্তব্যক এক অভূতপূৰ্ব স্পন্দন দিব পাৰিছে। ... গতিকে কাহিনীটোৰ এনে এটা গতিশীল অৱস্থাত মই এখোজ পাছুৱাই বোধকৰো অমাৰ্জনীয় ভুল কৰা নাই। ... মই ইয়াৰ যোগেদি ইতিহাসৰ স্থানাংক জ্যামিতিৰ দুই অক্ষৰ ভিতৰত (এক্স অক্ষ - কাল, ৱাই অক্ষ - ঘটনা) মোৰ চৰিত্ৰ সমূহক স্থাপন কৰিব খুজিছো। অন্যথা সিহঁত স্থিতিহীন হৈ পৰিব আৰু সিহঁতে ব্যক্তিত্ব হেৰুৱাব।" (পৃ ঃ ২৪৫)

এনেদৰে আংগিকৰ সম্পৰীক্ষাৰে ঔপন্যাসিক লক্ষ্মীনন্দন বৰাই 'পাতাল ভৈৰৱী'ত এটি নতুনত্ব আনিবলৈ যত্ন কৰিছিল। বিদেশী সাহিত্যত সংমিশ্ৰিত বৰ্ণনা ৰীতিৰ উপন্যাস বিৰল নহয় যদিও অসমীয়া উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত এনে আংগিকৰ প্ৰয়োগ বিৰল। উপন্যাসখনৰ জনপ্ৰিয়তাৰ ইও এক যোগাত্মক দিশ।

দৰাচলতে উপন্যাসখন ৰচনা কৰাৰ আগতে ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনৰ জনপ্ৰিয়তাৰ কাৰণে এটা পৰিকল্পনা তৈয়াৰ কৰি লৈছিল, উপন্যাসখনৰ চতুৰ্থ সংস্কৰণৰ পাতনিত সেই কথাৰ আভাস পাব পাৰি এনেদৰে "মানুহ যদি টেলিভিছনত এনেকৈ আৱদ্ধ হৈ পৰে, গল্প উপন্যাস পঢ়িব কোনে? টেলিভিছনে সাহিত্যক নিশ্চয় প্ৰত্যাহ্বান জনাইছে। ইয়াৰ আক্ৰমণৰ পৰা গল্প-উপন্যাসক কোনে বচাব? অস্থিৰতা আৰু চিন্তা-দুঃচিন্তাৰ মাজত মই উপায় বিচাৰি পালো ঃ অভিনৱ বিষয়বস্তুৰে অজ্ঞাতপূৰ্ব উত্তেজনাপূৰ্ব পৰিৱেশত উপন্যাসক অধিক দ্ৰুতবেগী, সংঘাতপূৰ্ণ আৰু সততে উদ্বেগ সৃষ্টিকাৰী কৰি তুলিব লাগিব।" আৰু তেনেদৰে তেওঁ পাতাল ভৈৰৱী উপন্যাসক সজাবলৈ যত্ন কৰিছিল। এনেধৰণৰ শৃংখলিত পৰিকল্পনাৰে ৰচনাত হাত দিয়াৰ বাবেই 'পাতাল ভৈৰৱী' অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত এখন জনপ্ৰিয় উপন্যাস হিচাপে সমাদৃত হৈ আহিছে আৰু অদূৰ ভৱিষ্যতলৈও সেই জনপ্ৰিয়তা অটুত থাকিব বুলি ক'ব পাৰি।

শালগ্ৰাম, শালিগ্ৰাম, বিষ্ণুশীলা বা নাৰায়ণ শীলাৰ কথা —

ড° শান্তনু শৰ্মা
সহকাৰী অধ্যাপক, প্ৰাণীবিদ্যা বিভাগ

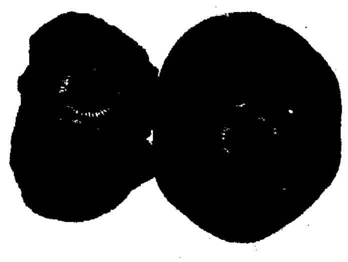

ফছিলীভুত (Fossilized) সাগৰীয় বিশেষ কিছুমান শামুক জাতীয় প্ৰাণীৰ খোলাকেই নাৰায়ণ শীলা বুলি বৈষ্ণৱ মাৰ্গৰ হিন্দু সকলে উপাসনা কৰে। এই সমূহ অ-মানৱাকৃতিৰ (Non-Anthropomorphic) উপাসনা প্ৰতীক। এই সমূহ সাধাৰণতে নেপালৰ গণ্ডকী নদীৰ বক্ষৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হয়। হিমালয়ৰ পাদদেশৰ এই অঞ্চলটো এসময়ত অতল সমুদ্ৰৰ বক্ষ আছিল।

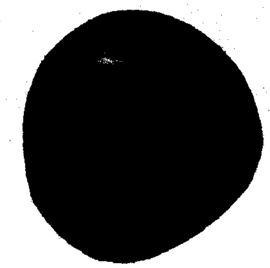

সাধাৰণতে শালগ্ৰাম সমূহ গোলাকৃতিৰ অথবা ডিম্বাকৃতিৰ হয়। এই সমূহৰ বৰণ ঘন ক'লাৰ পৰা ধোঁৱা বৰণৰ হয়। এই সমূহ মানৱৰ ক্ৰমবিকাশ আৰম্ভ হোৱাৰ প্ৰায় ১০০ মিলিয়ন বৰ্ষৰপূৰ্বে ফছিল হোৱা সামুদ্ৰিক শামুক।

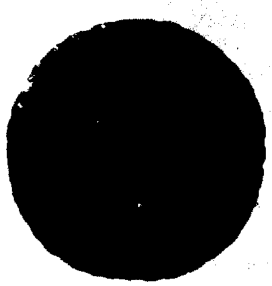

যদিও হিন্দু সকলে বহুতো মানৱাকৃতিৰ (Anthropomorphic) মূৰ্তিৰ উপাসনা কৰে, এই ধৰ্মত শালগ্ৰাম, শিৱলিংগ আদি প্ৰতীকৰ পূজাও সমান্তৰাল ভাবে বিদ্যমান। ৮ম শতিকাৰ ভাৰতীয় মণিষী আদি শঙ্কৰৰ ভাষ্যানুসাৰে শালগ্ৰাম পূজনৰ প্ৰথম সাক্ষ্য তৈত্তিৰীয় উপনিষদৰ ব্ৰহ্মসুত্ৰৰ ১.৩.১৪তম সুক্তৰ পৰাই পোৱা যায়। সেই অনুসাৰে ভগৱান বিষ্ণু ভাৰতীয়সকলৰ প্ৰাচীনতম উপাস্যসকলৰ অন্যতম। অৰ্থাৎ বৈষ্ণৱ পন্থাটো সিমানেই পুৰণি।

বৃহদাকৃতিৰ তথা গধুৰতম "বিষ্ণু শালগ্ৰাম" উৰিষ্যাৰ পুৰীৰ জগন্নাথ মন্দিৰত সংৰক্ষিত তথা পূজিত হৈ আছে। আন হাতেদি "কৰুণা ভৱন" নামে খ্যাত স্কটলেণ্ডৰ ISKONৰ মূল মন্দিৰত আটাইতকৈ বেছি সংখ্যক শালগ্ৰাম শিলা সংৰক্ষিত হৈ আছে।

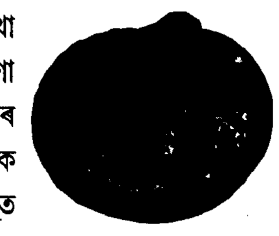

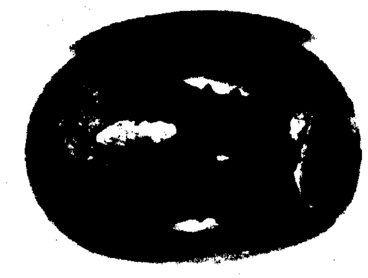

এটি শালগ্ৰাম শিলাত ভগৱান বিষ্ণুৰ চতুৰ্ভুজত শোভিত শংখ চক্ৰ গদা আৰু পদ্মৰ চিন যুক্ত হৈ থাকে। বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা চাবলৈ গ'লে এই সমূহ হৈছে ফছিলীভুত শামুকটোৰ গাৰ বিশেষ আকৃতিৰ খাঁজবোৰেই এইবোৰ, যাক শংখ, চক্ৰ, গদা নাইবা পদ্মৰ দৰে দেখা যায়। শিলাটিত থকা এই সমূহৰ সাজোনৰ ক্ৰম তথা স্থানানুসাৰে এইসমূহক মুঠ ২৪টা শ্ৰেণীত ভাগ কৰা হৈছে যাৰ প্ৰতিটোকে ভগৱান বিষ্ণুৰ একোটা নামেৰে জনা যায়।

এই সমূহ হৈছে-
১) শংখ চক্ৰ গদা পদ্ম- কেশৱ
২) পদ্ম গদা চক্ৰ শংখ- নাৰায়ণ
৩) চক্ৰ শংখ পদ্ম গদা- মাধৱ
৪) গদা পদ্ম শংখ চক্ৰ- গোবিন্দ
৫) পদ্ম শংখ চক্ৰ গদা- বিষ্ণু
৬) শংখ পদ্ম গদা চক্ৰ- মধুসুদন
৭) গদা চক্ৰ শংখ পদ্ম- ত্ৰিবিক্ৰম
৮) চক্ৰ গদা পদ্ম শংখ- বামন
৯) চক্ৰ পদ্ম শংখ গদা- শ্ৰীধৰ
১০) পদ্ম গদা শংখ চক্ৰ- হৃষিকেশ

১১) পদ্ম চক্ৰ গদা শংখ- পদ্মনাভ
১২) শংখ চক্ৰ গদা পদ্ম- দামোদৰ
১৩) চক্ৰ শংখ গদা পদ্ম- সংকৰ্ষণ
১৪) শংখ চক্ৰ পদ্ম গদা- প্ৰদ্যুম্ন
১৫) গদা শংখ পদ্ম চক্ৰ- অনিৰুদ্ধ
১৬) পদ্ম শংখ গদা চক্ৰ- পুৰুষোত্তম
১৭) গদা শংখ চক্ৰ পদ্ম- অদোক্ষজ
১৮) পদ্ম গদা শংখ চক্ৰ- নৰসিংহ
১৯) পদ্ম চক্ৰ শংখ গদা- অচ্যুৎ
২০) শংখ চক্ৰ পদ্ম গদা- জনাৰ্দণ
২১) গদা পদ্ম শংখ চক্ৰ- উপেন্দ্ৰ
২২) চক্ৰ পদ্ম গদা শংখ- হৰি
২৩) গদা পদ্ম চক্ৰ শংখ- কৃষ্ণ
২৪) শংখ চক্ৰ পদ্ম গদা- বাসুদেৱ

তথ্যৰ উৎস ঃ-

1. Jeanne Fowler, pp. 42-43, at Hinduism: Beliefs and Practices, by M.K.V. narayan at pp.84-85 at Flipside of Hindu Symbolism
2. "Taking the Lo road in Mustaq, Nepal, The National". www.thenational.ae.,Retrieved 2016-04-06.
3. A. Mahadeva Sastri., taittiriya Upanishad: with the commentaries of Sankaracharya, Suresvaracharya, and sayana (Vidyaranya), pp. 80, (Avalailable at: https://archive.org/download/taittiriyaupanis00sankiala/taittiriyaupanis00sankiala.pdf)
4. "Taittiriya Upanishad", Chapter 1, Section 6, Verse 1in The Taittiriya Upanishad, With the Commentaries of Sankaracharya (Available at- https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/the-taittiriya-upanishad/d/doc79780.html)
5. Georege Thibaut. The Vedanta-Sutras with the Commentary by Sankaracarya: Sacred books of the East, Volume 1, pp. 178 (Available at- http://www.bharatadesam.com/spiritual/brahma_sutra/brahma_sutra_sankara_34083.php)
6. Debroy, Bibek; Dipavali Debroy (1992). The Garuda Purana. Shalagrama. Lulu.com.p.42. ISBN 0-9793051-1-X. Retrieved 2009-12-21. [self-published source]
7. "Archived copy". Archived from the original on 2010-08-19. Retrieved 2011-01-20.
8. https://krishnasmercy.com/2015/11/01/five-reasons-krishna-is-known-as-adhokshaja/

ধুবুৰী অঞ্চলৰ নাৰীকেন্দ্ৰিক উৎসৱ 'হুদুম পূজা'

ড° অলকা শৰ্মা
সহকাৰী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ

ধুবুৰী অঞ্চলৰ লোক জীৱনত পালিত হৈ অহা এক নাৰীকেন্দ্ৰিক উৎসৱ হ'ল হুদুম পূজা। এই উৎসৱৰ মূল কাৰ্য কৃষিকৰ্মৰ লগত জড়িত হৈ আছে। বহুদিন একেৰাহে অনাবৃষ্টি হৈ থাকিলে হুদুম পূজাৰ আয়োজন কৰা হয়। পৃথিৱীৰ উৰ্বৰা শক্তি বৃদ্ধিৰ বাবে বৰষুণৰ কামনা কৰাটোৱেই হুদুম পূজাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। ধুবুৰী এখন কৃষি প্ৰধান অঞ্চল। কৃষিৰ কাৰণে পানীৰ প্ৰয়োজন আৰু অনাবৃষ্টিৰ সময়ত এই পানীৰ কাৰণেই ধুবুৰী অঞ্চলৰৰ বিশেষকৈ ৰাজবংশী নাৰীসকলে হুদুম পূজা অনুষ্ঠিত কৰে। সাধাৰণতে হুদুম পূজা সমাজৰ কৃষক শ্ৰেণীৰ মাজতে আৱদ্ধ। নিম্নবিত্ত কৃষকৰ ঘৰৰ জীয়ৰী বোৱাৰীসকলে এই পূজা কৰে।

সাধাৰণতে ব'হাগ মাহৰ শেষৰ পৰা আৰম্ভ কৰি জেঠমাহৰ শেষলৈকে যিকোনো এটা মঙ্গলবাৰ বা শনিবাৰে হুদুম পূজা কৰা হয়। এই সময়ছোৱাত হুদু চৰাইৰো প্ৰজনন কাল। সেইয়ে হুদু চৰাইক বান্ধি ৰাখি শৃংগাৰ অভিনয়েৰে হুদুমক আহ্বান কৰা লোকবিশ্বাসেই হুদুম দেওৰ সৃষ্টি বুলি পণ্ডিতসকলে অনুমান কৰে। হুদুম দেওৰ প্ৰতীক হিচাপে এটা কলপুলি পুতি তাৰ চাৰিওফালে যৌন সম্ভোগৰ অঙ্গি-ভঙ্গিৰে মহিলাসকলে নৃত্য কৰিলে বীৰ্যৰূপী বৃষ্টি পৃথিৱীত পৰি পৃথিৱী উৰ্বৰা হয় বুলি এক লোক বিশ্বাস অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা প্ৰচলিত হৈ আহিছে।

একসিৰা মহিলাৰ (যি মহিলাৰ এটিমাত্ৰ সন্তান থাকে) দ্বাৰা একে উশাহত কলপুলি কাটি আনি মঙলবাৰ বা শনিবাৰে নিৰ্দিষ্ট কৰি থোৱা ঠাইত গাঁত খান্দি পোঁতা হয় আৰু গাঁতটোত কিছুমান নিৰ্দিষ্ট বস্তু দিয়ে। হুদুম পূজাৰ উপকৰণ হিচাপে গাঁতৰ ভিতৰত ঘেচুল। ফেচকুল্লা চৰাইৰ বাহ, ঢোৰা কাউৰীৰ মূৰ, পতিতাৰ দুৱাৰৰ মাটি, হাতীৰ দাঁতৰ মাটি, ঢেকী ধোৱা পানী, সাতবাৰী মাগনেৰ পানী, পতিতাৰ যৌন কেশ, বাও কুমটাৰ কুটা, বুঢ়ী সূতা, মকৰা জাল, শিৰ নথকা নাৰিকলৰ এটা, ১৬ টা কল একাষি, সেন্দূৰ, ঘট এটা, কল পটুৱা, ফল, গাখীৰ, আতোপ চাউল, আগালি কলপাত, চাকি এযোৰ, আমৰ পল্লৱ, ফুল আদিৰ প্ৰয়োজন হয়। প্ৰধান পূজাৰিনীয়ে আয়তীসকলৰ উলুধ্বনি আৰু জোঁকাৰৰ লগে লগে বিৱসনা হৈ গাতত হুদুম খুটি পোতে। পিছত এখন নতুন কুলাৰ ওপৰত গা ধোৱে আৰু কুলাত থকা পানীখিনিৰে 'হুদুম খুটি'টোক ধোৱাই দিয়ে। এই সময়চোৱাত আয়তীসকলে উৰুলি দি থাকে। পিছত পানীপূৰ্ণ ঘটটোত তামোল-পাণ, বাৰ শইচ দি হুদুম খুটিৰ ওচৰত স্থাপন কৰি ধূপ-ধুনা জ্বলাই ফল-মূলৰ নৈবেদ্য দি খুটি পোতাৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰে। লোকবিশ্বাস মতে 'হুদুম খুটি' পোতাৰ লগে লগেই বৰষুণ হয়। নহ'লেও তিনিদিনলৈ অপেক্ষা কৰা হয়। তাৰ ভিতৰত বৰষুণ নহ'লে আয়তীসকলে হুদুম পূজা আৰম্ভ কৰে।

দোভাগ ৰাতি গৃহস্থক ভাত-পানী খুৱাই বিচনালৈ পঠিয়াই হুদুম দেওঁৰ ওচৰত বৃষ্টি প্ৰাৰ্থনা কৰিবৰ বাবে নাৰীসকলে মুকলি পথাৰত পোতা কলপুলিটোৰ ওচৰত সমবেত হয়। কলপুলিটোক হুদুম ৰূপে জ্ঞান কৰা হয়। তিৰোতাসকলে অতি ভক্তি আৰু নিষ্ঠা সহকাৰে লৌকিক আচৰণসমূহ পালন কৰি হুদুম খুটিৰ চাৰিওফালে ঘূৰি ঘূৰি নৃত্য কৰে। এই অনুষ্ঠানত পৰিৱেশিত গীতবোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে যৌনধৰ্মী যদিও অনুষ্ঠানটোৰ মাজত যৌন ব্যভিচাৰ নাই। এই অনুষ্ঠানটোত নাৰীসকলে সম্পূৰ্ণৰূপে উলঙ্গ হৈ যৌনধৰ্মী গীত-পদ পৰিৱেশন কৰি হুদুম দেওৰ ওচৰত বৰষুণৰ বাবে আকুল ভাৱে আহ্বান কৰে। এন্ধাৰ ৰাতি নিৰ্জন স্থানত নাৰীসকলে উলঙ্গ হ'বৰ বাবে কোনো ধৰণৰ লজ্জাবোধ নকৰে। এই সময়ছোৱাত প্ৰকৃতি আৰু নাৰী একাত্ম হৈ পৰে। সন্তানৰ মাতৃয়ে যিদৰে সন্তানক লালন পালনৰ বাবে অশেষ কষ্ট কৰে, দুগ্ধ পান কৰাবৰ বাবে লজ্জা ভাৱ কাটি কৰি থয়, ঠিক তেনেদৰে প্ৰকৃতিখনকো শস্য শ্যামলা কৰি তুলিবলৈ ধুবুৰীৰ নাৰী সমাজে হুদুম দেউৰ আগত লাজ ভাৱ নিবাৰণ কৰি

বৰষুণৰ বাবে কাতৰ আহ্বান কৰে। হুদুম পূজাত অংশ গ্ৰহণ কৰা উলঙ্গ নাৰীয়ে পুৰুষৰ সংগমৰ অভিনয় কৰে, কেতিয়াবা হুদুম খুটিক পুৰুষৰ নিচিনাকৈ সাবটি ধৰি সংগমৰ অভিনয় কৰে। চহা সমাজৰ বিশ্বাস যে এনে কাৰ্য কৰিলে বৰষুণ অৱশ্যম্ভাবী। কাৰণ পৃথিৱী প্ৰকৃতি হ'ল নাৰী আৰু তেওঁৰ স্বামী হ'ল হুদুম, বৰুণ আৰু ইন্দ্ৰ। গতিকে স্বামী বীৰ্য স্বৰূপ বৰষুণ পৃথিৱীত পৰিলে স্ত্ৰী স্বৰূপা পৃথিৱীখন শস্যে, মৎস্যে ভৰপূৰ হৈ পৰে। পৃথিৱীখনৰ উৎপাদিত শস্য খাই আমি বৰ্তি থাকোঁ। গতিকে ধুবুৰীৰ লোকসমাজে যৌন উদ্দীপক গীত-নৃত্যৰ মাজেৰে হ'লেও বৰষুণৰ কামনা কৰে যাতে পৃথিৱীখন শস্য-শ্যামলাৰে ভৰপূৰ হৈ পৰে। হুদুম পূজাত পৰিৱেশিত গীত এফাঁকি এনে ধৰণৰ —

জাগৰে জাগৰে হুদুম আজিকাৰ ৰাতি
গৃহস্থিয়া কৰে পূজা দিয়া ধূপ চাইলন বাতি।
আকাশতে কৰ পূজা আকাশ কাওলী,
পাতালতে কৰ পূজা এককাল লাগিল।
কালামেঘ ধলামেঘ ডাকিয়া আন ঝৰি,
আন্ধাৰ কৰিয়া দেওয়া আইসে দাবাৰি।
কালামেঘ দেওয়াৰ ঝৰি আয়ৰে,
আইলো আইলোৰে হুদুম দেশত আইলোৰে।
আনোৰে হুদুমেৰ মাও চাইলন বাতি,
বৰিয়া নেও আজি হুদুমক শুভ ৰাতি।
কালা বাড়ীত পাৰে নিন্দ সুৰ সুৰায়,
কালা বাড়ীত চাইলন ধৰি গৰমৰায়।
হুদুমেৰ মাও বন্দি হইল যোৰ মাৰেয়াৰ তলেৰে,
হুদুম হুদুমৰে, হুদুম কি কাজ কৰিল ৰে।

হুদুমেৰ ঘৰ সাত ভাই কাৰো খেতত পানী নাই,
আছে জল গাঙ্গতে ঢালিয়া দিব জমিতে।

ধুবুৰী এখন কৃষি প্ৰধান অঞ্চল। কৃষিৰ কাৰণে পানীৰ প্ৰয়োজন আৰু অনাবৃষ্টিৰ সময়ত এই পানীৰ কাৰণেই "হুদুম পূজা" কৰা হয়। "হুদুম পূজা" সাধাৰণতে সমাজৰ কৃষক শ্ৰেণীৰ মাজতে আবদ্ধ। নিম্নবিত্ত কৃষকৰ ঘৰৰ বোৱাৰী-জীয়ৰীসকলে এই পূজা কৰে। মূলতঃ পানীৰ বাবেই এই পূজা কৰা হয়। ধুবুৰী অঞ্চলৰ লোকজীৱন কৃষি নিৰ্ভৰশীল। সেয়ে ধুবুৰী অঞ্চলৰ নাৰীসমাজত হুদুম দেওৰ পূজাৰ প্ৰচলন অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই চলি আহিছে। হুদুম পূজাত কৰণীয় সকলোবিলাক আচাৰ-নীতি লোক-সংস্কৃতিমূলক অনুষ্ঠানৰ অন্তৰ্গত। সেয়ে গীত-পদ-নৃত্য অভিনয় যুক্তৰে অনুষ্ঠিত হুদুম পূজা অনুষ্ঠানটোক অৰ্ধ নাটকীয় লোকনাট্যানুষ্ঠানৰ শাৰীভুক্ত কৰিব পাৰি।

সংগ্ৰামী জীৱন

হোছ্নোৱা ইয়াছমিন (মৰমী)
বি. এছ. ছি ষষ্ঠ ষান্মাসিক
পদাৰ্থ বিজ্ঞান

সুৰুযে দিব্যবস্ত্ৰ পৰিধান কৰি আকাশত ভুমুকি মাৰিছে লগতে বতাহজাকে আলফুলে ধৰণীক চুমি আছে। কিন্তু সেইখন পৰিৱেশত এক কণমানি শিশু 'নিভা'ৰ হিয়াৰ বিননি শুনিবলৈ পোৱা গৈছে। তাই দুখ-যন্ত্ৰণাত ছটফটাই আছে কিয়নো তাইক অকণমান মৰম কৰিবলৈ এই পৃথিৱীত কোনো নাই।

এক ভয়ানক অগ্নিকাণ্ডত নিজৰ পৰিয়ালক হেৰাই পেলোৱা নিভাই আশ্ৰয়স্থল বিচাৰি হাহাকাৰ কৰি ফুৰিছে। গাওঁবাসীয়েও তাইক অস্বীকাৰ কৰিছে। মনত অশেষ দুখ যন্ত্ৰণা থকা স্বত্বেও তাই জীয়াই থকাৰ প্ৰেৰণা বিচাৰিছে, কিয়নো ডুবিব লোৱা বেলিটোৱে তাইৰ কাণে কাণে কৈ আছে- "কাইলৈ আকৌ আহিম এক নতুন পোহৰৰ সুবাস লৈ।"

বিমৰ্ষ কলিজাৰ বিষাক্ত বেদনাবোৰ আঁতৰাই নিভাই লোকৰ ঘৰত বনকৰা ছোৱালী হিচাপে থাকে। সেইখন ঘৰৰ পৰা যি দুই এপইচা পায় তাৰে সহায়ত কিতাপ কিনে যদিও ইচ্ছা থকা স্বত্বেও তাই পঢ়িব নোৱাৰে। গতিকে তাই সকলো সময়ত মালিকৰ ল'ৰা ছোৱালীৰ লগত থাকে যাতে তাই বৰ্ণ আখৰৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰে। পঢ়া শুনাৰ প্ৰতি তাইৰ অকৃত্ৰিম কৌতূহল দেখি মালিকে তেওঁৰ ল'ৰা ছোৱালী দুজনৰ বিদ্যালয়ৰ ওচৰতে এখন এখন চৰকাৰী বিদ্যালয়ত নিভাক ভৰ্তি কৰাই দিলে যাতে নিভাই তেওঁৰ সন্তান দুটাক অনা-নিয়া কৰিব পাৰে। হঠাৎ এদিন পিছলি পৰি মালিকৰ ছোৱালীৰ ভৰি এখন ভাঙি যায় আৰু নিভাই তাইক ভালকৈ চোৱা-চিতা কৰিব নোৱাৰা বুলি ভাৱি নিষ্ঠুৰ মালিকানীয়ে নিভাক ঘৰৰ পৰা উলাই দিয়ে।

এন্ধাৰ ৰাতি দিশহাৰা পথিকৰ দৰে নিভাই বাটে বাটে ঘূৰি ফুৰিছে। এফালে শীতৰ প্ৰবল কম্পন আৰু আনফালে ভোকৰ তাড়নাত তাই অস্থিৰ হৈ পৰিছে। তথাপিও তাই আগুৱাই যোৱাৰ সপোন দেখিছে কিয়নো পোৱা নোপোৱাৰ অৱকাশবোৰক আৰু দুচকুত ভাঁহি উঠা সপোনবোৰক তাই এটা পৰিচয় দিব খুজিছে।

দুদিন মান পিছত তাই এটা ফেক্টৰী দেখা পালে। ফেক্টৰীত সোমাই মালিকক অনেক কাকুতি-মিনতি কৰি তাত কাম কৰাৰ সুযোগ কৰি ললে। গোটেই ৰাতি ফেক্টৰীত কাম কৰি দিনৰ বেলিকা বিদ্যালয়লৈ যায়। লাহে লাহে দিনবোৰ পাৰ হৈ গ'ল লগতে নিভা গাভৰু হৈ উঠিল। ফুলনিত ফুল ফুলিলে যিদৰে চঞ্চল বতাহজাকে আমনি কৰে সমাজৰ লোকসকলে তাইক নানা কটু কথাৰে লাঞ্চনা দিয়ে কিন্তু তাইৰ মনৰ আঁৰৰ বেদনাবোৰ কোনেও বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰে। অৱশেষত উপায় নাপাই তাই ফেক্টৰী এৰি কলেজ হোষ্টেলত থাকিবলৈ লয়। টিউশন পঢ়াই আৰু স্কলাৰশিপৰ টকাৰে পঢ়া-শুনাৰ সকলো খৰচ বহন কৰে। তাইৰ দুখ-বেদনা সহ্য কৰিব নোৱাৰি আকাশৰ তৰা আঁতৰি যায়, চন্দ্ৰৰ পোহৰ নুমাই যায় আৰু সময়ো থৰ লাগি যায়।

নিশা যেতিয়া পৃথিৱীয়ে টোপনিৰ কোলাত হেৰাই যায়, নিভাৰ পৃথিৱীখন উজাগৰে ৰয়। কিয়নো তাই মায়াসনা ৰাতিত সপোন নেদেখি সপোনক এক বাস্তৱ ৰূপ দিব খোজে।

মনৰ এক নিজান কোণত শিল হৈ ৰৈ যোৱা সজীৱ স্মৃতিবোৰ আৰু ৰজনীৰ কোলাত লুকাই থোৱা নিভাঁজ মনৰ ব্যথাবোৰে তাইক সাধাৰণৰ পৰা অসাধাৰণ কৰি গঢ়ি তুলিছে। তথাপিও তাই থমকি নাথাকি শিখৰলৈ ভৰি দিব খোজে। তাইৰ মতে "তললৈ চাই থাকিলে ৰামধেনু দেখা পোৱা নাযায়। আকাশৰ অন্তহীন দিগন্তত ৰামধেনু চাবলৈ মূৰটো সদায় ওপৰফালে তুলিব লাগে।" সেয়ে মা-দেউতাক হেৰুৱা স্বত্বেও তাই নতুন জীৱনৰ পাতনি মেলিব পাৰিছে।

এনেদৰে একান্ত অধ্যাৱসায় আৰু কঠোৰ সাধনাৰ বলত উন্নতিৰ জখলাৰে ধাপে ধাপে আগুৱাই আহিছে। লগতে নিভাই প্ৰমাণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে যে- "দৰিদ্ৰতাই কেতিয়াও সফলতাৰ হেঙাৰ হব নোৱাৰে।" এনেদৰে ধাপে-ধাপে এখোজ-দুখোজকৈ আগুৱাই আহি নিভাই উচ্চ শিক্ষাৰে শিক্ষিত হৈ সমাজৰ আন-আন দৰিদ্ৰ ল'ৰা-ছোৱালীক শিক্ষাৰ ফালে ঢাপলি মেলিবলৈ উদগণি যোগাইছে।

ক'ভিদ - ১৯ ঃ এক অপ্ৰত্যাশিত বেদনা

ওলিভা পাটগিৰি
স্নাতক, ২য় ষান্মাসিক
প্ৰাণী বিজ্ঞান

ৰংমনপুৰ গাওঁ ঃ এক নীৰৱ নিস্তব্ধ পৰিৱেশ। ক'তো যেন মানুহৰ কোলাহল নাই। কেৱল যেন চৌদিশে- প্ৰাকৃতিৰ নিৰ্মলতা। এক শান্তময় পৰিৱেশ। আজি যেন প্ৰকৃতি বন্ধনমুক্ত; কিন্তু সমগ্ৰ মানৱজাতি বন্ধনযুক্ত। কাৰণ ???? কিয় আজি মানৱজাতি ইমান শিকলিযুক্ত? হয় ঠিকেই অনুমান কৰিছে। কাৰণ-এই ক'ৰোনা মহামাৰী!! এই অজাত শত্ৰুৰূপী ক'ৰোনাই আজি সমগ্ৰ বিশ্বকে ছানি পেলাইছে। পিছে সমিধান? সমিধান কাৰো হাততে নাই। ক'ৰোনাই পোন প্ৰথমে যেতিয়া চীন দেশৰ য়ুহান চহৰত ভুমুকি মাৰিছিল তেতিয়া হয়তো কোনেও ভবাই নাছিল যে অতি শীঘ্ৰেই এই মহামাৰীয়ে সমগ্ৰ পৃথিৱীকে ছানি পেলাব। ভাৰত বাসীয়ে হয়তো তেতিয়ালৈকেও অলপ স্বস্তিৰ নিশ্বাস পেলাইছিল; কিন্তু শেষত ভাৰতবৰ্ষও ক'ৰোনাৰ ৰোষৰ পৰা হাত সৰি নগল। এতিয়া কেৱল এটাই শব্দ- 'লকডাউন'। এই শব্দটোয়ে সমগ্ৰ বিশ্বকে ছানি পেলাইছে লকডাউন, কোৱাৰেন্টাইন এইবোৰ শব্দই মানুহক আমনি কৰি পেলাইছে কিন্তু উপায় বুলিবলৈ একোয়েই নাই। মৃত্যুৰ কিৰিলিয়ে চৌদিশে জোঁকাৰি গৈছে। ধৰাৰ বুকুত যেন সমাধিস্থ কৰাৰো ঠাই নোহোৱা হৈ গ'ল। কি মৰ্মান্তিক! কি নিৰ্মম! কিন্তু সমিধানবিহীন।

গাঁওখনৰ কেঁচা সৰু লুংলুঙীয়া পথটো আজি সম্পূৰ্ণ জনশূন্য। কেইদিনমান আগলৈকেও যিটো আনন্দময় পৰিৱেশ বিৰাজ কৰিছিল গাঁওখনত আজি তাৰ সম্পূৰ্ণ এটা বিপৰীত পৰিৱেশ। কণমানিহঁতো আজি ঘৰতে আৱদ্ধ। কেৱলমাত্ৰ মাজে সময়ে শুনা যায় টহল দি থকা পুলিচৰ বুটজোতাৰ শব্দ; ৰঙা লাইটৰ চাইৰেনযুক্ত পুলিচৰ গাড়ী আৰু এম্বুলেঞ্চৰ শব্দ- চিকিৎসাকৰ্মী, আৰক্ষী বিষয়া এওঁলোকেই অহৰহ নিজৰ কৰ্মত ব্যস্ত- প্ৰকৃত কৰোনাযোদ্ধা!!

গাঁওখনৰ ইটোমূৰে থকা খেলপথাৰখনো আজি নিৰ্জন পৰি আছে। আগতে কণমানিহঁতৰ কোলাহলত পথাৰখন ৰজনজনাই আছিল; কিন্তু আজি একোয়েই নাই। পথাৰখনৰ একাষে থকা শাৰী শাৰী বকুল কেইজোপাইও আজি যেন কণমানিহঁতৰ পৰশৰ অভাৱ বাৰুকৈয়ে অনুভৱ কৰিছে। সকলো নিৰস হৈ পৰি ৰৈছে। আছে কেৱল নিৰ্জনতা!! চৌদিশে কেৱল অভাৱ.. অভাৱ.. আৰু অভাৱ..!!

এজোপা বৃহৎ আঁহত গছৰ পাতৰ মাজেৰে সৰকি আহিছিল সেন্দুৰীয়া বেলিৰ আভা। গছজোপাৰ তলতেই চিন্তামগ্ন হৈ হাতত এডাল তুলিকা লৈ বহি আছিল অচিন্ত। হাতত তুলিকা, সন্মুখত ৰং আৰু কাগজ এখিলা; কিন্তু আজি তাৰ মন নাই চিত্ৰ অংকনত। কাণত পৰিছিল কেৱল গছৰ পাতত খুন্দা খাই ভাহি অহা মৃদু বতাহৰ শব্দ চৰাই-চিৰিকটিৰ সুমধুৰ মাত আৰু নিচেই কাষতে থকা নৈখনৰ পানীয়ে শিলত ঠেকা খাই ভাহি অহা কুলুকুলু শব্দ; কিন্তু আজি যেন একোৱেই তাৰ মন মুহিব পৰা নাই। হাঁহিমুখীয়া ল'ৰাটোৰ আজি যেন মুখত হাঁহি নাই। নিৰৱ সেমেকা মুখমণ্ডল। মৃদু বতাহজাকে তাৰ চুলি, দেহত কোবাই গৈছে- আজি তাৰ যেন একোতেই ভ্ৰূক্ষেপ নাই। সি একেথিৰে নৈৰ কাষৰে খেতিডৰাৰ একাষে মূৰে কপালে হাত দি বহি থকা পিতাইক চাই যেন ভাৰ গধূৰ হৈ পৰিছে। খেতিডৰাই সিহঁতৰ একমাত্ৰ উপাৰ্জনৰ পথ। কিন্তু সেই পথো আজি বন্ধ হৈ গৈছে; কাৰণ, এতিয়া চৌকাষে ক'ৰোনাৰ ত্ৰাস। দেউতাকে হাটলৈ গৈ যে পাচলি বিক্ৰী কৰিব তাৰো উপায় নোহোৱা হৈ গৈছে। লকডাউনে সমগ্ৰ স্তব্ধ কৰি পেলাইছে। চৌদিশে কেৱল মাত্ৰ ভয়.. আৰু ভয়!! যেন ক'ৰোনাই আহি দুৱাৰডলি পালেহি!! ইমান কষ্টেৰে কৰা খেতিডৰাৰ পৰা অচিন্তহঁতে যেন একো কৰ্মফলেই নাপালে। দেউতাকে কপালৰ ঘাম মাটিত পেলাই কৰা খেতিডৰাত আজি কেৱল পৰি আছে পচি সৰি পৰা পাচলিবোৰ। হাটলৈ নিবলৈ নোৱাৰাৰ বাবে আজি এই অৱস্থা-চকুৰ আগতেই খেতিডৰা শেষ হৈ গ'ল; কিন্তু একোয়েই কৰিব পৰা নাই। দেউতাকে মূৰে কপালে হাত দি সেমেকীয়া চকু যুৰিৰে খেতিডৰাৰ এটা কোণত বহি কেৱল মাত্ৰ চাই আছে পচি সৰি ৰোৱা পাচলিবোৰ। কি কৰিব একোয়েই ভাবি পোৱা নাই। ইমানদিনে সাচঁতীয়া ধনখিনিৰে কোনোমতে চলি আহিছে। কিন্তু এতিয়া সেইখিনিও শেষ হ'বৰ হ'ল। দেউতাকে তলি উদং হোৱাৰ আগতেই উপাৰ্জনৰ পথ ভাবি ভাবি চিন্তামগ্ন হৈ পৰিছে। পেটত যেন খুদকণ এটাও নোযোৱা হৈছে।

কিন্তু সমাধান হ'লে নাই। ক'ৰোনাই সমগ্ৰ বিশ্বকে গ্ৰাস কৰি পেলাইছে। ইফালে অচিন্ত, সিয়ো দেউতাকৰ অৱস্থা দেখি, ঘৰখনৰ পৰিস্থিতি চাই একোতেই মন বহাব পৰা নাই। ঘৰখনৰ আজি যেন কাঁহ পৰি জীণ যোৱা অৱস্থা। সকলোৰে কেৱল অশ্ৰুসিক্ত নয়ন। এনেদৰেই ভাবত বিভোৰ হৈ থকা অৱস্থাতেই এটা মাত ভাহি আছিল-"বোপাই, কি ইমানকৈ ভাবিছ? ব'ল। মাৰাই ৰৈ আছে ছাগে" সেমেকা চকুযুৰিৰে হুমনিয়াহ কাঢ়ি বাপেকে অচিন্তক উদ্দেশ্যি কৈছে। অচিন্ত যেন চক্ খাই উঠিছে হঠাতে। সকলো সামৰি সিয়ো দেউতাকৰ পিছে পিছে বাট ল'ল।

চোতালৰ এচুকত থকা ৰান্ধনি শালটোৰ পৰা ভাহি আহিছে টুং-টাং শব্দ আৰু আধাপোৰা পাচলিৰ মৃদু গন্ধ। অচিন্তই মাকৰ কাষলৈ গ'ল। বাঁহৰ এটা চুঙাৰে মাকে চৌকাৰ জুইকুৰা ভালদৰে জলাব চেষ্টা কৰি আছে। চৌকাষে মাকক ধোৱাই ছানি ধৰিছে। এটা নিশকতীয়া মাত ভাই আহিল-"বোপাই যা, পিতাইকো ক' আৰু তইও গাটো তিয়াই আহগৈ। ঘৰত থকা খুদকণ কেইটাই সিজাই আছো। হ'বৰ হ'লাহি। যা সোনকালে যা। কাইলৈ বা পেটলৈ ভাত যায় নে নাযায় তাকো নাজানো। এনেকৈ আৰু কিমান দিন চলিম!!"

অচিন্তৰ মুখেৰে যেন একো মাতে নোলাল। বুকুৰ মাজত বিষ এটা উজাই আহিছিল....ক্ৰমাৎ আৰু উজাইছিল.. আৰু.. আৰু..। ঘৰৰ বেৰত উলমি থকা গামোছাখন কান্ধত লৈ সি নৈখনলৈ বুলি ৰাওনা হ'ল।

আকৰ্ষণ

জোনমণি দত্ত
স্নাতক ষষ্ঠ ষাম্মাসিক
পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগ

এক মনোৰম ৰাতিপুৱা। ধৰাখনক আৱৰি থকা মিঠা অন্ধকাৰে বিদায় ল'লে আৰু ধীৰে-ধীৰে দেখা গল পূবৰ আকাশত ৰঙীণ আভা। চৰাই-চিৰিকটিৰ হিয়া ভগা ধ্বনিয়ে চাৰিওপিনে চাঞ্চল্যকতাৰ সৃষ্টি কৰিছে। অৰণ্যৰ গছে-পাতে এক অবুজ শিঁহৰণ উঠিছে। কি নয়নাভিৰাম দৃশ্য। কিন্তু প্ৰকৃতিৰ এনে ৰূপ-কৃষ্টিৰ লগত সোণালীৰ যেন নাই কোনো সম্বন্ধ। বন্ধ কোঠাৰ বাতানুকুল পৰিৱেশ আৰামৰ বিছনাৰ স্পৰ্শত নিদ্ৰামগ্ন সোণালী। নৱম মান শ্ৰেণীত পঢ়া এজনী ছোৱালী। সোণালী মা-দেউতা আৰু আইতাৰ সৈতে ঢলপুৰ নামৰ গাঁৱত বাস কৰে। সোণালীহঁত দুই বাই-ভন্টি কিন্তু উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণৰ উদ্দেশ্যে তাইৰ বাই বেলেগ এটা চহৰত থাকে। সোণালী পঢ়া-শুনাত ভাল যদিও তাই বৰ এলেহুৱা। ৰাতি পুৱা বহু দেৰিলৈকে শুই ভাল পায় সোণালীৰ কোঠাত সোণালীক জগোৱাৰ উদ্দেশ্যে সোণালীৰ মাতৃয়ে প্ৰৱেশ কৰিল। বহু সময় ধৰি চেষ্টা কৰাৰ অন্তত মাতৃয়ে সোণালী আৰু নিদ্ৰাৰ মাজৰ সম্পৰ্ক বিচ্ছেদ কৰাত জয়ী হ'ল। কিন্তু সোণালীৰ মুঠেও বিছনা এৰি স্কুলৰ অভিমুখে যাবৰ ইচ্ছা নাছিল। ইচ্ছা নথকা সত্বেও কিন্তু মাতৃৰ কথাক আওকাণ কৰিব নোৱাৰাৰ বাবে সোণালী বিছনাৰ পৰা উঠি সাজু হৈ খোৱা-বোৱা কৰি কিতাপৰ মোনাটো পিঠিতলৈ স্কুলৰ পিনে ওলাল। ১০ মিনিট মান খোজ কঢ়াৰ পিছত তাই স্কুলত উপস্থিত হ'ল অৰু তাইৰ শ্ৰেণীকোঠাত সোমাল। তাই পিছে কেতিয়াও প্ৰথম বেঞ্চত নবহে। সদায় শেষৰ বেঞ্চত বহি ভাল পায়। ক্লাছৰ পাঠ্যপুথিৰ ক্ষেত্ৰতো তাইৰ বিশেষ একো মন নাই। পৰীক্ষা আৰম্ভ হোৱাৰ আগমুহূৰ্ততহে পঢ়া-শুনাত মন দিয়ে। আজি তাইৰ প্ৰথম ক্লাছ হ'ল গণিত। সকলোতকৈ তাই যদি কিবা এটা বিষয় বেছি বেয়া পায় সেয়া হ'ল গণিত। গণিত যেন সদায় তাইৰ মূৰত যায় কেতিয়াওঁ তাইৰ মূৰত নোসোমায়। ক্লাছত প্ৰধান শিক্ষক আৰু লগতে এজন মানুহ সোমাল। সোণালীয়ে আগতে এই মানুহ জনক কেতিয়াওঁ দেখা নাছিল স্কুলত। প্ৰধান শিক্ষকক দেখি সকলোৱে থিয় হ'ল। প্ৰধান শিক্ষকে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বহিবলৈ আদেশ দিলে আৰু ক'লে "এওঁৰ লগত চিনাকি হোৱা। এওঁ অৰুণাভ হাজৰিকা তোমালোকৰ নতুন গণিত শিক্ষক। তোমালোকৰ আগৰ ছাৰে চাকৰীৰ পৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিছে। আজিৰ পৰা অৰুণাভ ছাৰে তোমালোকৰ ক্লাছ ল'ব।" সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে "ঠিক আছে ছাৰ" বুলি প্ৰধান শিক্ষকক সমৰ্থন জনালে আৰু নতুন শিক্ষকক নমস্কাৰ জনালে। প্ৰধান শিক্ষকে অৰুণাভ ছাৰক ক্লাছ ল'ব দি শ্ৰেণীকোঠাৰ পৰা ওলাই গ'ল। অৰুণাভ ছাৰক দেখি সোণালীৰ হৃদয়ৰ ভিতৰত নিলয়ত কিবা এটা বেলেগ অনুভূতি প্ৰৱেশ কৰিল। অৰুণাভ ছাৰে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নাম সুধিলে আৰু নিজৰ পৰিচয়ো সকলোৱে সন্মুখত দাঙি ধৰিল। লগতে আগৰ ছাৰে কিমান দূৰলৈকে পঢ়াইছে সেয়াও আলোচনা কৰিলে। এনেধৰণৰ আলোচনাৰ মাধ্যমেদি প্ৰথম ক্লাছটো শেষ হ'ল আৰু অৰুণাভ ছাৰ ক্লাছৰ পৰা ওলাই গ'ল। গোটেই ক্লাছটো তাই কেৱল অৰুণাভ ছাৰৰ মুখৰ পিনে ৰ' লাগি চাই আছিল যেন অৰুণাভ ছাৰৰ মুখত এক অদ্ভুত আৱেদনৰ চিন পৰিস্ফুটিত। সকলো ক্লাছ শেষ হোৱাৰ পিছত সোণালী ঘৰৰ পিনে উভতিল।

ঘৰত গৈ কিতাপৰ মোনাটো মেজৰ ওপৰত দলিয়াই থৈ কোনোমতে হাত-ভৰি ধুই অকণমান খাইয়ে বিছনাত উঠিল আৰু চকু দুটা মুদি দিলে। কিন্তু বেলেগ দিনৰ দৰে আজি তাই নিশ্চিন্ত হৈ শুব পৰা নাই। আজি যেন তাইৰ আৰু টোপনিৰ মাজত অৰুণাভ ছাৰৰ ৰৌদ্ৰদগ্ধ মুখে বেৰ ৰূপে ঘনে-ঘনে তাইৰ বন্ধ চকুৰ সন্মুখত আহি আছে। এনেতে বাহিৰৰ পৰা মাতৃৰ মাত আহিল। "সোণালী অলপ বাহিৰত ওলাই আহাচোন। চোৱাহি আমাৰ ঘৰত কোন আহিছে"। কিন্তু সোণালীৰ "কোন আহিছে" সেয়া জনাৰ বাবে কোনো ইচ্ছা নাছিল তথাপি মাকৰ মাতক অৱহেলা কৰিব নোৱাৰে বাবে তাই বাহিৰলৈ ওলাই গ'ল। বাহিৰত গৈ অৰুণাভ ছাৰক চকীত বহি চাহ খাই থকা দেখা পালে। অৰুণাভ ছাৰক তাইৰ ঘৰত দেখা পাই সোণালী আচৰিত হ'ল। লগতে যিজন মানুহৰ কথা তাই এইমাত্ৰ ভাবি আছিল তেওঁক হঠাৎ চকুৰ সন্মুখত দেখি যেন তাইৰ হৃদয়ৰ মাজেদি উষ্ণ বতাহ ব'ব ধৰিলে। সোণালীৰ মাতৃয়ে অৰুনাভ ছাৰক সোণালীৰ সৈতে চিনাকি কৰি দিলে। "অৰুণাভ এইজনী আমাৰ সৰু ছোৱালী। তুমি নিযুক্ত হোৱা স্কুলখনতে পঢ়ে নৱম মান শ্ৰেণীত"। অৰুণাভ ছাৰে "অ' তাইক মই আজি ক্লাছত দেখিছো" বুলি উত্তৰ দিলে। সোণালীৰ এইয়া শুনি মনত বৰ আনন্দ লাগিল যে অৰুণাভ ছাৰে তাইৰ কথা মনত ৰাখিছে। কিন্তু তাই এতিয়াওঁ এটা কথা বুজিব পৰা নাই যে ছাৰ তেওঁলোকৰ ঘৰত কিয় আহিছে। তাই নোসোধতেই তাইৰ মাতৃয়ে আকৌ তাইৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দি দিলে। তাইৰ মাতৃয়ে ক'লে যে অৰুণাভ ছাৰ তাইৰ পিতৃৰ সৰুকালৰ বন্ধুৰ ল'ৰা। অলপ সময় পিছত অৰুণাভ ছাৰ সোণালীহঁতৰ ঘৰৰ পৰা ওলাই গ'ল। পিছদিনা ৰাতি পুৱা তাই সোনকালে টোপনিৰ পৰা উঠি সাজু হৈ স্কুলৰ বাবে ওলাল। সোণালীৰ মাতৃয়ে নিতৌৰ দৰে আজিও তাইক টোপনিৰ পৰা জগাবলৈ কোঠাত সোমাল। কিন্তু আজি তাইক মাতাৰ আগতে উঠি সাজু হোৱা দেখি মাকৰ মন প্ৰসন্ন হ'ল। এনেকৈ দিনৰ পিছত দিন পাৰ হ'ব ধৰিল। সোণালীৰ চৰিত্ৰতো বিভিন্ন পৰিৱৰ্তন হ'ব ধৰিলে। আগতে যি সোণলী শেষৰ বেঞ্চত বহিছিল তাই এতিয়া সদায় প্ৰথম বেঞ্চত বহে, যি সোণালী আগতে গণিতক শত্ৰু অনুভৱ কৰিছিল এতিয়া যেন গণিত তাইৰ প্ৰিয় বিষয়। সোণালী আৰু এতিয়া আগৰ দৰে নাই। সোণালী একেবাৰে সলনি হৈছে। এতিয়াৰ সোণালী আৰু আগৰ সোণালীৰ যেন মাজত দিন-ৰাতি পাৰ্থক্য। কিন্তু তাইৰ চৰিত্ৰত হোৱা এনেধৰণৰ পৰিৱৰ্তন আছিল জানো স্বাভাৱিক? তাইৰ চৰিত্ৰৰ সলনিৰ আঁৰত একমাত্ৰ কাৰণ হ'ল অৰুণাভ ছাৰ। সময়ৰ গতিৰ সৈতে তাইৰ ভাৱনাও যেন গভীৰ হৈ আছিল অৰুণাভ ছাৰক নেদেখিলে যেন তাইৰ দিন অসম্পূৰ্ণ হৈ ৰয়। স্কুলৰ কোনো ছাত্ৰী তথা শিক্ষয়িত্ৰীক অৰুণাভ ছাৰৰ হৈতে কথা পতা দেখিলেই তাইৰ মনত ক্ষোভ, অভিমান, অভিযোগৰ সৃষ্টি হয়। কিয় যে তাই এনে আচৰণ কৰি আছিল তাই নিজেই বুজিব পৰা নাছিল। অৱশেষত তাইৰ এনে আচৰণক তাই মনে-মনে প্ৰেম বুলি নাম দিলে। কিন্তু এয়া জানো সঁচাই প্ৰেম আছিলনে? ঘৰত যেতিয়াই তাইৰ মা-দেউতাহঁতে অৰুণাভ ছাৰৰ বিষয়ে কথা পাতে তেতিয়া যেন তাইৰ শৰীৰৰ ওপৰেদি বৈ যায় মৃদু-মৃদু শিঁহৰণকাৰী বতাহ। এনেকৈয়ে প্ৰায় আঠ মাহ মান পাৰ হ'ল। ঘৰৰ কোনোৱে অনুভৱ কৰা নাছিল যে সোণালীৰ মনত ভিতৰত কেনে ধৰণৰ উদভ্ৰান্ত তৰংগৰ সৃষ্টি হৈ আছে আৰু এই তৰংগই তাইক ক'তযে টলকাই পেলাই দিব। এদিন আবেলি সোণালী ৰং মনে ছবি আঁকি আছিল। তাই ছবি আঁকি ভাল পায়। এনেতে অৰুণাভ ছাৰৰ কণ্ঠ শুনিবলৈ পালে তাই। অৰুণাভ ছাৰে সোণালীৰ মাকক মাতি আছিল। অৰুণাভ ছাৰৰ মাত শুনি সোণালী তৎক্ষণাত কোঠাৰ পৰা ওলাই আহিল। কিন্তু আজি অৰুণাভ ছাৰ অকলে অহা নাই। তেওঁৰ সৈতে আছে এজনী মেখেলা চাদৰ পিন্ধা ছোৱালী। তাই ধৰিব নোৱাৰিলে এওঁ কোন। অৰুণাভ ছাৰ আৰু সেই ছোৱালীজনী একেলগে দুয়োৱে সোণালীৰ মাকৰ ভৰিত সেৱা কৰিলে আৰু অৰুণাভ ছাৰে সোণালীৰ মাকক ক'লে "খুড়ী, এয়া আপোনাৰ হ'ব লগীয়া বোৱাৰী" অৰুণাভ ছাৰৰ মুখৰ পৰা এই বাক্য শুনি যেন তাইৰ হৃদয়ৰ প্ৰেমৰূপী তৰংগই বানপানী নামৰ প্ৰগাঢ় বিপৰ্যয়ৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে। তাই আৰু তাত অকণমান সময়ো পলম নকৰাকৈ লাহেকৈ নিজৰ কোঠালৈ গ'ল আৰু দৰ্জা বন্ধ কৰি কান্দিব ধৰিলে। তাই এতিয়া যেন নিৰুপায়। সেইদিনা ৰাতি কাৰো সৈতে একো কথা নপতাকৈ একো নোখোৱাকৈয়ে সোণালী শুই থাকিল। পিছদিনা ৰাতি পুৱা আগৰদৰে দেৰিলৈকে শুই আছে। সোণালীৰ মাক আচম্বিত হ'ল আজি কিয়নো বাৰু তাই এতিয়ালৈকে উঠা নাই। আন দিনা। দেখোন ইমান সময় তাই স্কুলৰ বাবে ওলাই যায়। সোণালীৰ মাকে কোঠাত প্ৰৱেশ কৰিল আৰু সোণালীৰ মূৰত হাত ফুৰাই এতিয়াওঁ তাই কিয় উঠা নাই বুলি সুধিলে। সোণালীয়ে তাইৰ গা বেয়া বুলি উত্তৰ দিলে। সোণালীৰ মাকে তাইক আৰাম কৰিব দি কোঠাৰ পাৰ ওলাই গল। কিন্তু সোণালীৰ মাকে আচল ঘটনাটোৰ প্ৰতি অৱগত নাছিল। এনেকৈয়ে অনুতাপ, হতাশা, নিৰৱতাৰ কৱলত সোণালী দিন কঠাই আছিল। কেইদিনমান পিছত "আভা"

সোণালীৰ বায়েক বিশ্ববিদ্যালয় কেইদিনমান বন্ধ দিয়াৰ সুযোগত ঘৰলৈ আহিলে। ঘৰত আহি সোণালীক এনেকৈ মনে মনে থকা দেখি তাইৰ আচৰিত লাগিছিল তাই মাতৃক সোণালীৰ কি হৈছে বুলি সোধাৰ মাতৃয়ে পৰীক্ষাৰ বাবে চিন্তাত আছে বুলি উত্তৰ দিলে। কিন্তু মাকৰ উত্তৰে যেন আভাৰ মনক তৃপ্তি নকৰিলে তাই সোণালীৰ এনে মৌনতাক সহজবোধ্য ভাৱে ল'ব পৰা নাছিল। আগতে যেতিয়া আভা ঘৰত আহিছিল তেতিয়া সোণালীয়ে মুহূৰ্তৰ বাবেও আজিৰ দৰে নাছিল। সকলো সময়তে তাইৰ সৈতে হাঁহি-ঠাট্টা কৰি আছিল। কিন্তু এইবাৰ তাই ঘৰলৈ অহাৰ পিছৰ পৰা সোণালীয়ে তাইৰ হৈতে ভালকৈ বহি দুষাৰ কথাও পতা নাই। এতিয়া যেন সোণালীৰ সেই হাঁহি বিলুপ্ত। সোনালীৰ কি হৈছে সেয়া জানিবলৈ তাইৰ মনত দৃঢ় উদ্বিগ্নতাৰ সৃষ্টি হৈছে । কিন্তু আভাই জানিছিল ইমান সহজে সোণালীক আভাক একো নক'ব। পিছদিনা সোণালী স্কুললৈ যোৱাৰ পিছত আভাই সোণালীৰ ৰুমটো চাফা কৰি থকা সময়ত মেজৰ ওপৰত সোণালীৰ দিনলিপী খন পালে। তাই গম পালে সোণালীৰ নিৰৱতাৰ কাৰণ জানিবলৈ তাইৰ দিনলিপিয়ে একমাত্ৰ উপায়। য'ত তাই সকলো লিখে। এনেকৈ নজনোৱাকৈ কাৰো দিনলিপি পঢ়িব নাপায় যদিও নিজৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ জানিবলৈ আভাৰ সোণালীৰ দিনলিপি পঢ়িবই লাগিব। তাই নীৰৱতাৰে বহি সোণালীৰ দিনলিপিখন পঢ়িলে য'ত তাই নিজৰ সকলো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ বিচাৰি পালে। তাই গম পালে যে সোণালী বৰ অস্বস্তিকৰ পৰিস্থিতিত আছে। পিছে তাই এটা কথা ভালকৈ বুজি পালে যে সোণালীয়ে যি ভাৱনাক প্ৰেম বুলি উল্লেখ কৰিছে সেয়া আচলতে প্ৰেম নহয়। তাই "আৰ্কষণ" নামৰ জালত ফাচি গৈছে য'ৰ পৰা তাই এতিয়া ওলাব পৰা নাই। সোণালী যি বয়সত আছে সেই বয়সত যিকোনো আৰ্কষণীয় বস্তুৰ প্ৰতি আৰ্কষিত হোৱাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু এই সময়ত যদি তাইক ভালকৈ নুবুজাই তাইৰ ওপৰত খং কৰা হয় তেনেহ'লে হয়তো তাই সঠিক পথৰ পৰা বিমুখ হব পাৰে। লগতে আৰ্কষণ আৰু প্ৰেমৰ মাজত কি পাৰ্থক্য সেয়া কেতিয়াও বুজি নাপাব। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত বেছিভাগ মা-দেউতাই তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত হোৱা পৰিৱৰ্তনীয় অৱস্থাৰ তথা পৰিৱৰ্তনীয় মনৰ প্ৰতি কোনো ধৰণৰ মনযোগ নিদিয়ে। নিজৰ সন্তানৰ মানসিক পৰিস্থিতি বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰি তেওঁলোকৰ সৈতে খং কৰে, গালি-গালাজ কৰে। যাৰ ফলত সন্তানে মানসিক প্ৰতাৰণা অনুভৱ কৰে। এই সময়চোৱাত ল'ৰা-ছোৱালীৰ মা-দেউতাৰ পৰা স্নেহ, বন্ধুত্ব আৰু সহযোগৰ আশ্ৰয় পোৱা উচিত অন্যথা তেওঁলোক পথভ্ৰষ্টাও হ'ব পাৰে। আভাই জানিছিল হয়তো তাইৰ মা-দেউতাও সোণালীৰ এনে কথা জনাৰ পিছত সোণালীৰ সৈতে একে আচৰণ কৰিব। সেয়েহে তাই মা-দেউতাকক একো নজনাকৈয়ে সোণালীৰ সহায় কৰাৰ নিৰ্ণয় ল'লে। সেইদিনা ৰাতি খোৱা-বোৱা হোৱাৰ পিছত সোণালী নিজৰ কোঠালিত গৈ জনতাৰ ভিৰৰ পৰা নিজক আঁতৰাই মন মাৰি বহি আছে। আভাও সোণালীৰ কোঠাত সোমাল আৰু সোণালীৰ সৈতে কথা কোৱাৰ চেষ্টা কৰি আছে। কিন্তু সোণালীৰ মুখত কাৰো সৈতে কথা নপতাৰ পৰিপূৰ্ণ চিন পৰিস্ফুটিত। যেতিয়া আভাই সোণালীক ক'লে যে ভাই সোণালীৰ বিষয়ে সকলো গম পাইছে তেতিয়া যেন ভয়তে সোণালীৰ প্ৰাণ বায়ু উৰি গ'ল। কিন্তু আভাই সোণালীক কোনো ধৰণৰ খং নেদেখুৱাই তাইক প্ৰেম আৰু আকৰ্ষণৰ মাজত কি পাৰ্থক্য সেয়া বিষদভাৱে বুজাই দিলে। অন্তত আভাৰ সৈতে হোৱা কথোপকথনৰ ফলত সোণালীৰ এটা ডাঙৰ ভুল ভাঙিল লগতে যেন জীৱনৰ এনেকুৱা পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন হোৱাৰ বাবেও সক্ষম হ'ল।

হিয়াৰ জুইকুৰা

ৰেহেনা পাৰভিন
স্নাতক ৪ৰ্থ ষান্মাসিক
অসমীয়া বিভাগ

বন্ধুৰ লগত ফোন যোগে কথা পাততে ছিৰাজে শুনাপালে চলিত বছৰত সকলো ধৰণৰ পৰীক্ষা বাতিল কৰা হব কেৱল চূড়ান্ত বৰ্ষৰ শেষৰ ষান্মাসিকৰ পৰীক্ষাবোৰ হব। কাৰণ বিশ্বজুৰি ক'ৰনাৰ আতংকই দেশৰ তথা বিশ্বৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা বিপদাপন্ন কৰিছে। বন্ধু ৰাণাই ছিৰাজক কৰণা সম্বন্ধে বিভিন্ন ধৰণৰ কথা বুজাই দি তেওঁলোকৰ B.A. 4th sem ৰ পৰীক্ষা নহব বুলি কৈ হাস্য কৰিলে। কাৰণ ৰাণাৰ স্ফূতি লাগিল নিশ্চয়কৈ পঢ়াত মনোযোগী নহয় সেয়ে কোনো আপচোচ নাই। 3rd semৰ ৰিজাল্ট অনুপাতেই ছাগে 4th sem ৰ ৰিজাল্ট হ'ব। সেই কাৰণেই ৰানাই হাহিছে কাৰণ তেওঁ বিনা কষ্টে নম্বৰ পাব। কিন্তু সেইফালে ছিৰাজে কথাষাৰ শুনি তবধ খালে; তেওঁৰ দুখ লাগিল। ছিৰাজ বহুত দুখীয়া। ভঙা চালৰ মাজেৰে টপ্ টপ্ কৈ পানী পৰি টেবুলৰ কিতাপবোৰ তিয়াই যায়। ভঙা বেৰৰ মাজেৰে ৰাতিৰ আন্ধাৰত পোহৰ বিচাৰি ফুৰে। মাকৰ লগত থাকে তেওঁ। পঢ়া শুনা খুবেই ভাল। যোৱা ৰিজাল্টবোৰ চকুত লগা। চোকা ল'ৰা, কিন্তু ধনৰ অভাৱ। ইমান দিনে মাকে মানুহৰ ঘৰত গা-খাটি কাম কৰি ঘৰ সংসাৰ চলাইছিল। কিন্তু ক'ৰনাৰ আতংকই সেয়াও বন্ধ কৰি দিলে। যিখিনি ধন জমা আছিল কোনোমতে ভাতে পেটে দুই মাহ পাৰ হ'ল। এতিয়া ছিৰাজে কি কৰিব চিন্তাত বিমূঢ়। সেই মুহূৰ্তত আকৌ ইমান টকা খৰচ কৰি পঢ়া শুনা কৰিও যদি পৰীক্ষা দিব নোৱাৰে তেন্তে কি হব সেইবোৰ কথা ভাবি তেওঁ অস্থিৰ হ'ল। ইফালে চৰকাৰী নিৰ্দেশানুসৰি লকডাউন বাঢ়িয়ে থাকিল। উপায়ন্তৰ হৈ ছিৰাজে লাজ শংকা বাদ দি ৰাস্তাৰ দাঁতিত থিয়হৈ থকা আৰক্ষী জোৱান এজনক দুঃখ কষ্টৰ সকলো কথা বনাই কলে, কিন্তু আৰক্ষী জোৱানজনে উপায়হীন বুলি কৈ লগে লগে তাৰ পৰা গুচি নগলে হয়তো তেওঁৰ ওপৰত লাঠি চালনা হব। তেওঁ অসহায় হৈ দীঘলীয়া হুমুনিয়াহ এৰি ঘৰমুৱা হ'ল। চৰকাৰৰ পৰাও তেনে কোনো সাহায্য পোৱা নাছিল, বি, পি, এল কাৰ্ডও নাছিল। ৫০০ টকা আৰু ২০ কেজি চাউল মাহেকীয়াকৈ পালেই যেন তেওঁলোকৰ দুখ কিছু মোচন হলহেঁতেন। কিন্তু উপায় নাই, ফ্ৰিতো কোনেও নিদিয়ে

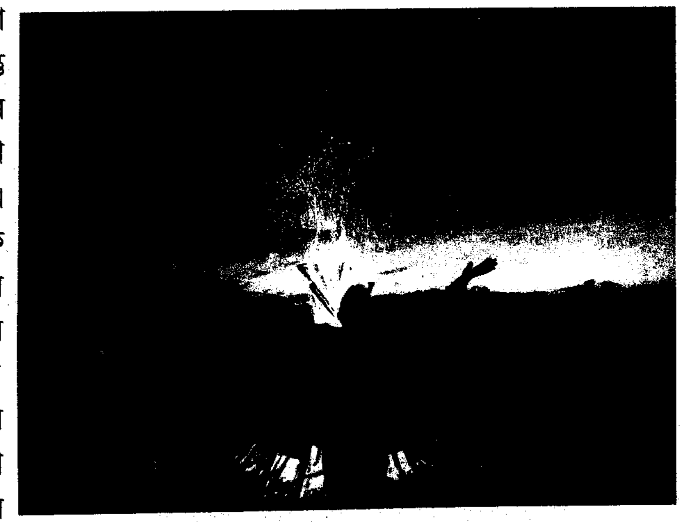

দুখীয়া হলেও খুজি মাগী খোৱা ধৰণৰ মানুহ নাছিল তেওঁলোকে। ছিৰাজৰ ওচৰত কিতাপ কিনাৰ বাবে সাঁচতিয়াকৈ ৰখা টকা খিনিৰে কিছু চাউল আৰু আলু-পিঁয়াজ আনি কোনোমতে চলিলে। কিন্তু এনেকৈ কিমান দিন চলিব। মাতৃৰ কষ্টসহ্য নহয়। কঁকালৰ বিষ। ঔষধ পাতিও নাই শেষ হৈছে। বিষও বেছি হৈছে। উপায়হীন। খাবলৈ এমুঠি নাই। কি দুৰাৱস্থা। ছিৰাজ চিন্তাত পৰি গ'ল বাকী লকডাউনৰ সময়খিনি কেনেকৈ চলিব। এইবোৰ চিন্তা কৰোঁতে কৰোঁতে তেওঁ ৰাস্তাৰ দাঁতিত থিয় হ'ল। পিছ ফালৰ পৰা পুলিচৰ গাড়ী চাইৰেণ বজাই আকাশৰ চৰাই উৰাৰ গতিত আহি আছে। পিছে পিছে আৰু দুই তিনিখন গাড়ী পাৰ হৈ গল। সেই দৃশ্য চাই ছিৰাজে ভাৱিলে তেওঁলোকৰ যেন খেল আৰম্ভ হৈছে প্ৰতিযোগিতাৰ, কোনে যেন আগত যাব। কোনে কাক কিমান

লাঠি চলনা কৰিব পাৰে। অলপ ৰহস্য জনিত ভোকাতুৰ হাঁহি মাৰিলে ছিৰাজে।

সমাজ বৰ্তমান পঙ্গু দিন হাজিৰা কৰি খোৱা মানুহৰ দুৰবস্থাৰ শেষ নাই, কোনেও কাকো নাচায়। যদিও। কেতিয়াবা কোনো এক শ্ৰেণীৰ মানুহে দুখীয়াক সহায়ৰ হাত আগ বঢ়াই এটোপোলা খাদ্য সামগ্ৰী দি (ডাইল, চাউল, চেনি, নিমখ, তেল ইত্যাদি), ছেলফি নোলোৱালৈকে যেন দুখীয়াৰ চোতালৰ পৰা আঁতৰ নহয়। পিছে ভাল মানুহৰো অভাৱ নাই। Facebook, Instagram ভৰ্ত্তিহৈ থাকে, কোনে কিমান দান কৰিলে আৰু ছেলফিত কিমান Like, Comment, Share

হ'ল সেইবোৰলৈ চিন্তা ছিৰাজে মাজে মাজে চকুপানী দুই হাতেৰে মানুহে নেদেখাকৈ মোহাৰিছে। হাঁহিবোৰ কেতিয়াবাই অন্তৰ্ধান হ'ল। বাৰে বাৰে হুমুনিয়াহ কাঢ়িছে আৰু আকাশলৈ চাইছে। ঈশ্বৰ বিহীন এখন আকাশ কেৱল চাৰিওপিনে ক'ৰণাৰ অত্যাচাৰৰ গোন্ধ। তেওঁ চাইয়ে থাকিল নিৰৱে আকাশলৈ কিন্তু একোৰে মাত দিয়া নাই চকু পানীৰ বাহিৰে মাজে মাজে কাহিছে, গাত বতাহে কোৱাইছে ঠাণ্ডাও লাগি আছিল। মানৱতাহীন পৃথিৱীক যেন তেওঁ পুনৰাই চাব নুখুজে। ঘৰমুৱা হ'ল। কাহ বাঢ়িয়ে থাকিল, জ্বৰ জ্বৰ ভাৱ হ্‌ল। লাহে লাহে বেছি হ'ল। মাকৰ লগত হস্পিতাললৈ গল নিঁয়তিৰ কি পৰিহাস, দুয়োকে কৰোনা পজিটিভ বুলি সন্দেহ কৰি ১৪ দিনৰ বাবে কোৱাৰেন্টাইন চেন্টাৰলে প্ৰেৰণ কৰা হ'ল। দুদিন মান পিছতে মাক ঢুকাই থাকিলে, কোনোবাই আহি খবৰ দিলে। শেষবাৰৰ বাবেও মাকক দেখাৰ সৌভাগ্য নহল ছিৰাজৰ। আজি সম্পূৰ্ণভাৱে ছিৰাজ নিঃস্বঃ। ছিৰাজৰ মুখৰ মাত নোহোৱা হ'ল। ওৰে নিশাই চকুপানীয়ে ছিৰাজৰ মনৰ লগত থকা পাতিলে।

পিছদিনা সূৰ্যোদয় হ'ল। টোপনিৰ ভাও যোৱা ছিৰাজে বিছনাৰ কাষতে লাগি থকা খিৰিকীখন মেলি দিলে। প্ৰকৃতি সুন্দৰ ৰূপত নিজকে প্ৰকাশ কৰিলে। ছিৰাজৰ মুখতো ৰ'দৰ ছিটিকা আহি পৰিল। চাৰিওফালে চৰাইবোৰে চিঁচিঁয়াইছে। ওচৰতে এটা পুখুৰী, পানীত সৰু সৰু ঢৌ, ৰ'দৰ পোহৰে চিকমিকাইছে। হাঁহবোৰ চৰিছে, দুই চাৰিটা পদুমো ফুলি আছে। আগদিনাৰ ঘটনা পাহৰিবলৈ তেওঁ প্ৰকৃতিৰ অৱয়ব ৰূপে চাই অলপ ওঁঠ বেকাই পৰিমানমতে হাঁহিছিল। কোৱাৰেন্টাইন চেন্টাৰটোত বহুত মানুহ আছিল কিন্তু মূৰত হাত বুলাই সঁহাৰি দিয়াৰ কোনো নাছিল। প্ৰকৃতিয়ে তেওঁক জীয়াই থকাৰ বহুখিনি সঁকাহ দিলে। ঈশ্বৰবিহীন আকাশত তেওঁ আকৌ ঈশ্বৰক দেখাপালে। তেওঁ মনতে চিঞঁৰিলে "ঈশ্বৰ আছে" কিন্তু মানুহৰ পাষণ্ডতাৰ কাৰনে ঈশ্বৰে ধ্বংসলীলা আৰম্ভ কৰে, তাৰে প্ৰমাণ পালোঁ। বহু মানুহ মৰিছে কিন্তু তাৰ মাজতো কিছু পাষণ্ডৰো মৃত্যু হৈছে যিবোৰে নৰৰূপত প্ৰকাশিত নাৰী হৃদয়ক দ্বিখণ্ডিত কৰিদিছে। ঈশ্বৰ আছে, ঈশ্বৰ আছে। নতুনকৈ আকাশত ঈশ্বৰৰ উদয় হৈছে। তেনেকৈ ভাবি থাকোতেই তেওঁৰ চকুৱে পুখুৰী পাৰত কোনোবা ৰূপহীয়ে কলহত পানী ভৰাই থকা দেখিলে। তেওঁৰ মনটো ৰূপহী জনীক দেখি আগতকৈ অলপ বেছিহে ভাল লাগিল। এনেকৈ সপ্তাহ যুৰি ৰূপহীজনীক সদায় ৰাতিপুৱা চাই চাই যেন তেওঁৰ মনত এক তৰপীয়া প্ৰেমৰ সৃষ্টি হ'ল। এই প্ৰেমেই যেন পাহৰাই পেলালে তেওঁ এজন COVID - 19ৰ ৰোগী। ইমান ভয়ানক ভাইৰাচে যে তেওঁক মৃত্যুৰ মুখলৈ ঠেলি দিবও পাৰে, তাকো পাহৰি থাকিল। তেওঁ আৰু জীৱনলৈ ভয় নকৰে। মনে তেওঁৰ বিচাৰে ৰূপহীজনীক মাত দিবলৈ কিন্তু তেওঁ যে কোৱাৰেন্টাইন চেন্টাৰত আৱদ্ধ। এইবোৰ ভাবি তেওঁ মাত নিদি এনেই ভাল পাই যাব বুলি থিৰাং কৰিলে।

পুখুৰীৰ দাঁতিতে লাগি আছে NH-39, তেওঁ মাজে মাজে সেই ফালেও চাইছিল। মানুহবিহীন বাট, হঠাৎ এখন দুখন গাড়ী। ৰাস্তাৰ সিপিনে এখন সৰু দোকান, দোকানখন খোলা থাকে। কোৱাৰেন্টাইন চেন্টাৰত খোৱা বস্তুৰ যোগান ধৰাৰ বাবে প্ৰশাসনে খুলিব দিছে। হঠাতে এখন গাড়ী ৰখিল। গাড়ীৰ পৰা কিছু মানুহ নামিল, কিছুমানে দোকানৰ পৰা খোৱা বস্তু কিনাত ব্যস্ত হ'ল আৰু কিছুমানে প্ৰস্ৰাৱ কৰাৰ বাবে ৰাস্তাৰ দাঁতিত দৌৰি গ'ল। কিছু সময় পিছত এজনী তিৰোতা কেইজন মান সন্তানৰ সৈতে নামি আছিল। ডাঙৰ সন্তানজনৰ বয়স খুব-বেছি ৭ বছৰ মান লাগিল সেই অনুপাতে কোলাত থকা শিশুজনৰ বয়স এবছৰ বুলি অনুমান হয়।

সিহঁতৰ অৱস্থা চাই এনে লাগিছিল যেন দুই তিনি দিনৰ পৰা খোৱা লোৱাৰ ভালেই সমস্যা হৈছে। দোকানৰ খোৱা বস্তুবোৰ দেখাৰ লগে লগে কেঁচুৱা কেইটাই বিস্কুট, চকলেট, ব্ৰেড নানা ধৰণৰ খোৱা বস্তুৰ আবদাৰ কৰিলে। কেঁচুৱা কেই জনক মাকৰ হাতৰ পইচাখিনিৰে খোৱা বস্তু কিনি দিয়াৰ লগে লগেই ৭ বছৰীয়া ডাঙৰ লৰা বাবলুৱে ভাত খাম বুলি চিঞৰি উঠিল। দোকানত ভাতৰ ব্যৱস্থা নাই বুলি মাকে ল'ৰাজনক বুজাই আছিল কিন্তু বাবলুয়ে নামানিলে তেওঁ চিঞৰিয়ে থাকিল, এনেতে গাড়ীৰ ড্ৰাইভাৰজনে হৰ্ণ বজাই আছিলে, লগে লগেই সকলো যাত্ৰীয়ে লৰা-লৰিকৈ গাড়ীত উঠিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে কিন্তু

বাবলুৱে ভাত নোখোৱাকৈ গাড়ীত নুঠে। বাকী কেঁচুৱা কেইটাক গাড়ীত

বহুৱাই দি মাকে বাবলুক নিবলৈ নামি আহিলে। কিন্তু কোনো পধ্যেই বাবলুক বুজাব নোৱাৰি মাকে খং কৰিলে। কিয়নো প্ৰখৰ ৰদৰ মাজত পিয়াহ ভোক মাকেও সহ্য কৰি আছে কিন্তু ভোকৰ তাড়না কোনে সহিব পায় সেয়া মোৰো নজনা নহয়। মূৰৰ ওপৰত প্ৰখৰ ৰদ ভোকে পিয়াহে অচেতন হৈ বাবলু হঠাতে মাটিত বাগৰি পৰিল। মাতৃ হৃদয় যিমানেই কঠোৰ সিমানেই সৰল। সহ্য কৰিব নোৱাৰি কোলাৰ কেঁচুৱাটোক মাটিত থেকেচা মাৰি বহুৱাই দি বাবলুৰ ফালে দৌৰি গ'ল। কিন্তু নিয়তি কি দুখ দায়ক . . . । মৰহি যোৱা কলিত কেতিয়াও ফুল নুফুলে... কথাষাৰ শুনিছিলোঁ কিন্তু অজি দেখিলো হঠাতে দ্ৰুতবেগী বাইক এখনে শুই থকা বাবলুক আলু পিটিকা কৰা দি শৰীৰ লেপেটাই গ'ল। নাড়ী-ভুড়ি বাহিৰ হৈ আছিল আৰু লাগে লাগেই ভাতৰ ভোকৰ মৃত্যু হ'ল। মাতৃ হৃদয় দগ্ধহৈ উঠিল। কৰুণ কাহিনী। মই খাব নোৱাৰিলো, বাবলুৰ বিপদত মোৰ ওচৰত খাবলৈ দিয়া ভাতখিনিকে দিব পাৰিলো হয় কিন্তু দিব নোৱাৰিলোঁ। মই ছেলফি নুঠালো হয়, যদি চেন্টাৰৰ তলা ভাঙি যাব পাৰিলো হয় ভাতখিনি দিয়ে গুচি আহিলো হয়। বাবলুৰ কি দোষ? তেওঁ কৰনাৰ অৰ্থকে নুবুজিলে কিন্তু কৰোনাৰ বলি নিশ্চয়কৈ হল। মানুহৰ হুৱা-দুৱা লাগিল কিন্তু তাত মানৱতাৰ ছাপ নাছিল। তাত মই পাষণ্ডৰ নতুন নতুন ৰূপ দেখা পাইছিলো। ড্ৰাইভাৰে এইবোৰ কথাত কাণষাৰে নিদিলে, তেওঁক যাব লাগে বুলি হৰ্ণ বজাই থাকিল। মাতৃ হৃদেয় চিঞৰিছে, কলিজা ফাটি ছিঙি গৈছে কিন্তু কতো সহানুভুতিৰ ছাপ নাই। বাবলু তেজেৰে লেপেটি আছে, মাতৃয়ে কোলাত সাৱটি লৈছে চুমা খাইছে গালে কপালে। সকলোৱে গাড়ীত উঠিল। মাতৃয়ে বাবলুক গাড়ীত উঠাবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰি আছে। কিন্তু কথাটো কাৰো যেন সহ্যই নহল। গাড়ীত উঠাব নিদিব, বাবলু এতিয়া মৰাশ শৰীৰৰ মূল্য নাই। যাত্ৰীবোৰে পুখুৰীত পেলাই দিব কৈ আছে, মাতৃয়ে নিদিয়ে। বহুত হাত যোৰ কৰিও কাম নহল। মানুহবোৰে পুখুৰীৰ একোণত পেলাই দিলে। আৰু বাবলুৰ মাকক জোৰকৈ ঠেলি হেঁচি গাড়ীত বহুৱাই লৈগুচি গল। মানৱতা মানৱতা... কিনো এয়া। কঁৰনাই যেন ষড়যন্ত্ৰ কৰিছে সমাজ আজি পাষণ্ড কেৱল দুখীয়াৰ ক্ষেত্ৰত। ধনী বোৰে ধনী হৈয়ে বৰ, পইচা থাকিলে কি নহয়। কিন্তু পীড়িত মানুহৰ মৃত্যুৰ বাহিৰে একোনাই। বাবলুৰ মা আজি মৃত সদৃশ। জীয়াই থাকিও চিতাৰ জুই অন্তৰত জ্বলিছে। গাড়ীৰ খিৰকিৰে মাতৃয়ে একেথিৰে চাই থাকিল যিমান দুৰ চাব পাৰে বাবলুক। শেষবাৰৰ বাবে বাবলু বুলি চিঞৰিছিল। কিন্তু কোনেও নুশুনাকৈ বাবলুৱে যেন মাকক উত্তৰ দিছিল" মা তুমি যোৱাগৈ' মই এতিয়া কুকুৰ আৰু শগুণৰ খাদ্য, মোৰ দৰে তেওঁলোকেওঁ বহুদিন খোৱা নাই। কুকুৰ বোৰৰ আহিবৰে সময় হ'ল। তুমি যোৱা, তুমি যোৱা- সহ্য কৰিব নোৱাৰিবা"। "মুহূৰ্ততে গাড়ীখন নেদেখা হৈ গ'ল। মই চাইয়ে আছিলো ঘটনাটো। দুই ঘন্টামান গুচি গ'ল। পিপৰা- মাখিয়ে বাবলুক ঘেৰি ধৰিলে চাৰি পাচঁটা কুকুৰো আহিল নাড়ী ভূড়ি ওলোৱাই আছিল। সেয়ে কুকুৰবোৰৰ কষ্ট নহল বাবলুৰ কোমল শৰীৰৰ মাংসবোৰ ছিঙি খোৱাত। ক্ষন্তেকতেই নোহোৱা হৈ গ'ল মোৰ চকুৰ আগতে বাবলুৰ স্মৃতি। ঠাইডোখৰ ৰঙাহৈ পৰি থাকিল। এই দুই তিনি ঘন্টাতেই যেন বাবলুক মই জনমৰ পৰাই চিনি পাওঁ, তেনে কোনো সম্পৰ্কও নাছিল কিন্তু যেন বাবলু নোহোৱাৰ বেদনা মই সহ্য কৰিব নোৱাৰিলো হয়তো কিঞ্চিৎমান মানবতা এয়া। লাহে লাহে সমাজখনে জানি গ'ল ঘটনাটো। মোৰ প্ৰেয়সীক সেইদিনাই শেষবাৰৰ বাবে দেখা পাইছিলোঁ আৰু নাহিল। হয়তো তাইও সেই একে যাত্ৰী। হীনতা নীচতাক পৰাধীন কৰি দিয়া যাত্ৰী। ক'ৰনাই মানৱতাক উলাই কৰিলে আৰু কাপুৰুষত্বক সমাজে জীৱন নিয়ালে।

বিঃ দ্ৰঃ *বাবলুৰ ঘটনাখিনি সত্য কাহিনীৰ ওপৰত আধাৰিত।*

চিঞৰ

অনিমেশ চন্দ্ৰ ৰায়
স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাসিক

ৰাতিপুৱা চাৰি বজাতে পোনাৰ কান্দোনৰ শব্দত মোৰ টোপনি ভাঙিল। লগে লগে মাকৰ গাখীৰ খাবলৈ দি বাহিৰলৈ ওলাই গলো। এতিয়ালৈকে বাহিৰত এন্ধাৰ ভগা নাই। পুনৰ আহি বিছনাত বাগৰি দিলো যদিও টোপনি নাহিল। এনেয়ে এঘন্টামান পোনাৰ লগত ধেমালি কৰি বাহিৰত পোহৰ হোৱাত ওলাই আহিলো। প্ৰাতঃ কৰ্ম শেষ কৰি ঘৰত গৈ দেখো পোনাৰ মাকে লাল চাহৰ দিহা কৰিছে। চাহ মুখত দিলে যদিও চেনিৰ সোৱাদ নোপোৱাত সুধিলো ঘৰত চেনি নাই নেকি? তাই উত্তৰ দিলে ঘৰত চেনি বাদ দিয়ক চাউল এমুঠিও নাই। ইপিনে পোনাই বাৰে বাৰে চিঞৰি আছে। তাক অলপ চাউলৰ গুড়িৰ দিহা কৰাতহে চুপ হ'ল।

মই ৰমেশ আৰু মোৰ পৰিবাৰ মালতী। আমাৰ একমাত্ৰ ল'ৰা ফুকনৰ বয়স দুবছৰ। আগতে অলপ মাটি ভেটি আছিল যদিও দেউতা ঢুকোৱাৰ পিছত নদীয়ে ঘৰ মাটি সকলো খহাই নিলে। কেইমাহ মানৰ পৰা পাহাৰৰ দাঁতিৰ এই চৰকাৰী মাটিতে জুপুৰি এটাত বসবাস কৰি আছো। সময় আঠ বজাত মই মোৰ চাইকেলখনলৈ কামৰ সন্ধানত নগৰলৈ ওলাই গলো। আজি দুদিনৰ পৰা এনেয়ে ঘুৰি আছো যদিও কাম বিচাৰি নাপালো। ইপিনে নগৰখন যেন ক্ৰমাৎ ডাঙৰ হৈ আহিছে। মানুহৰ কোলাহল-চিঞৰে মোৰ পেটত জুই জ্বলাব লাগিছে। ওচৰৰে ফ্লাইঅভাৰৰ তলতে চাইকেলখন থৈ তাত থিয় দি থাকিলো। কিজানিবা কোনো ঠিকাদাৰে হাজিৰা মানুহৰ সন্ধানত তালৈ আছে।

এনেতে এজন বিলাসী মানুহে নিজৰ গাড়ীখন লৈ মোৰ সন্মুখত সাক্ষাৎ ভগৱানৰূপে আবিৰ্ভাব হ'ল। কলে 'অই ল'ৰা' কাম আছে বল মোৰ লগত। মই সুধিলো কি কাম? কলে যে অলপ নলা চাফাইৰ কাম কৰিব লাগে, হাজিৰা পাঁচশ টকা দিম। মই ক'লো হ'ব বলক, মানুহজনৰ পিছে পিছে মই তেওঁৰ ঘৰলৈ গঁলো। আহিয়েই প্ৰথমতে কোৰখন হাতত লৈ নলাটোৰ ফালে আগবাঢ়িলো, নলাখনত বহুতো জাবৰ জমা হৈ থকা বাবে পানী ওলাই যাব পৰা নাই। কোৰ খনেৰে জাবৰ টানিলো যদিও মোৰ পেটত যেন ভোকে চিঞঁৰিছে মোৰ এনে লাগিল। তথাপি জাবৰবোৰ দম কৰিলো। এতিয়া পাত্ৰ এখনত জাবৰবোৰ ভৰাই লৈ বেলকনিৰে আহি থাকোতে টাইলচত পিছল খাই মই লুটি বাগৰি পৰিলো, লগে লগে জাবৰবোৰো মোৰো লগতে বেলকনিখনত সিঁচৰতি হৈ পৰিল।

চিকিউৰিটি গাৰ্ডজনৰ চিঞৰ মোৰ কাণত পৰিল- "তই কুকুৰ, কাম কৰিব নোৱাৰ যদি কাম কৰিব, আঁহ কিয়, এতিয়া এইবোৰ তোৰ বাপেৰে চাফা কৰিব নেকি? মালিক অহাৰ আগতে গুচ ইয়াৰ পৰা।" ময়ো দুখ মনেৰে চাইকেলখন লৈ নদীৰ পাৰলৈ ৰাওনা হ'লো। নদীত গা-পা তিঁয়াইলৈ কাপোৰখিনি শুকাব দি তাতে আবেলিলৈকে বহি থাকিলো। মাজে মাজে মোৰ মনত ভাব হ'ল - ল'ৰাটো জানো চিঞৰা নাই, মাকজনীয়ে বাৰু কিবা খালেনে?

ইপিনে সন্ধিয়া কেতিয়া হ'ল গমকে নাপালো। কাপোৰ খিনি পিন্ধি লৰালৰিকৈ ঘৰমুৱা হ'লো। মনতে ভাবিলো আজিও ঘৰত খাবলৈ বোধহয় একো যোগাৰ নহ'ব। ঘৰত গৈ পোৱাৰ আগতে ৰঘুৰাম মহাজনৰ দোকানৰ পৰা আধাকেজি চাউল বাকীত ললো। ঘৰত গৈ চাউলখিনি সিজাব দিলো। ভাত হোৱাত তাই মোক মাতিলো - ময়ো ভাত খাবলৈ আহি তাইক কাহিনীটো বিৱৰি ক'লো। বোধহয় তাইৰ চকুৰে অশ্ৰু নিগৰি পৰিছে। ভাতখিনি নিমখেৰে খাই আমি তিনিটাই বিছনাত বাগৰ দিলো। মোৰ টোপনি অহা নাই বাহিৰত কুকুৰবোৰে কান্দিছে, মোৰ এনে লাগিল সিহঁতো যেন পেটৰ ভোকত চিঞৰিছে।

কচুপাতৰ পানী

আব্দুল হানিফ খান
স্নাতক চতুৰ্থ ষান্মাসিক
অসমীয়া বিভাগ

ৰমলাই চাহাবৰ ঘৰৰ পৰা ওলাই চিকিৎসালয়লৈ যোৱা বাটটোলৈ চালে। দীঘলীয়া ওখোৰা -মোখোৰা বাটটো ধূলি-বালিৰে বিবৰ্ণ এক অজগৰৰ দৰে শুই আছে। চাহাবে দিয়া মাস্কখন পিন্ধিলে, তাইৰ এইবোৰ পিন্ধাৰ অভ্যাস নাই। উশাহ বন্ধ হোৱা যেন লাগিল, সি খোজ দিলে।

ল'কডাউন বঢ়োৱাৰ কথা সি বহুতৰে মুখত শুনিছে। কিছুমানে কয় এই বছৰটো এনে বন্ধই যাব। আলোমাইৰ গিৰিয়েকে বিড়ি হুপি হুপি কৈছিল, "চব ভাগ্যৰ কথা অ' মইনা, এই মহামাৰী দিনে প্ৰতিদিনে ভয়াৱহ ৰূপ লৈছে। এনে সকলোক গৃহবন্ধী কৰি থোৱাৰ বাহিৰে চৰকাৰৰ ওচৰত আন উপায় নাই।" কথাবোৰ ভাবিলে তাইৰ বুকুখন গধুৰ হৈ পৰে। মহামাৰীত নমৰিলেও যে বহুতে পেটৰ ভোকত মৰিব সেয়া নিশ্চিত। এই মৃত্যু মহামাৰীতকৈও ভয়াৱহ হ'ব। এনেকৈ চলিলে তাইৰ দুমহীয়া শিশুটো আৰু যৌৱনত ভৰি দিয়া বাৰ বছৰীয়া ছোৱালীজনীৰ কি হ'ব?

চাউল- আলু আৰু কিমান দিন চলিব?

আনে আৰু কিমান সহায় কৰিব? অগণন প্ৰশ্নৰ বনত দিশহাৰা হৰিণা তাই।

পুৱা তাই ৰীতিমতে উঠি স্নান কৰি পাকঘৰলৈ সোমাই চায় খুদকণ এটাও নাই ঘৰত। এক সংজ্ঞাহীন ভয় তাইৰ কলিজাত নামি পৰিল। কি কৰিব তাই? কি দিব পেটৰ কলমলনি দূৰ কৰাৰ বাবে? ভৰিৰ তলৰ মাটি খহি পৰিব ধৰিল, চেচাঁ পৰিব ধৰিল হাত ভৰি।

শিশুদুজনাৰ ভোকত শুকাই যোৱা চকুদুটা তাইৰ আগত যেন স্পষ্ট হৈ পৰিল। গিৰিয়েকৰ মৃত্যুৰ পিছত তাই আত্মঘাতী হ'বলৈ লৈছিল, এই দুটা চকুলৈ চাই তাই মৰিব নোৱাৰিলে। কি ভয়ংকৰ কালিকা লগা ভাগ্য তাইৰ, মৃত্যুও কপালত নাই। এই মুহূৰ্তত এই উজ্জ্বল চকু দুটালৈ ভাৱি তাই ভয়াতুৰ হ'ব ধৰিলে।

বৰচাহাবৰ কথা মনত পৰিল। গিৰিয়েকৰ মৃত্যুৰ পিছত চাহাবৰ তাতে কাম বন কৰি ঘৰ চলাইছিল। বন্ধৰ বাবে কামো বন্ধ হ'ল। বৰচাহাবৰো টকা-পইচাৰ আকাল পৰিছে। চাকৰিয়াল মানুহ হলেও বেংক ৰন্ধ, চাকাৰী বন্ধ ঘৰখিনি কোনোমতে চলাইছে। চাহাবৰ পৰা পইচা বিচাৰিবলৈও টান লাগে, কিন্তু উপায় নাই।

বেৰৰ মজিয়াত সি পাষাণৰ দৰে পৰি ৰ'ল। কাউৰী দুই এটা কা... কা.... কৰি উৰি আহিছে ওপৰত। সৌ আকাশত ৰক্তিম বেলি, গগনৰ গৰ্ভত এক আমি অতৃপ্ত অগ্নি।

"অ' পেহী, অ' ক'লৈ।"

চমকি উঠিল ৰমলা। বাওফালে চালে কঠালৰ পকা পাতৰ দৰে হালধীয়া বৰণ লোৱা খেৰ-টিনৰ ঘৰখনৰ পৰা শব্দ আহিছে। চালৰ টিনবোৰ ফুটা ফুটা হৈ পৰিছে, জৰাজীৰ্ণ ঘৰখনৰ খিৰিকীৰ পৰা সোণাৰামে মাতিছে।

"কি' অ বোপাই?"

"সুধিছো ক'ত যোৱা পেহী? শুনাই নাই।"

"এ অলপ ওলাইছিলো ঘৰবুলি উভতি আছো।" ৰমলাই চিকিৎসালয়লৈ যাব বুলি কথাটো নুলিয়ালে। তাই সুধিলে, "তহঁতৰ খবৰ কি সোণ বোপাই?"

"গম পোৱাই, বন্ধত চহৰত একো বেচিবলৈ যাব নোৱাৰি, ঘৰত খুদকণ এটাও নাই। ভাইটিৰ শৰীৰ বেয়া।" কথাটো ৰমলাৰ বুকুত লাগিল। ঘাট মাউৰা লৰা সোনাৰাম মাক-দেউতাৰ মৃত্যুৰ পিছত চহৰত পিঠা-পনা বেছি বেছি ঘৰখন চলাইছে, এক মাত্ৰ ভায়েক বিমলক পঢ়াইছে। আহ ঘৰত খুদকণ এটাও নাই কি কৰিব এই যোল্ল বছৰীয়া ল'ৰাজনে। সোণাৰামৰ স্তব্ধ অশ্ৰু যেন দৃশ্যমান হৈ পৰিল ৰমলাৰ আগত, সৌ খিৰিকীৰে চাই থকা উজ্জ্বল চকু দুটাৰ আৰঁত সোনাৰামৰ পেটৰ কলমত শুনিবলৈ পাইছে ৰমলাই। তায়ো কাৰোবাৰ মাতৃ। সোনাৰামৰ মাজত আৱিস্কাৰ কৰিলে তাই নিজৰে শিশু দুটাক।

"বোপাই দুপৰীয়া আহিবি আমাৰ ঘৰলৈকে, কিবা পৰিলে ব্যৱস্থা কৰিম।"

"পেহী! তহঁতৰে যি অৱস্থা আৰু এইবোৰ।"

"মই কৈ থ'লো, আহিবি।"

ধুলি-বালিৰে বিৱৰ্ণ চৌদিশত এক নীৰৱতা বিৰাজ কৰিছে। শ্মশানৰ দৰে লাগিছে সকলো। সন্মুখত বন্ধ হৈ থকা ঘৰবাৰী দোকানবোৰ চিতাৰ দৰে উত্তাপ্ত ৰদত পুৰিছে, নিস্তব্ধ নীৰৱে। ধুলি-বালিৰে বিৱৰ্ণ এয়া এক জীৱন্ত মানুহৰ শ্মশান; হয়। এক জীৱন্ত শ্মশান। সি খোজ আগবঢ়ালে।

"চাহাব ভৰিত ধৰো, মোক সুদাহাতে উভতাই নপঠিয়াব। অলপ সহায় কৰক। শিশু দুটা নহলে ভোকত মৰিব। বাপ, অলপ দয়া কৰক।"

"ৰমলা, মই তোক কেনেকৈ সহায় কৰো, বেংক বন্ধ আমাৰো দিশহাৰা অবস্থা। মোৰ তিৰোতাজনীৰ গৰ্ভৱতী অৱস্থা।

"চাহাব, অলপ সহায় কৰক চাহাব।"

ৰমলাই চাহাবৰ ভৰিত পৰি চেপি ধৰিলে। তাইৰ অন্তৰখন খহি পৰা যেন অনুভৱ হ'ল। এক ভয় সৰ্পই তাক ভিতৰে ভিতৰে দংশন কৰিব ধৰিলে। যদি চাহাবে সহায় নকৰে, তাইৰ শিশুদুটাৰ কি হ'ব এৰা ছোৱালীজনীৰ কোলাত কনমানিটোক দি কৈ আহিছে, "মাই! নাকান্দিবি, ভাইটিক চাবি মই অতি সোনকালে চাহাবৰ পৰা কিবা সহায় লৈ আহিম।" তাই নিৰ্বোধৰ দৰে একো উত্তৰ নিদি তাইলৈ চাই আছিল, কোলাত কণমানিজন কান্দি উঠিছিল। ভোকত এক সংজ্ঞাহীন নীৰৱতা নামি আহিছিল ছোৱালীজনীৰ চকুত। এতিয়াও চাগে। অপেক্ষাত সেই নয়নেৰে বাট চাই আছে। হৰি! হৰি!.......

তাই জোৰৰে চাহাবৰ ভৰি চেপি ধৰিলে।

অপৰিপাটী হৈ পৰিল কাপোৰ-কানি,

অশ্ৰুতে তিয়াই গ'ল চাহাবৰ ভৰি।

"ইমান দুখ কৰিব নালাগে," কিংকৰ্তব্যবিমূঢ় হৈ চাহাবে তাইক দুহাতেৰে তুলি হাতত দুশটকা দি কলে," এই ল', এতিয়া ইমানে আছে। " ৰমলাৰ গা গৰম চাই চাহাবৰ আচৰিত লাগিল,

"ৰমলা তোৰ গাত জ্বৰ নেকি?

"ও! ছাৰ দুদিনমানৰ পৰা হঠাৎ জ্বৰ উঠি আছে।"

"কথাটো ভাল নহয়, যোৱাৰ সময়ত চিকিৎসালয়ত এবাৰ দেখাই লবি।" চাহাব বৰ কঠোৰ মানুহ নহয়। পৰিস্থিতিয়ে বাধ্য কৰাইছে। তাই শ্ৰদ্ধাপূৰ্ণ ভাবেৰে টকাখিনি আচঁলত গুজি ললে। তাইৰ চকুত অশ্ৰু তেতিয়া মুকুতাৰ দৰে জিলিকি আছিল, গভীৰ কলা দাগ পৰা চকু দুটাত মুকুতাৰ আভা।

চাহাবৰ তিৰোতাৰ গা-ভাৰী' অৱস্থা বিপন্ন, চাহাবে এম্বুলেঞ্চক ফোন কৰি পাই নাছে, সিহঁত হেনো Free নাই। তিৰোতাজনী বিষত ধৰফৰাই আছে। হৰি! হৰি! চাহাবে গাড়ী এটি ঠিক কৰিলে, প্ৰায় ৫০০ টকাৰ দাবী কৰিলে সৌ ওচৰৰ চিকিৎসালয়ত যাবলৈ। হৰি... হৰি.... ৫০০ টকা এইখিনি সময়ত।

ৰমলাৰ সম্বন্ধীয় দেৱৰ এজন আছে। বন্ধৰ আগত কামৰ বাবে বাহিৰত যায়। বন্ধৰ বাবে উভতিব নোৱাৰিলে। তাত কি যে অৱস্থাত আছে, যোগাযোগৰ সুবিধা নাই। খাৱলৈ পাইছে নে নাই? পাইচা-পাতি অচিন চহৰত লুট মাৰ কৰি লয় যদি। গুৱাহাটী হেনো একেবাৰে মৰিশাললৈ পৰিণত হৈছে, হৰি অকল শৰীয়া মানুহজনৰ কি হ'ব চিন্তাৰ এজাক পৰুৱাই তাইৰ মূৰত কামুৰিব ধৰিলে।

এজাক কোমল বতাহ তাইৰ গাত লাগিল। উত্তাপ্ত বেলিৰ পোহৰত পলকৰ বাবে শীতলতাত গা জুৰালে। শিশুদুজনলৈ হঠাৎ মনত পৰিল ভায়েকক কোলাত লৈ ছোৱালীজনী বাট চাই আছে চাগে। ছোৱালীৰ চকুদুটা লৈ মনত পৰিল। তাই খৰধৰকৈ খোজ দিলে। চিকিৎসালয়ৰ বাবে আকৌ ঘৰত যোৱাৰ আছে। পুনৰ বেলিৰ উত্তাপ বাঢ়িল, তাই অনুভৱ কৰিলে।

"মৰমী"

এক ব্যাথিত আৰ্তনাদ ৰমলাৰ বুকুৰ পৰা ওলায়

চিকিৎসালয়ৰ ক্ষীণ কোঠালিটোৰ দেৱালত লাগি ব্যৰ্থ হ'ল অন্ধকাৰৰ গৰ্ভত। মাজৰাতি অন্ধকাৰ আকাশত এক জখমৰ দৰে জোনটো ওলমি আছে, এক গভীৰ জখম। চিকিৎসালয়ৰ কোঠাটো এক অচিন অন্ধকাৰময় গুহাৰ নিচিনা লাগিল তাইৰ উশাহ ল'ব নোৱাৰা যেন হ'ল।

হাহাঁকাৰ কৰি উঠিল হঠাৎ তাইৰ কলিজা, মৰমী ছোৱালীজনী এতিয়াও ভোকত চাগে কণমানিটোকলৈ অপেক্ষাত বহি আছে। শুকান ক্ষীণ শিশুদুটালৈ মনত পৰাৰ লগে লগে যেন ধুমুহা এটা তাইৰ বুকুক ক্ষত বিক্ষত কৰা আৰম্ভ হ'ল। চকুৰ আগত স্পষ্ট হৈ উঠিল। অপেক্ষাৰত ছোৱালীজনীৰ দুচকু। সোনাৰাম চাগে আশাত বাট চাই আছে, পেহীয়ে কিবা সহায় কৰিব বুলি। অন্ধকাৰত তাৰ গা শিউৰি উঠিল ঠাণ্ডা পৰিল তাইৰ হাত ভৰি, উশাহ লোৱাও যেন টান হৈ পৰিছে।

"মৰমী" বুলি কান্দি উঠিল তাই, ক'তবাৰ মাতিলে 'মৰমী, মৰমী।" নাই মৰমী সোনাৰাম কোনো নাই, কাৰোবাক বিচাৰি নাপালো এই অন্ধকাৰত নিজক আৰু এক নিঃসঙ্গতাক। দেৱালৰ পৰা অন্ধকাৰবোৰ আহি তাইৰ কোলাত পৰিছে, তাতে যেন জিলিকি আছে শিশু কেইটাৰ চকুবিলাক। থৰফৰ কৰি উঠিল তাইৰ অন্তৰ!

সকলো কথা লাহে লাহে মনত পেলোৱাৰ চেষ্টা কৰিলে। বনৰ ঘনছায়াৰ মাজত এচেৰেঙা ৰদৰ দৰে তাইৰ কথাবোৰ মনত পৰিব ধৰিলে। চিকিৎসালয়ত সোমোৱাৰ পিছত, ডাক্তৰে তাইক দূৰৰ পৰা চাই কিবা কিবি পৰীক্ষা কৰিলে। তাৰ পিছত নিস্তব্ধ! স্তব্ধ গোটামৰা বৰফৰ দৰে। কথা সাংঘাতিক, সাংঘাতিক — কভিদ ১৯!

তাইৰ মূৰৰ ওপৰৰ আকাশ খহি পৰিল। কি কৰিব তাই? কি কৰিব? আকাশ মূৰৰ ওপৰত নাচিব ধৰিলে, সৌ বেলি খহি, পৰিছে তাইৰ গাত। ঘামি পৰিছে এ'ৰা তাই ঘামি পৰিছে চকুৰ আগত শিশু দুটা যেন ভোকত কান্ধি আছে "মা। মা" সকলো অন্ধকাৰ হৈ পৰিল সকলো অন্ধকাৰ আৰু অন্ধকাৰ তাৰ পিছত তাইৰ একো মনত নপৰিল, নাই নাই একোমনত নাই গিৰিয়েকৰ মৃত্যুৰ পিছত তাই সদায় আত্মঘাতী কৰিব বিচাৰিছিল। এক শান্তিৰ আশা, এক সংজ্ঞাহীন গহ্বৰত সোমাই পৰিছিল। জীৱনৰ পোহৰ মৃতস্বামীৰ লগতে ভস্ম হৈ পৰিছিল, মৃত্যু নীৰৱ কোলাই একমাত্ৰ আশা আছিল, সেই মৃত্যুও জীৱনতকৈও ভয়ংকৰ অন্ধকাৰ হ'ব বুলি ভাৱা নাছিল। মৃত্যুৰ আগত শিশুদুটাক প্ৰাণভৰি চাব নোৱাৰিলে পেট ভৰাই খুৱাব নোৱাৰিলে। দুভৰ্গীয়া তহঁতৰ মা. দুভৰ্গীয়া তহঁত, ক্ষমা কৰি দিবি, জীৱনত এবাৰো পেট ভৰাই তহঁতক আহাৰ দিব নোৱাৰিলো। ক্ষমা কৰি দিব।

গিৰিয়েক থাকোঁতে গান গাই শুনাইছিল, তাইৰ মনত পৰে —

"ওৰে কচুপাতাৰ পানী যেমনৰে
ওৰে ও জীৱন টলমল কৰে।"

জীৱন সচায় যে কচুপাতৰ পানীৰ দৰে, তাই ক'ত ভাবি পাইছিল, ক'ত? পুৱা ঘৰৰ পৰা উলাওতে তাই ভাৱিছিল নেকি এয়াই শেষ দেখা শিশুদুটাৰ লগত। শিশু দুটা কি কৰি আছে এতিয়া? ভোকত কি যে হ'ব। যৌৱনত ভৰি দিয়া ছোৱালীজনীৰ লগত যদি কিবা অঘট... হৰি! হৰি!

তাই অশ্ৰুক্লান্ত হৈ বহি, থাকিল, আন্ধাৰ গভীৰ হৈ আহিছে, জীৱন মৃত্যুৰ মাজ মজিয়াত তাই নিঠৰুৱা, চকুৰ আগত স্পষ্ট হ'বলৈ ধৰিল।

নীৰৱে ভোকত অপেক্ষাত থকা ছোৱালী জনীৰ চকুদুটা —
পেটৰ যন্ত্ৰণাত কান্দি থকা কণমানিজন — —
সোণাৰামৰ আশাপূৰ্ণ দুচকু — — —
সকলো শূল হৈ বিন্ধাব ধৰিলে। তাই অসহায়, নীৰৱ !!!

আধাৰশিলা

অনিমেষ চন্দ্ৰ ৰায়
বি. এছ. চি. ২য় ষান্মাসিক,
ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ

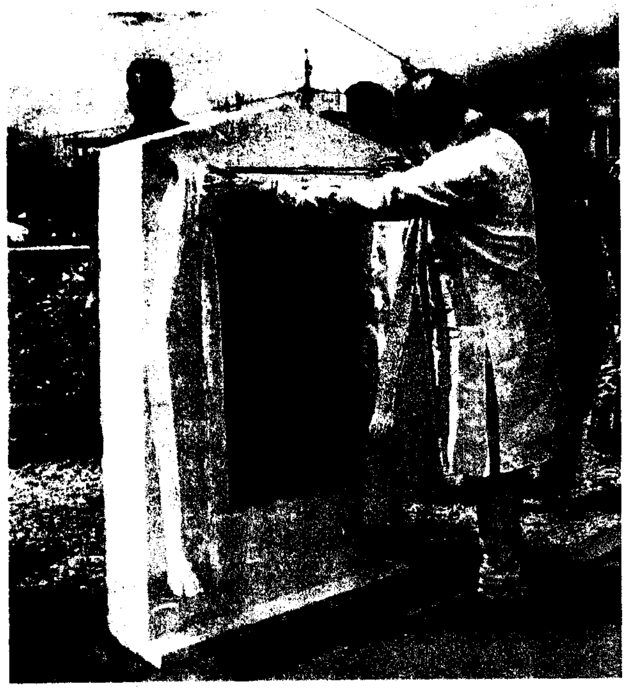

ৰাতিপুৱাৰ পৰাই গাঁওখনত উচাহৰ অন্ত নাই। বহুদিনৰ মূৰত আজিযেন সিহঁতৰ এটা বহু পুৰণি সমস্যাৰ সমাধান হবলৈ ওলাইছে। আজি স্বাধীনতাৰ ৭০ বছৰ পাৰ হ'ল যদিও গাঁওখনে বহু বেছি এটা উন্নয়নৰ বাট নেদেখিলে। নিৰ্বাচনৰ সময়ত বহু মন্ত্ৰী বিধায়ক আহে যদিও কোনেও কিন্তু গাঁওখনে বৰ্হিজগতৰ লগত সংযোগ ৰক্ষা কৰিবৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা সোণকোষ নদীৰ ওপৰৰ দলংখন নতুনকৈ নিৰ্মাণ কৰি নিদিলে। তেওঁলোকে বোধহয় এই সমস্যাটোক একপ্ৰকাৰৰ নিৰ্বাচনী ইচ্ছু হিচাপেহে লৈছে।

আজিৰ পৰা প্ৰায় ৫০ বছৰ ধৰি বাৰিষা সময়ত নয়নপুৰ গাঁৱৰ ৰাইজে যমৰ-যাতনা ভোগ কৰিবলগীয়া হ'য়। ৰাইজে নিজে দান-বৰঙণি সংগ্ৰহ কৰি নাইবা বাৰীৰ তামোল গছ, বাঁহ ইত্যাদিৰে নাইবা শ্ৰমদানেৰে নিৰ্মাণ কৰা অস্থায়ী দলংখন বাৰিষাৰ বানপানীয়ে উটুৱাই লৈ যায়। তেতিয়া এই নদীখন পাৰ হ'বলৈ গাঁৱৰ ৰাইজে একমাত্ৰ ভৰসা কৰিবলগীয়া হয় কাঠৰ নাও নাইবা কলৰ ভুঁৰৰ ওপৰত। এই সময়ত কণ-কণ স্কুলীয়া লৰা ছোৱালীবোৰো বৰ অসুবিধাত পৰে। কিয়নো তেওঁলোকে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰা একমাত্ৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খনত যাবলৈ এই নদীখন পাৰ হ'ব লাগে। আজি এই নদীখনৰ ওপৰত কংক্ৰিটৰ স্থায়ী দলংখনৰ আধাৰশিলা স্থাপন হ'ব বুলি শুনাৰে পৰা সিহঁতৰ মনবোৰো আনন্দেৰে ভৰি পৰিছে।

আধাৰশিলা স্থাপন অনুষ্ঠান উপলক্ষে নৈখনৰ পাৰত যাৱতীয় সকলো ব্যৱস্থা সুচাৰিকৈ সম্পন্ন কৰা হৈছে। আধাৰশিলা স্থাপন কৰাৰ পিছত মন্ত্ৰী মহোদয়ে এখন সভাত ভাষণো প্ৰদান কৰিব। তাৰবাবে নৈখনৰ কাষৰ পথাৰত এখন অস্থায়ী মঞ্চৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। পুৱা ১০ বজাতে গাঁৱৰ সকলো বুঢ়া-মেথা, ডেকা-ডেকেৰী, কণ-কণ ল'ৰা-ছোৱালী সকলো আহি মঞ্চৰ আগফালে উপস্থিত হ'ল। কণ-কণ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে মঞ্চৰ ঠিক আগফালে ৰখা ত্ৰিপালখনত বহি ল'লে। ইপিনে মাইকত বৰ জোৰেৰে ঘোষণা চলিছে, "ৰাইজ আপোনালোক অলপ ধৈৰ্য ধৰক, অলপ পিছতে মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়া আমাৰ মাজত উপস্থিত হ'ব।"

১২ টা মান বজাত মন্ত্ৰীৰ গাড়ী মঞ্চৰ সন্মুখত আহি ৰলহি। লগে-লগে দেহৰক্ষী কেইজনে ছাৰক আধাৰশিলা স্থাপন কৰা ঠাইডোখৰলৈ আগবঢ়াই লৈ গ'ল। গামোচাৰে সম্ভাষণ জনোৱাৰ পিছতে মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই ৰঙা ফিটাডাল কাটি আধাৰশিলাৰ উদ্বোধন কৰিলে। লগে লগে ৰামানুজ হেড মাষ্টৰে আঁতধৰা সভাখন আৰম্ভ হ'ল। প্ৰথমতে ৰামানুজ হেডমাষ্টৰে তেওঁলোকৰ বহুদিনীয়া সমস্যাটোৰ সমাধানৰ বাবে পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা বাবে মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াক শলাগিলে। মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই ভাষণ প্ৰসংগত আগৰ চৰকাৰখনলৈ দোষ ঠেলিলে, লগতে ২৫ লাখ

টকাৰে নিৰ্মাণ কৰিবলগীয়া দলংখন যাতে সোনকালে হৈ উঠে তাৰ বাবে নিজে চোৱা-চিতা কৰিব বুলি ক'লে। ইয়াৰ পিছত সভা ভংগ কৰা হ'ল আৰু সকলো মানুহ ঘৰা-ঘৰি হ'ল।

আধাৰশিলা স্থাপন কৰাৰ দুদিনমান পিছতে কেইখনমান শিল বালিৰ ট্ৰাক আহি নৈখনৰ পাৰত ৰ'ল আৰু কেইদিনমান পিছত দলংখনৰ কামো আৰম্ভ হ'ল। এই সুযোগতে গাঁৱৰ কেইজনমান মানুহে ঠিকাদাৰৰ লগত কথাপাতি তাতে কামৰ যোগাৰো কৰি ল'লে। দলংখনৰ এটা খুটি সম্পূৰ্ণ হৈ উঠিছিলহে মাথোন, এনেতে ৰাজ্যখনলৈ নিৰ্বাচনৰ সময় আহি পালে আৰু লগে লগে গাঁওখনলৈ নিৰ্বাচনী বতাহ বলিল। বহু নিৰ্বাচনপ্ৰত্যাশীৰ লগতে আধাৰশিলা স্থাপন কৰা মন্ত্ৰীজনো আহিল। তেওঁলোক সকলোৱে দলংখন যাতে সোনকালে নিৰ্মাণ হৈ উঠে তাৰ বাবে তেওঁলোকক ৰাইজৰ মহামূল্যবান ভোট দি জয়যুক্ত কৰিবলৈ অনুৰোধ জনালে। ইপিনে নিৰ্বাচনৰ সুযোগতে দলংখনত কাম কৰা মানুহবোৰ লগতে ঠিকাদাৰজনো ঘৰা-ঘৰি হ'লগৈ। নিৰ্বাচন হৈ যোৱাৰ কিছুদিনৰ পাছত ফলাফল ওলাল। শাসনত থকা চৰকাৰখনৰ লগতে আধাৰশিলা স্থাপন কৰা মন্ত্ৰীজনো বৰ বেয়াকৈ হাৰিল।

নতুন চৰকাৰখন গঠন হোৱাৰ পিছতে গাঁৱৰ কেইজনমান মানুহে বিভাগীয় নতুন মন্ত্ৰীজনক সাক্ষাৎ কৰি ঘটনাটোৰ বিষয়ে অৱগত কৰিলে। তেওঁ কলে যে যিহেতু আগৰ আধাৰশিলাটো পুৰণি চৰকাৰৰ দিনৰ, সেইটোৰ এতিয়া মূল্য নোহোৱা হ'ল। তেওঁ নিজে নতুনকৈ এটা আধাৰশিলা স্থাপন কৰি দলংখন নিৰ্মাণ কৰি দিব বুলি মানুহকেইজনক আশ্বাস দিলে। মানুহকেইজনেও মনত আশা এটা লৈ ঘৰমুৱা হ'ল। নৈৰ ঘাটলৈ আহি নদীখন পাৰ হও বুলি নাৱত উঠিবলৈ লওতে পুৰণি আধাৰশিলা স্থাপন কৰা ঠাইডোখৰলৈ সিহঁতৰ নজৰ পৰিল যদিও পুৰণি আধাৰশিলাটো সিহঁতৰ চকুত নপৰিল। বোধহয় আধাৰশিলাটোৰ কোনো মূল্য নোহোৱা বাবে ই নদীৰ সোঁতৰ লগত চিৰদিনৰ বাবে বিলীন হৈ গ'ল।

অভিশপ্ত তামৰঙা

ড° কৰুণা কান্ত দা
সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভা

তুমিয়ে ভৈৰবচূড়াৰ পৰা
নামি অহা এগৰাকী
চঞ্চলাময়ী ৰূপৱতী
কন্যা তামৰঙা।
তোমাৰ ভৰিৰ ৰুন-জুন
ছন্দৰ লহৰত মুখৰিত হৈ উঠে
ঘৰচিয়া আৰু বিষ্ণুপুৰ সত্ৰ।
তুমিয়ে অনন্ত কালৰ পৰা
কাৰ অপেক্ষাত! মাজনিশা
চিৰিপ্ চিৰিপ্ কৰি
আউলী-বাউলী হৈ
বিৰাম হীন ভাৱে
গোবৰ্দ্ধনত ধুইছা কাপোৰ।
কিন্তু কাৰ বাবে?
এদিন তোমাৰ ৰূপ-লাৱন্যৰ
কথা চিৰি লুইতৰ
কাণত পৰিল।

তোমাক পাবৰ আশাৰে
বুকুত অদম্য বাসনালৈ
চিৰি লুইতে কামনাত
উত্ৰাৱল হৈ ফেনে-ফোত্কাৰে
হৰিপানী মাইজানা
অতিক্ৰম কৰি আহি
তোমাৰ ওচৰত
থিয় দি সুধিলে?
কোন তুমি আই?
দিয়া পৰিচয়।
কাৰবাবে মাজনিশা
তুমি ধুইছা কাপোৰ?
ময়ে তামৰঙা
ইযে অসম্ভৱ!
নহব কেতিয়াও মিলন।
জিভাত কামোৰ মাৰি
চিৰি লুইতে
উভতিল অহাবাটেদি।
অভিশপ্ত হৈ পৰি থাকিল
আই তামৰঙা প্ৰকৃতিৰ বুকুত।

আজি তাইৰ বুকুত
বনৰীয়া হাঁহঁবোৰে
জাক পাতি উৰে।
আৰু
দৰিকণা মাছবোৰে
তাইৰ দুখত মিতিৰালি কৰি
পাতলাইছে তাইৰ দুখবোৰ।
এতিয়াও
এতিয়াও মাজ নিশা
চিৰিপ চিৰিপ কৰি
তাই কাপোৰ ধোৱে
তাইৰ নেদেখা
প্ৰিয়জনলৈ।
তাইৰ আশা
তাইৰ প্ৰিয়তম
এদিন নিশ্চয় আহিব।

বিঃ দ্ৰঃ অভিশপ্ত তামৰঙা কবিতাটিৰ উৎস হ'ল বঙাইগাঁও জিলাৰ উত্তৰ শালমাৰা মহকুমাৰ অন্তৰ্গত ৩১ নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথৰ পৰা ১০ কিলোমিটাৰ আঁতৰত পশ্চিম দিশত ভৈৰবচুঁড়া পাহাৰৰ পৰা নামি অহা বিষ্ণুপৰ সত্ৰ আৰু ঘিলাগুৰী গাঁৱৰ কাষতে হ'ল অসমৰ নামজ্বলা অতিকৈ বিখ্যাত এই তামৰঙা বিলখন। তামৰঙা বিলখনৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য অতিকৈ মনোমোহা। এই তামৰঙা বিলখনৰ এটি কিংবদন্তি মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ আহিছে। কাহিনীটো হ'ল—তামৰঙা হ'ল ভৈৰবচূড়াৰ কন্যা। তামৰঙা এগৰাকী ষোড়শী যুৱতী। এদিন তামৰঙাৰ ৰূপ সৌন্দৰ্যৰ কথা মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ কাণত পৰিল। সেয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰই তামৰঙাক পাবৰ বাবে আয়তীসহ নিজকে দৰা ৰূপে সাজি কাজি হৰিপানীৰ পৰা মাইজানা টিলা অতিক্ৰম কৰি আই তামৰঙাৰ ওচৰত থিয় দি সুধিলে কোন তুমি আই? তামৰঙা লৈ আৰু কিমান দূৰ বাকী? তেতিয়া তামৰঙা আইয়ে গোবৰ্দ্ধনত একান্ত মনেৰে কাপোৰ ধুই আছিল। গোবৰ্দ্ধন হ'ল তামৰঙা বিলৰ মাজত অৱস্থিত এখন পিৰাৰ দৰে এটি টিলা। যিটো কেতিয়াও বানপানীত বুৰ নাযায়। তেতিয়া তামৰঙা আইয়ে উত্তৰ দিলে মইয়ে তামৰঙা। মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰই যি অদম্য বাসনা মনত লৈ আহিছিল সকলো ছাৰখাৰ হৈ গ'ল। অৱশেষত বেজাৰ মনেৰে কলে ই অসম্ভৱ; নহয় কেতিয়াও মিলন। কাৰণ অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত আছে যে মাতৃক গ্ৰহণ কৰাটো মহাপাপ। সেয়ে মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰই তামৰঙাক আই বুলি মাতি বেজাৰ মনেৰে বিষ্ণুপুৰ সত্ৰৰ নামনিত হোমৰ খৰিবোৰ পেলাই দি গুচি আহিল অহাবাটেদি। আই তামৰঙা তেনেদৰে আজিও অভিশপ্ত হৈ পৰি থাকিল। তাইৰ আশা তাইৰ প্ৰিয়তম নিশ্চয় এদিন আহিব। এতিয়াও ৰাতি হ'লে সেই গোবৰ্দ্ধন টিলাটোত যেন কোনোবা নাৰীয়ে চিৰিপ-চিৰিপ কৰি কাপোৰ ধুই আছে তেনেকুৱা শব্দ শুনা যায়। এয়ে হ'ল তামৰঙা বিলৰ কাহিনী।

যি খন ছবিয়ে থমকি থমকি সেমেকাই দুচকু

ৰিমঝিম বেজবৰুৱা
স্নাতক ৬ষ্ঠ ষান্মাসিক

এখন ছবি।

যিখন ছবিয়ে থমকি থমকি সেমেকাই দুচকু
এটি বৰ্ষামুখৰ শ্ৰাৱণী সন্ধ্যা,
হয়তো কাল অমানিশা
ক্ৰন্দসী আকাশে আউলী বাউলী হৈ
কান্দিছিল সিদিনা,
এখন দীঘল বাৰান্দাত
পাইছাৰী কৰি থকা
কেইখন মান শেতা পৰি যোৱা মুখ,
ভয়াবহ নীৰৱতাত উৎকণ্ঠিত চকুবোৰত
এটাই মাথো ভাষা কি খবৰ
আহিব পাৰে আজি?
চকী চোঁচৰাই ওলমি জামলি থকা
তিনিখন সতেজ মুখো যেন ভয়াৰ্ত,
অথচ নুবুজে সিঁহতে একো
জীৱনৰ জটিল অংক।
মৌন দুচকুৰে পিত পিতাই বিচাৰে
এখনি দৰদী মুখ,
যাৰ উপস্থিতিয়ে ভাঙিব এই নীৰৱতা
সিঁহতে হাঁহিব, নাচিব, খেলিব
প্ৰাণভৰি ওজৰ আপত্তি কৰিব।

হাতত লাখুটি লৈ, বোকা বাট পথকো নেওচি
ককা-দেউতাও দেখুন ওলাই গ'ল আজি।
আনিব নেকি আইতাক হাস্পাতালৰ পৰা
আমাৰ মাজলৈ ঘুৰাই
উস! বুকুখন দেখোন বৰকৈ বিষায়।
কলহৰ কাণে ঢলা বৰষুণ নেওচি
আগ চোতালত বহুত মানুহ........।
একুৰা ডাঙৰ লেলিহান জুই
এমুঠি ছাই, নিস্পন্দ, নিৰ্বাক
এটি পৰিয়াল।
এৰা, এখন ছবি! মলীন নোহোৱা,
সময়ে পুৰণি কৰিব নোৱাৰা
যি খন ছবিয়ে থমকি থমকি
সেমেকাই দুচকু।

(প্ৰয়াত আইতাৰ সোঁৱৰণত)

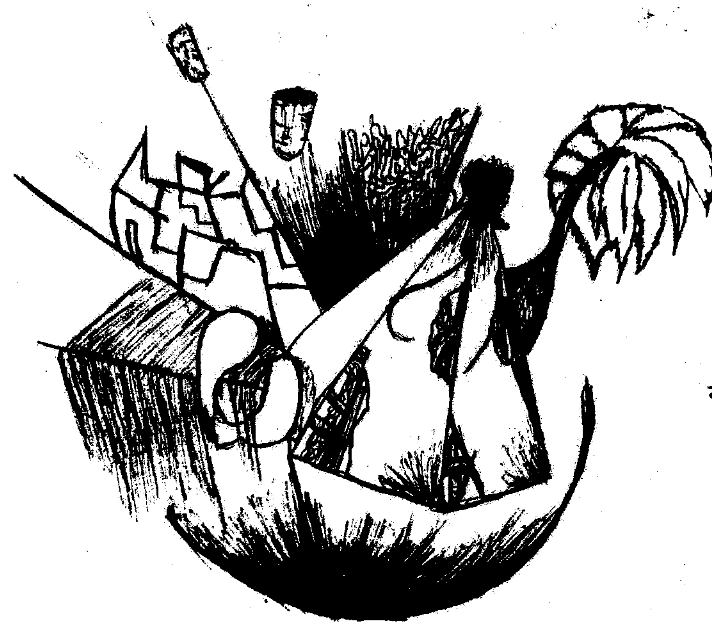

সপোন

পূৰ্ণ ৰায়
স্নাতক ষষ্ঠ ষান্মাসিক

সঁজোৱা সপোনবোৰক সুধিলোঁ
কিয় এনেকুৱা হল?
ৰাতিত জিলিকি থকা তৰাবোৰক সুধিলোঁ
কিয় এনেকুৱা হল?
মনৰ আটাইবোৰ প্ৰশ্নৰ মাজত
নিজকে পগলাৰ নিচিনা পাওঁ।
মোৰ বাবে তুমিয়েতো আছিলা
এখন ৰঙীণ পৃথিবী।
মোৰ প্ৰতিটো উশাহ-নিশাহতে আছিল
অকল তোমাৰ নাম।
ৰজনী অবিহনে যেনেকৈ পাৰ নোৱাৰি
শেৱালীৰ সেমেকা পৰশ।
ডাৱৰ অবিহনে যেনেকৈ পাব নোৱাৰি
বৰষুণৰ এটোপাল পানী।
তুমি অবিহনে মোৰ জীৱন যেন
এখন বগা উকা-কাগজৰ দৰে হল।
সপোন আছিল দুয়োজনে হাত সাৱটি
জীৱন নদী সাঁতুৰিলো হয়।
মিলা প্ৰীতি আৰু আত্মীয়তাৰে
এখন ঘৰ সাজিলোঁ হয়।
সপোনবোৰ সপোন হৈ ৰ'ল
বাস্তৱত পৰিণত নহল।
জীৱনৰ ৰং বোৰ হঠাৎ নাইকিয়া হ'ল
প্ৰশ্ন মাথো বুকুত এটাই ৰ'ল।
কিয় এনেকুৱা হ'ল?

প্ৰকৃতিৰ পৰিবৰ্তন

অৰ্পিতা দাস
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

আজি যেন প্ৰকৃতিৰ
ৰং দেখা পাঁলো,
ধূসৰ বৰণীয়া পৃথিবীৰ পৰা যেন
প্ৰদূষণমুক্ত হলোঁ।
আমনি কৰিছিল বহুদিন ধৰি
যান্ত্ৰিক সমাজৰ ব্যৱহাৰে,
আহিছেহি প্ৰকৃতিৰ ৰং পুনৰ ঘূৰি
উদাসীনতাৰ যেন অন্ত পৰে।
অনাই বনাই ফুৰিছে যেন দেখি
নীলা আকাশত কেবল চৰাই,
হেৰাই যোৱা গীতৰ সুৰবোৰ
স্মৃতিৰ ৰূপত পালো ঘূৰাই
চিনি পালো সন্মুখৰ
হেৰাই যোৱা হাঁহিটি,
ধৰিব পৰা হলো বহুতে দেখুওৱা
আমাৰ প্ৰতি মিছা অনুভূতি।
প্ৰকৃতিয়ে আজি শান্তি বিহিছে
শুৱনি পৰিৱেশ ধংসৰ অপৰাধে,
মুকলি হৈ উমলিছে চৰাই-চিৰিকটিয়ে
মতলীয়া হৈ প্ৰকৃতিৰ সাঁজে।

অপেক্ষা

জোনমনি দত্ত
স্নাতক ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

এতিয়াওঁ সেই বকুলজোপা দলিচা মেলি
ৰৈ থাকে মাথো তোমাৰ অপেক্ষাত,
ৰূপময় আকাশখনো হিয়া উজাৰি যেন ৰৈ
আছে কৰিবলৈ তোমাৰ সৈতে সাক্ষাৎ।
এতিয়াও মোৰ মনে ফুৰিব যায় তোমাৰ সৈতে
বনোৱা সেই স্মৃতিৰ চহৰত,
নিঁয়ৰৰ টোপালৰ দৰে আমাৰ সেই চিনাকি
মাতে এতিয়াও কৰে মোৰ হিয়া শীতল।
এতিয়াও সেই বিশাল জলৰাশি নিস্তৰংগ হৈ
ৰৈ থাকে তুমি তালৈ দলিওৱা শিলগুটিৰ অপেক্ষাত
প্ৰত্যেক বাৰ বিহুত এতিয়াওঁ মই তোমাৰ বাবে
এত্যেক বাৰ বিহুত এতিয়াওঁ মই তোমাৰ বাবে
ৰৈ থওঁ ফুলাম গামোচা মৰমত।
এতিয়াও মই ৰাতি জাগি-জাগি তোমালৈ
চিঠি লিখি লুকাই থওঁ কিতাপৰ ভাজত,
তোমাৰ বিদায়ৰ সেই তীব্ৰতম মুহূৰ্তবোৰ মনত
পৰিলে এতিয়াও কোঙা হয় মোৰ মন।

বৰষুণ

হোছনেআৰা ইয়াছমিন (মৰমী)

ৰুক্ষ পৃথিৱীৰ বুকুখন
জীপাল কৰিবলৈ
নামি আহিছে বৰষুণ জাক
এই ধূলিময় ধৰালৈ।
আকাশৰ মেঘৰ মাদলত
শুকুলা ডাৱৰ আঁচল ভেদি
আহিছে এজাক বৰষুণ
বিজুলি ঢেৰেকনিক খেদি।
ধৰাৰ বুকুখন ধুই নিকা কৰিবলৈ
আৱেগৰ ঢল হৈ নামিছে বৰষুণ
কাৰোবাৰ কাৰণে ই এক ৰোমান্টিক মুহূৰ্ত
কিন্তু কাৰোবাৰ কাৰণে হব পাৰে বিষাদৰ কাৰণ
ৰুণজুন সুৰৰ এজাক বৰষুণ
যেতিয়া হৃদয়ৰ কবিতাৰূপে নামি আহে
অনুভূতিৰ আকাশৰ নীলা ঠাইখিনিত
যেন মুক্তপক্ষীয়ে ডেউকা মেলে।

অব্যক্ত

ৰাইহানা ইছলাম
স্নাতক তৃতীয় ষাণ্মাসিক

ক'বলৈ আছে অনেক,
শুনিবলৈহে মানুহ নাই।
কাৰোবাৰ ইচ্ছা আছে শুনিবলৈ,
কিন্তু কবলৈহে মন নাই।
মন যায়, কেতিয়াবা কবলৈ
অন্তৰখন মুকলি কৰি দিবলৈ;
হিয়াৰ বেদনা ব্যক্ত কৰিবলৈ;
চকুলো বেলেগৰ আগত টুকিবলৈ।
হয়, আৰম্ভ কৰিম ক'বলৈ।
কিন্তু নোৱাৰিম যে শেষ কৰিবলৈ
থাকিম অন্তৰৰ লগত লুকাভাকু খেলি।
আঠুৱা কম্বলৰ লগত লুকাভাকু
শেষ কৰি,
ৰ'দালিৰ পৰা চুৰি কৰিলোঁ
এচেৰেঙা হাঁহি।

প্ৰেমত পৰিলে কবিৰ প্ৰেমতেই পৰিবা

বিজু ভকত
স্নাতক (বাণিজ্য) ষষ্ঠ ষান্মাসিক

কবিৰ প্ৰেমতেই পৰিবা,
প্ৰেমত পৰিলে
কবিৰ প্ৰেমতেই পৰিবা
বিশ্বাস কৰা,
কবিয়ে কোনো কালে ঠগিব নোৱাৰে
কবিয়ে কেতিয়াও স্ব-ইচ্ছাৰে নিবিচাৰে
দুখৰ অশ্ৰুপূৰ্ণ কবিতা লিখিব।
কবিৰ ভাৱনা স্বয়ং
যি তেওঁৰ ব্যক্তিত্ব,
নাই খং
নকৰে প্ৰতাৰণা
নহয় অসাধু
কোনো কালে কবি.....।

কবি সহজ সৰল
শিৰোনাম তাৰ ফল...।
তেতিয়া কবিতা ওলাই
কবিৰ কাপেৰে...
যেতিয়া কবি হয় প্ৰতাৰিত,
কবিৰ বিশ্বাসক বিশ্বাসঘাতকতা কৰে,
সুন্দৰীৰ তিতা চুলি,
উমাল সান্নিধ্যৰ
স্পৰ্শৰ ব্যাকুল হ'লে
কবিৰ কবিতা ওলাই,,
কবি প্ৰৱন্ধকাৰ, গল্পকাৰ, নাট্যকৰো হয় . . .
জীৱন নাটকত ভাও দি দি ভাগৰিলে,
নাইবা
জীৱনবোৰ গল্পৰ দৰে হ'লে . . .
লিখিব আৰম্ভ কৰে কবিয়ে সপোনৰ কাহিনী
সঁচা মানুহৰ কাহিনী
অপ্ৰকাশিত ভাৱে থাকিলওঁ . . .।

মনত পৰেনে

খন্দকাৰ সোৱাইব
স্নাতক ষষ্ঠ ষান্মাসিক

বলা অলপ সময়ৰ বাবে
উভতি যাওঁ পিছলৈ
বলা! উভতি যাওঁ সেই পুৰণি
কিন্তু সোণালী দিনলৈ
জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ মুহূৰ্তবোৰ আচলতে
তাতেই লুকাই আছিলে
তাতেই যেন লুকাই আছিল
পবিত্ৰতা আৰু শান্তি।
মনত পৰে সেই দিনবোৰ
মনত পৰে সেই লগৰীয়াহঁত
মনত পৰে কেনেকৈ কটাইছিলোঁ সময়
সিহঁতৰ লগত।
মনত পৰেনে?

সৰুতে খেল পথাৰখনকে যেন
আবাস বনাই লৈছিলো
ৰ'দ বৰষুণ সকলোনেওচি গোটেই দিন
তাতেই পাৰ কৰিছিলো।
কিন্তু এতিয়া যেন কোঠালীত
নিজকে আৱদ্ধ কৰি ৰখাটোহে বেছি প্ৰিয় হ'ল।
বেছি প্ৰিয় হ'ল নিৰ্জন নিস্তব্ধতা।
হাঁহবোৰ যেন বদলি হ'ল চকুলো লৈ
আৰু এইদৰে
আৱেগ আৰু অনুভূতিবোৰ প্ৰকাশ হ'ব ধৰিলে
অন্তৰ চুই যোৱা কিছু
সৰু-সুৰা কবিতালৈ।
বলা! অলপ সময়ৰ বাবে
উভতি যাওঁ পিছলৈ
বলা! উভতি যাওঁ সেই পুৰণি
কিন্তু সোণালী দিনলৈ।

বাস্তৱ

হালিমা খাতুন
স্নাতকোত্তৰ ৪ৰ্থ ষাণ্মাসিক
অসমীয়া বিভাগ

বাস্তৱ দুৰ্বোধ্য মায়াজাল
এই বাস্তৱতে প্ৰত্যক্ষ কৰোঁ
হৃদয়ৰ যন্ত্ৰণা, দুখীয়াৰ পেটৰ তাড়না,
নাৰীৰ লাঞ্ছনা;
অশ্লীল জানিও উপায়হীন
কেঁচা যৌৱন বিক্ৰীৰ,
নাৰীৰ অসহায়তা
যেন এয়া বাস্তৱতাৰ বৈশিষ্ট্য।
কোনোবাই যৌৱন ভোগৰ সক্ষম
আকৌ
কোনোবাই যৌৱন বেচিবলৈ বাধ্য
একেখন সমাজত।
এয়া কেনে বাস্তৱ . . . ?
মায়া মকৰাৰ জাল
. . . হয় এয়াই বাস্তৱ . . .।

বন্ধু মোৰ

শোহা পাৰবিন
একাদশ বাৰ্ষিক (কলা শাখা)

কেনেকৈ পাঁহৰিম তোমাক
আছানে তুমি হিয়াত মোৰ
বন্ধু মোৰ
তুমিয়ে আহা সপোনত মোৰ
পাহৰিব নোৱাৰো তোমাক,
গুচিয়েই যোৱা যদি দিঠকত
আহিছিলা কিয় মোৰ জীৱনত?
বন্ধু মোৰ
কতনা ৰঙীণ সপোন
দেখিছিলো তোমাকলৈ
এটাও যে পূৰণ নহল,
সেই ৰঙীন ৰঙীন সপোন।
বন্ধু মোৰ
তুমিয়ে আছা জীৱনত মোৰ
কেনেকৈ পাহৰিম বাৰু তোমাক মই।

পৰিয়াল

আনজিৰা খাতুন
স্নাতক ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

এক সুমধুৰ কান্দোনেৰে জীৱনটোৰ পাতনি মেলিলো
ল'ৰালিটো কেনেকৈ গুচি গল গমকে নাপালো
মাক দেউতাকৰ সেই স্নেহ মমতাবোৰ কেৱল
ইতিহাস যেনহে ৰ'ল।
কিয়নো ভালদৰে বুজা নুবুজাৰ আগতেই
তেওঁলোকে মোক এৰি গ'ল।
বন্ধুহঁতে যেতিয়া ঘৰত গৈ আনন্দ কৰে
মোৰ সেই ল'ৰালিটো মনত পৰে
দুৰ্বল হাতেৰে মাক দেউতাকৰ হাত ধৰা ছবি
আৰু খোজ কঢ়াৰ সময়ত তেওঁলোকৰ সহানুভূতি
সেয়ে কেৱল স্মৃতি হিচাপে যেন ৰৈ গ'ল
সময়ৰ সোঁতে কতনো উঠাই লৈ গ'ল
আমাৰ সেই সুখী পৰিয়াল।

সেই সৰল মানুহজন

নিকু নজিত সৰকাৰ
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

তেওঁৰ দৃষ্টিত জীৱনটো একেবাৰেই সহজ।
তেওঁৰ মনত প্ৰতিগৰাকী মানুহেই সৎ।
মানুহৰ দৃষ্টিত গৰিহণাৰ যোগ্য কামবোৰ
তেওঁৰ বাবে হেনো উপায়হীনতাৰহে পৰিণতি।
তেওঁ জীৱ-জন্তু বোৰৰ সকলো মাত কথা বুজি পায়
তেওঁৰ জন্ম কেৱল মানুহৰ সহায়ৰ বাবেহে জন্ম।
আগচোতালৰ সৰু সৰু গছ-লতিকাবোৰৰ লগত
তেওঁ মনৰ ক'থা পাতে!
তেওঁৰ মুখত অনবৰতে বিৰিঙি থাকে এটি মিঠা হাঁহি,
তেওঁৰ জীৱনত অসম্ভৱ বুলি কোনো কামেই নহয়।
কোনোবাই কথাই কথাই তেওঁক সুধিলে
আপোনাৰ জীৱনত কোনো দুখ নাই নেকি? তেওঁৰ
সেই উত্তৰত মানুহজনে ক'লে - "মোৰ এটাই দুখ যে এই
পৃথিৱীৰ মানুহবোৰৰ বৰ দুখ"
তেখেতসকলে সুখ বিচাৰি যেন হাবাথুৰি খাইছে।

মা

চেমিনাৰা বিলকিছ
স্নাতক ষষ্ঠ ষাম্মাসিক

মা তোমালৈ মনত পৰিছে
ক'ত বাৰু ৰ'লা
কেতিয়াও আৰু খং নকঁৰো মা
এবাৰ উভতি আঁহা।
তোমাৰ বাবে বৈ আছো মা
সৌ চোতালৰ কাষত,
তুমি আহিলেই ভাত এমুঠি খাম
বহিম তোমাৰ কাষত।
তুমি থাকোতে নুবুজিলো মা
কিনো তোমাৰ সন্মান
তুমি গুচি যোৱাত বুজিব পাৰিলো
তুমি যে কিমান মহান।
তোমাৰ অবিহনে নোৱাৰো থাকিব
এবাৰ উভতি আহা।
নহ'লে মা বিধাতাক কৈ
মোক তোমাৰ কাষত লৈ যোৱা।

ফুলবোৰৰ কথাৰে

অনিমেষ চন্দ্ৰ ৰায়
স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাসিক

চোবচোন এবাৰ বাগিছাৰ ফুলবোৰলৈ,
সিহঁতৰ মাজত নাই কোনো ভেদাভেদ।
ৰঙ বহুৰঙী ফুলবোৰ একেলগে থাকে ফুলি,
গায় সিহঁতে ঐক্যৰ জয়গান।।
পুৱা আৰু গধুলি সিহঁতে বিলায় সুগন্ধি,
লাগে ভগৱান আৰু মানৱৰ সেৱাঁত।
তলসৰা ফুলবোৰ ভন্টিয়ে পুৱাই আনি বুটলি,
সজাই দিয়ে পুতলা বিয়াৰ ৰভাত।।
এই ফুলবোৰৰ দৰেই হওঁক আজিৰ সমাজখন,
আঁতৰক হিংসা আৰু দ্বেষ।
আমিও যাতে ফুলবোৰৰ দৰে বিলাব পাৰো সুগন্ধি,
তাকেই কামনা কৰি ঈশ্বৰৰ চৰণত মাগিছো আশীষ।

তোমাৰ অবিহনে-মা

অনামিকা দাস
একাদশ (কলা) শ্ৰেণী

তোমাৰ কোমল হাতৰ পৰশবোৰে
এতিয়াও মোক আমনি কৰে
মূৰত হাত বুলোৱা খুওৱা
কাপোৰ পিন্ধোৱা, ইত্যাদিবোৰ
তুমি মতা মাজনী শব্দটো
শুনিবলৈ আকৌ মন গৈছে
সেই মাজনী নামেৰে মোক
আজিকালি কোনেও নামাতে
জানোনে তুমি মা
তোমাৰ দৰে হিয়া উজাৰি মৰমো
কোনেও নিদিয়ে অ' মা
পিতিয়ে আকৌ বিয়া পাতিলে
দাদাৰো সময় নাই।
মোৰ অকণ খবৰ ল'বলে
সবেই নিজক লৈয়ে ব্যস্ত
তুমি সদায় দূৰণিৰ তৰাটি হৈ
মোক, চাই থাকিবানে?

কবিতা

অনুশ্ৰী ৰয়
স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাষিক

ইমান ধুনীয়া তুমি 'কবিতা'
ইমান যে মধুৰ তোমাৰ ভাষা।
তোমাৰ যে তুলনাই নাই 'কবিতা'।
তুমি যেন সকলোকে লৈ যাব পাৰা,
কিছু সময়ৰ বাবে এখন কাল্পনিক জগতলৈ।
যিয়ে তোমাক বুজিব পাৰে . . .
তুমি তাক দিব পৰা জীৱনৰ
সুখ-দুখৰ ভাৱনা।
তুমি যেন চিৰযুগমীয়া কবিতা।।
মই তোমাক উপলব্ধি কৰিব পাৰিছোঁ,
সেয়ে মই তোমাক আদৰি লৈছো।

হয়তো তোমাৰ বাবে

মামুন আব্দুল আল আমিন
একাদশ শ্ৰেণী

হয়তো একে ৰিক্সাত বহি দুয়ো একেলগে মিলি
দূৰৈত কৰবাত ফুৰিবলৈ যোৱা হোৱা নাই।
পাৰ্কত তোমাৰ কাষত বহি হয়তো
কেতিয়াও প্ৰেমালাপ কৰা হোৱা নাই।
তোমাৰ বুকুত মাথা থৈ হয়তো
কেতিয়াও তোমাৰ হৃদয়-স্পন্দন শুনা নাই।
ভালপাওঁ কথাটো যেনেকৈ কোৱাৰ দৰকাৰ
হয়তো ঠিক তেনেকৈ কোৱা হোৱা নাই।
কিন্তু মই তোমাক যিমান ভালপাওঁ
পৃথিৱীৰ আন কোনোবাক পোৱা নাই।।

English Section

THE GRACE AND THE POWER WITHIN

Sri Anjan Choudhury,
Founder Skilfinity,
Guwahati, Assam

The tyranny of a very overpopulated country like India, where if a crore of people buys a movie ticket for hundred rupees, calculate the money we make these people earn a living, that too, a king size life. We earn and make them celebrities who portrays a life which almost more than half the population of our country cannot even dream of. Where education did not play any role, hence absence of intellect, academics, to a high extent, illiterates flourished in a kingdom, we had made for them.
Bollywood.

Is it because of the anchoring of incorrect emotions that we made them live this life and termed them as celebrities? Or also we were subtly pushed to inferiority complex comparing with them, all the time. A general, average face, with a make up artist who plasters a face with cemented make up, designers promoting their dresses on an average body to sell their products, beautiful locations that they travelled on the producers money, music that made them feel and look beautiful, and we kept claiming that we are intelligent people.

Dear students. Its high time now we need to wake up. Understand the immense power we carry within ourselves. A film star acts like an IPS, IAS, Doctor, or an Engineer, but you toil hard, study painfully, live the traumas of your challenges, every moment, but run for a selfie to make him feel great? I am waiting for a country of my students who would have the power to ignore a film star in an airport and make them realize the power of your immense powerful persona. Grace. That makes you much more a superhero.

The next big herculean task, only that our students has suffered, traumatizing them was Communication Skills In English. Its perhaps, only in India that the thrust of speaking English is the supreme call of a person's intelligence. Colonial culture could be one reason that we are still stuck too.Lord Macaulay's English education in India had a valid requirement then. Communication was a barrier. They wanted people to communicate in English and wanted clerical group, who could be compliant devoid of managerial skills. Hence the clerical or the service mindset was crafted. Indian household speaks of a service since the child starts going to school. And our generation forgot to dream and have a healthy childhood. Dear Friends, if we do not dream, our life will just take its own toll. We will be compelled to run after an employment, with a handful amount of salary, provident fund, medical coverage, EMI and all of a sudden, one day, we will vanish. We will not be able to establish the famous proverb that says **Man lives in deeds not in years.**

Will we call that Life? Full of compromises? Compulsions?

Or we can dream one and create one. Then see, Life is such a plethora of beautiful things that the Almighty has bestowed us with. For that lets restart and rewind the ways and patterns of life.

We need to understand the difference between necessity and mandatory requirement. Necessities have been generated by us but mandatory requirements have always been ignored. And the prime to hit in this list are studies. Its not about likes or dislikes anymore. It's about imbibing and synchronizing education to be rich and powerful than anyone else. If we are aware of the survival of the fittest, then we must say, that to be fit, education is the biggest weapon. Its not about qualifications only. Certificates are mere testimonies that many people will not even care to respect for, until the essence of education is lived, nurtured and exhibited.
Please remember -

Swagrihe pujyate murkha,
Swagrame pujyate prabhu,
Swadeshe pujyate Raja,
Vidwan sarvatra pujyate.

It means, the fool is worshipped in his own home, the landlord is worshipped in his own village, the king is worshipped in his own country, but the learned is worshipped, everywhere.
It is very important to get educated and learned. That will work as a weapon to fight many and various battles of life. Life, at each walk will wait with hindrances. To overcome them, we shall have anxieties, stress and tensions. Along with, if the light of education is arrayed, we will be able to overcome those obstacles, gracefully.

The second most important aspect of personality is complying to norms laid by others. But what about our own selves? That's the most important perspective. The way other people has interpreted our activities or our personalities is beyond our control. Thoughts and interpretations of others are not that defines us. Neither can we keep justifying and proving ourselves, every time. The next time we are being judged by others, or spoken ill by others, it needs to be clearly understood that we are not born to make all of them happy. We are born with universal power and energy to contribute to the universe. And that is individual. That cannot and should not be like many others. Hence, to craft a finesse persona, we need to abide by the second law of Attitude.

Self Perception Theory

The way we think about us is just the way we become. We constantly need to nurture the seeds of positivity for ourselves. If we say good things about ourselves, and others, we attract good in all evil. A sound boring isn't it? But that's the only solution to acquire power amidst all.

I am the best. You are the best.

This should be whispered innumerously to instill this phenomenon in us and be different than the rest. Then a voice might taunt you saying that, You are so different?

Smile within, and say, Yes. But you all are the same. That the beautiful world that will reflect in you.

"Having a personality doesn't mean you are weak or rebellious. It means you have the courage to live life in your own way and never have regrets about your chosen path."

Cancer Prevention - Some Aspects

Dr. Mir Sahadat Ali
Ex-President
Governing Body
B.N. College, Dhubri, Assam

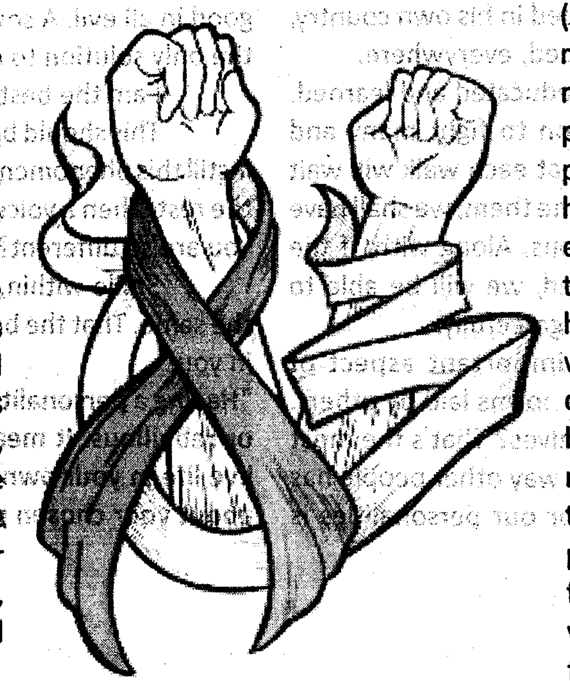

What is Cancer?

Cancer is a group of diseases characterized by abnormal cells that have two major features: (i) the cells divide uncontrollably instead of in a regular, orderly fashion; and (ii) the cells can metastasize, meaning they can spread to other parts of body. The development of cancer probably results from complex interaction involving genetic, environmental and life style factors.

The researchers have made considerable progress in developing medicines and therapies to treat this complex disease. As a result, many cancer patients are living long and productive lives. Some types of cancer can be virtually cured, especially when detected early.

Cancer is the second leading cause of deaths worldwide and accounts for a share of 13 percent (8.7 million death) in total global deaths. The estimates from Global Burden of Diseases (GBD) suggest that 70 percent of all cancer deaths are now concentrated among the developing countries. According to WHO (World Health Organisation), India has a cancer mortality rate of 7.9 per 100,000 deaths and accounts for 6 percent of total deaths in the country. The cancer mortality in India is projected to increase to over 900,000 deaths by the end of 2020.

The problem increases manifold for developing countries like India that has poor geographical coverage of cancer care services (mostly concentrated in metros and cities) and negligible financial protection in health for the poor and needy patients. It has been found that expenditure on cancer treatment is among the highest for any ailment. No wonder, in India the term cancer evokes shock and fear because of two concurrent reason; first, very high treatment cost and second, poor chances of survival. The financial burden associated with cancer treatment can force patients and their households to acute financial misery and even insolvency.

So, it is advisable to call for policies to improve cure rates and decrease mortality due to cancer through effective prevention and early detection.

There is a consensus derived from many studies conducted worldwide that 60 percent of cancer death can be prevented with improved

preventive measures (removing the causes to disease so that exposure to risk is minimal) and screening tests to detect the disease at early stages when the chances of cure is maximum.

What we eat and drink, how we live, where we work and many other life-style factors can affect our risk for cancer. We should find out more about these risks and what we can do to minimize them and how these would help us to fight against the dreadful and menacingly ever increasing life-threatening disease.

In this article we would focus on the aspects of preventing some of the predominant and common cancers of the region by avoiding scientifically proved and known causative factors. Preventive measures that will be advised and recommended herein are based on the findings of several epidemiological studies carried out globally. Some of the studies have been conducted under the supervision of the writer of this article as the Principal Investigator at Assam Medical College, Dibrugarh.

Small changes in our daily life can make a big difference in preventing the occurrence of many types of cancer. Let us consider the following prevention tips.

Give up tobacco:

Using any form of tobacco (smoking or chewing) puts us on a collision course with cancer. Tobacco has been a burning issue globally as it kills around 5 million people every year. About 12 percent of death worldwide is tobacco related. Tobacco basically is a toxic substance with around 4000 different chemical and more than 40 of those are carcinogenic (causing cancer). Smokeless or chewing tobacco also contains about 28 carcinogens. Smokeless tobacco are betel nut with tobacco, Khaini / Chadha, Pan masala, Gutka, Sikhar and lots of other such products containing tobacco available under different brand names. Tobacco has been scientifically found to be proved risk for various types of cancer - such as lip, oral cavity, oropharynx, hypopharynx, pharynx, esophagus, larynx, lung, pancreas, cervix, kidney and urinary bladder. Even if we do not smoke or use tobacco, exposure to second hand smoke (passive smoking) may also increase our risk of lung cancer.

According to GATS (Global Adult Tobacco Survey) percent distribution of tobacco users (15 year and above) in N.E. states are higher than the national average of 34.5 percent, leading by Mizoram with 67 percent followed by Tripura 60 percent, Nagaland 57 percent, Meghalaya 55 percent and Assam has the lowest among N.E. State at 39 percent still higher than the national average. The usage of tobacco in N.E. Region are so wide spread that 66 percent of all cancers among male in Meghalaya are linked to tobacco use, which is the highest in India, followed by Tripura 55.3 percent and Assam 50 percent.

Betel nut chewing with or without tobacco has been found to be independently associated with certain types of cancer especially in Assam because of the wide spread use of indigenously prepared (matured betel nut processed underground for 3-4 month) "Buda Tamol / Moja Guwa", the kernel of which has been found to contain active alkaloid and arecoline both are potent carcinogens. This particular variety of betel nut is perhaps nowhere in use in the world. A number of studies have unequivocally established that those who chew buda tamol would run a 4 fold risk compared to non-chewers and those who add tobacco/dhapat to this combination are 12 times more at risk compared to non-chewers. Not only that, those who started chewing before 20 years of age, and those have been chewing for more than 20 years and those who chew as frequently as more than 20 times per day, have respectively 13, 14 and 19 fold risk of having certain types of cancer compared to those who don't chew.

So, avoiding chewing and tobacco - or deciding to stop using these - is perhaps one of

the most important health decisions we can make to prevent the occurrence of most of the cancers associated with tobacco and buda tamols consumption in the region.

Link between diet and cancer -

Although the exact cause of cancer remains a mystry, researchers have made progress in learning how to prevent some cancers. There is much scientific evidence supporting a link between diet and cancer and this body of knowledge is growing continuously. For example, researchers have found that a diet high in fat is associated with an increased risk of some cancers and a diet rich in fruits, vegetables and other high fiber foods is associated with a decreased incidence of cancer. Eating a well-balanced diet helps the immune system function properly and in turn lowers cancer risk. Although the precise relationship between diet and cancer is not fully understood, some experts estimate that more than one-third of all cancers maybe related to what we eat.

Scientists believe that cancer develops through a series of stages which includes "initiation" and "promotion". Diet can affect cancer development at many stages. During the initiation step, cells are exposed to hazardous substances, such as tobacco alcohol radiation or chemical pollutants etc. These "initiators" can damage the genetic materials in cells, making otherwise normal healthy cells susceptible to becoming cancer cells. This only happens if the cells are also exposed to a "promoter". A promoter transforms a cell exposed to an initiator into a cancerous cell.

Certain nutrients in food, such as vitamin C, E, beta carotene and selenium may protect cells from damage caused by initiators. On the other hand, fat, fried or smoked food and alcohol in the diet may function as promoters, causing cells exposed to initiators to develop into a cancerous tumour. An excess of calories, leading to obesity, also can serve as a promoter. However, a diet low in fat and alcohol may prevent cells from becoming cancerous even if the cells have been exposed to an initiator.

The food choices or selection we make at the grocery store and at mealtime, therefore, are important in helping to reduce cancer risk. Eating a well-balanced diet provides nutrients that may slow or prevent the initiation and promotion of cancer.

Food to avoid or limit in our diet:

A unique and locally prepared food additive known as "Khar or Kalakhar" which is frequently and widely used particularly in lower Assam has been found to be a very significant risk for esophagus and stomach cancer. Khar made from the skin and stems of a particular variety of banana is highly alkaline and corrosive in nature and may play a role in inflicting injury and subsequent changes in the epitheliums. Those who take Khar daily have 7.5 times risk of cancer compared to those who do not take. Similarly those who take highly spicy food, or highly chilly hot food or food at high temperature daily run respectively 5.0, 9.0 and 6 fold risk of cancer compared to those who take these items moderately. It has also been found that those who take pickle and Papad (Papadam) daily have respectively 7.5 and 6 fold risk of having stomach cancer compared to non-users of these items. There is evidence that smoked or dried meats and fish, including those are commercially available, can increase the risk of stomach cancer. So these foods should be eaten in moderation. Moldy foods may contain aflatoxin, a carcinogen (causing cancer) produced by molds. Consumption of aflatoxin may increase the risk of cancers of the stomach, liver and kidney.

Cancer Preventing foods of the future:

In recent years, scientists have identified a large array of naturally occurring substances in fruits, vegetables, grains, legumes, herbs and spices that may have potent cancer fighting capabilities. These substances called phytochemicals, or phytonutrients, may infertere with or block the biological pathways that lead to cancer. Among the plant foods those may possess

beneficial phytochemicals are citrus fruits, soybeans, tea, onion, garlic, ginger, flax seeds, tomatoes and cruciferous vegetables such as cabbage, cauliflower, broccoli etc. Researchers are trying to determine specific phytochemicals or combinations along with the optimum level of intake having the most beneficial properties. Once this is known, scientist may be able to use genetic engineering technique to custom design foods with enhanced cancer fighting abilities.

Limit Alcohol Intake:

Those who drink, it is advisable to do so only in moderation, There is a strong evidence that the amount of alcohol and the length of time one has been drinking regularly increases the risk of developing cancers of the liver, esophagus, breast, colon, lung and kidney. It can also make it difficult to maintain a healthy weight. It is advisable for men to limit their intake to between two and three units of alcohol per day and women between one and two units. A unit of alcohol in equal to about half a pint of normal strength beer (lager), 25 ml of spirits or 50 ml of fortified wine.

Maintain a healthy weight:

Being overweight can significantly increase our risk of developing cancer heart disease and strokes. Maintaining a healthy weight may lower the risk of various types of cancer including cancer of the breast, gall bladder, prostate, lung, colon, ovary and kidney. As a general goal, it is advisable to include at least 30 minutes of physical activity in our daily routine - and if we can do more, even better. Taking regular exercise is key to keeping our weight down. Exercise does not have to be hard work or limited to the gym. Walking, jogging, swimming, cycling and even vigorous homework and gardening are all excellent forms of moderate activity.

Stay safe in the Sun:

Skin cancer is one of the common types of cancer and one of the most preventable. Most cases of skin cancer are caused by damage from UV (Ultraviolet) rays in sunlight. Sun beds also emit UV rays that can damage our skin. Taking care to cover up in the Sun and not using sun beds can help us to cut our risk of developing skin cancer.

Get Immunized:

Cancer prevention includes protection from certain viral infections. Hepatitis B can increase the risk of liver cancer. The hepatitis B vaccine is routinely given to infants. It is also recommended for certain high-risk adults - such as adults who are sexually active but in a mutually monogamous relationship, men who are homosexuals, and health care or public safety workers who might be exposed to infective blood or body fluids.

Human Papilloma Virus (HPV) is a sexually transmitted virus that can lead to cancer of the cervix. The HPV vaccine is available to both men and women of age 26 or younger who did not have the vaccine as an adolescent. People with HIV or AIDS have a high risk of getting cancers of the anus, cervix, lung and immune system.

From the available cancer incidence data in Assam, it is estimated through extrapolation that there would be around 26950 newly diagnosed cancer cases in Assam in 2025, of these nearly 9450 (around 35 percent) would die in that year. The prevalent (head counts of new, old and recurrent cancer cases) number of cancer cases would be about 80,600 in 2025, which is an alarming burden of cancer for the state. We can easily speculate the share of cancer cases for the poor district like Dhubri.

If we can't prevent the disease from occurring by regulating and monitoring the lifestyle factors, the next best thing we can do to protect our health is to detect the disease early when the chances of cure is quite high. Recognising symptom, getting regular check-ups and performing self-exam are just a few ways we can do this. Depending on the type of symptoms that

may appear or if any specific type of risk prevails, we can pretty well be alert and have a test performed immediately to diagnose the disease at the early stage. One can even attend prevention and detection programme conducted from time to time by various agencies and NGOs. The WHO (World Health Organisation) reports that one in 10 Indians will develop cancer during their life-time and one in 15 will die of the disease. Good God, it is so dangerous and fatal. Keep in mind that, "Prevention is the Best Cure". So help fight the disease in a most effortless way by cancer Prevention.

CROSS - DISCIPLINARY RESEARCH

Dr.Piyush Kumar Mishra
Assistant Professor in Botany
B. N. College, Dhubri, Assam

Cross- disciplinary research has become the need of the hour. It refers to the researchers in creative practices involving two or more academic disciplines. Cross-disciplinary research includes transformational approach having clear societal impacts. There are three approaches of cross disciplinary research namely multi-disciplinary, inter-disciplinary and trans-disciplinary approaches.

The diverse nature of cross-disciplinary research increases the chance of dual lines of leadership- one by discipline and another by research team. For instance considerable developments in the social sciences and the humanities have brought a much better understanding since the Second World War. The virtues and limitations of market economics and public interventions have been extensively scrutinized at the intersection of economics, political science, sociology and anthropology. The drivers of inequality and its possible remedies are still debated, but that discourse is now much more advanced due to better data. These developments have coincided with growing specialization between and within disciplines, and an increasing awareness of the diversity of regional perspective and societal impacts. This makes it possible for a small group of expert to synthesize the accumulated corpus of knowledge. Creating such a synthesis, which will be accessible to policy makers and social actors therefore it requires a large coordinated effort. Thus, it brings together scholars from economics, sociology, science and technology and philosophy. Today's challenges urge researchers to step out of their comfort zone and works across academic boundaries to capture the world from different perspectives. According to Karin BelandLindahl of Lulea University of Technology, " cross-disciplinary boundaries is one way or another ".As she explains it a discipline is about a division of labour that employs particular theories and methods.

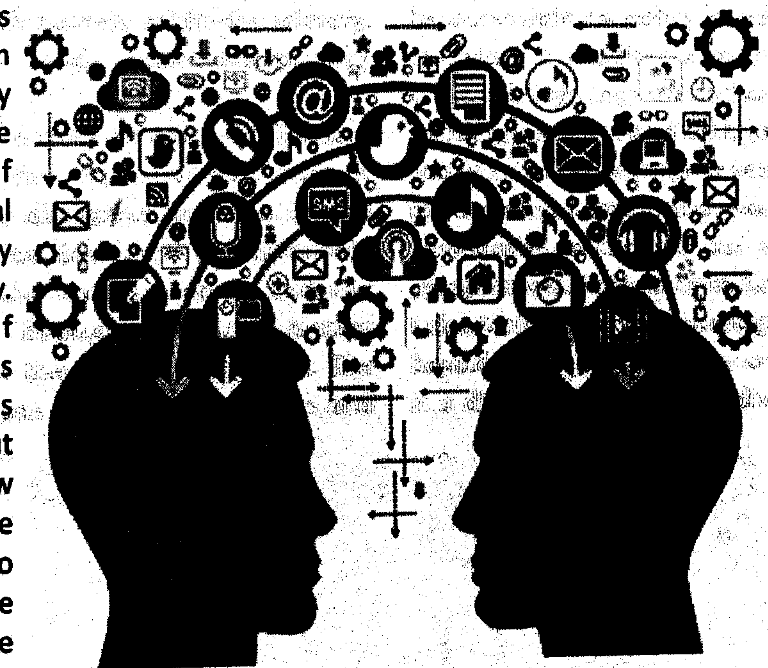

Cross-disciplinary research should be done for the evolution of new ideas having societal impacts and welfare. As mentioned above there are three kinds of cross-disciplinary research namely- multi, inter-, and trans-disciplinary

research. Multi-disciplinary researchers remain in their own discipline but synthesize results from the other disciplines at the end of research cycle. Inter-disciplinary researchanalyzes and synthesizes at the overlap of disciplines from the beginning to the end and trans-disciplinary implies both scientific and non- academic communities work together throughout a research project. The book "Social Meaning of Biology "written in 1955tells us about social implications after Darwinism. We also know how physics and chemistry got integrated in understanding the atomic structure and their arrangements in Periodic Table. We apply statistics in understanding biology and in this way Biostatistics came into existence. Similarly, trans-disciplinary research is essential when we go beyond a subject. It synthesizes different subjects to come to a conclusion. For example climate change research needs forestry, botany, sociology, zoology, environmental science, chemistry etc. Therefore, for evolution of new knowledge and cumulative outcome, wide audience, self awareness, creative writing, for clear societal impacts and in understanding complex social challenges and community responses to issues such as Covid 19 which incorporates various issues, it is necessary to go for cross-disciplinary research as because virologists and microbiologists alone can not solve the problem. It encompasses various other issues like migration of labors, unemployment problem,health and hygiene, poverty, violence, rehabilitization, economy of the country,incidence of sucides so on and so forth. Therefore under these circumstances cross-disciplinary research is evident.

Exploration of Nature:The naked eye can't see!

Puranjoy Mipun
Assistant Professor
Dept. of Botany,

Everything around us, so far we can see, is either a direct form of nature or a derived one. We watch and enjoy it every second. We observe natural changes, listen and feel the composition. However there is something hidden beyondit that it can't be observed by our naked eye. Among the beautiful fragments of the nature, flowers are one such with a reign from beauty to life sustaining. Flowers are of different types based on the arrangement i.e. solitary flower or a cluster of flowers, the beauty of the solitary flowers are often visible by our naked eye but cluster flowers are general minute and its beauty are left hidden. Today with the invention of many microscopic tools from a simple one to compound microscope, and the revolutionary electron microscopes. These unseen beauties are now revealedto enhance those dynamic natural structures to a different dimension.

Figure 1. *Eriocaulon sp.* growing near stream in Syntung, Khasia Hills, Meghalaya.

Eriocaulon(Pipewort) is a genus of flowering plants belonging to the family Eriocaulaceae.It prefers water-logged area like marshes, ditches, moist walls, river banks, lakes, pond, etc.. Inflorescence is a compact head, compressed and round. The flowers are very minute and black and white. Male flowers, sepals 2 or 3, forming a split tube, rarely free; petals basally connate and funnelform, large, margin usually ciliate, apex distinctly or indistinctly 2- or 3-lobed, usually bearing a gland; stamens in 2 whorls, adnate to petals; anthers black or rarely yellowish. Female flowers: sepals 2 or 3, free, basally connate, or connate into an adaxial spathe, flat, boatlike, or crested, equal or unequal; petals absent to 3, linear, oblanceolate, or spatulate, margin ciliate, apex often bearing a large gland; ovary 1--3-loculed; style 1--3-branched. Seeds yellowish or brown, 1 per valve; testa usually hexagonally reticulate, prickles small and in rows or absent; embryo minute.

Figure 2. Complete details of *Eriocaulon sp.*, observed under a compound microscope.

After dissecting a single flower from the cluster, we have observe the flower very closely under compound microscope. The picture says the story, sepal, petal, anther, stigma, stamen, etc. all are clearly visible with remarkable beauty in it. As a single flower is so small, seeing its seed is nearly impossible with our naked eye but when we observe the seed under scanning electron microscope, we was astonished and delighted to see the unseen.

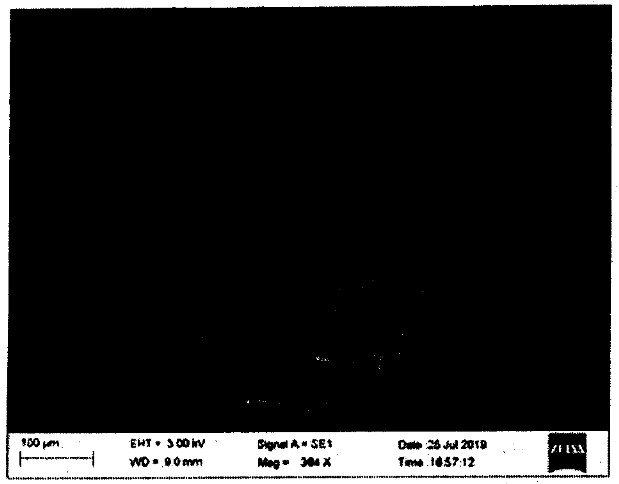

Figure 3. Seed of *Eriocaulon sp.* Under Scanning Electron Microscope.

These revelations were made by me and Dipankar Borah with the help of a renowned scientist Dr.Dilip Kumar Roy in the month of January. We was always a kind of local explorer, and while taking some trips to some exquisite places in Meghalaya, several different bunches of *Eriocaulon* took my attention, as they were collected by the native Khasis for making bouquets. While working on some plants in BSI, Shillong, we asked Dr. Roy if he can help us to work the diversity of the genus in the state. Two months, 102 sheets of herbarium, 22 trips to deep caves, waterfalls and ditches. We, at last collected and identified 08 species known to science. Many more are left, of which I am waiting to bloom. I deeply acknowledge Dr. Roy's help, Mr. Riyaz and the BSI, Shillong for providing me the necessary facilities to know the unknown.

Covid-19 and Environment

Dr. Hiten Sarma
Associate Professor
Dept. of Physics

Pandemic like COVID-19 in general not only creates serious public health concern but also trigger disastrous socio-economic and political crisis in the infected countries. Economy, jobs etc. in the world are moving through a very disastrous phase due to spread of the pandemic in the world. As is implied in the name COVID-19, 'CO' stands for CORONA, 'VI' for VIRUS and 'D' for DISEASE and '19' represents the year of its occurrence. Corona virus is a single stranded RNA virus with a diameter ranging from 80 to 120nm. The first modern COVID-19 pandemic was reported in December, 2019, in Wuhan, Hubei province, China and most initial cases were related to source infection from a seafood wholesale market. Since then, the disease rapidly circles the globe and has affected every continent except Antarctica. It has been categorized as a pandemic by the WHO, 2020, International Committee on Taxonomy of Viruses (ICTV) named the virus as severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS - COV -2)

In India COVID-19 was reported on 30th January, 2020 and spreads to many districts of the country. On 4th August, 2020 almost COVID-19 cases increases to 18,65,947 and death rises to 39,081. Worldwide on this date the pandemic has now taken nearly 7 lakh lives with 18 million confirmed cases. Preventive measures for COVID-19 is under lockdown, physical distancing, washing hands frequently etc. Due to lockdown human activities are limited and as a result, it affects the environment in a positive way.

The Corona Virus pandemic has caused a global redim in economic activity. This is a major cause of concern. However during this pandemic period with lockdown, the industrial and transport emissions and effluents have been reduced and the measurable data indicates the lowering of pollutants in the atmosphere, soil & water. The month of May, which usually indicates peak Carbon emissions due to decomposition of leaves, has recorded lowest level of pollutants in air that may be after that in 2008 financial crisis. Moreover it can be seen that by dropping 25% energy uses & emissions in China in two weeks, there is 1% dropping in annual Carbon Emissions.

In India same result are seen. March 22, the day of Janata Curfew, after which a significant dip in air pollutions was measured across the country. Cities like Delhi, Kolkata, Lucknow, Bengaluru etc. have witnessed that their Air quality index (AQI) staying within the limit of two digits. In case of water bodies like rivers Yamuna & Ganga show a significant improvement from pollution. After observing the real time water monitoring data of CPCB (Central Pollution Control Board), the average water quality of 27 points is seen in recent days of Ganga which is suitable for bathing & fisheries. Further, as a result of lockdown some others effects are also seen. These are the reductions of temperature, reduction in NO2 emissions, reduction in aerosol level and humidity level as compaud to 2019. Similar results are also been observed in case of Carbon Monoxide, Sulfer Dioxide and particular matter as compound to that in previous year.

The measures to prevent the flow of the virus through human due to its contagious nature

are lockdown, social isolation etc. Lockdown is the non-function of School, College, markets, business establishments, factories, public transport etc. Due to lockdown, the movement of whole is restricted and very few vehicles on the road. But the good news is that during this period the nature is healing implementation of the environmental transport & industry regulations should be considered as the priority to save the earth from pollution which is due to human activity on our environment. We the educated society, must try our best to save the environment. The teachers as well as students

& rejuvenating. In this distressing time nature is in self healing mode as many of the harmful pollutant in these worlds are in minimum levels.

In conclusions, after taking this lesson from COVID-19 we can decide that better should play the important & necessary role in this pandemic situation as well as to protect the environment for the better interest of the future generation.

NOT TO BE ISSUED

Contribution of Gauripur zamindar Raja Prabhat Chandra Barua : - A historical analysis

Rabindra Das
Associate professor,
Department of History,

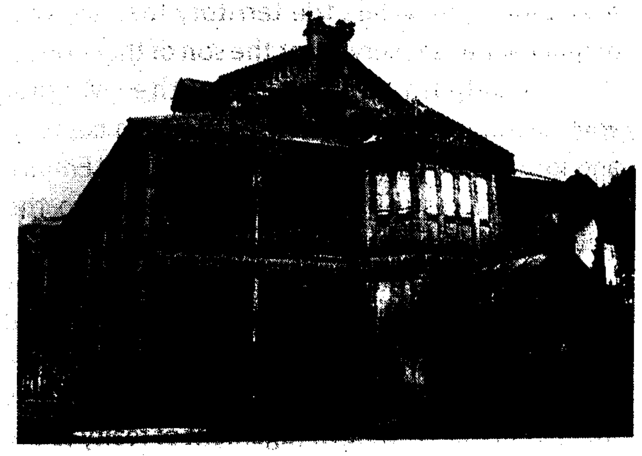

I. Introduction

The Rangamati Baruas who now enjoy a respectable position among the landed magnates in the provinces of Assam in Goalpara district (undivided) and once held in high esteem in the court of Bengal,Mithila and Kamrupa. The rise of the Baruas of Rangamatis or Gauripur can be traced back as far as the 8th centuries. The Gauripur raj estate was situated between 25.58-26.19 west and longitude 85.50-90.60 easts. It has an average elevation of 26 meters. Gauripur is a small beautiful town in the western side of the district head quarter Dhubri. The main town is situated by the river Godadhar on its eastern side , Matiabagh on which the palaced named (Hauakhana) made by the zamindars of Gauripur in the north eastern side.The national high way 31 runs across the town. The Gauripur raj Zamindars belongs to seven paraganas.viz Ghurla, Zamira, Maqrampur,Gola-Alamganj, Nowabad future, kalumalupara and ourangabad . One partion of Tariapara gaon also included in Gauripur Zamindaries. Besides some lakhiraj lands of Bijni Zamindaries also included in Gauripu Zamindaries. The size of Gauripur Zamindaries was 356 square miles. The gauripur raj was situated in the district of Goalpara, present.Dhubri district of Assam.

The history of Gauripur zamindar is one of the important parts of local history. Very few people know about the history of Gauripur zamindars and their contribution or patronization towards development of society. Very limited research works were done to explore the history of Goalpara and Gauripur zamindary. Once a time western Assam was more advance than eastern Assam because of the benevolent activities of Gauripur zamindars. The district of Goalpara was under the perview of western Assam and Rangamati, near Gauripur was main centre of western Assam during the Mughal dominance of Western Assam. The activities of zamindars not only fixed at their respective boundary but also other parts of Assam. They became the leaders in socio-cultural, political and economic development and provide outstanding contribution towards development of Assam during British rule with support of Government. Most people know Raja Prabhat Chandra Barua as a zamindar, not aware about their developmental activities. In course of time the development of Western Assam became constrained due to negligence of the coordination between Government and zamindars. Besides, the history of Gauripur zamindars has not yet been reflected in the history of Assam and India as a whole. Therefore it is necessary to take step to explore the history of Gauripur zamindars and their contribution to society as a subject of study with

observation before they have totally been destroyed by crucial time.

II. Historical back ground for formation of Goalpara District

The gauripur raj was situated in the district of Goalpara,present Dhubri district of Assam. It is better to pinpoint the geographical location of Goalpara district to proper understanding the zamindary of Gauripur. Goalpara is the most westernly district of chief commissonership in Assam, occupying the entrance of the Assam valley.It lies along both bank of the Brahmaputra river,extending from 25-27 north latitude, and from 90-91 east longitude. It contains an area including the Eastern Duars,which were annexed to the district in 1866,of 4433 square miles,and population of 444,761 souls. The civil station which is also chief town of the district,is Goalpara, situated on the left or south bank of the Brahmaputra river in 26 to25 north latitude and 90 to 40 east longitude. The district of Goalpara is bounded on the north by the Bhutan hill; on the east by the river Manas and Singra; which separate it from the district of Kamrup and by the Garo hill; and on the west by the Sankosh river, which separates it from the Bengal district of Jalpaiguri; by the tributary state of Koch behar and the Bengal district of Rangpur. The Eastern duars was annexed to the district from Bhutan in 1868 and 1869 and the permanent settlement was effected in 1874 and 1875 by the second revenue survey. The Goalpara district has never been a separate political entity under its own kings. It was originally included in the ancient Hindu kingdom of Kamrupa, mentioned in the Mahabharata and some time part of North East Bengal. Goalpara is said to have been conquered, first by the Sen Dynasty and then by the Pal kings of Bengal. In the 15th century the district was included in the dominions of Khyen princes, whose capital was Kamatapur, the modern Lal Bazar in the Koch Behar state. Later it was occupied by the Muhammadans in 1498 A.D. A few years afterwards it passed into the hands of the Koch Kings who established their capital in Koch behar. In 1580 the Koch kingdom was divided and the country east of the Sankosh River which included Goalpara, Kamrup and Darang was surrendered to Raghu Rai, the nephew of Naranarayan. While the territory that lay west of that river was reserved for the son of that Prince.

Goalpara went under the Mughal administration in the middle of the 17th century, and formed the eastern part of the Mughal Empire till with the rest of Bengal, it was ceded to the British by the Emperors Farman of the 12th August, 1765. Under the Mughals the whole of this border region of Bengal was divided into great estate and were held, for the most part by their original owners, the Zamindars, who were practically independent. As acknowledgement of fealty to the Mughal Emperor, they paid a small tribute to the Muhammedan Faujdar of Rangamati in kind, viz. a certain number of elephants or a small quantity of the precious woods, agars to to support certain garrisons and to contribute to the maintenance of the Dacca artillery park.

When the British obtained the Diwani of Bengal, Bihar and Orissa by virtue of the Farman referred to this region of Goalpara district passed over to the administration of the East India Company. The British also kept it same as before and the British used to accept the tribute they paid to the Mughal Government as land revenue in cash or money payment. From 1765 to 1822 Goalpara estate (Goalpara, Dhubri, Kakrajhar) formed a part of the permanently settled Rangpur district, known as Rangamati District. Goalpara, as comprised in the permanently settled areas was separated from the district of Rangpur on the basis of Regulation X of 1822 of the Governor General of India. It was mentioned in the preamble II that " the tract of the country now comprised into thana jurisdiction of Rangpur is here by declared separated from the said district and the operation of the rules for the administration of the police and of civil and criminal justice, as well as those for the collection of the land revenues, together with all other rules, contained in the Regulation printed and published in the manner prescribed by Regulation XI-I, 1793 are suspended, and shall cease to have effect there from the that of the proclamation of this Regulation accepted in so far as may be here often provided." A commissioner was appointed for the administration of justice in all matters and in February, 1825 Mr David scott was the first official entrusted with the change.

From 1826 to 1866, Goalpara district, remained a part of Assam by the Bhutan war (1864-1866) a strip of the country, extending from Kamrup on the east and Darjeeling on the west, known as Bhutan Duars was acquired by the British in 1866. The strip was divided in to two districts; the eastern Duars was adjacent to the northern part of the district of Goalpara. In 1867, the Koch behar commissionership was formed and by the provision of Government notification of 3rd December, 1867, the district of Goalpara including the newly created eastern Duars and Garo hills were separated from the province of Assam was placed under Koch behar commissionership. In 1868 of 10th August, the civil and criminal jurisdiction was transferred back again to the judicial commissioner of Assam. In 1874 Assam was made a separate administration and eastern Duars with the tract comprising the thana jurisdiction of Goalpara, Dhubri and Karaibari were again transferred to Assam as Goalpara district. Though for a short period of time Goalpara became part of Bengal by the participation of Bengal in 1905 it was again and final till today became an integral part of Assam province.

III. The concept of Zamindars

As explained in Merriam Webster zamindar means a collector of the land revenue of a district for the Government during the period of Mughal rule in India and also explained feudal landlords in British India paying the government fixed revenue. The feudal lords of Assam were known as 'Bhuyans' can be ascribed from the view expressed by late Dr. Wise, according to whom the word 'Bhuya' or 'Bhuiya' is a Sanskrit equivalent to Persian word 'Zamindars'. The word 'Bhuyans' means landlords, which is synonymous with the Persian equivalent Zamindar and Sanskrit Bhaumik. Besides in an explanation 'zamindars' means an official in pre-colonial India assigned to collect the land taxes of his district. A landholder in British colonial India was responsible for collecting and paying taxes to the Government on the land, under his jurisdiction.

IV. Genology of Gauripur zamindars

According to local sources one Narhari Rai is said to be the ancestor of Gauripur Raj family. Bethera inTirhut of Mozaffarpur was his resident. Eventually Viswa he left his village and joined at service of Koch Kingdom during the rule of singha in early 16th century. He assumed the title Barua instead of Rai for which his descendants were known as Barua. His grandson, Kabindra patra was appointed as the Chief Minister of Koch Kingdom by maharaja Naranarayan. Earlier, kabindra patra was put in charge of guidance of Naranarayan and Chilarai by Viswa singha while they were study at Kashi. However he was later appointed as Chief Minister of Eastern Koch Kingdom by Raghu Narayan. In course of time he received large amount of nankar lands from the Mughal Emperor for his service as kanango, which was considered as the foundation of the Gauripur estate.

Kabindra patra was succeeded by his son Kabishekhar to the post of kanango, who received two sanads, issued by the Mughal Emperor Jahangir in 1622 and 1635 and was granted 9020 bighas of nankar lands .Kabisehkhar was succeeded by his son Kabiratna. During the period of Pratap Chandra Barua zamindary head quarter was shifted from Rangamati to Gauripur in 1860. Pratap Chandra died in 1880 leaving no child for which his wife Rani Bhabani priya adopted a son, named Prabhat Chandra Barua and ran the administration

in the name of her minor adopted son, until 1896. Raja Prabhat Chandra Barua assumed the responsibility of the estate in 1896, which was last zamindar of Gauripur Raj estate. He died in 1940 and estate was place under trustee, according to his will that executed before his death. Prabhat Chandra Barua had two wives, Sarajabala and Saradabala. He had five children from the line of Rani Sarajabala, namely Pramathesh Barua, Prakritish Barua, Raj kumara Nihar bala, Raj kumara Nilima sundari and Raj kumar Pranabesh Chandra Barua. From the line of yonger Rani, he had three sons, viz. Amal Chandra Barua, Ajoy Chandra Barua and Ajit Chandra Barua. Raj kumar Prakritesh Chandra Barua was the executive of trust property of the Gauripur Raj estate.

V. Benevolent activities of Gauripur Zamindar Raja Prabhat Chandra Barua

The British colonial power never realized the need to work for the socio-cultural upliftment of the Indian people. Rather, India was neglected

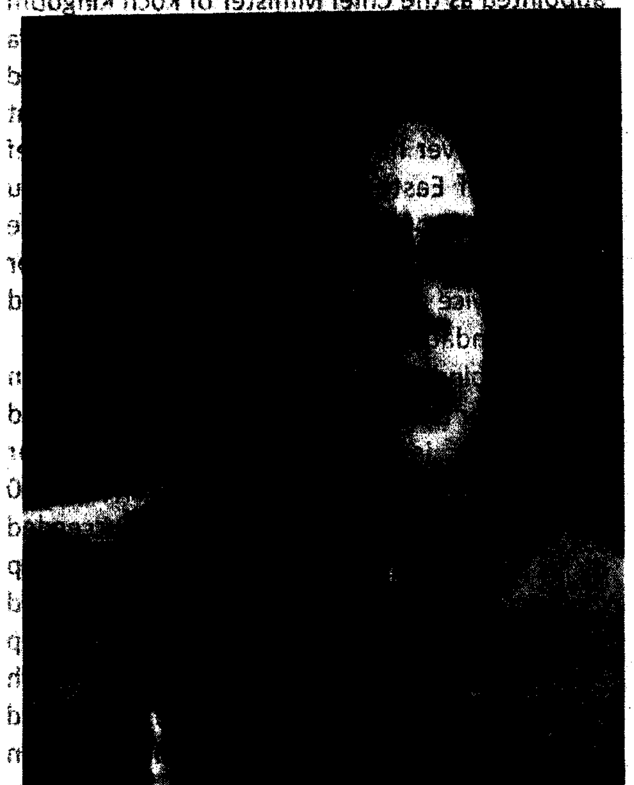

in every aspect by the British. Whatever they did in India was, indeed, backed by the interest of their colonial and imperial design. But some of the zamindars, as an important social force, had contributed a lot to the social and cultural changes unleashed in the 19th and 20th century. The zamindars of western Assam were not only the followers of the zamindars of Bengal in the matter of zamindary administration and luxurious style of living but also of benevolent works of public important as well. Though they were fond of luxurious style of living for which they, some time resorted to oppressive measures to exact more and more revenue, it cannot be denied that zamindars of western Assam did not contribute to the socio-cultural development of the region. Rather, some of the zamindars of this region were patron of learning, music, literature, drama, and art, handicrafts, besides construction of roads, tanks, temples and foundation of charitable hospitals. It is to be mentioned here that during the last part of 19th and early 20th century a wave of public welfare activities spread through the nation as a result of National awakening and freedom movement, initiated by the natives rulers land lords and even the British government of India.

The Baruas of Rangamati, popularly known as the zamindars of Gauripur, although were craving of acquisition of land, even by any means, which lived a life of luxury and the pomp and the grandeur, in the midst, some of them and members of their family paid their attention to benevolent works of public interest. Raja Prabhat Chandra Barua was one of the examples of benevolent worker.

Raja Prabhat Chandra Barua was a benevolent zamindar who devoted himself more on the public welfare works. He is said to be the architect of modern Gauripur town. Though Gauripur was the creation of Pratap Chandra Barua but the modern infrastructure and beautification were the creation of Raja Prabhat Chandra Barua. He developed it as a model town in western Assam,

in the model of Koch Bihar Palace. The present structure of Raj Hawli, Howakhana, shismohal, Tajmohal and Attarokotta were built by Prabhat Chandra Barua which are indeed, beautiful specimen of high architectural development of feudal age. The roads, gardens, and tanks were erected with a view to add its beauty and easy communication. It is said that he built Rajhowli and Hawakhana of Matiabag with Chinese engineer and architect.

To look after the public works, Raja Prabhat Chandra Barua created "public works department" and various schemes of development were adopted. He constructed an embankment on the bank of Lawkhowa River, stretching from Gauripur to Rupsi, to protect Gauripur from its flood. He is also said to have constructed road from Gauripur to Dhapdhepi and Gauripur to Kalahat. According to local sources it was constructed joinly by Raja Prabhat Chandra, and zamindar of Rupsi. He also erected tanks and deep wells for drinking water. The famous Mahamaya tank of Gauripur is one of the examples of his public works. According to the statement of some senior citizens of Gauripur like Haji Deraj uddin, aged 92 years old, Giasuddin Prodhani aged above 90. Raja Prabhat Chandra Barua extended help to some victims at the time of severe earthquake in 1897.

Raja Prabhat Chandra Barua founded a public library at Dhubri which was named as cotton public library, after the name of H.I.S. cotton, then chief commissioner of Assam. He was a patron of education and learning and devoted himself for the spread of eductions among his subjects. He established many schools of all categories, such as lower primary, middle and high schools. He also introduced scholarships system to poor meritorious students.

Raja Prabhat Chandra Barua bore the full responsibility to publish "social history of Kamrup" in three volumes, written by N.N.Vasu. As a mark of gratitude Vasu dedicated all the volumes of the books to Raja Prabhat Chandra Barua. Vasu has given a genealogy of Gauripur Raj family in this book. Under patronage of Raja prabhat Chandra Barua, "Kayastha samajer etibrita" was reconstructed and published by H.N.Dutta Barua, a book which deals with the history of kayastha of Assam.

Raja Prabhat Chandra Barua patronized the publication of two weekly the "Advocate of Assam" edited by Mathuranath Barua in Guwahati and the "Pranthabashi" edited by Gaurinath Shastri. Prabhat Chandra Barua inspired Amrit Bhushan Adhikary for interpretation and explanation of Sonam Ghosa and all expenditure of its publication were born by him. He extended financial assistance to Ramnath Bidya lankar, the well known Sanskrit pandit of Assam for the publication of Sanskrit grammar, which he wrote with a view spread Sanskrit eduction among the kayastha, Raja prabhat Chandra Barua made arrangement to provide them with all round assistance including free food and lodging. He was a patron of Assam state museum and "kamrup Anushandhan samitee" also. A painting press was setup in Nalbari funded by Raja Prabhat Chandra Barua where twenty people worked for their livelihood.

Raja Prabhat Chandra Barua was the patron of music, arts, drama, fine arts, sports, and indigenous culture of western Assam. He was a famous tabalist and wrote a book on tabla called "Taranganl". He loved music from his core of heart for which he often arranged "musical night" to his Raj Hawli, Attarokotta where reputed singers from different parts of India were invited. His musical programmes were attended by the artist and ustads from Kashi, Kanpur, and Delhi. Under his patronage the deshi lola geet was popularized. His incentive and encouragement boosted his granddaughter, Pratima Pandey Barua who subsequently becomes a legend of Goalpana lok sangeet. Jatra parties were imported from Bengal and staged their plays. Prabhat Chandra Barua had deep interest in drama and he provided his son Pramathesh Chandra Barua with favorable

environment to become pioneer of the Indian cinema.

Raja Prabhat Chandra Barua sanctioned every year ten percent of his total revenue for public works and amount spent for different heads of public works as below.

Education-------------52%
Public health---------16%
Sadabrata-------------18%
Donation--------------12%
Drinking water-------02%

Raja Prabhat Chandra Barua was a farsighted person who adopted some policies for the spread of education among his subjects. He organized a fund called "Siksha Samiti" with a view to extend financial help to the poor and meritorious students for higher education. A general body of the Sikha Samiti was formed in 1911 with the members of 100 representatives from different places of his estate and Raja himself presided over the meeting of the Siksha Samiti.

Scholarships were given to students of different categories who were poor and meritorious. Generally scholarships were given to post-metric students, reading arts, sciences, medicals, engineers, and students reading in foreign countries. Manabinda Chakravarty, Srinath Chakravarty, Kamakhya Prasad Roy and many others were the worthy example of such students. Lakheswar Barthakur went to japan for studying in agriculture who later on founded a Sugar Mill in Tinsukia.

Rani Sarajabala, the wife of Raja Prabhat Chandra Barua was the architect of the female education in Gauripur. With a view to educate the women Rani Sarojabala opened a private school in Raj hawli. Raja Prabhat Chandra Barua founded a female primary school in Gauripur which was later come to be known as 1475 no. Gauripur girls school, subsequently it was promoted to middle English school for the girl students.

Raja Prabhat Chandra Barua made remarkable contribution to the expansion of modern education in western Assam. He promoted the middle English school founded by his father Pratap Chandra Barua to a high school in 1809 and named it as Pratap Chandra Institution, in memory of his father. He provided free education to the

students of distant places. In the report of 1905 B.C. Allen. D.C. Of Goalpara mentions that there are four high schools in the district which are situated at Dhubri, Goalpara, Abhayapuri and Gauripur which are established by the inspiration and funding of Gauripur Zamindar Raja Prabhat Chandra Barua.

VI. Research Methodology

The said research work is descriptive and field study based. Most of the data collected through field study and fact finding enquiries is also carried out. The data collected from different original texts and documents, census report, news papers, Gazetteers relating to the study. The research paper is supported by personal interview of the people of the different culture of the region, personal observation and questionnaires etc. Archaeological evidences, viz. remains of Gauripur Rajbari and any other related to research area are studied and discussed in collaboration with the literary works of the contemporary periods. An empirical study carried out and data collected from the various primary and secondary sources which are studied properly and systematically.

VII. Conclusion

We have come to the conclusion of our study that originating in feudalism in the middle ages, zamindary system in Goalpara developed as a part and parcel of the Mughal administration and

Gauripur Raj estate originated from a nankar grant, which was received by one Kabindra Patra from the Mughal Emperor Jahangir in the first quarter of the 17th century. Most of the ancestors of the Gauripur Raj family were the revenue officials of the Mughal Governments. In fact, all the zamindars of Goalpara were defacto rulers under the Mughals. Thus, they had generally, acquired administrative

Although the zamindars of Gauripur were feudalistic in character, acquisition of land and even by any means, who lived a life of luxury and the pomp and grandeur, yet some of them and members of their family paid attention liberally towards developments of the society. Dhir Chandra

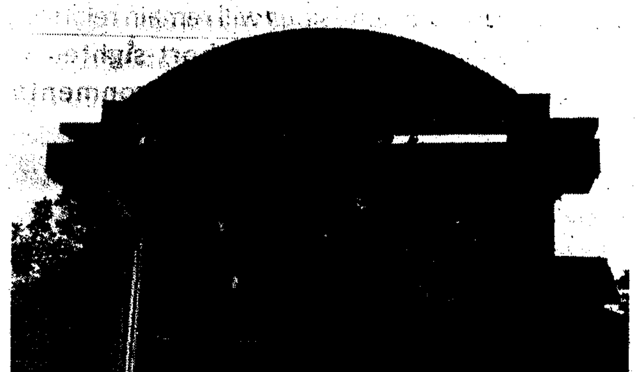

Barua and his wife Tarini priya were going to be patronized and encouraged for development of Sanskrit education by establishing Sanskrit Chatuspathy in 1834 at Rangamati. Again the contribution of Raja Prabhat Chandra Barua towards development of society was distinct and clear. He paid attention towards development of medical facility by establishing an emergency branch in Dhubri Hospital and donated land to Dhubri T.B.Hospital. Even free medical services were provided to his tenants who were very poor and distress people under Gauripur Estate. The salaries of the doctor and staff were borne by the Royal treasure of Gauripur.

Creation of public works departments, construction of roads and embankment, establishment of public library, patronage of education and learning by establishing many schools of all categories, contribution to literature, development of music and culture etc. clearly proved that he was one of the benevolent zamindars who always devoted to do well to the people of his estate and entire development of his estate.

It was founded that Gauripur became the centre of Music, Drama and culture of Western Assam and made splendid contributions to the development of Music, Drama and fine arts, Pramathesh Barua is said to be the pioneer of Hindi cinema and Pratima Pandey Barua has made huge contribution to the cultural development of Assam especially in Goalpariya folk song. These developments are undoubtly results of liberal and creative attitude of the members of the Gauripur Raj family. Last but not least with the remarks of Santa Barman 'of the zamindars of Gauripur Raj family, Raja Kabi shekhar, Raja Prabhat Chandra Barua and his son Pramathesh Barua were the patrons of Arts and literature.'

Reference:

[1] Guha, Amalendu, Jamindarkalin Goalpara jilar artha-samajik awastha-ati oitihasik dristipat, Dhubri, 1984
[2] Barman Santa, zamindari system in Assam during British Rule, (A case study of Goalpara District), spectrum publications, Guwahati-1994
[3] Barman, Santa, Goalparar jana itihas, Gawhati, 2009
[4] K.C.Amanatulla Ahmed, Koch Biharer itihas, Modern Book agency, Calcutta, 2001
[5] Basu, N.N., The social history of kamrupa, vol-II, III, New Delhi, 1983
[6] Sarma, Sibananda, Goalparar itihas, Bilasipara, 1976
[7] Das, Dhiren, O mar hastir kaina re, Gauripur, 1994
[8] Smriti Gantha, Asam Sahitya sabha, Bilasipara, 1997
[9] Souvenir, Brahmaputra Beckons, 2nd international conference on Brahmaputra civilization, Goalpara, 2005
[10] Smriti Gantha, Pramathian, Gauripur, 2011

Lockdown and our environment

Dr. Malabika Borah
Assistant Professor,
Department of Chemistry

Introduction

The new corona virus COVID-19, first identified in the Chinese city of Wuhan, appears to cause severe acute respiratory syndrome (SARS) and there is evidence that it is originated in bats, leading to more than crore deaths across the world, making WHO to declare it as a pandemic. We all aware of the fact that the COVID-19 infections are known to increase in crowded places

which demanded the situation being named as, lockdown.

During this period, global air traffic has dropped by 60%. These emission reductions have led to a temporary dip in carbon-di-oxide emissions, encouraging some to hope that our global society may indeed be able to reduce greenhouse gas emissions substantially over the long term to mitigate impending climate change. So long as the corona virus crisis keeps economic activities reduced, emissions will remain relatively low. However, it would be short-sighted to conclude this is a durable environmental

improvement as emissions will most likely rise to previous levels when economic activity picks up as the crisis resolves.

But not all the environmental consequences of the crisis have been positive. Volumes of unrecyclable waste have risen, severe cuts in agricultural and fishery export levels have led to the generation of large quantities of organic waste, maintenance and monitoring of natural ecosystems have been temporarily halted and tourism activity to natural areas has ceased.

Effects on atmosphere

With lockdown or stay at home orders in effect in countries across the globe due to the corona virus pandemic, there's been a steep decline in travel and economic activity worldwide. Traffic congestion in major cities fell dramatically as a result. Carbon emissions and pollution levels are also falling due to travel and flight restrictions and mountain skylines and stars which once obliterated by thick smog, have become visible

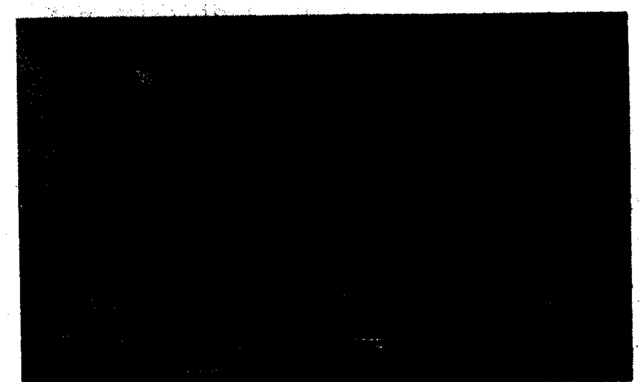

from major cities. In New York, peak congestion went down about 47 percent from the 2019 average on March 2020. Los Angeles experienced about 51 percent drop, according to Fox News. With less traffic comes less pollutants like carbon monoxide. Due to decrease in air travel also, greenhouse gases will predictably decline too. China's carbon emissions fell by around 25 percent over a four-week period after Chinese New Year, according to Carbon Brief.

At the same time, northern Italy reported around 10 percent reduction in the pollutant nitrogen dioxide per week over the four to five weeks before March this year. The area has been hit hard by COVID-19 and been in lockdown. The improvement in air quality was even more apparent in Madrid, Spain due to stay at home orders for the entire country. The average level of nitrogen dioxide recorded on March was almost 75 percent lower than the previous weeks. Similarly, in New York City, carbon monoxide, mainly from cars, had been reduced by nearly 50 percent compared with March 2019.

It can be predicted that the genuine improvements are likely to be short-lived, what they overlook are the numerous negative effects of the pandemic on the environment and wildlife. If we take these into consideration, it is clear that nature is actually under even greater threat than before.

Effects on waste management

Local waste problems have emerged as many municipalities have suspended their recycling activities over fears of virus propagation in recycling centres. Food retailers have resumed using plastic bags at checkout points citing health concerns over consumers' reuse of paper bags. In addition, due to stay-at-home policies, many consumers have increased their consumption of take-away food delivered with single-use packaging. All these developments have created acute challenges for the waste management industry at a time when they are operating with limited capacity due to the corona virus crisis.

Because this waste is left to decay, levels of methane emissions, a greenhouse gas, from decaying produce are expected to rise sharply in the crisis and immediate post-crisis months. As exports of agricultural and fisheries products have declined, production levels have plummeted, causing unemployment levels in both sectors to grow substantially. The huge demand for disposable medical products such as single-use gloves, surgical masks and empty IV bags in the wake of the pandemic has created a deluge of medical waste.

Effects on wildlife

Since the coronavirus pandemic began, an idea began circulating online that the earth is regenerating itself. But it is true partly only. In Nara, Japan, sika deer wandered through city streets and subway stations because the tourists who normally fed them in city parks have evaporated. In case of certain places, it is a fact that these animals were already regular visitors to these areas. Wild boar have long descended the hills around Barcelona to look for food and antagonize people. Gangs of wild turkeys have long been a regular sight in Oakland, California. Similarly, the dolphins were and swans are regular visitors to the canals outside Venice.

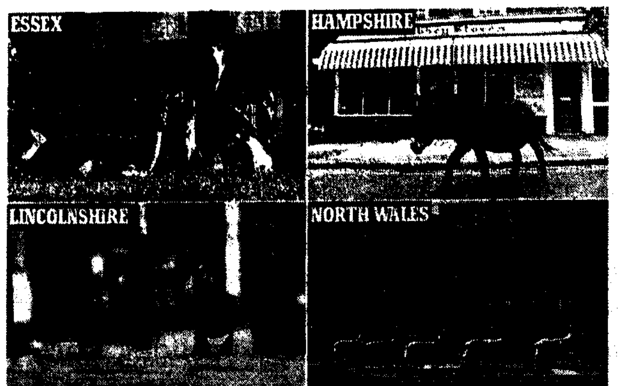

With billions of humans forced to stay home across the world, as the COVID-19 outbreak ravages lives and livelihoods, wildlife appears to be making a comeback. Every day sees fresh reports of nature taking this unprecedented time, when a third of the global population is on lockdown, to reclaim spaces long ago colonized by humans. In Thailand, tourist-free beaches have lured record numbers of rare turtles to breed; in South Africa, penguins are waddling through the abandoned streets and in Italy, wolves, deer and bears have been spotted in big towns and cities.

A serious hazard comes in the form of the disease itself. There are concerns the virus could infect mountain gorillas which are likely to be particularly vulnerable as they share about 98 percent of their DNA with humans and are susceptible to infection from other human respiratory illness, including the common cold. They, like all great apes, are already endangered due to habitat loss, poaching and diseases, only 900 remain in the mountains of central Africa.

COVID-19 is not the only potential wildlife killer. Lockdown measures in some countries with large wildlife populations have drastically reduced the capacity of government and community rangers to protect wildlife, so it is perhaps unsurprising that with the onset of a global economic downturn we have seen an increase in the poaching of wild jaguars and pumas in Colombia and endangered species in countries across Asia and Africa facing heightened risks from poachers.

Marine life and trees are also particularly vulnerable in several parts of the world right now. Illegal fishing is on the rise, with fishermen reportedly taking advantage of a perceived drop in enforcement to operate illegally in Indonesian waters to give just one example. Globally, WWF is concerned about the potential effect the removal of key surveillance measures could have on the resilience of many important fish stocks. Natural ecosystems and protected species are at risk during the corona virus crisis. In many countries, environmental protection workers at national parks and land and marine conservation zones are required to stay home in lockdown, leaving these areas unmonitored. Their absence has resulted in a rise of illegal deforestation, fishing and wildlife hunting.

Effects on ecotourism

COVID-19 is also having a devastating effect on the nature-based tourism industry. In countries like South Africa and Kenya, tourism is the main revenue source for many communities, as well as for protected and conserved areas such as wildlife parks and conservation activities, for example reducing conflict between humans and wildlife and reducing pressure on natural

resources. With countries closing borders and parks to prevent the spread of the virus, budgets for wildlife conservation are being decimated. And a global economic recession may prevent tourism from returning to previous levels for some time, while conservation can hardly expect to be at the front of the queue for government funding when concerns around health and livelihoods are rightly taking priority.

Many rural and coastal populations rely on the sustainable use of the local environment and its natural resources whether they be small-holder farmers, small and medium-sized enterprises (SMEs) and micro, small and medium-sized enterprises (MSMEs) involved in the production of BioTrade, forestry and fishery products and ecotourism services.

The stoppage of ecotourism activity has also left natural ecosystems at risk of illegal harvesting and encroachment. In addition, as ecotourism is often a major economic mainstay in many destinations, rising unemployment caused by the crisis may lead many households to harvest resources from fragile ecosystems unsustainably as they seek alternative means to provide their households with food and income.

If the crisis is prolonged, many will be forced to abandon existing sustainable production in order to generate income quickly in domestic markets, potentially resulting in further poverty and over-exploitation of natural resources and ecosystems.

Effects on energy usage

The Internet Exchange in Frankfurt set a new world record for data throughput on March, resulting in more energy usage. On the other hand, big data and algorithms, like those used to display different products to diiferent online shoppers, eat up much more computational energy via huge data centers. The move to remote working in the wake of the coronavirus pandemic lessens reliance on enterprise servers, but more on cloud services which requires its own energy-guzzling data centers. Still, data centers only contribute to 0.3 percent of the world's carbon emissions and take up 1 percent of global energy demand, says Nature.

Conclusion

It is all aimed at controlling the spread of COVID-19 and hopefully reducing the death toll. But all this change has also led to some unexpected consequences. Most environmental impacts of the corona virus pandemic, such as a decline in carbon emissions and increase in medical waste, will be temporary. These will gradually resolve on their own once the crisis comes to an end and previous levels of economic activity resume. But it is also true that the benefits of air pollution reductions will also be erased. Overall, the crisis may thus have no permanent environmental effects.

However, what we have learned about the environmental benefits and risks of sharp drops in global economic activity will certainly help us to better understand the mechanics of environmental sustainability, societal consumption patterns and how we can reduce environmental degradation in a future crisis-free world.

The real lesson lies in some pre-existing climate-friendly trends which have been accelerated. Business travel could decline, as executives realize video conferences can achieve the same effect. Companies may now finally realize workers can still be productive from home.

Doubtless, the loss of life from COVID-19 will be devastating. There is nothing to celebrate about such a horrific tragedy. It is perhaps a small victory against such a reality to learn from what's happened and apply it to fight climate change and slow global warming in the future.

Role of Statistics in Modern Society and Job Opportunity

Dr. Brajendra Kanta Sarma
Associate Prof.
Dept of Statistics

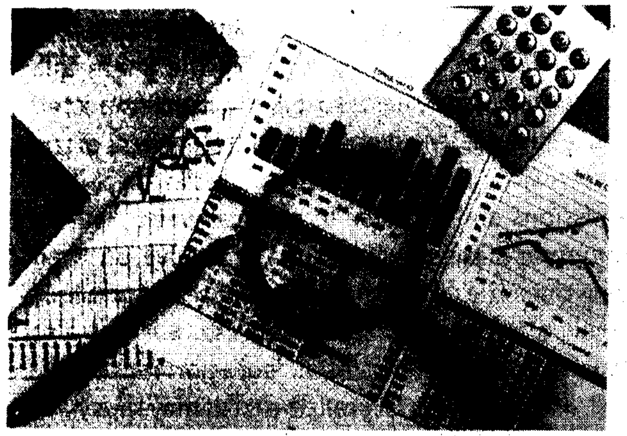

Statistics is as old as the human Society itself. Statistics is the science of collecting, analyzing, interpreting, presenting and organizing data. Applying Statistics to larger group of data gives a general and most scientific overview of issues including social, economical, industrial and many others.

The development of modern statistics came during the mid-seventeenth century with the introduction of 'The Theory of Probability' and 'The Theory of Games of Chance'.

In modern times statistics is not considered only as a way for collecting data but as device of developing sound techniques for their handling and analysis and drawing valid inferences from them. Now a days statistics become indispensible in all phases of human endeavour. Statistics is very many essentials to planning almost all over the world, governments and private establishments are resorting to planning for economic development on the basis of correct analysis of complex statistical data. Statistical data and techniques of statistical analysis are very useful in solving a variety of economic problems such as wages, prices and demand etc. With the help of econometric model, we can study the influence of independent variable (or variables) on dependent variables. For example how do we know that domestic violence in neighbourhood of various levels of income are not also affected by ethnicity, religion, level of education? By using liner or multivariate statistical model we can study the influence of various factors on domestic violence.

In any industry the quality of manufactured products depends upon four M's besides many other factors. Here the four M's means Materials, Manpower, Machines and Management. Statistical quality control (SQC) is applied for maintenance of quality in continuous flow of manufactured products by constantly minimizing the level of errors.

The success of a businessman more or less depends upon the accuracy and precision of his statistical forecasting. Time series analysis enables a businessman to predict or forecast the behaviour of the phenomenon in future which is very essential for business planning.

In astronomy the theory of Gaussian 'Normal Law of Errors' for the study of the movement of stars and plants is developed by applying 'Principles of Least squares.' In medical science, statistical research popularly known as clinical trial may take the form of equivalence testing to compare, improve and examine the effectiveness of new drugs. A biostatistician may

be involved in researching the rate of spread and invasion of various diseases like malaria, HIV, Corona (Covid-19) etc. In education and psychology, statistics has found wide applications. To determine the reliability and validity of a test, toughness or hardness of the questions of a question paper one can use 'psychometry' a branch of statistics. Sample survey technique is an important branch of statistics. Sampling is quite often used in our day to day practical life. For example in a market we assess the quality of rice, wheat, fruits or any other commodity by taking a handful (sample) of it from the bag or lot and we decide whether we purchase the commodity or not on the basis of the sample taken.

A housewife normally tests the cooked foods to find if they are properly cooked and contain the proper quantity of salt or other spices. When we go for a picnic the cooked meat is tested by someone before going to serve it.

That is we are using statistics in our daily life without knowing what is statistics. Prof. Prasanta Chandra Mahalanobis, India's 'Plan Man' and the Father of Indian Statistics also the architect of the Countries statistical system introduced the concept of large scale sample surveys. He also introduced the concept of Pilot surveys and advocated the usefulness of sampling methods. His crop-cutting surveys for estimation of agricultural production are still relevant due to their design. He initiated the first sample surveys in 1937 for estimating production and areas under jute. He succeeded in providing scientifically that survey results do exibit a pattern similar to that of a complete enumeration or census. More over this could be attained with lesser time and cost. In some cases viz. if the population is too large or if the testing is destructive i.e. if the quality of an article can be determined only by destroying the article in the process of testing e.g. testing of quality of milk, testing of breaking strength of chalks, testing of crackers and explosives, testing of life of an electric tube or bulb then the sampling technique is the only method to be used an complete enumeration is impracticable. Mahalanobis is perhaps more relevant today. When the accuracy of different sorts of data - from economic data to Covid-19 data is under scanner staring from the first area sample in whole world for jute forecast in 1934, Mahalanobis built up a strong and trustworthy statistical heritage in India through his fireless efforts. Over the year supplemented by his efficiency, wisdom, leadership, innovative ideas and brilliance. He envisaged large scale sample survey as statistical engineering rather than pure theory of sampling.

In our country an efficient system of collecting official, administrative and vital statistics existed more than 2000 years ago. But the systematic data collection in our country started only with advent of British rule, particularly the data on population. First population census in India was taken in 1871-72. The Government of India established some organizations for the purpose of collection compilation and publication of data. The organizations are - 1) Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics (DGCIS) (1895), 2) Labour Bureau (1946), 3) Army Statistical Organisation (ASO) (1947), 4) Directorate of Economics and Statistics (DES) (1947), 5) Office of the Registrar General (1949), 6) Central Statistical Organisation (CSO) (1951), 7) National Sample Survey Organisation (NSSO) (1969)

For years governments have gathered a wealth of enormous data sets and utilized the power of statistics to take decisions on unemployment, minimum wages, income, health care facilities and education service. Without statistical test there would be no objective way to show whether the data are in support or in disagreement of research questions. Since the burden of evidence (for or against) lies in the results of statistical tests, without the use of statistics in research, we would be buried in unknowns.

Without statistical research we would be unable to credit new discoveries, answer new questions and confidently advance with new developments. Statistical tests form the basis on which we can trust what the data is saying and make sense of what the raw volumes of data are communicating. Having utilised the appropriate statistical test, fair and objective conclusions and implications can now be interpreted from the dataset. Statistical test provide us with the means to interpret the data set accurately so that we can make unbiased decisions on how o proceed knowing what the data is saying. For the accuracy of data various statistical tests are applied viz. Z-test (or normal test) for large samples and students t-test, X2(Chi-Square) test and F-test for small samples. We may also apply ANOVA for testing several means.

The importance of statistics is described by Ban-ki-Moon the former secretary General of UN as follows : "We need to ensure that everyone is counted, especially the most poor and vulnerable, no child birth shall remain unregistered, no incidence of disease, no matter how remote the location shall remain unrecorded. We need local statistics to ensure that every child has access to education and we need global statistics to monitor the overall effects of climate change."

Job opportunity -

In recent years, statistics has come among one of the best choices among students to choose as their career.

Statistics include the field of marketing, economics, health science (Bio-statistics), sports, insurance companies, banking sectors, industry and many other disciplines. Students can find and many other disciplines. Students can find a career in statistics by doing activities like solving problems in various fields and apply statistical knowledge to social and economics problems. The statisticians and their analytic skills are highly demanded in todays job market. After completing the study in statistics student can apply for the Civil Services, Indian Statistical Services, Indian Economic Services examinations. One can opt for finance, analytics, software development, actuarial science and many more options.

Various job opportunities for a student having statistics degree are statisticians needed for various industries, business analyst, professor, risk analyst, data analyst, data scientist, bio-statistician, econometrician etc. Statisticians are also required in government sector work on studies and research on consumer prices fluctuations in the economy, employments patterns, population trend etc.

Impact of Social Media on New Generation

Noor Nasima Ahmed
B.Sc. 6th Semester

Introduction:

Social medial is a web-based technology to felicitate social interaction between a large group of people through some type of network. In common widely used network is the internet. But social media platforms are also for local networks as well.

Social media is growing rapidly and becoming an inevitable part of everyday life. Because of the latest technology revolution. This stunning growth is due to the increasing usage of smart phones like Blackberry's, Q-Mobiles, Androids and I-phones. These smart phones make it easy to access any social media platform from anywhere virtually. These social media sites are so easy to access it user friendly. As well as the Map services made remarkable usage through mobile to find direction and places easily.

Different types of Social medias :

The social networking sites that are most popular on new generations now -

Facebook
Whatsapp
Instragram
Youtube
Snapchat
Twitter
LinkedIn
Quora & many more - - -

Facebook is the most popular platform which is used in India. In connects people across the world with 2.23 billion monthly active users. It is easy to go platform for chatting, sharing media, creating groups and making new friends.

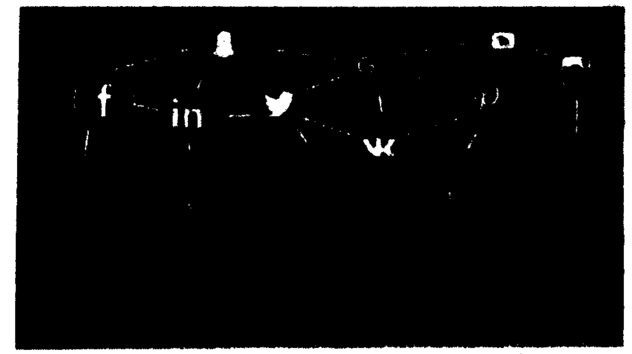

Impact of Social Media on the Youth -

In today's world, all of user experiencing this thing that social media is developing day by day. Most of the people around the world are using social media. This is very popular among the young generation especially. Social media is continuing to gain popularity everyday. Impact of social media on youth is also quite evident in different frames of your lives.

There are some statistics that were done on social media.

The average time spent by the people per day on the social network is 1.72 hours.

For the teenagers, the numbers are much higher which is up to 27 hours per week.

Social medial has become a very important part of life for many young generations in today's world. There are many young people who keep on engaging themselves with social media without even caring to think about what would be the impact of social media on youth. The effects can sometimes be positive and sometimes be negative, but mostly they are negative if it is not integrate with a business or professional goal.

There are lot of positive aspects but there

are many dangers as well that come with the use of the sites like Twitter, Facebook, Pinterest, LinkedIn, Tumbler, Google+, gamins sites, Instagram and blogs. If we want to make some right and true choices, then we must dig inside and research the topic thoroughly.

Positive Impact of Social Media on Youth:

- It keeps connect to your friends when we are not able to see each other always when we want to.
- Social media keeps us updates about the important things that are going across the globe currently or may be in our locality.
- It helps us in developing social skills and the best part is that a number of friendships can begin from the social website.
- One interesting impact of social media on youth is that it feels to interact with peers rather than talking to them face to face.

Positive impacts of social media on youth in different sectors are -

Education Aspects:

Social media enables the teacher to collaborate easily and then communicate with the students and other.

The students have free as well as easy access to the resources that are online and gain all the information.

According to survey, it has been found out that about 59% of the schools have admitted that their students take help of the social media for educational purpose.

Political Aspects:

The participation of the voters has increased. The users of the platform of Facebook have admitted that they get the inspiration to vote on an election when they see online friends have voted too.

Social media gives birth to the idea of change of politics. Social networking gives the social movement cheap as well as a quick method for disturbing the information and make together.

News/Awarness :

Around 30% of the people of America get their news from online platform. The information in the social networking sites spreads much faster than any other forms of India.

More than 50% of people in the world nowadays get the breaking news from a social media platform.

The social networking sites provide the benefits academic research to the people along with the online access.

Jobs for the youth -

Social media is one of the best ways for marketing products, connecting with people and find business opportunities.

The Social media sites are the reasons for creating thousands of job opportunities for the people and they have brought new arenas of income.

It helps the employers to get the employees and those who are in search for new jobs.

Negative Impact of Social Media on Youth :

People of today's generation give so much importance to social media nowadays that it has become their priority. They love being in the social media sites and forget about all the things that should come first for them like family supports and schools.

In the platforms of social media, we can only see the virtual side of the person. This means we can only see the side which they want to show us.

There are some young people who are very easy to get influenced. They may feel the need to

change their appearance physically and compare themselves to every next person they see in the social media.

There is very strong temptation in social media. It can become an addiction for the youth and begin to side-track them.

Negative impact of social media on youth in difference sectors are -

Work / School :

Social media helps the students to cheat on school assignment and for the those who work can get some idea about their work.

On average 106 minutes in every 90 minutes that is spent on facebook college students drop their grades to 12.

The social media platform affects the productivity of the employees to 51%.

Lacking privacy :

One thing that is seen common among the young people is they after get too open in the public and share their personal information.

They expose themselves to the governmental corporate instructions. The justice of pices of information from the social networks and email every year.

Cyber Bullying :

One of the very prime negative impact of social media on youth as some of the negative minded individuals use it for bullying someone.

Miss information or false propaganda is another negative impact of social media on youth.

Conclusion:

In conclusion, social media is, and will continue to be harmful, unless something is done about it. The power it has over people is dangerous and after goes unnoticed. People should care because of not address, or take care of social media could cause national and international problems.

IMPACT OF COVID 19 ON EDUCATION, SOCIETY AND ECONOMY

Anaruzzaman Khan
B.Sc. 6th Sem,
Botany

INTRODUCTION

COVID-19 is an infectious disease caused by a newly discovered novel Corona Virus. The beginning of the present 'Novel Corona Virus' crisis is traced to Wuhan, a city in China where the virus originated and soon spread across the country as people moved from one part of the country to another, and gradually from one country to another. The response of the Chinese Government ranged from denial and hiding the information. Still it is a mystery about the origin of this deadly virus that, it is a naturally occurring virus or a bio-weapon prepared in lab for any war purposes, leakage of which created this panic situation, because China is a democratic country where News, Journals including internet is controlled by the government itself.

Spread of this pandemic COVID-19 has severely affected the Education, Society and Economy.

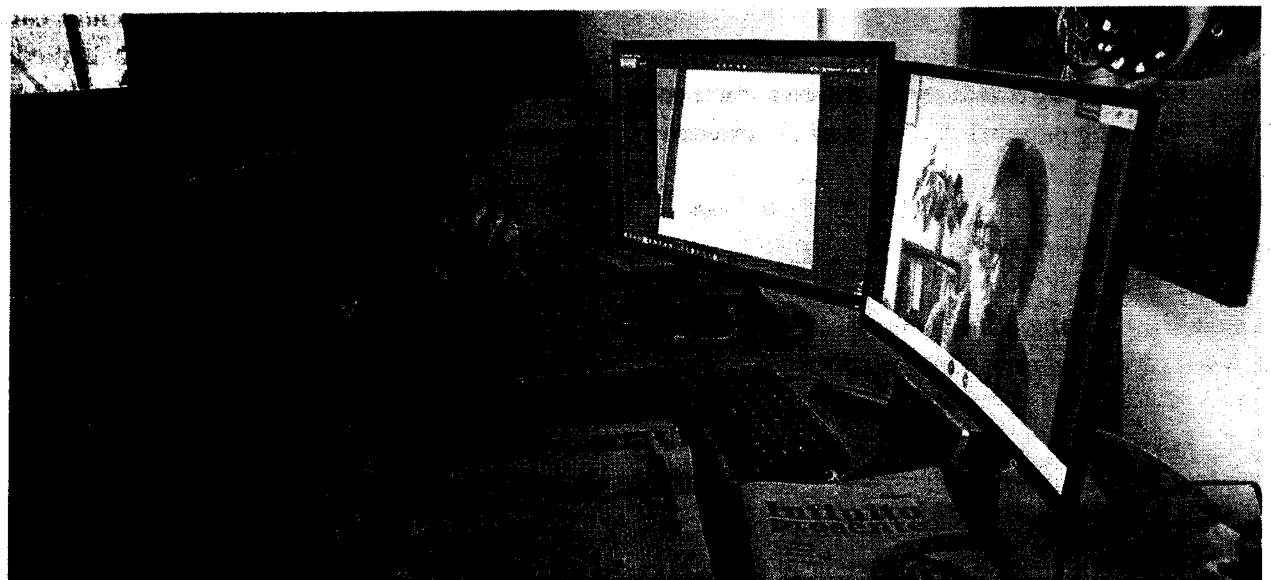

IMPACT ON THE EDUCATION

The COVID-19 pandemic has affected educational systems worldwide, due to this pandemic the state governments across the country temporarily obstructed all the schools, colleges and Universities with an uncertainty when the schools and colleges will reopen. Though government has temporarily closed all educational institutions, but in response to the Covid-19 scare, many schools and colleges have moved online to cause minimal disruption to the students' education.

But one more thing is that "online learning is not a cup of tea for all", a handful of students can effort an android phone or access to internet,

and the rests belonging to villages that comes under below poverty line can't effort an android phone. And if somehow they effort, then due to the poor network condition, they can't access to the online class.

NEGATIVE IMPACTS

Impacts on the students of Schools

Going to school is the best policy to raise skills. While school time can be fun and can raise social skills and social awareness, from an economic point of view the primary point of being in school is that it increases a child's ability. Even a relatively short period of missed school have consequences for skill growth.

Home schooling is a massive shock to children's social life and learning. With the teaching moving online, on an untested and unprecedented scale, assessments are also moving online. Many assessments have simply been cancelled. Importantly, these interruptions will not just be a short-term issue, but can also have long-term consequences for the affected cohorts and are likely to increase inequality.

Impacts on the Families

"Families are central to education and are widely agreed to provide major inputs into a child's learning", as described by Bjorklund and Salvanes (2011). The current global-scale expansion in home schooling might at first thought be seen quite positively, as likely to be effective.

But learning complete lesson from home is quite another thing. All parents don't have the proper knowledge to teach their children. Even not everyone has the kit to access the best online material to guide their children. And the environment of home is entirely a contrariwise from the environment of school. Students may learn bookish knowledge from their parent but they lack the knowledge of social skills and other interactive activities.

Interaction with friends and relatives and doing social activities is equally necessary for a student, which is severely impacted by this lockdown. It creates disturbances in the student's mental state.

Impacts on Assessments

The closure of schools, colleges and universities not only interrupts the teaching for students; but also coincides with a key assessment period and many exams have been postponed or cancelled. Importantly, the lockdown of institutions not only affects internal assessments, most of the board and University exams are also cancelled. One potential alternative taken for the cancelled assessments is to use 'predicted grades' but these are often inaccurate among high achieving students. The benefit of predicted grades is more for those from disadvantaged backgrounds and are lower for those more advantaged backgrounds.

Impacts on Graduates

The careers of this year's graduates are severely affected by the COVID-19 pandemic. Their major teaching interruptions in the final part of their studies, they are experiencing major interruptions in their assessments, and finally they are likely to graduate at the beginning of a major global recession. These students are in a bigger quandary because not only their education process is disrupted, but they also face a big challenge of proving themselves for their next journey.

POSITIVE IMPACTS

Due to this pandemic and lockdown students are not only affected, but also benefited in various ways. Due to this lockdown, students are getting time to develop their extracurricular activities like drawing, singing, dancing etc. and lots of students learned to cook and preparation of various recipes. Many students who can effort online learning doing diplomas in various topics through online classes. Many students from villages though have android phone, they didn't know it's online use. But this lockdown and online classes and online data searching introduced them

to a new digital world, one step ahead to digital India. Even Students are getting enough time to prepare themselves for various exams through self-study and even for their hobbies and healthcare which they merely get. Most importantly those students studying residing outside their homes, like hostels, lodges, PGs are getting enough time to spend with their families. Though the benefits are negligible as compared to the losses, but apart from losses, students are getting benefits as well.

IMPACTS OF COVID-19 ON THE SOCIETY

The long term lockdown due to COVID-19 pandemic has desperately affected the balance of the society. Strict restrictions on people gathering and maintenance of social distancing led to less interactions among people. People also losing interaction with friends and family due to this lockdown and curfew. Even many daily workers are stuck outside their homes. Due to less income and job loses, many of the poor peoples attempting suicide. This pandemic has created a fatal situation in the society.

IMPACT OF COVID-19 ON THE INDIAN ECONOMY

The Indian economy has been experiencing significant slowdown over the past few quarters. In the third quarter of the current fiscal, the economy grew at a six-year low rate of 4.7%. Investment and consumption demand had been languishing and a number of stimulus measures have been taken to bring back the economy on a growth path. There was a strong hope of recovery in the last quarter of the current fiscal. However, the new Corona Virus epidemic has made the recovery extremely difficult in the near to medium term. The Indian economy was expected to lose over Rs. 32,000 crore every day during the first 21-days of complete lockdown, which was declared following the coronavirus outbreak.

Demand Side Impact -

Tourism, Hospitality and Aviation are among the worst affected sectors that are facing the maximum brunt of the present crisis. Closing of cinema theatres and declining footfall in shopping complexes has affected the retail sector by impacting consumption of both essential and discretionary items. Consumption is also getting impacted due to job losses and decline in income levels of people particularly the daily wage earners due to slowing activity in several sectors including retail, construction, entertainment, etc.

Impact on Financial Market

One of the major slides in the domestic equity markets was seen on March 12, when following the trend of the global equity markets, both the BSE Sensex and NSE Nifty crashed by more than 8% in a single day. An estimated Rs 10 lakh crore of market cap was reportedly wiped off due to this single day fall.

Impact on International Trade -

China has been a major market for many Indian products like sea food, petrochemicals, gems and jewellery etc. The outbreak of coronavirus has adversely impacted exports of these items to China. For instance, the fisheries sector is anticipated to incur a loss of more than Rs. 1,300 crore due to fall in exports.

Agriculture & Food Processing

The poultry sector which is the fastest growing subsector of India agriculture eco-system and where the country has created a foothold at the global level is already facing losses to the tune of 150-200 crore each day. The social media has been spreading misinformation by correlating Coronavirus infection to consumption of meat and poultry products. This has caused enormous destruction in demand for poultry products and the prices realized by farmers have crashed to Rs 10-15 per kg - whilst the production cost of about Rs 70 - 80 per kg.

Tourism

According to the Indian Association of Tour Operators (IATO), the hotel, aviation and travel sector together may incur loss of about Rs 8,500 crore due to travel restrictions imposed on foreign

tourists by India for a month. This is also expected to have a negative impact on jobs in the industry.

Entertainment/Events/ Sports

In some parts of the country like Kerala, Jammu and Kashmir, Delhi, Karnataka and Mumbai, cinema theatres, shopping malls and gyms have been closed till March 31st, 2020 to stop the spread of the virus. While exact loss is difficult to calculate presently, but some estimates suggest that theatres in Delhi alone may have to incur a loss of Rs 2 - Rs 10 lakh10 within a period of 10 days. Several sport events have been either postponed or cancelled, and this brings huge losses for the sports industry. For instance, cancellation of IPL matches alone could mean a loss of Rs 10,000 crore for the industry.

CONCLUSION

Though COVID-19 pandemic has caused a huge loss, but in return it helped the mother nature enormously. During the last few months, consequences of the pandemic has successfully recovered the environment to a large extent. Scientists have confirmed that the largest hole in the ozone layer over the Arctic region has closed in. Even due to this lockdown, less pollution improved the air quality of the globe. Air quality in India's major industrial cities improved by 60%. All the forests are restoring and all the wild animals are living in peace.

COVID-19 has equally harmed the education, society and economy as well. As there is no verified treatment for COVID-19, so maintaining precautions will help fighting against this pandemic COVID-19. As much we maintain precaution, as soon we get rid of this pandemic disease and can again attend to our regular activities, can bring our society in normalcy and can bring back the economy on it's grown path.

A SUNSET

Kriti Kashyap
H.S. 2nd Year

I Stared out of my window,
At the sunset behind the blue hills
The Sky changing into brilliant hues,
As if someone had splashed
Bright colours onto it
The winged birds bade the sun good bye
And flew towards their nests,
In the dying light of the sun
A chilly wind
Made the tress dance to its rhythm.
Everything is silent now, dead silence
The birds now ceased their songs.
Only the rustle of the
Tree Leaves can be heard,
As if singing a funeral prayer,
For the dying day
Slowly, the memory of the golden sun fades
But its relic remains forever
The sky changing from orange to black,
As The dazzling day
Changes into a dark night
The still stars get scattered
In the dark night sky,
Lightining up the phantom palace of night
"It's Time to reveal some untold tales,
Says a granny to her grand children
But gets interrupted by the
Howls of the foxes
Soon the moon arrives,
As if carrying the sleepy night in its arms
The owls singing a welcome song,
Saying Good Night
I, too, go to sleep,
Hoping for a new sun rise.........

Solitary

Soumyabrota Chakraborty
B.A. 6th Sem.

I wander in solitary
Step after step,
In a void attempt,
Picking up scuttled,
Memories in chaos
Up a desperate one,
To put together;
Bits of love in life.
I wander in a crowd
Full of unknown faces,
Step after step;
Into the deepest.
Of forgotten or lost,
Some familiar voices;
Pretending to lean upon
As the universe ages.

Pollution

Masuda Yasmin
B.A. 6th Semester (Pol. Sc)

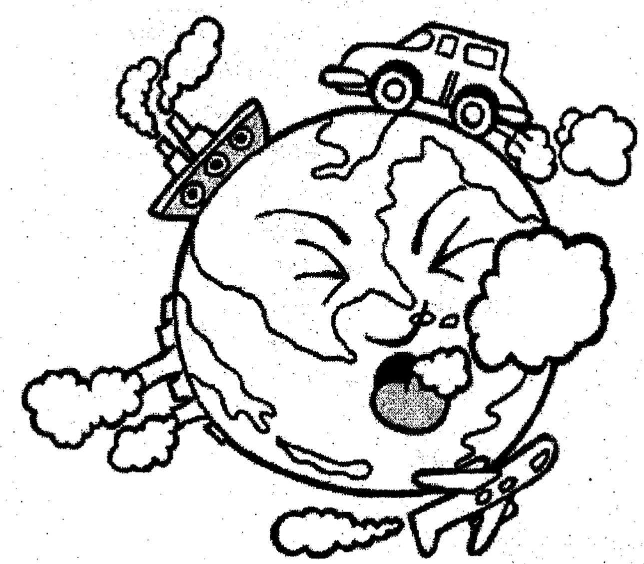

There was a time when cancer
Was treated to have no perfect answer
But now the term is displaced by pollution
Which is increasing, entertaining no solution.
The fresh air which seems our ancestors theory
Has now became a part of fairy story
They say there were lots of green trees
But now we see nothing but the cities.
Is it what we call development ?
Praising our nature with everlasting pollutant
Lets just stop all these and try to get
The pollution free environment
That our ancestor's enjoyed.

ODE TO MEDUSA

Rafika Farnaz
B.A. 4th Semester
English Deptt.

Crawling serpents in thy head,
Thou snit he those strong and meek;
Hideous, as though monster bred;
Of putrid meat thou reek.

There was but a time when-
A nymph thou were, so fair;
Had a golden casket with flowers ten,
As though Midas touched thy hair.
The price be paid for beauty such
To lofty and so steep;
When Poseidon with his lusty touch,
Into thy body creep.

For let by daughter of Zeus,
Cursed by her furious wrath ;
Tainted by eternal bruise
Thou pursued a sullied path.
Invincible thou seemed, until
Perseus with deities connived ;
Bestowed on divinity to kill,
And thy head from the soil heaved.

Destined with a pitiful ate,
Thy heart filled with despise and hate ;
Dear Medusa, sheen and fair,
Under the moon, once shone thy golden hair.

My Guardian Angel

Debarati Chanda
B.A. 6th Sem.
English Major

"25th April",
the day when the best day happened,
You come into our lives and made our head smiled.
Grandmaa, so much love you gave me!
It's your adore which gives us the glee.
You showed me the lessons of life,
You taught me to smile, while I strive.
You are my strength and weakness in life,
Without you I cannot imagine to survive.
Grandmaa you were our santa of the
Christmas eve,
To see us happy by the gifts we received.
Whenever I look at the family pictures I find you,
I just don't see a grandma, but a dignified lady too!
I really do'nt want to follow anyone,
Because I want to be a bit of you!

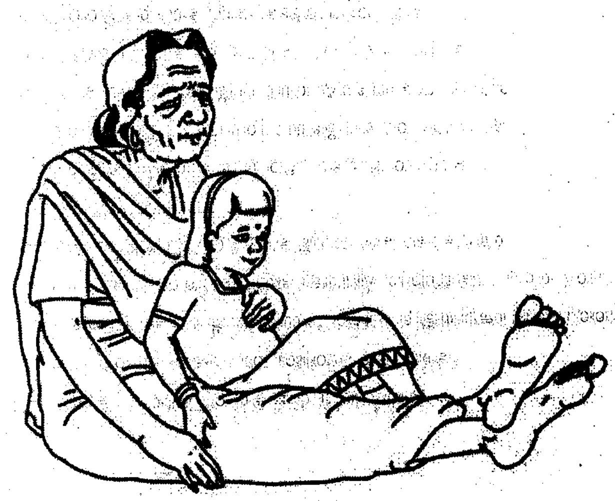

Red and White

Suman Das
B.Com. 6th Sem.

Some say we are getting red,
Some say white
Between holding an,
And letting go.
I wonder! How we know
The difference between red and white
I call it blood and water,
Conflict between death and life.
Leaping higher and higher
Dark inside
I can sense the frozen lake,
Where the dream lies,
That never come to reality
Inventions that never acted upon.
In the visou of darkness
Any dreams are still alive.
A dream of tomorrow
When the sun will shine,
Even higher then it shines today.
Though I know it is all about red
and White
But no more red, Only White.

The Rain

Arpita Das
B. Sc. 4th Sem
Department of Biotechnology

I Hear trees are drinking water
When the drops are falling on their leaves,
They come with the rhythm of orphan tune
And spread the fragrance of tender leaves.
When the rain passes away
And has kissed the Earth,
Feel the smell of wet land
Our mother nature brings new birth.
I observe the falling of a leaf
And bending the roses over the pane,
I observe the farmer's song
and chirping of birds
It watered the garden,
and then flowed down the drain.

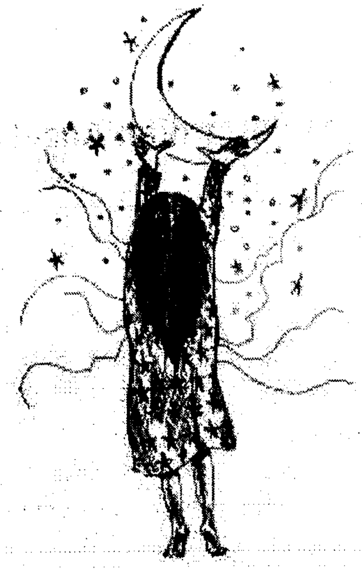

My Happiness

Lina Ray
B. Sc. 4th Sem
Zoology Deptt.

Sometime I fall in illusion,
When I stare at the sky
The sun, clouds all give me their attention,
I have a nature of sudden mood swing;
I forget everything except this pretty natural thing,
Suddenly I come back into reality.
And all my happiness become messy,
Now-a-days all are busy in their bussiness;
And here still I am searching own happiness,
No one interested to listen to my prose,
Where I keep my all secrets close.
Everything in my life are so dull
I am neither slim nor tall;
All those bad things knock my mind
If ! I am not a perfect kind.
I don't love to follow my daily routine
But I can't let my life to ruin.
Many mothers loss their sons for nation
The handicapped also work hard cosily,
Then I realised that God given enough to me.

विभाग

हिन्दु धर्म मे गीता का महत्व

डा० मोहन राय
एसोसियट प्रोफेसर,
हिन्दी बिभाग,

हिन्दु धर्म बहुत प्राचीन काल से, दो प्रकार के ग्रन्थो पर आधारित रहा है। इनमे से एक को निगम और दूसरे को आगम कहने का रिवाज है। निगम वेद है जिन्हे हिन्दु अपौरुपेय मानते है। आगमों की उत्पत्ति शिव शक्ति या विष्णु से मानी जाती है, जो ईश्वर कोटि में होने पर भी पुरुष कोटि में आते है। निगम आर्य भावो तक सीमित है। आगमों की विशेषता यह है कि वे आर्य, आर्यतर और प्राग्वैदिक, तीनो ही प्रकार की परम्पराओं का आख्यान करते है। वैसे, भक्ति के पुट वेदों में भी है, किन्तु वेदो का सारा जोर कर्मकांड पर है। जिस भक्ति का व्यापक प्रचार भागवत के समय में आकर हुआ, इसके बीज उदभव और विकास की सारी कहानियाँ आगम ग्रन्थो मे है, जिनमे से अनेक को पुराण भी कहते है। इसी आगमिक धारा की परिणति भक्ति में हुई।

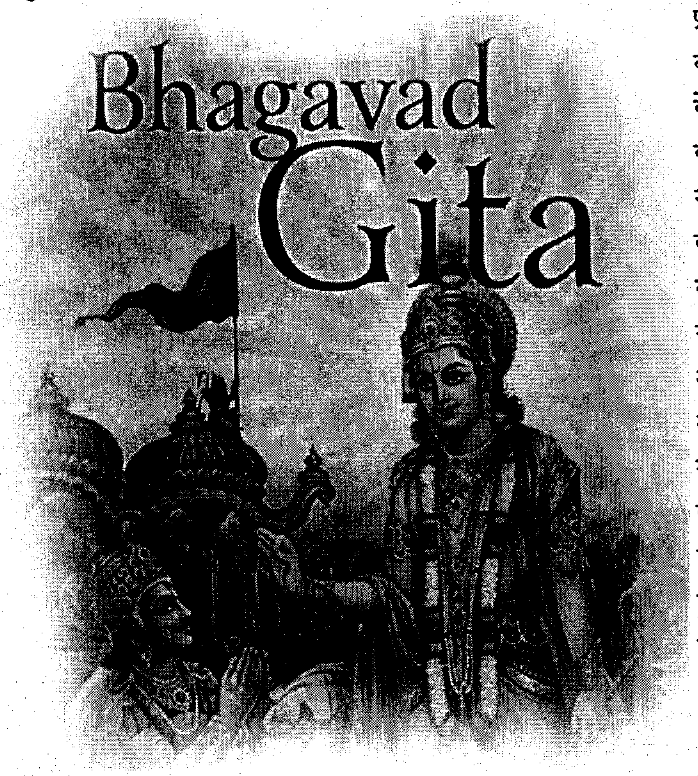

गीता उपनिषद कही जाती है, अतएव, वह निगम ग्रन्थ है। किन्तु वह भागवत-आगम भी समझी जाती है। भगवान कृष्ण का अप्रतिम महत्व यह है कि उन्होने भागवत-सम्प्रदाय की भक्ति को वेदान्त के ज्ञान और सांख्य के दुरुह अध्यात्म से एकाकार कर दिया। गीता वह प्राचीनतम धर्म-ग्रन्थ है जिसमे भारत की वैदिक और प्राग्वैदिक धाराए, निगम और आगम, एक स्थान पर मिल जाते है। गीता के वाद से यह पुछना व्यर्थ है कि कर्म (वेद, निगम), ज्ञान (उपनिषद, निगम) और भक्ति में से कौन तत्त्व प्रमुख और कौन अप्रमुख है।

वेदो और उपनिषदों की विशेषता सर्ववाद थी। आगम, आरम्भ से ही, किसी न किसी ईश्वर के लक्ष्य मानकर चलते आए थे। गीता ने दोनो को एकाकार कर दिया यानि यह विश्वास प्रकट किया कि जो एक है, वही सवमें व्याप्त है। निगम के अनुसार मुक्ति के कारण कर्म और ज्ञान माने जाते है। गीता ने मुक्ति के लिए ज्ञान, कर्म और भक्ति तीनों की सार्थकता प्रतिपादित की है। गीता में वेदो की हलकी आलोचना भी है और उन पर अपार श्रद्धा भी। गीता वर्णाश्रम का तिरस्कार नहीं करती, जैसा तिरस्कार भक्ति युग में आकर कबीर आदि ने किया। गीता के समय से लेकर रामानुज के समय तक (बल्कि कबीर के पूर्व तक) भक्ति का पहला युग था जब प्रपत्ति, शरणागति आदि के भाव काफी बलवान थे, किन्तु वर्णाश्रम का उल्लंघन कोई नहीं करता था। भक्तो के द्वारा वर्णाश्रम की अवज्ञा प्रायः कबीर के समय से आरम्भ हुई। अतएव, समझना चाहिए कि कबीरदास ने भक्ति के युग का प्रवर्तन किया और इस्लाम का प्रभाव भक्ति पर पड़ना था। वह इसी युग में पड़ा।

हिन्दी में अनुवाद की भूमिका

संगीता सिंह राय
आसिस्टेन्ट प्रोफेसर,
हिन्दी बिभाग

हिन्दी में बहुत समय से अनुवाद कार्य होता रहा है। संत कबीर गो स्वामी तुलसीदास, अब्दुर्रहीम खानखाना, भारतेन्दु हरिश्चन्द्र, महाबीर प्रसाद द्विवेदी, श्रीधर पाठक, मैथिलीशरण गुप्त, सूर्यकान्त त्रिपाठी 'निराला', रामधारी सिंह दिनकर, हरिवंश राय बच्चन, डॉ० रघुवीर, मोहन राकेश इत्यादि साहित्यकारो ने हिन्दी अनुवाद की बड़ी सेवा की है। हिन्दी में अनुवाद करने वाले विदवानो में राजा लक्ष्मणसिंह का नाम प्रसिद्ध है। उनका जन्म 1826 ई. में 'आगरा' में हुआ था। उन्होने संस्कृत, हिन्दी, फारसी इत्यादि भाषाओ का ज्ञान प्राप्त किया। सरकार ने उन्हे राजा की पदवी प्रदान की। राजा साहव की रचनाओ में शकुन्तला, रघुबंश और मेघदूत के हिन्दी में किए गए अनुवाद है। उन्होने 'प्रजाहित' नाम से एक पत्र निकाला तथा 'दंड संग्रह' नाम से ताजीरात हिन्द का हिन्दी में अनुवाद किया था। उनका स्वर्गवास 1886 ई. में हुआ।

संस्कृत के साहित्यकारो में कालिदास का नाम प्रसिद्ध है। उनके समय के सम्बन्ध में दो प्रकार के विचार मुख्य रूप से प्रचलित है। कालिदास के सम्बन्ध में किसी विदवान ने कहा है कि प्राचीन काल के कवियों की गणना का प्रसंग आने पर कालिदास का नाम कणिष्ठिका पर रखा गया है। उनकी बराबरी करनेवाले अन्य किसी कवि के न होने के कारण दूसरी उंगली पर किसी का नाम नहीं पड़ा। इसीलिए उन्हे आनामिका कहा जाता है। अनेक विदवानो ने कालिदास की रचनाओ में 'अभिज्ञान शकुन्तलम' को सर्वश्रेष्ठ माना है। आचार्य हजारी प्रसाद द्विवेदी ने 'कालिदास की लालित्य योजना' शीर्षक पुस्तक में लिखा है - 'अभिज्ञानम शकुन्तलम' कालिदास का सर्वश्रेष्ठ नाटक है ही, संसार के नाटक साहित्य मे भी इसके जोड़ का नाटक दुर्लभ है। अभिज्ञान शकुन्तलम संसार की सर्वश्रेष्ठ कृतियो में अन्यतम है। राजा लक्ष्मणसिंह ने 1861 ई. में 'अभिज्ञानम शकुन्तलम' का अनुवाद हिन्दी गद्य में किया। इस रचना का दूसरा संस्करण 1889 ई. में हुआ। इसमे मूल नाटक के अनुसार गद्य का अनुवाद गद्य में तथा पद्य का अनुवाद पद्य में किया गया। राजा लक्ष्मणसिंह शब्द प्रति शब्द अनुवाद को उचित समझते थे। शकुन्तला नाटक की सफलता का एक प्रमुख कारण भाषा की सरलता तथा भाव-व्यंजना की स्पष्टता है। राजा लक्ष्मणसिंह ने मेघदूत का हिन्दी अनुवाद करते हुए उसकी 'प्रथम भूमिका' में अनुवाद सिद्धात को स्पंष्ट करते हुए लिखा है -

'एक भाषा के छन्द को दूसरी भाषा के छन्द में करना कुछ तो आप ही कठिन होता है जिस पर हमारा नियम है कि मूल से उनका न्यूनाधिक न हो और भाव में भी कुछ विरोध न आवे।'

राजा साहब का गद्य परिमार्जित नही है। उसमें ब्रजभाषापन बना हुआ है। राजा लक्ष्मणसिंह द्वारा अनुवादित 'मेघदूत' का संपादन करते हुए बाबु श्यामसुन्दर दास ने 'निवेदन' में लिखा है - "राजा साहब के इस नाटक के अनुवाद में जैसी सुन्दर, रसीली और सीधी भाषा का प्रयोग किया है वैसी आज तक किसी और की लेखनी में नही निकली।"

भारतेन्दु हरिश्चन्द्र आधुनिक हिन्दी साहित्य के अग्रदून कहे जाते है। संस्कृत, बंगला, हिन्दी, उर्दु, अरबी, फारसी, अंग्रेजी इत्यादि भाषाओ के वे विद्वान थे। उन्होने नाटक, कविता, निबन्ध, आलोचना पत्र-पत्रिका आदि आदि सभी विभागो में लेखन कार्य किया। उसके साथ ही उन्होने विभिन्न भाषाओ के अनेक श्रेष्ठ ग्रन्थों का हिन्दी अनुवाद किया। उनका कथन है -

निज भाषा उन्नति अहै सब उन्नति के मूल।
बिन निज भाषा ज्ञान के मिटत न हिय की सूल।।

भारतेन्दु ने अनेक मौलिक नाटक लिखे तथा संस्कृत, बंगला, अंग्रेजी इत्यादि भाषाओ के अनेक नाटकों का हिन्दी में

अनुवाद किया। शेक्सपियर के नाटक 'मर्चेंट आफ वेनिस' का अनुवाद भारतेन्दु ने 'दुर्लभ बन्धु' नाम से किया। अनुवाद कार्य का महत्त्व बनाते हुए उन्होने 'रत्नावली' नाटक की भूमिका में लिखा है -

"हिन्दी भाषा में जो सब भाँति की पुस्तकें बनने के योग्य हैं अभी बहुत कम बनी है, विशेषकर के नाटक जो कोई भी ऐसे नही बने है जिनको पढ़ के कुछ लोग चित्त को आनन्द और इस भाषा का बल प्रकट हो। इस वास्ते मेरी ऐसी इच्छा है कि दो चार नाटको का तर्जुमा हिन्दी मे हो जाय तो मेरा मनोरथ सिद्ध हो।" भारतेन्दु जी ने अनुवाद कार्य में शब्दानुवाद तथा भावानुवाद दोनो पद्धतियों को अपनातें हुए मूल भाव के साथ तथा शक्ति मूल शैली को भी उतार लिया है। उनके अनुवाद की सफलता का प्रमाण यह है कि उनके अनुवाद, अनुवाद न प्रतीत ले, मौलिक से लगते है। भारतेन्दु ने अनुवाद कार्य मूल रचनाकार के हृदय से हृदय मिलाकर पूर्ण तन्मयतापूर्वक किया है। अनुवाद कार्य का आदर्श बताते हुए उन्होने लिखा है -

"बिना पूर्व (मूल) कवि (रचनाकार) के हृदय से हृदय मिलाए अनुवाद करना शुद्ध भाव भरना ही नहीं कवि की लोकान्तर स्थित आत्मा को नरक कष्ट देना है।"

मुश्किल के दौर, आप पर निर्भर

बिशिंग राभा
B.A. 6th Sem

एक बार कि बात है, एक कक्षा मे प्रोफेसर अपने सभी छात्रो को समझाना चाहते थे कि प्रकृति सभी को समान अवसर देती है और उस अवसर का इस्तेमाल करके अपना भाग्य खुद बना सकते है। इसी बात को ठीक तरह से समझाने के लिए प्रोफेसर ने तीन कटोरे लिए। पहले कटोरे मे एक प्याज रखा, दुसरे मे अंडा और तीसरे कटोरे में चाय की पत्ती डाल दी।

अब तीनो कटोरे में पानी डालकर उनको आग पर उबलने के लिए रख दिया। सभी छात्र ये सब देख रहे थे, लेकिन किसी छात्र को कुछ समझ नही आ रहा था और २०-३० मिनट बाद जब उन तीनो बर्तनो को आग से उतारा तो प्रोफेसर ने सभी छात्रो को सामने आने को कहा।

अब उन्होने सभी छात्रो से तीनो कटोरे को गौर से देखने के लिए कहा अब भी किसी छात्र को समझ नही पा रहा था।

आखिर मे प्रोफेसर ने एक बच्चे से तीनो (प्याज, अंडा और चाय) को स्पर्श करने के लिए कहा तो जब छात्र ने प्याज को हाथ में लिया तो जो उबलने के बाद काफी मुलायम हो गया था। और जब छात्र ने अंडे को उठाया ता देखा जो अंडा पहले बहुत नाजुक था वह अब उबलने के बाद कठोर हो गया है। अब बारी थी चाय की जब छात्र ने चाय के बर्तन को उठाया तो देखा कि चाय की पत्ती ने गर्म पानी में मिलकर अपना रुप बदल चुकी थी और अब वह चाय बन चुकी।

अब प्रोफेसर जी ने समझाया हमने तीन अलग-अलग चीजो को समान विपत्ती से गुजारा यानी कि तीनो को समान रुप से पानी मे उबाला लेकिन बाहर आने पर तीनो चीजें एक जैसी नही मिली।

जो कठोर था, वो मुलायम हो गया और अंडा पहले से कठोर हो गया और चाय की पत्ती ने भी अपना रुप बदल लिया उसी तरह यही बात इंसानो पर भी लागू होती है। और यही प्रोफेसर ने अपने छात्रो को व्यवहारिक माध्यम से समझाने की कोशिश की है।

सभी को समान अवसर मिलते है और मुश्किले आती है लेकिन ये पूरी तरह आप पर निर्भर करती है, कि आप परेशानी का सामना कैसे करते है और मुश्किल दौर से निकलने के बाद कौन क्या बनता है।

पुकार

खन्दकार सौवाइब
B.Sc. 6th Sem.
Botany

यहाँ जिन्दगी है साहव
यहाँ हँसना भी पड़ता है
रोना भी पड़ता है
बार बार गिरके
उठना भी पड़ता है।

मुशकिले तो कई आती है जिन्दगी में
जब सारी दुनिया मजाक उड़ाने में लगा रहता है
तब ख्याल आता है -
हार मान लू
लेकिन कही अंदर से आवाज आती है

तू कोशिश तो करके देख
अगर गिरा तो उठ भी पायेगा
लड़खड़ाया है तो संभल भी पायेगा
एक बार ही सही
तू कोशिश तो कर के देख।

जिसको जो कहना है कहने दे
अपना क्या जाता है
यह वक्त, वक्त की बात है
और वक्त सवका आता है।

हमपे हँसने से पहले एकबार सोच लेना
इन छोटी उम्र में
हम भी बहुत कुछ सीख गए
खाली जेब घूमना
भूखा पेट सोना
बैचेन, थके-हारे रात को तकिये के नीचे
फूट फूट कर रोना
और भी बहुत कुछ सीख गए हम।

कृपया अगर कही मिले
तो हमपे हँसके "और बताओ"
बोलने से पहले
एकबार हाल जरूर पूछ लेना।

बेटी

सामिनारा बीलकिस
B.Sc. 6th Sem.
Botany

पापा की प्यारी हुँ मैं
माँ की रानी
भाई की दुलारी हूँ मैं
बहन की सहेली।
फिर भी मैं पराया हूँ,
क्योकि मैं एक बेटी हूँ।
लोगो की खुशी के लिए
लाखो गम उठा लेती हूँ,
अपनी इच्छाओ को अंदर ही
क्योकि मैं एक बेटी हूँ।
है दुनियावाले मुझे बोझ मत समझो,
फूलो की तरह नाजुक हुँ मैं,
देती हूँ सबको खुशबू
मोम की तरह पिघल जाती हूँ।
सबको देती हूँ रोशनी,
फिर भी लोग कहती है मैं पराया हूँ,
क्योकि मैं एक बेटी हूँ।
घर की खुशीयो से भर देती हूँ,
दिल में लाखो गम छुपाके मुस्कुराती हूँ,
फिर भी लोग कहते है मैं पराया हूँ
क्योकी मैं एक बेटी हूँ।

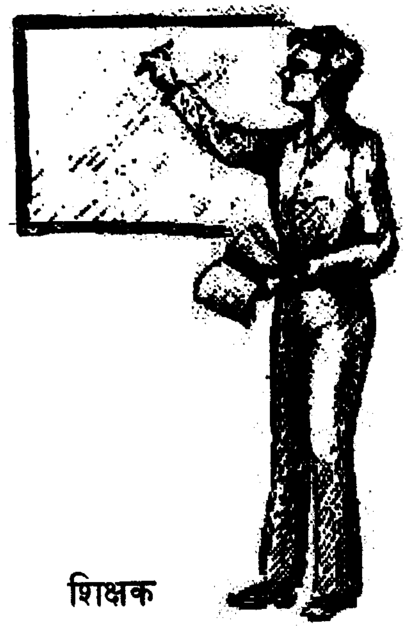

शिक्षक

सुजाता रजक
B.A. 5th Sem

जीवन में जो राह दिखाए
सही तरह चलना सिखाए।
माता-पिता से पहले आता
जीवन में सदा आदर पाता।
सबको मान प्रतिष्ठा जिससे
सीखी कर्तव्यनिष्ठा जिससे।
कभी रहा न दूर मैं जिससे,
मेरे मन को भाता
वह मेरा शिक्षक कहलता।
कभी है शांत, कभी है धीर,
स्वभाव मे सदा गंभीर
मन में दबी रहे ये इच्छा,
काश मैं उस जैसा बन पाता,
जो मेरा शिक्षक कहलाता।

बारिश की बूँदें

प्रीति चौधरी
B.A. 6th Sem

बारिश की बूँदें सावन में,
छमछम करके आती हैं।
अपने साथ बाढ़ लेकर आती है।
मना जो करो उसको वापस जाकर
फिर से आ जाती हैं।
अपने जल से सभी के घरों की
गलियों और नाली, तालाबों
नदियो को भरती है।
और सभी को भीगोकर, डूबोकर जाती है।
बारिश के बूँदें छम छम करके आती है।

देशवासी

दीपा कुमारी चौधरी

हम देशवासी है,
हमें अपने देश पर गर्व है।
क्योकि हमारे देश नें,
इतने वीर-बहादुरों को जन्म दिया है।
चलों चलते हैं, अपने देश को
और आगे ले जाते है।
हम देशवासियों के वजह से ही
हमारा देश सफलता की ओर है।
हमें अपने देश के लिए
अपना जान भी कुर्बान देना जरुरी है।
जिससे हमारा देश का भविष्य बदल सकता है
हम देशवासी अपने देश का
हर मुश्किल पल का सामना करेंगे
क्योकि हम देशवासी है . . .

प्रकृति

लक्ष्मी प्रसाद
B.A. 4th Sem

हरी हरी खेतों में
बरस रही है बूँदें,
खुशी खुशी मे आया सावन
भर गया मेरा आँगन।
ऐसा लग रहा है जैसे
मन की कलियाँ खिल गयी वैसे,
ऐसा कि आया बसंत
लेके फूलों का जश्न
धूप से प्यासी मेरे तन को
बूँदों नें दी एसी अंगराई,
कूद पड़ा मेरा तनमन
लगता है मै हूँ एक दामन।
यह संसार है कितना सुंदर
लेकिन लोग नही उतना अकलमंद,
यही है एक निवेदन
न करो प्रकृति का शोषण।

पूर्वोत्तर

शोभा कुमारी
B.A. 2nd Sem.

हरी है धरा यहाँ की
बहती लोहित यही हैं
यही विराजती अष्टलक्ष्मी
धरती हैं यह महामाया की
बेसुमार हैं सदाबहार विपिन यहाँ
अनदेखी पंछी करते भ्रमण यहाँ
प्रथम सूर्योदय हो जहाँ धरती वह यही हैं।
चंचल सूर्य किरणें भी करती ठिठोली यही है
मेघो की भी अतिप्रिय यही धरती है
धरती है यह पालनकर्ताओ अन्नदाताओं की
लहराती बारहों महीने सुनहरे धान यही
प्रख्यात है काजीरंगा विश्व में
विरांगना कनकलता की जन्मभूमि यही हैं।
मिलेंगे अनेकों रंग त्योहारों की यही
धरती है यह शान, शांति और शौर्य की
यही तो धरती है पूर्वोत्तोर की।

समस्या और समाधान

नन्दनी कुमारी प्रसाद
B.A. 2nd Sem.

छोटी से बड़ी, बड़ी से छोटी
समस्या नहीं है कम लेकिन
कोशिश करने से हल होते है
सभी गम, अंत तक लड़ो,
हार ना मानो, हर समस्या का
है समाधान, कामयाबी की दौर
मैं सबसे बड़ा है इंसान
कर्म करो, मेहनत करो
कोशिश ही है कामयाबी की
कुंजी इससे कभी ना डरो
कभी मिल सकती हैं हार
पर हिम्मत को मत खोना
कठिन अग्नि में जल कर ही
निकलता हैं पक्का सोना,
ऐसा कोई काम नहीं
जिससे मानव परेशान नही
लेकिन याद रखना, जीवन की
हर समस्या का समाधान भी हो 'तुम्हीं' !

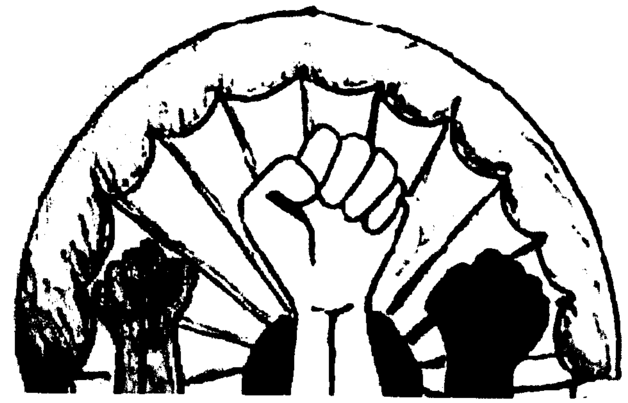

आत्मनिर्भर

रितिका कुमारी सिंह
B.A. 2nd Sem.

हो चुके है हम आत्मनिर्भर
जो कल नही थे वह आज हुए है
जो काले बादल है वह धीरे-धीरे छटने लगे है
कुछ दिनो की तो बात है
आज नही तो कल जरुर मिलेंगे, एक नया
सवेरा लेके फिर उठेंगे।
हो गऐ हम थे हम भी निराशा पर
आत्मनिर्भर बन कर जरुर उठेंगे
आत्मनिर्भर हम जरुर बनेंगे।
कल तक जो रहते थे हम साथ, कुछ समय से अधूरे रह गए है
अच्छा गुजर जाएगा मुश्किल है पर वक्त ही तो है!!
चलेगे फिर हम साथ साथ बनकर आत्मनिर्भर
मार देंगे इस महामारी को
लेकर हम फिर संकल्प
खुलेंगे फिर मंदिर-मस्जिद और गुरुद्वारा
के दरवाजे, होगे फिर वही भक्तो की भरमार
सबर करो फिर, होके वही बाते बन कर
आत्मनिर्भर हमारे।

बातें

मेहनाज सुहाना
B.A. 4th Sem.

कल शाम मेरी आसमान से बात हुई
पूछा मुझसे, "आज कैसे मेरी याद हुई?"
मैने कहा जिन्दगी में उलझ जाना रिवायत है
मुझे भी समय से काफी शिकायत है।

मेरा मन अपने ही लहज़े से परेशान बहुत है
खुदसे थक-हार जाने पर ये हैरान बहुत है
जिन्दगी जीने के तरीके बताता है मुझे रात की परछाई
जिसके डूबते हुए दिन में जिन्दगी खुद नजर आयी।

सूरज फिर दिख जाएगा, मुझे वापस जाना है
सुलझन की बात नही करते, मुझे उलझना है
उसने कहा, "जिन्दगी ही तो खत्म हो जायेगा
मेरे पास वापस तुम्हे खुदा खुद लायेगा।"

प्रकृति

ममता रय
B.A. 4th Sem
Hindi Dept.

कुदरत का दिया हुआ
प्रकृति अनमोल उपहार है।
इससे ही तो सजा
खुबसूरत संसार है।
इसके हौने से हम है
और कहते है जीवन मेरा है।
रंग, बिरंगे फूल, फल
हम सबको कितना भाते है।
इनके ही तो रस लेकर
भँबरे मस्त मगन हो जाते है।
पत्तियाँ कभी ताजी हरी तो कभी
सुखकर सुनहरी हो जाती है।
इन्हे देखकर कोयल भी तो
नगमे सुनाती है।
बारिश की पहली बूंदे
धरती को जब छू जाती है
चारो ओर हरी हरियाली छा जाती है
पेड़ो को जो काँट गिराया
कैसे मिलेगी तुमको छाया
इन्हीसे ही जीवन अपना
इनकी रक्षा है कर्म अपना
हर कोई जो पेड़ लगायेगा
प्रकृति के साथ खुदकों पायेगा
जो समझेगा इनके दर्द को अपना
इंसान वही कहलायेगा।

বাংলা বিভাগ

রবীন্দ্র সাহিত্যে প্রকৃতি চেতনা

বিদিশা চৌধুরী
ষষ্ঠ ষান্মাসিক, বাংলা বিভাগ

বাংলা সাহিত্যের আদিমতম রূপকার হলেন রবীন্দ্রনাথ ঠাকুর। তাঁর জন্ম ২৫শে বৈশাখ, ১২৬৮ বঙ্গাব্দে জোঁড়াসাকো ঠাকুর বাড়িতে। তিনি একব্রাহ্মণ পরিবারে জন্মগ্রহণ করেন। তিনি একজন অগ্রণী বাঙালী কবি, ঔপন্যাসিক, সংগীতস্রষ্টা, নাট্যকার, চিত্রকর, ছোটগল্পকার, প্রাবন্ধিক, অভিনেতা, কণ্ঠশিল্পী ও দার্শনিক। তাঁকে বাংলা ভাষার সর্বশ্রেষ্ঠ সাহিত্যিক বলা হয়। ছেলেবেলা থেকেই প্রকৃতির সঙ্গে রবীন্দ্রনাথের গভীর সংযোগ লক্ষ্য করা যায়। তিনি জীবন শুরু করেন প্রকৃতির সঙ্গে নিবিড় পরিচয়ের মাধ্যমে। 'জীবন স্মৃতি'তে পাইতিনি তাঁর শিশুকাল থেকেইপ্রকৃতির প্রতি তীব্র আকর্ষণ অনুভব করেন। তাঁর বাড়ীর চারপাশে ছিল সবুজের বিস্তর। গাছ-পালা, বাগানের ফুলের সৌন্দর্য শিশুকাল থেকেই কবির আকর্ষণের বস্তু ছিল। জলে হাঁসের সাঁতার দেখে তিনি আনন্দ পেতেন। বাড়ীর সীমানায় সারিবদ্ধ নারকেল গাছগুলির প্রতি তাঁর দুর্বার আকর্ষণ ছিল। তিনি প্রতিদিন ভোরবেলা শয্যা ত্যাগ করে বাগানে যেতে ভুলতেন না। ভোরের আকাশের আনন্দ অনুষ্ঠানে তিনি যোগদান করেছেন। যা এই কবিতার মধ্য দিয়ে বোঝা যায়। —

"আজ প্রথম ফুলের পাব প্রসাদখানি
তাই ভোরে উঠেছি
আজ শুনতে পাব প্রথম আলোর বাণী
তাই বাইরে ছুটেছি।"

'প্রভাত-সংগীত' এর মধ্যে দিয়েরবীন্দ্রনাথ কাব্য স্রোতের প্রকৃত যাত্রা আরম্ভকরেছেন। যাত্রা পথের প্রথম সঙ্গী প্রকৃতি।প্রকৃতির কত রঙ, কত রূপ, কত বৈচিত্র্যের বাহার। তিনি শুধু প্রকৃতির এই রূপ দেখেই মগ্ন হননি, তাঁর পিছনে একটা প্রচ্ছন্ন সত্তার উপস্থিতি লক্ষ্য করেন। 'জীবনস্মৃতি' গ্রন্থে তিনি বলেছেন - "সদর স্ট্রীটের রাস্তাটা যেখানে গিয়া শেষ হইয়াছে সেইখানে বোধ করি ফ্রী ইস্কুলের বাগানের গাছ দেখা যায়। একদিন সকালে বারান্দায় দাঁড়াইয়া আমি সেই দিকে চাহিলাম। তখন সেই গাছগুলি পল্লবান্তরাল হইতে সূর্যোদয়হইতেছিল। চাহিয়া থাকিতে থাকিতে হঠাৎ এক মুহূর্তের মধ্যে আমার চোখের উপর হইতে যেন একটা পর্দা সরিয়া গেল। দেখিলাম, একটি অপরূপ মহিমায় বিশ্ব সংসার সমাচ্ছন্ন, আনন্দে এবং সৌন্দর্য্য সর্বত্রই তরঙ্গিত। আমার হৃদয় স্তরে স্তরে যে একটা বিষাদের আচ্ছাদন ছিল তাহা এক নিমেষেই ভেদ করিয়া আমার সমস্ত ভিতরটা কে বিশ্বের আলোক একেবারে বিচ্ছুরিত হইয়া পড়িল।"

প্রকৃতির নানা সৌন্দর্য্য রবীন্দ্রনাথকে ভীষণভাবে আকৃষ্ট করত, তিনি শুধুমাত্র বাইরের রূপ দেখেই থেমে থাকেনি, প্রকৃতির মধ্যে তিনি এক প্রচ্ছন্ন সত্তাকে আবিষ্কার করেছিলেন। শরতের আকাশের মেঘমল্লারের সারি শুধু তাঁর নয়ন ভরিয়ে দেয়নি, তাঁকে ভাসিয়ে দিয়েছে, তিনি বলেছেন —

"আজি ধানের ক্ষেতে রৌদ্র ছায়ায়
লুকোচুরি খেলা
নীল আকাশে কে ভাসালে
সাদা মেঘের ভেলা।"

বর্ষার আগমনে নীল আকাশে সাদা মেঘ সঞ্চার পরিবেশকে মধুর করে তোলে এবং রবীন্দ্রনাথের হৃদয়কে নাচিয়ে তুলেছে। এখানেও তার পিছনে তিনি এক প্রচ্ছন্ন সত্তার অনুভব করেন। তাইতিনি বলেছেন —

"হৃদয় আমার নাচে রে আজিকে
ময়ূরের মতো নাচে রে,
হৃদয় নাচে রে।"

তিনি নানা অভিজ্ঞতার মাধ্যমে একদিন প্রচ্ছন্ন সত্তা প্রকৃতির সঙ্গে পরিচিত হলেন। মানুষকে গড়ে তোলার জন্য মানুষের পূর্ববর্তী বিবর্তনের সকল চেষ্টা ক্রিয়াশীল ছিল এবং সৃষ্টির পর সেই মানুষকে গড়ে তোলার জন্য প্রকৃতির লক্ষ্য ছিল।

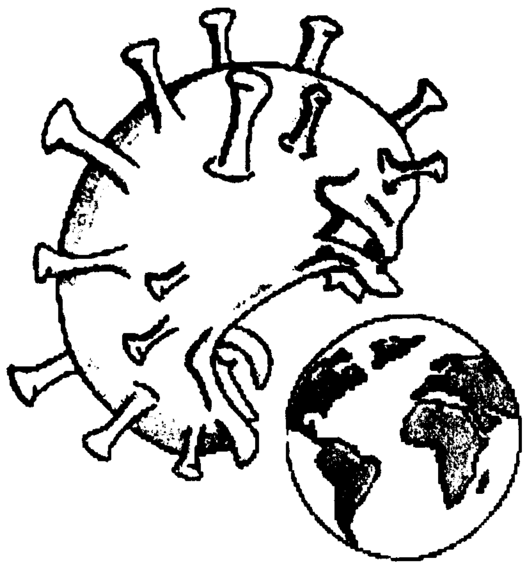

ওদের কোরোনা

শুভদীপ পাল
বি.এসসি. ষষ্ঠ সান্মাসিক
পরিসংখ্যা বিভাগ

ওরা বোঝেনা
হোম কোয়ারেন্টাইন;
ওরা বোঝেনা
দেশের আইন,
যাদের দু-বেলা
ভাতের স্বপ্ন
তারা বোঝেনা
এক মিটার দূরত্বের গল্প;
ওরা বোঝেনা
কোভিডউনিশ,
ভাবে শুধু না খেয়ে
জীবনটাই হবে ফিনিস্।

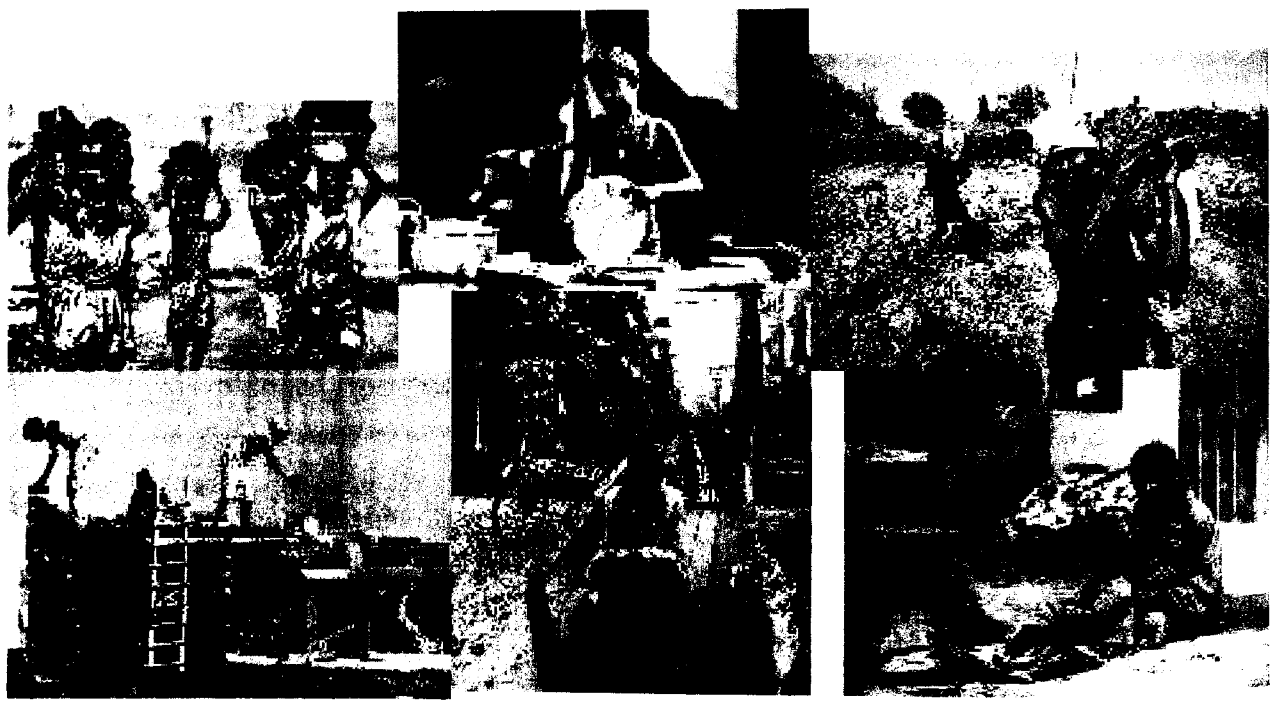

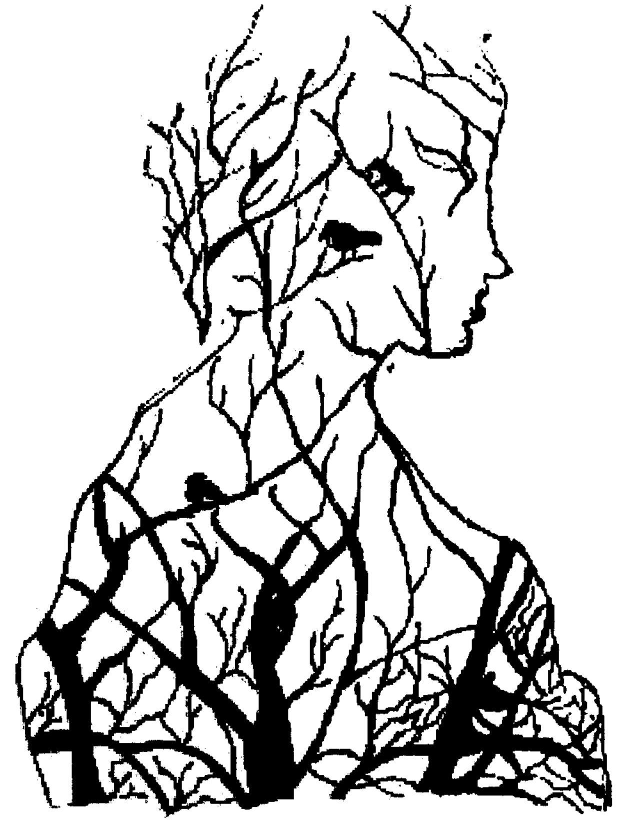

নীলাশী

বিনিতা কুণ্ডু
স্নাতকোত্তৰ ৪র্থ ষান্মাষিক

হে, নীলাশী!
নীলাভ বর্ণাকৃতি,
রবির রক্তিম বৈচিত্র্য,
চন্দ্রিমার স্নিগ্ধ ক্ষিপ্র,
নক্ষত্রের চমকপ্রদ উদ্দীপ্ত
আননে উন্মুক্ত করে তোমার
সুশোভনীয় স্মিত।
রামধেনু তোমার কলেবরে
পূর্ণাঙ্গ রূপে নির্দশনীরত
রঙিণ স্বতন্ত্র ক্রীড়া।
অভ্রের ক্ষণস্থায়ী অনুধাবন,
বারিধারা রূপে বর্ষিতা
জগৎ পরিত্রাতা।

মা

নিকু নজিত সৰকাৰ
B.A. 4th Sem

মা এই পূর্ণিমার রাতে খুব মনে পড়ছে তোমাকে
এই যে তুমি আমাকে আকাশ ভরা তারা এবং
চাঁদ দেখাতে।
মনে পড়ছে মা?
আজ তুমি পৃথিবীতে একা রেখে চলে গেছ
তবুও আজও তোমাকে এইপূর্ণিমার রাতে
শুধু তোমাকেই খুজি মা।
আজ তোমাকে বড়ই মনে পড়ছে মা।
আজ আমি খুবই একা মা।
এইপৃথিবীতে তোমার মতন ভালেবাসা,
স্নেহ, মমতা পাওয়া খুবইকষ্টকর মা
আজ আমি খুবই একা মা
আজ অমি এই পূর্ণিমার রাতে তোমাকে দেখতে চাই
মা
কিন্তু এই তারা ভরা আকাশে তুমি বিলীন হয়ে গেছো
মা
আজ তোমাকে খুবই মনে পড়ছে মা।

পাগলি

লোকে তাকে পাগলি বলে
তার শরীরে পাথর ছুঁড়ে মারে।
কেওবা তাকে দেখে ছিঃ ছিঃ করে
কেওবা আবার নাকে রুমাল ধরে
তবুও কেও খেতে দেয় না
সেইপাগলি মেয়েটাকে।
তার নগ্ন অবস্থা দেখে
লোকে লজ্জায় মাথা নিচু করে
তবুও বুজতে চায়না লোকে
সেঁই পাগলি মেয়ের মনটাকে।
লোকে তাকে পাগলি বলে।
কিভাবে সে পাগলি হয়েছে
কেউকি তাকে বুজতে চেয়েছে
বাবার দেওয়া নামটা হয়তো
সে আজ ভুলে গিয়েছে।
রাতের বেলা পুরুষে নিলো
তার শরীরের স্বাদ
কলংকিত করল আজ
পাগলি মেয়ের জাত।

DBT Star College

Dr. Susmita Sen Gupta
Associate Professor
Dept of Chemistry
&
Co-ordinatore, IQAC

Star College Scheme has been initiated by DBT in 2008 to support colleges and universities offering undergraduate education to improve science teaching across the country. DBT is committed to the values of,

1. Pursuit of excellence
2. Academic and intellectual freedom
3. Creativity and innovation
4. Diversity
5. Cooperation and Communication
6. Accountability

DBT has therefore, launched a scheme for improving critical thinking and 'hands on' experimental work at undergraduate (college) level in sciences. It is expected to encourage, more students to take up higher education in science. DBT will identify colleges with ambition and potential for excellence and provide academic and physical infrastructure for achieving excellence in teaching and unique exposure of students to experimental science. Department has supported around 200 undergraduate colleges across the country in the past 9 years. Apart from financial support, colleges have benefited tremendously from guidance received in Advisory Committee Meetings, mentoring, Task Force Meetings and learning from peers in other colleges.

Objectives

- To strengthen the academic and physical infrastructure for achieving excellence in teaching and training.
- To enhance the quality of the learning and teaching process to stimulate original thinking through 'hands-on' exposure to experimental work and participation in summer schools.
- To promote networking and strengthen ties with neighbouring institutions and other laboratories.
- To conduct specialized training programmes for faculty improvement for optimizing technical capabilities.
- To increase capabilities of core instrumentation resources by procuring new equipment and upgrading existing facilities
- To provide access and exposure to students to research laboratories and industries in the country.
- To help in devising standard curricula and Standard Operating Procedures (SOP's) / kits for practicals.
- To provide better library facility to students and teachers.

B N College, Dhubri has been selected for this scheme with grants to the departments of Botany, Zoology, Chemistry and Physics in the academic session 2019-20. Under this scheme the college has procured laboratory equipments for the undergraduate programmes. Besides, a good number of Hands

on Training for students, training for teaching and laboratory staff, seminars, quizs, science model and poster competitions cum exhibitions were organised. In addition, the students got exposure by visiting various research laboratories, universities and industries. Procurement of books and journals were also carried out under the scheme.

A list of various programmes organised under the DBT STAR College Scheme is given below –

Hands on training conducted under the scheme –

Department	*Venue*	*Date*	*Title of the programme*	*Resource person*	*Beneficiary*	
					Type	No
Physics	CIPET, Guwahati	08/07/2019 to 19/07/2019	Two weeks summer training program at CIPET- Guwahati on 'Processes of manufacturing of plastic products'	Scientist and staff of CIPET	30	2
Physics	Gauhati University	08/07/2019 to 13/07/2019	One weekWorkshop on 'Electronics Components and Uses'	Scientist and staff of Electronic Scientist and Engineering Society, Assam	Student	6
Chemistry	Chemistry laboratory B N College	24/08/2019	Hands on training on 'Lab Safety & First Aid'	Mr. A.A. Mondal Associate Professor, Department of Chemistry B. N. College, Dhubri	Lab technician	15
Botany	Botany laboratory B N College	27/08/2019	Hands on Training on 'Preservation Technique on Plant Specimens'	Mr. B. Goswami, HOD of Botany, Bilasipara College, Bilasipara	Student Lab technician	80 03
Zoology	Zoology laboratory B N College	28/08/2019	Hands on training on 'Laboratory safety'	Dr. S. Sarma Assistant Professor, Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	25
Chemistry	Research laboratoryofChemistry, B N College	16/09/2019	Hands on training 'Instrumentation'	Mr. A. M. Ali Research Scholar Department of Chemistry, B. N. College	Students	24
Botany	Botany laboratory, B N College	24/09/2019	Hands on training on 'Instrumentation'	Dr. S. Sarma Assistant Professor, Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	50
Zoology	Zoology laboratory, B N College	24/10/2019	Hands on training on 'Handling of Micropipette'	i) Dr. S. Sarma Assistant Professor, Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	19
Chemistry	Chemistry laboratory, B N College	16/12/2019	Hands on training on 'Preparation of Common Laboratory Reagents'	i) Mr S. Islam HOD & Associate Professor Department of Chemistry, B. N. College ii) Dr. M. Das Associate Professor, Department of Chemistry, B. N. College, Dhubri	Lab technician	15
Physics	Department of Physics, Assam Don Bosco University	12/02/2020 & 13/02/2020	Two days workshop on 'Basic ofPlasma Physics'	i) Dr. N. Aomoa Assistant Professor ADBU ii) Dr. S. Sharma, Scientist, IASST Boragaon	Faculty Student	2 2
Botany	Botany Laboratory B N College	16/11/2019	Hands on training 'on Instrumentation' (Inter-departmental)	Dr. S. Sarma Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Faculty Student	10 27
Zoology	Zoology laboratory B N College	21/10/2019	Hands on training on 'handling and preparation of preservatives used in taxonomic study'	i) Dr. S. Sarma Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri ii) Ms. M. Ghosh Paul Assistant Professor, Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	28
Zoology	B N College Campus and Chakrashila Wild Life Sanctuary	01/11/2019 to 07/11/2019	Hands on training on 'Bird Watching'	i) Dr. B. Pr. Lahkar Founder, Aranyak, anwildlife NGO ii) Dr. A. Ali HOD Zoology, B N College, Dhubri	Student	43
Zoology	Zoology laboratory B N College	06/11/2019 & 07/11/2019	Hands on training on 'Handling of Microtome'	Dr. B. Nath Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	22
Zoology	Zoology department B N College	Initiated in the month of December 2019 (training is on-going)	'Bee keeping training for students'	i) Dr. S. Sarma Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri ii) Dr. B. Nath Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	Student	50

Some photos of Hands on training

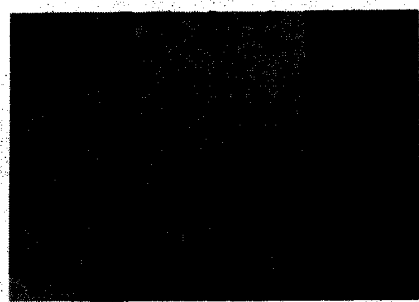

Hands on training on 'Lab Safety & First Aid'
(for lab technicians)

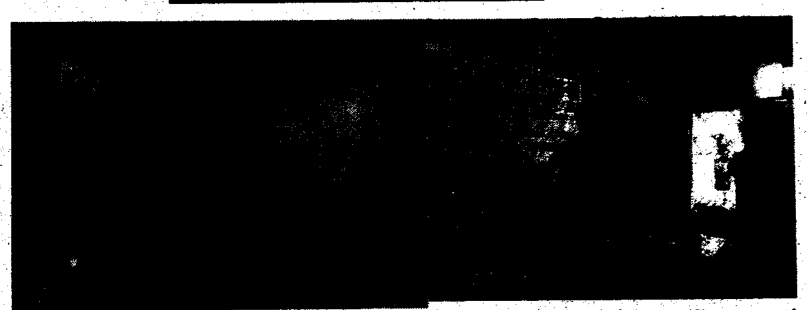

Hands on Training on 'Preservation Technique on Plant Specimens'
(for students)

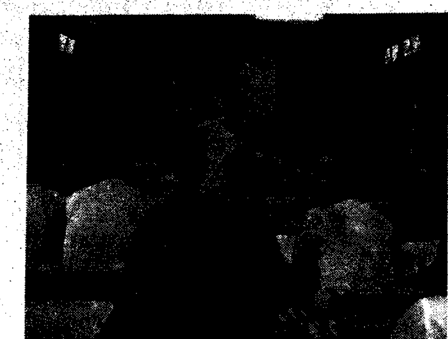

Hands on training on 'Laboratory safety'
(for students)

Hands on training on 'Handling of Microtome'
(for students)

Hands on training on 'Handling of Micropipette'
(for students)

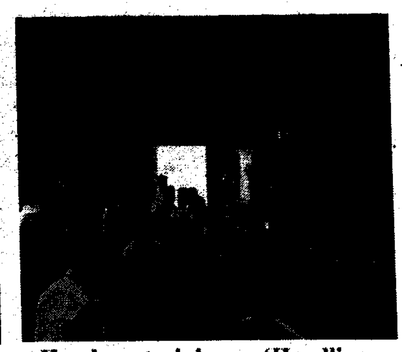

Hands on training on 'Handling and preparation of preservatives'
(for students)

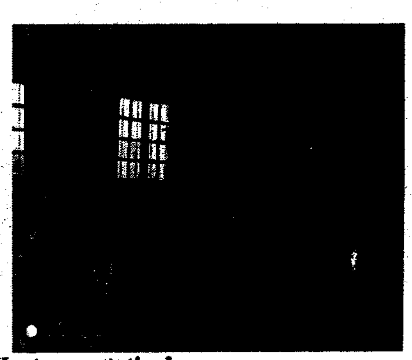

Hands on training on 'Instrumentation'
(for students)

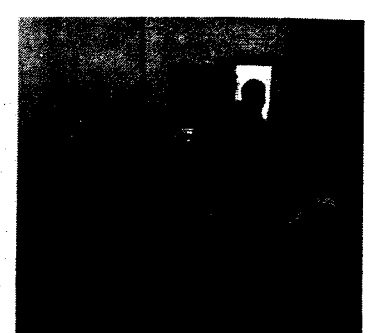

Hands on training 'Instrumentation'
(for students)

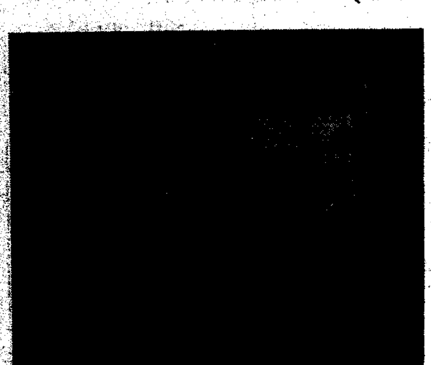

Hands on training on 'Preparation of Common Laboratory Reagents'
(for lab technicians)

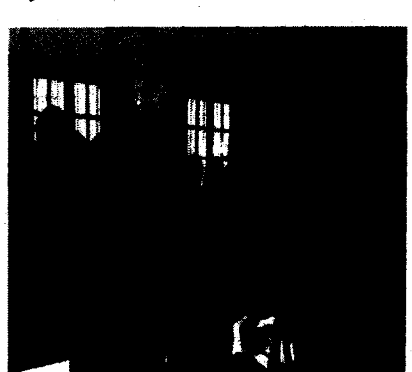

Hands on training (Inter-departmental) 'on Instrumentation'
(for students)

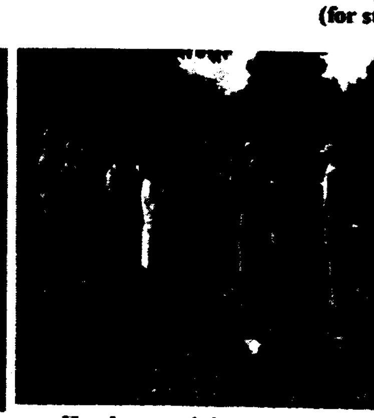

Hands on training on 'Bird Watching'
(for students)

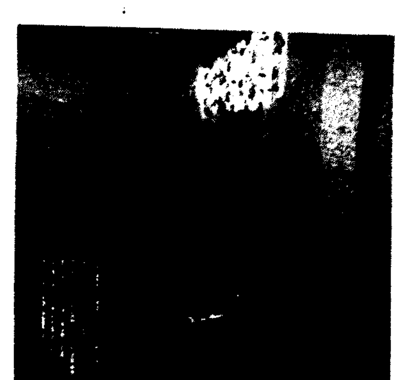

workshop on 'Basic ofPlasma Physics'
(For faculty and students)

Training received by faculty

Organising department	*Venue*	*Date*	*Title*	*Resource person*	*No of beneficiary*
Physics	Department of Physics, Assam Don Bosco University	12/02/2020 & 13/02/2020	Two days workshop on 'Basic ofPlasma Physics'	i) Dr. N. Aomoa Assistant Professor ADBU ii) Dr. S. Sharma, Scientist, IASST Boragaon	02
Botany	Botany Laboratory, B N College	16/11/2019	Hands on training (Inter-departmental) 'on Instrumentation'	Dr. S. Sarma Assistant Professor Department of Zoology, B.N. College, Dhubri	10
Zoology (In collaboration with DBT-Institutional Biotech Hub, B N College	Laboratory of DBT-Institutional Biotech Hub, B N College	16/12/2019	Hands on Training on 'Instrumentation for Faculties of Biological Sciences of the College'	i) Dr. P Kr. Mishra Assistant prof of Botany & Coordinator, Biotech Hub ii) Dr. M. Kr. Roy RA, Biotech Hub iii) Dr. A. Islam Siddique SRF, Biotecg Hub	07
Chemistry (In collaboration with E&ICT academy, IIT Guwahati)	B N College, Dhubri	25/11/2019 to 29/11/2019	One week Faculty Development Programme on 'R-Programming'	i) Mr. P. Reja Saleh Senior Data Analyst Probyto Data Science and Consulting Pvt. Ltd., Coimbatore ii) Ms. J. Ghosh, Data Analyst, IItG	27

Exhibitions/seminars/training courses conducted

Organising department	*Venue*	*Date*	*Title*	*Resource person/Supervisor*	*No of beneficiary*
Chemistry	Computer Lab II, B N College	02/09/2019 to 04/09/2019	3-days workshop on 'Software skills in Chemistry for the students'	Dr. R. C. Deka Department of Chemical Sciences Tezpur University	80
	CIPET, Guwahati	20/02/2020	Institutional visit to CIPET by students	i) Mr. L. J. Tangpua, ATO, CIPET ii) Mr. K. Das, S. T. A., CIPET	33
	Digital Classroom, B N College, Dhubri	31/08/2019	Intra-departmental Seminars	i) Dr. M. Bora	24
		14/09/2020		ii) Dr. M. Karim	30
		25/01/2020		iii) Dr. M. Das	30
Physics	Digital Classroom, B. N. College, Dhubri	05/12/2019	One day workshop on 'Intellectual Property, Society and Economy' for faculty	Mr. D. Dutta Scientist-B, Patent information centre ASTEC, Assam (Under DST)	50
	Department of Physics, B. N. College, Dhubri	07/11/2019	Intra-departmental Poster competition	Mr. N. Dutta (supervisor)	82
Zoology	Department of Zoology, B. N. College, Dhubri	17/09/2019	Intra-departmental quiz competition	Quiz masters: i) Dr. A. Aliii) Dr. S. Sarma iii) Dr. B. Nathii) Ms. M. Ghosh Paul iv) Dr. S. Sheikh	57
Botany	Department of Botany, B. N. College, Dhubri	17/09/2019	Intra-departmental Seminars	Dr. N Basumatary (supervisor)	82
	Department of Botany, B. N. College, Dhubri	20/11/2019	Intra-departmental GD on 'Endomembrane System'	Dr. N Basumatary (supervisor)	22
	Manas National Park, Assam	05/11/2019	Field visit & training on 'Hydrophytic & Xerophytic plants of Manas National Park'	i) Dr. B. Basumatary ii) Dr. P. K. Misra	80
Botany, Zoology, Chemistry, Physics	B N College	27/02/2020 & 28/02/2020	i) Science model competition ii) Science poster competition iii) Science quiz competition (in connection with National Science Day celebration)	Supervisors: i) Mr. N Dutta ii) Dr. N. Basumatary iii) Dr. M. Borah iv) Dr. S. Shekh	1010

Some photos of activities

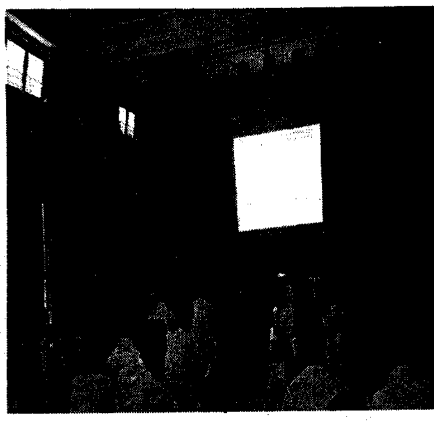

workshop on Software skills in Chemistry for students

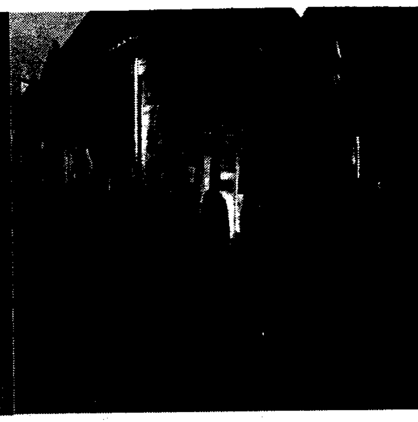

Intra-departmental poster completion (physics department)

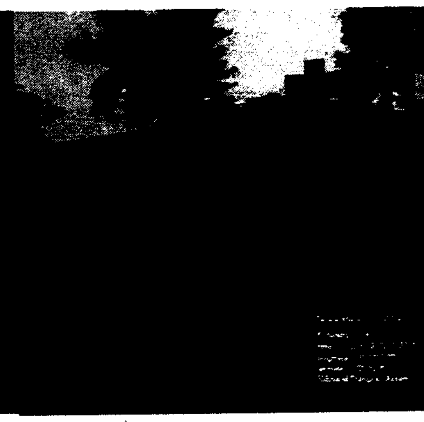

Institutional visit to CIPET by students

Workshop on 'Intellectual Property, Society and Economy' for faculty

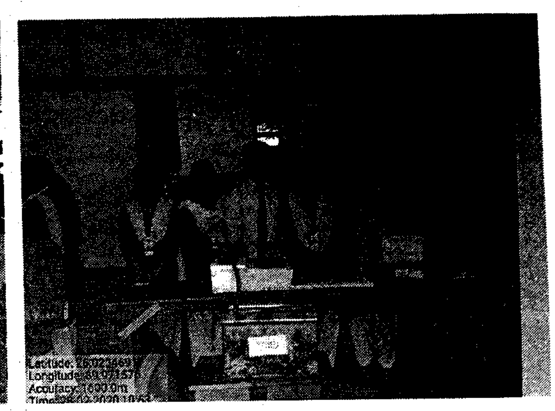

Celebration of National Science Day 2020 (Science quiz, poster & model competition)

Invited lectures

Name of organizing department	Date	Topic	Resource person	Beneficiary	
				Type	Number
Physics	19/08/2019	Popular Talk on 'Nanotachnology'	Dr. N. C. Adhikary Technical Officer B, IASST Vigyan Path, Guwahati, Assam	Faculty Student	13 206
	03/10/2019	Scientific lecture on 'Plasma: The Fourth State of Matter'	Dr. N. Buzarbaruah Research Associate Centre of Plasma Physics Institute for Plasma Research (An autonomous institute of Dep.t of Atomic Energy, Govt. of India), Assam	Faculty Student	10 93
Zoology	12/03/2020	Popular Talk on 'Citizen Science'	Dr. N Sharma, Head, Department of Environmental Biology and Wildlife Sciences, Cotton University, Guwahati	Faculty Student	6 59
Botany	22/02/2020	Invited talk on 'Protein Synthesis'	Dr. R. K. Bora Associate Professor, Department of Botany, Pragjyotish College, Santipur, Guwahati, Assam	Student	27
	05/03/2020	Invited talk on 'Molecular Biology'	Prof. B. Tanti Professor, Department of Botany, Gauhati University	Student	27
	11/03/2020	Invited talk on 'Likhen'	Dr. F. Yasmin Associate professor Department of Botany, Nowgong College, Nagaon	Student	55
Botany, Zoology, Chemistry, Physics	28/02/2020	Popular Talk on 'Nobel Prize in Physics: 2019'	Dr. Moon Moon Devi Assistant Professor, Department of Physics Tezpur University, Tezpur, Assam	Faculty Student	49 622

Some phots of Invited lectures

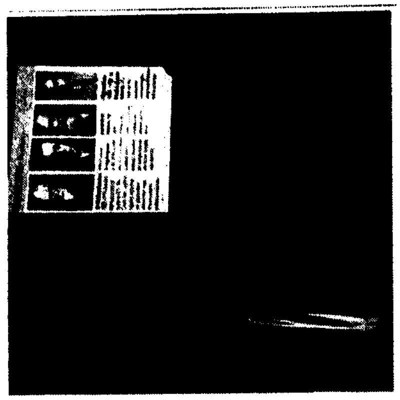

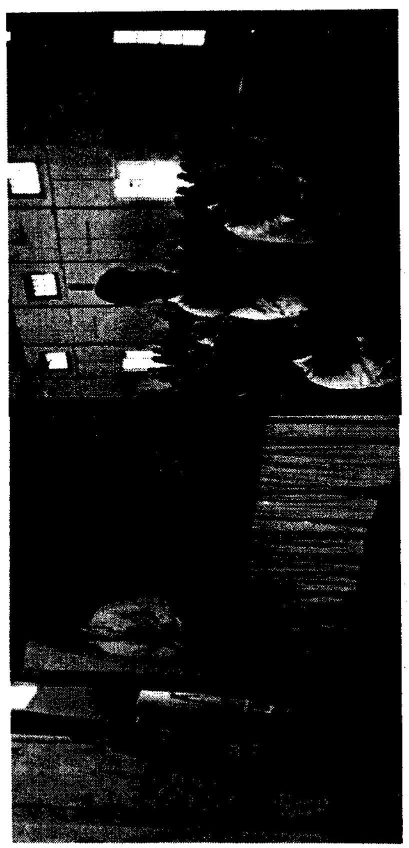

Popular Talk on 'Nanotachnology'

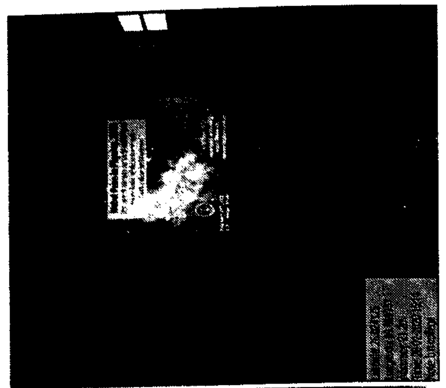

Scientific lecture on 'Plasma: The Fourth State of Matter'

Popular Talk on 'Nobel Prize in Physics: 2019'

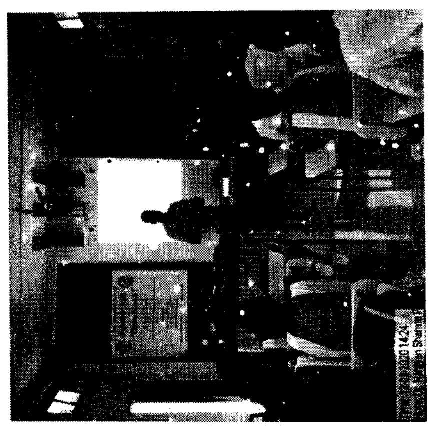

Popular Talk on 'Citizen Science'

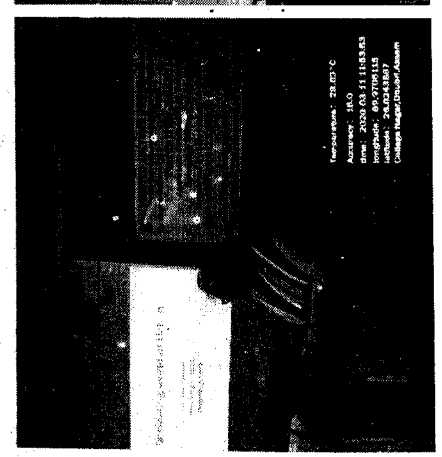

Invited talk on 'Likhen'

Some News Paper Clippings

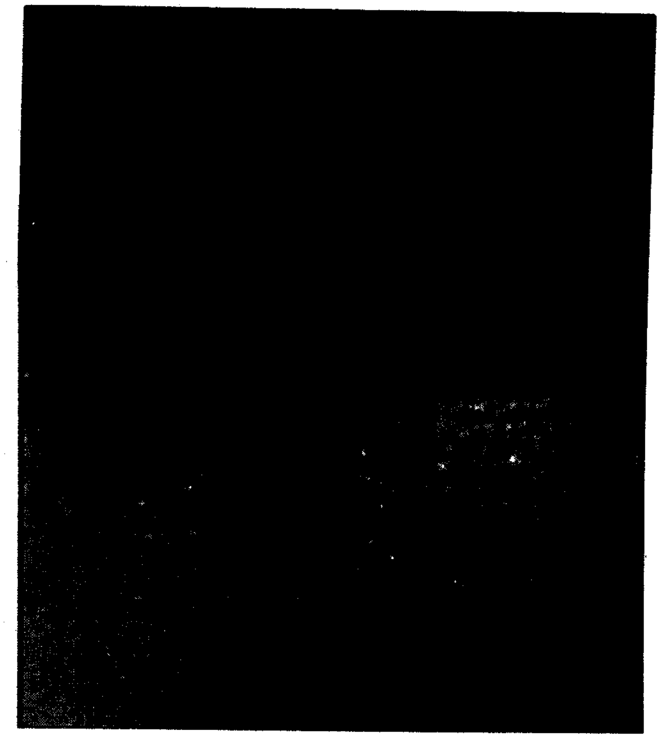

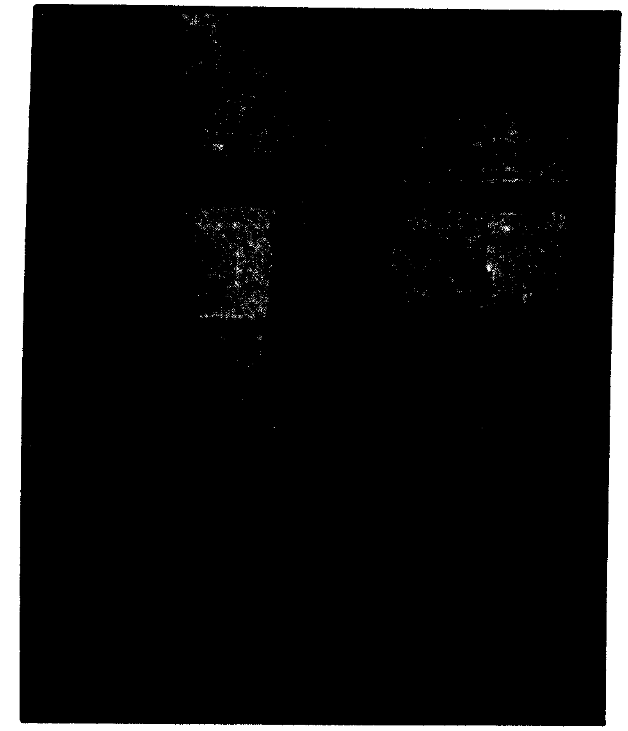

दैनिक पूर्वोदय epaper

धुबड़ी : भोलानाथ महाविद्यालय में राष्ट्रीय विज्ञान दिवस संपन्न

धुबड़ी, 2 मार्च (वि.सं.)। [illegible]

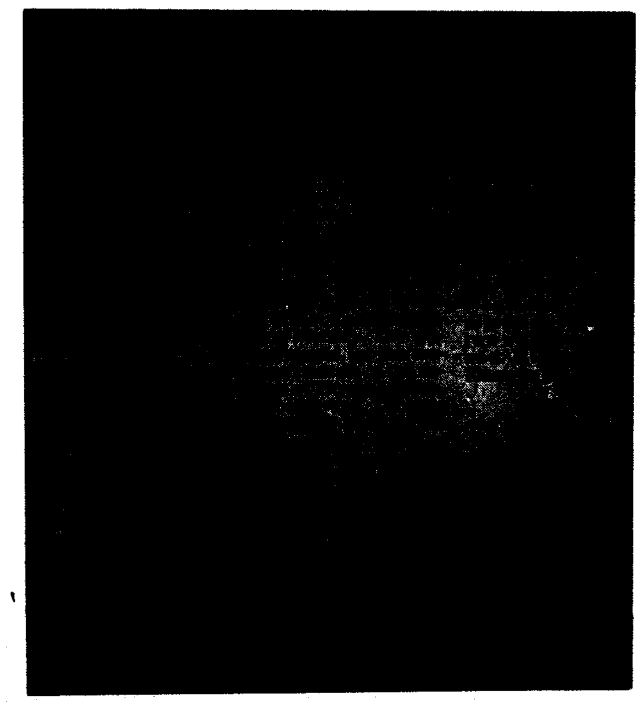

SPECIAL INITIATIVE ON COVID 19 PANDEMIC

ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ উদ্যোগত

ক'ৰ'ণা ভাইৰাছৰ সংক্ৰমণ

(Corona Virus Disease, Covid-19)

সম্পৰ্কীয় সজাগতা পত্ৰ

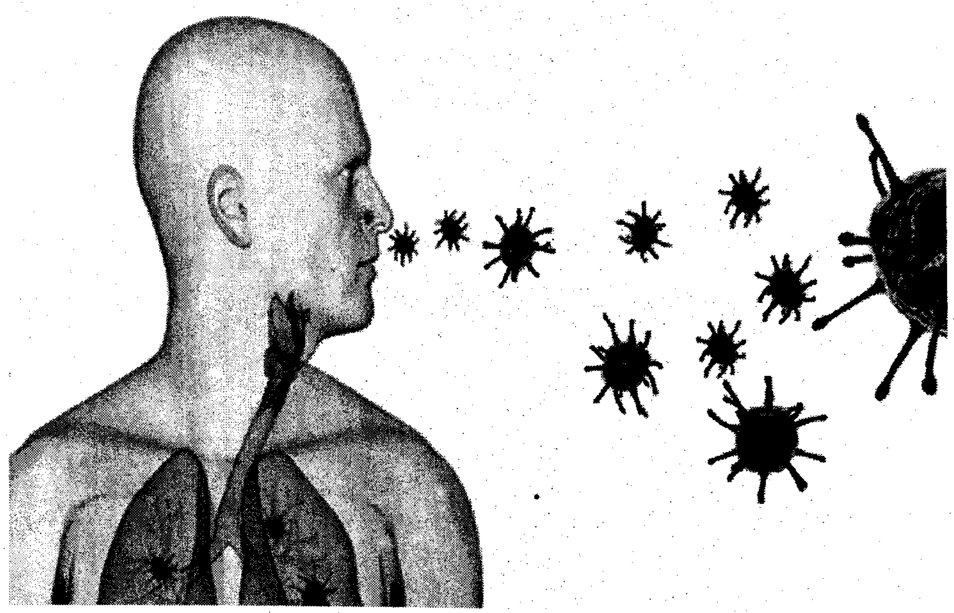

সজাগতা (Awareness)

নিজৰ লগতে আনকো নিৰাপত্তা আৰু সজাগতা প্ৰদান কৰক। ভীতিগ্ৰস্ত হৈ নপৰিব আৰু ৰোগৰ লক্ষণসমূহ দেখা দিলে এই কথা লুকুৱাই নাৰাখিব।

লক্ষণ সমূহ (Symptoms)

ক) অতিপাত জ্বৰ, কাহ আৰু শ্বাস-কষ্ট, ডিঙি আৰু শ্বাস-তন্ত্ৰত ঘাঁ লগা।

খ) জ্বৰৰ লগতে গাৰ পোৰণি আৰু মূৰৰ বিষ।

এই সমূহ পৰিহাৰ কৰক (Avoid these)

ক) সাম্ভাব্য আক্ৰান্ত ব্যক্তিৰ পৰা (কাহ মাৰি থকা ব্যক্তিৰ পৰা) দূৰত্ব বজাই ৰাখক।

খ) সঘনাই চকু নাক আৰু মুখ হাতেৰে চুই থকাৰ পৰা বিৰত থাকক।

গ) জন সমাগমৰ পৰা আঁতৰত থাকক।

এইবোৰ কৰক (Do these)

হাত-মুখ ধোৱক (**Washing hands and face**)

ক) সঘনাই চাবোন বা হেণ্ড-ৱাছ ব্যৱহাৰ কৰি অন্ততঃ ২০ ছেকেণ্ড মানৰ বাবে হাত ধোৱক।

খ) হাতৰ তলভাগ কিলাকুটীলৈকে ধুবলৈ নাপাহৰিব।

গ) সঘনাই মুখ ধোৱক।

পৰিচ্ছন্নতা (**Cleanliness**)

ক) সঘনাই স্পৰ্শ হৈ থকা বস্তুবোৰ, যেনে - দুৱাৰৰ হেণ্ডেল তথা নব আদি, তলা, ছুইছ ব'ৰ্ড, পানীৰ টেপ, ম'বাইল ফোন ইত্যাদিৰ ওপৰভাগ ৩০% এলক'হলত তিওৱা কাপোৰ বা কপাহেৰে মছি পেলাওক।

খ) এলক'হলৰ সলনি আইলা চাফা কৰা ক'লিন ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

ঢাকি ৰাখক (Cover Face and Nose)

ক) কাহোতে বা হাঁচিয়াওঁতে নাক আৰু মুখ ডাঠ ৰুমালেৰে ঢাকি লওঁক। কিলাকুটিৰে ঢাকি হাচিয়াবৰ অভ্যাস কৰক।

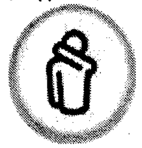

খ) নাকেৰে বা মুখেৰে ওলাই অহা বিজলুৱা খিনি টিচু পেপাৰেৰে মচি পেলাওক আৰু ভালদৰে হাত ধোৱক। এনেদৰে গোটখোৱা ব্যৱহৃত টিচু পেপাৰবোৰ লগে লগে নষ্ট কৰি পেলাওক।

অসুস্থ অৱস্থাত ক'ত থাকিব (Stay in)

ক) যেতিয়া অসুস্থতা অনুভৱ কৰে, তেতিয়া বাহিৰত ফুৰা-চকা নকৰিব।

খ) এই সংক্ৰমণ বিধৰ লক্ষণবোৰ অনুভূত হ'লে পলম নকৰি চিকিৎসকৰ সতে পৰামৰ্শ কৰক।

খাদ্য আৰু খোৱাপানীৰ প্ৰস্তুতি (Preparation of Food and Drinking Water)

ক) খাদ্য সম্পূৰ্ণকৈ সিজাই খাওক, যাতে ৰোগৰ জীৱাণু তথা বিষাণুবোৰ ধ্বংস হয়।

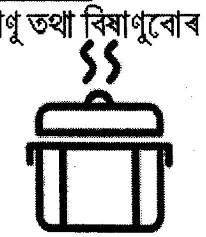

খ) পানী সম্পূৰ্ণ উতলাই ঠাণ্ডা কৰি খাওক।

ভ্ৰমণ কৰি অহাৰ পিছত কৰণীয় (Do these after travel)

যদি কোনো লোকে ক'ৰ'ণা ভাইৰাছ আক্ৰান্ত দেশ ভ্ৰমণ কৰি আহিছে, তেনেহ'লে ১৪ দিনৰ বাবে নিজকে ঘৰত আচুতীয়াকৈ ৰাখক। লগতে পৰিয়ালৰ সদস্য তথা ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ পৰা দূৰত্ব বজাই ৰাখক।

মাস্কৰ ব্যৱহাৰ (Use of Mask)

ক) বিশেষজ্ঞ সকলৰ মতে ৰোগটি (বা জ্বৰ-কাহ আদি) হোৱাৰ আগতে মাস্কৰ ব্যৱহাৰ কৰিব নালাগে।

খ) জ্বৰ-কাহ আদি হ'লেহে N-95 বা আন অনুমোদিত ধৰণৰ মাস্কৰ ব্যৱহাৰ কৰক, যাতে কাহ-হাঁচি আদি মাৰোতে কাষত থকা আনলৈ সংক্ৰমণ নঘটে।

"সজাগ হওক, সাৱধান হওক,
ভয় নাখাব,
উৰাবাতৰিত মন নিদিব"

ভোলানাথ মহাবিদ্যালয় পৰিয়ালৰ লৈ
ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আঁচনি (NSS), ভোলানাথ মহাবিদ্যালয় গোটৰ দ্বাৰা
প্ৰকাশিত আৰু প্ৰচাৰিত

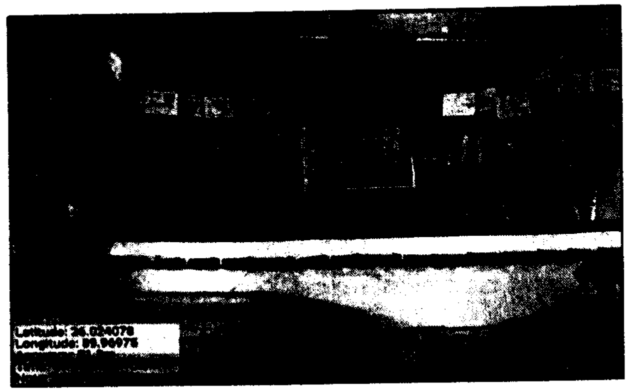
Awareness Campaign on Covid 19 by students in the college premises (03/02/2020 to 07/02/2020)

Preparation of Hand sanitizer by department of chemistry

Distribution of Hand sanitizer by faculties (19/03/2020)

Awareness campaign on Covid 19 by NCC (21/03/2020)

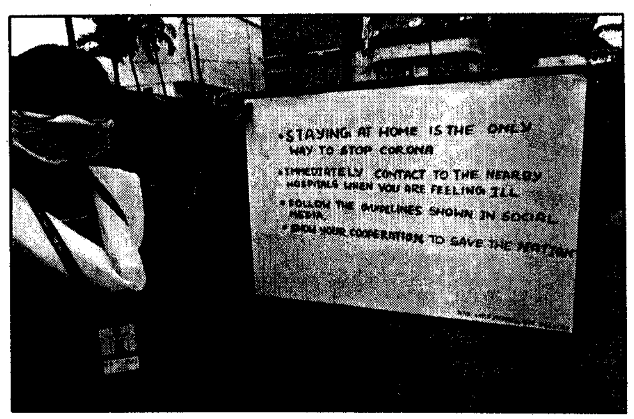

Awareness campaign on Covid 19 by NSS unit (21/03/2020)

Awareness campaign on Covid 19 by B.N. College Staff

Online Competition

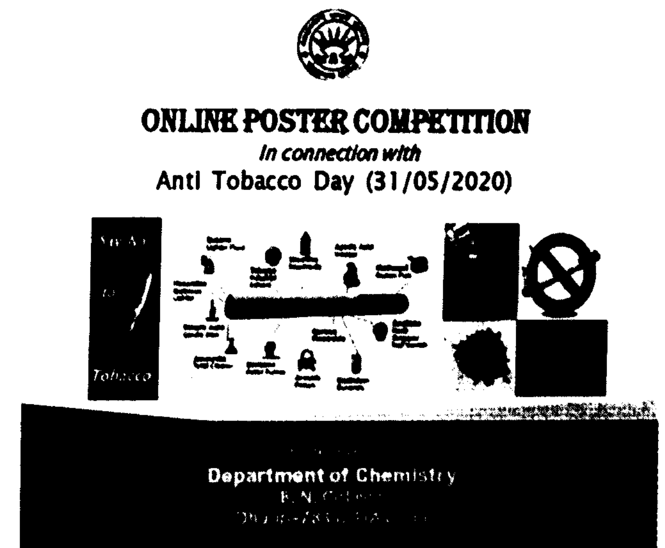

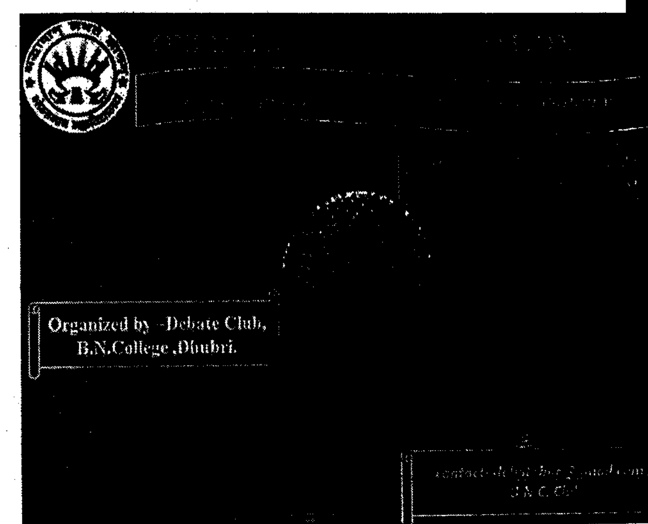

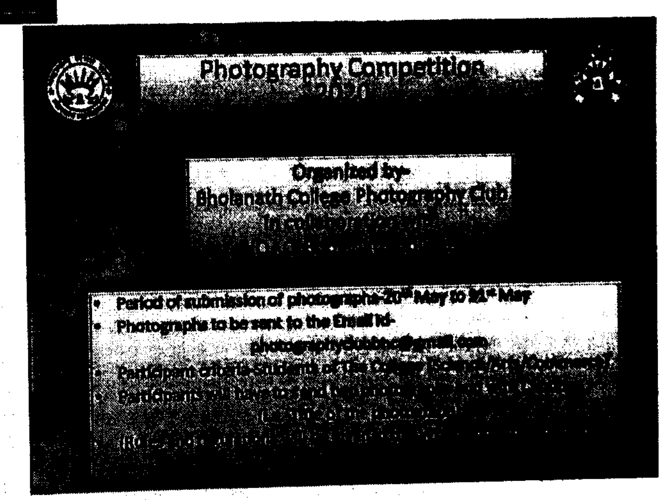

Online Competition

Sl No	Date	Title of the programme	Name of organising department/cell/club
1	15/05/2020 to 25/05/2020	Online Open Dance Competition	Sports and Cultural Committee, B N College
2	15/05/2020 to 30/05/2020	Online essay Writing competition on 'Impact of Covid-19 on Education, Society and Economy'	Literary Club, B.N. College
3	20/05/2020 to 10/06/2020	Online Photography Competition on 'Wise use of Lockdown Days for COVID-19 Pandemic'	Photography Club, B.N College
4	21/05/2020 to 02/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Impact of COVID-19 on IT Sector of India'	B. VOC. (IT)
5	22/05/2020 to 30/05/2020	Online Speech Competition on 'The impact and role of mass-media during covid-19'	Hindi
6	22/05/2020	Online Essay Competition on 'Our role in conservation of Biodiversity' (in connection with International Biodiversity Day, 22nd May)	Botany
7	22/05/2020	Online Essay Writing Competition on 'Importance of E-Books and E-Journals'	Shew Narain Tantia Library, B.N. College, Dhubri
8	23/05/2020	Online Essay Writing Competition on 'Freshwater Turtle of Northeast India and Their Conservation Status' in connection with World Turtle Day, 23rd June)	B. N. College Eco Club (under ASTEC) and 'Biodiversity and Ecological Research Centre (BERC)' Department of Zoology
9	24/05/2020	Online Quiz Competition (in connection with Commonwealth Day, 24th May)	History
10	26/05/2020 to 28/05/2020	Online Speech Competition on 'Covid-19 & lessons of life'	Sanskrit
11	26/05/2020 to 05/06/2020	Online Speech Competition on 'National Integration :Threats and Opportunities'	NCC Unit B.N College, Dhubri
12	27/05/2020 to 15/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Role of mass media during pandemic'	Computer Science
13	29/05/2020 & 30/05/2020	Online Speech Competition on 'Ethical Issues Related to Covid-19 Outbreak'	Philosophy
14	31/05/2020	Online Poster Competition on 'The impact of the use of tobacco on our youth'(in connection with Anti Tobacco Day, 31st May)	Chemistry
15	01/06/2020 to 04/06/2020	Online One Act Play Competition	Drama Club, B N College
16	03/06/2020 to 10/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Literature vis-a-vis Covid-19 Situation'	English
17	07/06/2020 to 21/06/2020	Online Competition on 'Lay-out of Seminar Paper Writing'	Research & Publication Cell B.N. College, Dhubri
18	07/06/2020	Online Speech competition on 'Food Safety is a key to achieve good health and sustainable development' (in connection with World Food Safety Day, 7th June)	Economics
19	10/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Covid-19 and role of students on society'	Arabic
20	10/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Cashless transaction & its benefit'	BCA
21	10/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Corona virous Covid 19 pandemic in context of India'	Mathematics
22	10/06/2020	Quiz Competition on 'We and Covid 19'	IQAC
23	12/06/2020	Online Essay Writing Competition on 'Child labour: Issues and remedies' (In connection with World Day Against Child Labour, 12thJune)	Political Science
24	12/06/2020	Online Short Story Writing Competition on 'Influence of COVID 19 on society'	Assamese
25	15/06/2020	Online One Act Play Script Writing Competition	Drama Club, B N College
26	16/06/2020	Online Poster Competition on 'light, science and mankind' (in connection with International Light Day, 16th May)	Physics
27	16/05/2020 to 26/05/2020	Online Speech Competition on the topic 'Impact of Covid 19 in Indian Economy'	Debate Club, B. N. College
28	27/06/2020	Online Competition on 'Electronic Circuit Simulation'	Electronics Club, B. N. College
29	17/06/2020	Online Art Competition	Art and Drawing Club, B N College

Webinar & Other programmes Organised

Sl. No	Date & Time	Title of the programme	Name of organising department/cell/club	Resource Person
1	**28/06/2020, 11 am**	National Webinar on 'Physics via Computer Simulation'	Physics	**Dr. Rakesh Moulick** Assistant Professor Department of Physics School of Chemical Engineering & Physical Sciences Lovely Professional University Phagwara Punjab India
2	**24/05/2020 to 27/05/2020 11 am**	Webinar on 'Mindset Crafting & Employment Enhancement Techniques'	Career Counselling and Placement Cell, B. N. College, Dhubri in collaboration with IQAC B. N. College, Dhubri	**Mr. Anjan Chowdhury** Founder, Skillfinity, Guwahati, Assam
3	**28/05/2020 to 30/05/2020 11 am**	FDP through Webinar on 'Classroom Delivery Enhancement Technique'	IQAC, B N College, Dhubri	**Mr. Anjan Choudhury** Founder, Skilfinity, Guwahati
4	**05/06/2020 11am**	Webinar on 'Biodiversity: Our Solution are in Nature' (in connection with World Environment day – 2020)	IQAC, B N College	**Dr. Narayan Sharma** Assistant Professor Department of Environmental Biology & Wildlife Sciences Cotton University Guwahati, Assam
5	**11/06/2020, 4 pm**	Awareness Programme on 'Use of Online E-resources'	IQAC, B N College, Dhubriin collaboration with Assam College Librarians' Association (ICT Cell)	i) **Prof. S. K. Singh,** HoD Department of Library and Information Science, Gauhati University, Guwahati ii) **Dr. Dhrubajit Das** Member, ICT Cell, ACLA Librarian, S. B. Deorah College Guwahati iii) **Dr. Birendra Pal** Co-ordinatior, ICT Cell, ACLA Librarian, Kaliabor College
6	**12/06/2020 11 am**	Webinar on "Women and Social Justice in India today'	Women Forum, B. N. College, Dhubri in collaboration with Women Cell, BNCTA and Anti Sexual Harassment Committee, B.N College, Dhubri	**Dr. Manorama Sharma** Former HoD of History, NEHU
7	**16/06/2020 11 am**	Webinar for student on 'Practicing Emotional First Aid amidst Post COVID-19 Pandemic'	Career Counselling and Placement Cell, B. N. College, Dhubri in collaboration with IQAC, B. N. College, Dhubri	**Ms. Tribenee Bhattacharya** Founder, Optimista Learning Hub Guwahati
8	**17/06/2020, 12 noon**	Webinar on 'NSS & Blood Donation: Its Importance'(in connection with World Blood Donor Day 2020, 14th June)	NSS Unit, B N College, Dhubri	**Dr. Nurul Islam** Assistant Professor Karmashree Hiteswar Saikia College Guwahati
9	**26/06/2020 and 29/06/2020, 11 am**	Online Training programme for non-teaching support staff on 'Assuring and Ensuring Quality Performance: Persona Enhancement and Professional Etiquettes'	IQAC, B N College	Mr. Anjan Choudhury Founder, Skilfinity, Guwahati
10	**29/06/2020 11 am**	Celebration of National Statistics Day	Statistics	**Prof. Subrata Chakraborty** Dept. of Statistics Dibrugarh University, Dibrugarh

সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে সেইসকল মহান ব্যক্তিলৈ শ্ৰদ্ধা অৰ্পণ কৰিছো, যিসকলে ঐক্য, শান্তি আৰু ভাতৃত্বভাব ৰক্ষাৰ্থে নিজকে আত্মবলিদান দিলে।। লগতে নামনি অসমৰ এই ঐতিহ্যমণ্ডিত ধুবুৰী চহৰৰ খ্যাতনামা শিক্ষানুষ্ঠান ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাতা সকললৈ যাচিছোঁ অশেষ কৃতজ্ঞতা। এই পবিত্ৰ শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰতিজন শিক্ষাগুৰু তথা কৰ্মীবৃন্দলৈ থাকিল মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু অভিনন্দন।

দ্বিতীয়তে যিসকল সহানুভূতিশীল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা মোৰ বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ অপাৰ চেষ্টাৰ ফলত তেওঁলোকৰ মহামূল্যবান ভোট দি মোক ২০১৯-২০ বৰ্ষৰ ছাত্ৰ-একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দৰে এক দায়িত্বপূৰ্ণ পদত নিৰ্বাচিত কৰিছিল সেইসকললৈ মোৰ হৃদয়ৰ অপৰিসীম শুভেচ্ছা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। সাধআৰণ সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত হোৱাত যি গুৰু দায়িত্ব মোৰ ওপৰত আহি পৰে তাক অতি গুৰুত্ব সহকাৰে লৈ নিষ্ঠাৰে পালন কৰাত যথাসাধ্য চেষ্টা কৰি যাম। কিন্তু নাজানো মোৰ কাৰ্যকালত সকলোবোৰ প্ৰচেষ্টা কাৰ্যকৰী হৈছে নে নাই।

এনে ধৰণেৰে মহাবিদ্যালয়খনৰ মানদণ্ড উন্নয়ণৰ প্ৰতি ভৱিষ্যতলৈ আমি আশাবাদী। মহাবিদ্যালয়খনৰ বিভিন্ন বিকাশৰ বাবে সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে যিবোৰ পৰিকল্পনা হাতত লৈছিলোঁ কিন্তু এই সকলোবোৰ সপোন কভিড-১৯ মহামাৰীয়ে ধ্বংস কৰি দিলে। এই মহামাৰীয়ে কেৱল ভাৰতবৰ্ষত নহয়, গোটেই বিশ্বতে ত্ৰাসৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই সময়ছোৱাত কলেজখনত কভিড-১৯ৰ কোৱাৰান্টাইন কেন্দ্ৰ স্থাপিত কৰিছিল যাৰ ফলত মোৰ সহপাঠী বন্ধু-বান্ধৱীসকলৰ লগত যোগাযোগ বিচ্ছিন্ন হয়। সহপাঠী অগ্ৰজ তথা অনুজ বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ প্ৰতি কৰিবলগীয়া কামখিনি আধৰুৱা হৈ ৰ'ল। আমাৰ অধ্যক্ষ মহোদয় এজন বিশাল মনৰ মানুহ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সকলৰ উন্নতিৰ বাবে তেখেত সদায় ধনাত্মক চিন্তাধাৰৰ মানুহ। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰৱেশদ্বাৰ কিছু উন্নত কৰিবলৈ সক্ষম হোৱাৰ উপৰিও মহাবিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ বাবে যি ব্যায়ামাগাৰ আছে সেই ব্যায়ামাগাৰ উপযুক্ত ব্যায়ামাগাৰ হিচাপে প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবে অধ্যক্ষ মহাশয়ক মই কেইবাবাৰো অনুৰোধ জনাইছিলোঁ আৰু অধ্যক্ষ মহাশয়ে মোৰ অনুৰোধক গুৰুত্ব দি ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ বাবে এখন উপযুক্ত আৰু উন্নত মানৰ ব্যায়ামাগাৰ আমাক দিয়ে।

সদৌ শেষত সহপাঠী বন্ধু-বান্ধৱী আৰু ভাই-ভনীসকল যথাক্ৰমে আব্দুল হাছিব, ফাৰুক শেইখ, জাৱান, ছাৰফ্ৰাজ হুছেইন, আছফিক আনছাৰী, হাবিব, ৱাছিম, ইমৰান, আফছৰিন, আফছা, নেহা, আয়শা, আন্তাৰা, হাফিজুৰ, শুভ, ছোহেল, ৰাছেল, ৰাকিব, ৰিকু, ফাৰহান, ৰিকি, ছাইদুল, আফ্ৰিন, ৰিম্পি আদি আৰু নাম প্ৰকাশ নোপোৱা সকলো দাদা-বাইদেউ, বন্ধু-বান্ধৱী তথা ভাইটি-ভন্টিলৈ মোৰ হৃদয়ৰ পৰা শুভেচ্ছা যাচিলোঁ।

প্ৰতিবেদন সমাপ্তিত হোৱা অজানিত ভুল-ক্ৰটিৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰি ভোলানাথ মহবিদ্যালয়ৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি কামনা কৰিছোঁ আৰু সহপাঠী অগ্ৰজ তথা অনুজ বন্ধু-বান্ধৱীৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যত কামনা কৰি সকলোকে শ্ৰদ্ধা আৰু মৰম যাচি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

"জয়তু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়"

"জয়তু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয ছাত্ৰ একতা সভা"

মফিজুৰ ৰহমান
সাধাৰণ সম্পাদক,
ভোলানাথ মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ একতা সভা
২০১৯-২০২০ শিক্ষাবৰ্ষ

সহকাৰী সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে সেইসকল মহান ব্যক্তিলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ, যিসকল ব্যক্তিৰ কাৰণে মই ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ ২০১৯-২০ বৰ্ষৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ নিৰ্বাচনত সহকাৰী সাধাৰণ সম্পাদকৰ হ'ব পাৰিছোঁ। ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ শ্ৰদ্ধাৰ অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু উপাধ্যক্ষ মহোদয় লগতে সমূহ অধ্যাপক, অধ্যাপিকা, কৰ্মচাৰীবৃন্দৰ আৰু মৰমৰ সহপাঠী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা বন্ধু-বান্ধৱীসকলৈ মোৰ হৃদয়ৰ অপৰিসীম শুভেচ্ছা আৰু ভালপোৱা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

প্ৰথমতে মই মোৰ নিজৰ দু-এষাৰ কথা ক'ব বিচাৰিছোঁ। মই কেতিয়াও ভবা নাছিলো যে মই ভোলানাথ মহবিদ্যালয়ৰ সহকাৰী সাধাৰণ সম্পাদক হ'ব পাৰিম। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত মোৰ মাকে প্ৰথমৰ পৰাই মোক উৎসাহ আৰু বিভিন্ন ধৰণে সহায় সহযোগিতা কৰিছিল। মোৰ মায়ে ঘৰৰ সকলোকে মান্তি কৰোৱাইছে মই নিৰ্বাচন খেলিম বুলি। অৱশেষত সকলোৰে আশীৰ্বাদত মই বিনা প্ৰতিদ্বন্দিতাৰে জিকিছোঁ। সৰুৰে পৰা মোৰ মায়ে মোক ভাল পথ দেখুৱাই আহিছে কিন্তু অতি বেদনাদায়ক কথা মোৰ মা আজি দুমাহ আগত মৃত্যু হ'ল। যিকি নহওক মোৰ মাতৃ মোৰ সফলৰ মূল চাবিকাঠী।

নিৰ্বাচনৰ পিছত বছৰেকীয়া মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ আৰম্ভ হ'ল আৰু পাঁচ দিনীয়া মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত বহতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশগ্ৰহণ কৰিলে আৰু বহুতেই পুৰষ্কাৰ পাবলৈ সক্ষম হ'ল। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত অধ্যক্ষ ড° ধ্ৰুৱ চক্ৰৱৰ্ত্তী মহাশয়, উপাধ্যক্ষ আব্দুল মতলেব মণ্ডল ছাৰ আৰু তত্ত্বাৱধায়ক ড° ৰেজিবুল আলম ছাৰ লগতে সমূহ ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক-অধ্যাপিকা সকলো তেওঁলোকৰ বহুমূলীয়া সময় ব্যয় কৰি এই বছৰেকীয়া মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ অতি সফলতাৰে পাৰ কৰাৰ বাবে সকলোকে আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদক মফিজুৰ ৰহমান লগতে সমূহ সম্পাদক লগতে মোৰ বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ প্ৰতি চিৰ কৃতজ্ঞ।

প্ৰতিবেদনৰ শেষৰফালে ছাৰ-বাইদেউৰ পৰা আশীৰ্বাদ বিচাৰি আৰু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি কামনা কৰিলোঁ আৰু মোৰ অনিচ্ছাকৃত ভাবে হোৱা ভুল-ক্ৰটিৰ বাবে মই আপোনালোকৰ পৰা মাৰ্জনা বিচাৰিছোঁ।

"জয়তু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়"

ৰমজান আলী সেখ
সহকাৰী সাধাৰণ সম্পাদক

তৰ্ক আৰু সংস্কৃতি সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ পাতনিত মই সেই সকল মহান ব্যক্তিলৈ শ্ৰদ্ধা যাচিছোঁ, যি সকলৰ কাৰণে আজি ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীত দু-আষাৰ লিখিবলৈ সুযোগ পাইছোঁ। পবিত্ৰ শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰতিজন শিক্ষাগুৰু তথা কৰ্মীবৃন্দলৈ থাকিল আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু চিৰকৃতজ্ঞতা।

যিসকল সহানুভূতিশীল বন্ধু-বান্ধৱীয়ে তেওঁলোকৰ পূৰ্ণ সহায়-সহযোগিতাৰে ২০১৯-২০ বৰ্ষৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ নিৰ্বাচনত তৰ্ক আৰু সংস্কৃতি সম্পাদিকাৰ পদত মোক নিৰ্বাচিত কৰিছে, সেই সকল বন্ধু-বান্ধৱী, সহপাঠী লৈ মোৰ আন্তৰিক অভিনন্দন জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

তৰ্ক আৰু সংস্কৃতি সম্পাদিকা নিৰ্বাচিত হোৱাৰ পিছত যি গুৰু দায়িত্ব মোৰ ওপৰত আহি পৰে তাক গুৰুত্ব সহকাৰে মই পালন কৰিবলৈ যথাসাধ্য চেষ্টা কৰি আহিছোঁ। আৰু সেই দায়িত্বসমূহ গুৰুত্ব সহকাৰে পালন কৰোঁতে মোৰ প্ৰিয় শিক্ষাগুৰু নুৰ হুছেইন আৰু পিয়ুশ মিশ্ৰা দেৱে যথাসম্ভৱ সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল। মোৰ বন্ধু-বান্ধৱী আৰু ভাই-ভনীসকল যি উদ্দেশ্যৰে মোৰ নিৰ্বাচিত কৰিছে, নাজানো মোৰ সকলোবোৰ প্ৰচেষ্টা কাৰ্যকৰী হৈছে নে নাই।

এতিয়া আমাৰ অনুভৱ হ'ল আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শৈক্ষিক পৰিৱেশ হয়তো অসমৰ বহু মহাবিদ্যালয়তকৈ উন্নত বা অসমৰ বহু শৈক্ষিক দিশত আগবঢ়া। কিন্তু আমাৰ কথা হ'ল যে আমি যি শৈক্ষিক পৰিৱেশৰ মাজত আছোঁ তাতকৈ উন্নত পৰিৱেশ পাবলৈ আমি কিমান যত্নপৰ? সঁচাকৈয়ে আমি প্ৰত্যেকেই এটি সুস্থ বাতাবৰণৰ মহাবিদ্যালয় বিচাৰোনে? যদি বিচাৰোঁ কেনেকৈ? তাৰ বাবে আমি সকলোৱে এক শৃঙ্খলাবদ্ধভাৱে কলেজৰ সুস্থ, সবল, বৌদ্ধিক, মানসিক পৰিৱেশ এটি গঠন কৰিবলৈ যত্নপৰ তথা সংকল্পবদ্ধ হ'ব লাগিব।

সদৌ শেষত মোৰ কাৰ্যকালত সহায় আগবঢ়োৱা সকলো সহপাঠী, বন্ধু-বান্ধৱী আৰু ভাই-ভনীলৈ মই আন্তৰিক শুভেচ্ছা আৰু অভিনন্দন জনালোঁ।

প্ৰতিবেদনৰ সমাপ্তিত মোৰ কাৰ্যকালত হোৱা অজানিতে ভুল-ক্ৰটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত বিনম্ৰভাৱে ক্ষমা বিচাৰি ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰনি মাৰিলোঁ।

"জয়তু ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়"

ৰহিনা হাছান ঠাকুৰিয়া
তৰ্ক আৰু সংস্কৃতি সম্পাদিকা

Editorial Board of Prantajyoti 2019-2020

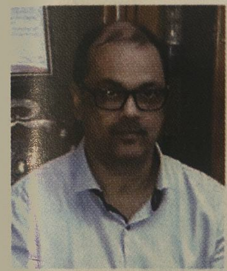
Dr. Dhruba Chakrabortty
Principal & President

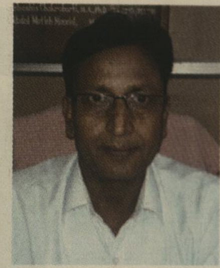
Abdul Motleb Mondal
Vice Principal & Vice President

Dr. Brajendra Kanta Sarma
Magazine Incharge

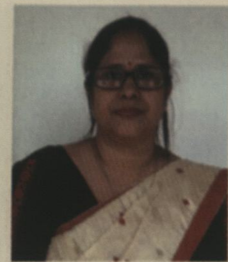
Dr. Poly Bezbarua
Magazine Incharge

Motior Rahman
Teacher Member

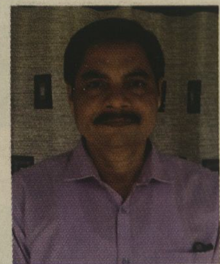
Dr. Hiten Sarma
Teacher Member

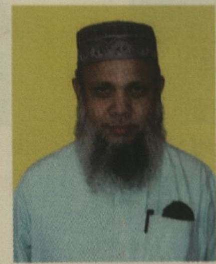
Dr. Soleman Ali Mondal
Teacher Member

Dr. Upendrajit Sarma
Teacher Member

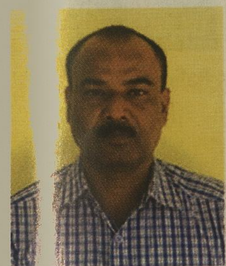
Dr. [illegible]aruna Kanta Das
Teacher Member

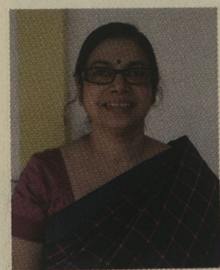
Dr. Mousumi Bhattacharya
Teacher Member

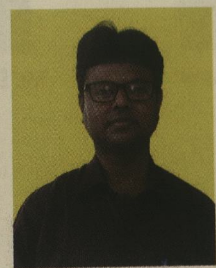
Dr. Azad Ali
Teacher Member

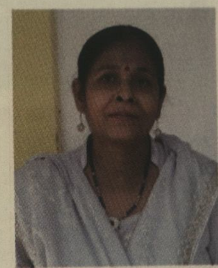
Ms. Sangita Singha Roy
Teacher Member

Nirmita Nath
Teacher Member

Mofizur Rahman
G.S. & Student Member

Subhadip Paul
Student Member

Antara Saha
Student Member

Member of IQAC along with Principal & Vice-Principal

Dr. Dhruba Chakrabortty
Principal & President

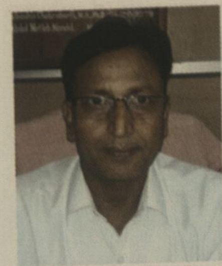

Mr. Abdul Motleb Mondal
Vice Principal & Member

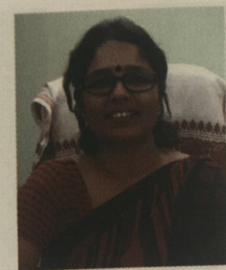

Dr. Susmita Sen Gupta
Co-ordinatore, IQAC

Dr. Semuel Sheikh
Asstt. Co-ordinatore

Dr. Gautam Ch. Roy
Asstt. Co-ordinatore

Mr. Motior Rahman
Member

Dr. Mausumi Bhattacharjee
Member

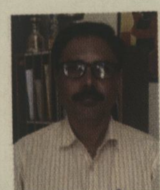

Mr. Noor Hussain
Member

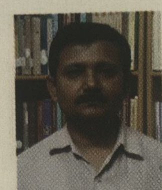

Mr. Sudarshan Roy
Member

Mr. Rafiul Karim Mollah
Member

Mr. Nilam Jyoti Dutta
Member

Dr. Dipangkar Borah
Member

Mr. Sumit Dey
Member

Mr. Nagendra Nath Roy
Member from
Mangement Committee

Ms. Subrata Baruah
Member from
Alumni

Ms. Alaka Patowary
Member from
Employer

Ms. Naznin Zaman
Student
Member

Library Staff

Dr. Brajendra Kanta Sarmah
Librarian (In-Charge)

Sri Saiful Huda
Asstt. Librarian

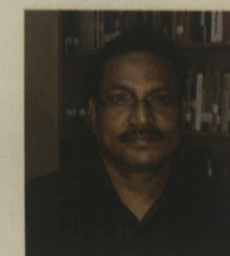

Sri Sahibar Rahman
Library Assistant

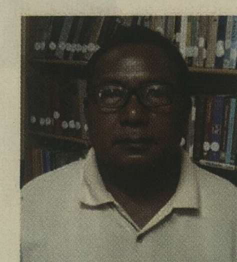

Sri K.C. Rabha
Library Bearer

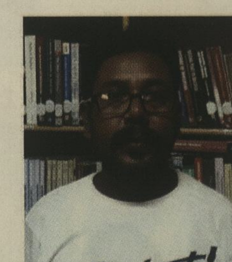

Sri Monjoy Sarkar
Grade - IV

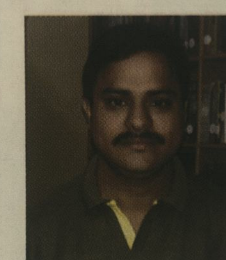

Sri Tapan Ch. Nath
Grade - IV

Non-Teaching Staff along with Principal & Vice-Principal

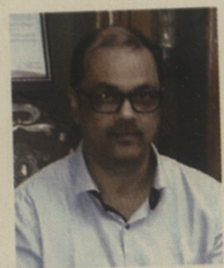
Dr. Dhruba Chakrabortty
Principal & President

Abdul Motleb Mondal
Vice Principal & Vice President

Mr. Ranjan Kumar Nath
Supervising Assistant

Mr. Fanindra Ch. Brahma
Senior Assistant

Mr. Biswajit Mandal
Senior Assistant

Mr. SKH Nuruzzaman Ahmed
Junior Assistant

Mrs. Mafisa Beg
Junior Assistan

Mrs. Moktarun Nehar
Junior Assistant

Mr. Ehtesham Hussain
Junior Assistant

Mr. Surajit Singh Chowdhury
Junior Assistant

Mrs. Esramin Begum
Junior Assistant

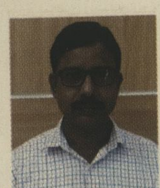
Mr. Shahidul Hussain
Grade - IV

Mr. Raja Islam
Grade - IV

Mr. Zakir Hussain
Grade - IV

Mr. Rajesh Rab Das
Grade - IV

Mr. Sanjay Kr. Das
Grade - IV

Miss Muskura Khatun
Grade - IV

Mrs. Momtaz Begum
Grade - IV

Teacher Incharge of various departments of B.N. College Students Union for the year 2019-2020

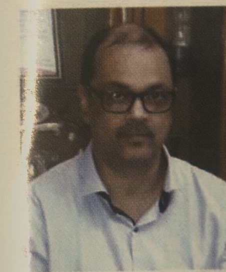
Dr. Dhruba Chakrabortty
President & I/C G.S.

Abdul Motleb Mondal
Advisor & I/C A.G.S.

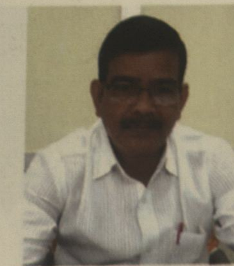
Dr. Brajendra Kanta Sarmah
Advisor & I/C Magazine

Motior Rahman
Advisor

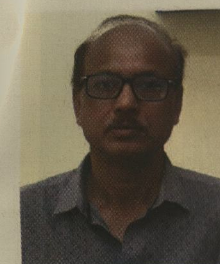
Shahidul Islam
Advisor

Rita Borah
Advisor

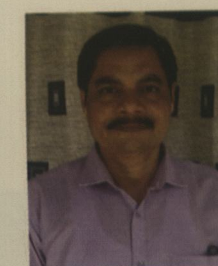
Dr. Hiten Sarma
I/C AGS

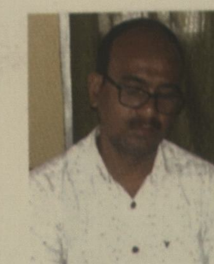
Dr. Rezibul Alom
Overall Incharge

Rabindra Das
I/C Football & Gym.

A.T. Hoque
I/C Football & Gym.

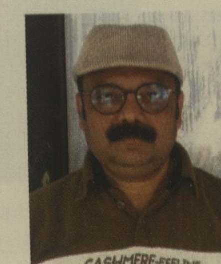
Dr. Piyush Kr. Mishra
I/C Debate & Culture

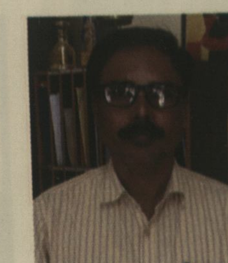
Noor Hussain
I/C Debate & Culture

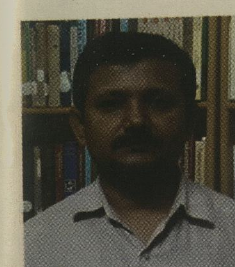
Sudarshan Roy
I/C Music Drama & Fine Arts

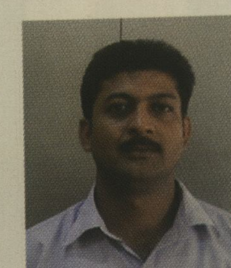
Dipankar Mallik
I/C Music Drama & Fine Arts

Dr. Ebrahim Ali Mondal
I/C Cricket & Hockey

Dr. C.S. Upadhaya
I/C Cricket & Hockey

Teacher Incharge of various departments of B.N. College Students Union for the year 2019-2020

Shahjahan Hussain Sarkar
I/C Social Service

Prasenjit Nath
I/C Social Service

Dr. Poli Bezbaruah
I/C Magazine

Shahi Rizbi
I/C Minor Games

Dipangkar Bora
I/C Minor Games

Edal Hussain
I/C College Sports

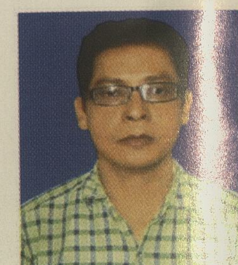

R.K. Mollah
I/C College Sports

Abdul Awal Sarkar
I/C Boys Common Room

Sumit Dey
I/C Boys Common Room

Nirmita Nath
I/C Girls Common Room

Pampa Sil
I/C Girls Common Room

B.N. College Students Union for the year 2019-2020

Mofizur Rahman
General Secretary

Ramzan Ali Sk.
Asstt. General Secretary

Rofizul Islam
Secy. Football & Gymnasium

Rohina Hasan Thakuria
Secy. Debate & Culture

Subhadip Paul
Secy. Minor Games

Jonab Ali
Secy. Social Service

Sultan Sk.
Secy. Boys Common Room

Antara Saha
Secy. Ladies Common Room

Best in Annual Sports

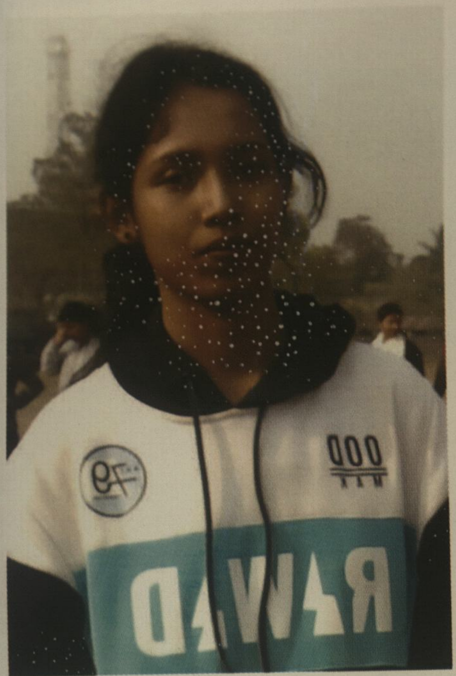

Begum Sabnam
Best Athlet

Kriti Kashyap
Best Singer

Filton Hussain
Mr. B.N.

B.N. College NCC

UO Dipak Kumar Shah
Represent NER at republic day parade 2018 and Clear C- certificate exam 2019

UO Amit Kumar Shah
Represent NER at republic day parade 2018 and Clear C- certificate exam 2019

UO Aquib Khan
Clear C- certificate exam 2019

SUO Arijit Saha
Represent NER at IMA attachment camp, Dehradun and Clear C- certificate exam 2019

UO Swastika Roy
Clear C- certificate exam 2019

Cadet Surojit Das
Represent NER at BMC camp in Jawaha institute of mountaineering and winter sports

UO Rahul yadav
Represent NER at republic day parade 2020

বছৰেকীয়া খেলধেমালীৰ কিছু স্থিৰ চিত্ৰ

বছৰেকীয়া খেলধেমালীৰ কিছু স্থিৰ চিত্ৰ

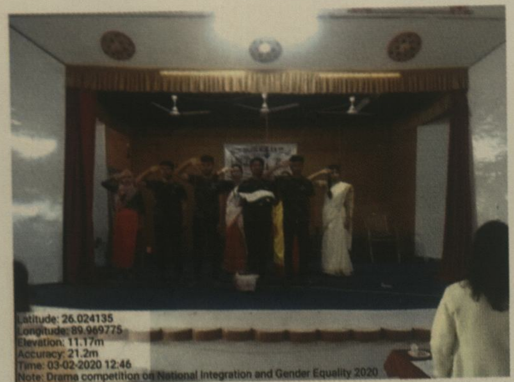

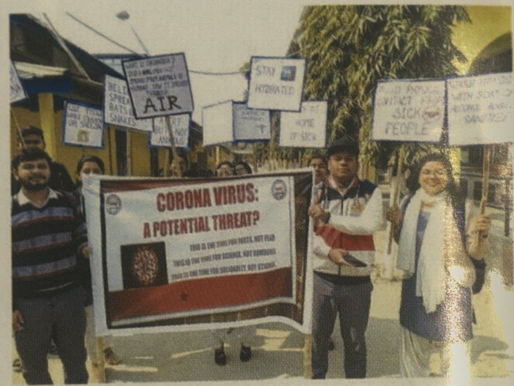

বছৰেকীয়া খেলধেমালীৰ কিছু স্থিৰ চিত্ৰ

বঁটা বিতৰণী অনুষ্ঠান